

DÜNÜ VE BUGÜNÜYLE

HASEKİ

DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİ

Dr. Adil BOR

HASEKİ MEZUNLARI DERNEĞİ

YAYIN NO: 2 • 1. BASKI, OCAK 2020 • YAZAR: DR. ADİL BOR

EDİTÖR: PROF. DR. MAHMUT ÇINAR

TASARIM: NECMETTİN YUSUFOĞLU • BASKI VE CİLT: İSTANBUL

İçindekiler

TAKDİM.....	9
TAKRİZ	13
ÖNSÖZ.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM.....	21
HASEKİ DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİNİN KURULUŞU VE TARİHÇESİ	21
1.1. HASEKİ EĞİTİM MERKEZİNE DUYULAN İHTİYAÇ VE KURULUŞUNU HAZIRLAYAN AMİLLER.....	23
1.2. ÜLKEMİZDE MEVCUT DİN EĞİTİMİ MÜESSESELERİ ARASINDA HASEKİ'NİN YERİ	31
1.2.1. Geleneksel Medrese Eğitimi ve Haseki.....	32
1.2.2. İlahiyat Fakülteleri ve Haseki.....	39
1.2.3. Haseki'nin Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim Merkezleri Arasındaki Yeri	42
1.3. HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ'NİN DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI HİZMETLERİNE KATKILARI.....	46
İKİNCİ BÖLÜM	
HASEKİ DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİNDE UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMLARI.....	51
2.1. İHTİSAS PROGRAMI	53
2.1.1. HASEKİ'NİN KURULUŞUNDAN 2007 YILINA KADAR UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMLARI	54
2.1.1.1. 1975 Yılında Kuruluşuyla Birlikte Kabul Edilen İhtisas Programı.....	55
2.1.1.2. 1978 Yılında Kabul Edilen İhtisas Programı	57
2.1.1.3. 1999 Yılında Kabul Edilen İhtisas Programı	59
2.1.2. 2007 YILINDA HAZIRLANAN ARAPÇA VE İHTİSAS EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	62
2007 Arapça Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu.....	63
2007 İhtisas Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu.....	64
2.1.3. 2018 YILINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER.....	66

2.1.3.1. İhtisasa Hazırlık Programı	66
1. Dilbilgisi Alanı ve Öğretim Esasları	69
2.1.3.2. İhtisas Programı	75
1. Kur'an-ı Kerim ve Tefsir Alanı	78
1.1. Kur'an-ı Kerim Alanının Kazanımları ve Öğretim Esasları	78
1.2. Tefsir Alanı	78
2. Hadis Alanı	81
3. Fıkıh Alanı	86
4. İslam Düşüncesi Alanı	92
5. Uygulama Alanı	98
2.2. KIRAAT PROGRAMI	99
2.2.1. Aşere Bölümü	102
2.2.2. Takrîb Bölümü	104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HASEKİ DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİNE EMEK VERENLER..... 107

3.1. HASEKİ DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİ MÜDÜRLERİ	109
1. Mahmut ÖZAKKAŞ (30.04.1976- 26.08.1992)	110
2. Doç.Dr. Durak PUSMAZ (26.08.1992- 21.01.2000)	111
3. Dr. Hüseyin KAYAPINAR (21.01.2000-16.09.2008)	113
4. Nurettin Muhtar ACAR (16.09.2008- 16.02.2015)	114
5. Dr. Adil BOR	115
3.2. EĞİTİM GÖREVLİLERİ	117
3.2.1. Eğitim ve Öğretim Faaliyetine Devam Edenler	117
1. Muhammet Emin KILIÇ	117
2. Hasan CANSEVEN	118
3. Yusuf CİĞER	119
4. Dr. Aziz ÇINAR	120
5. İbrahim ÖZKILIÇ	122
6. Yusuf ÇİFTÇİ	125
7. İsmail Dünder İNCE	126
8. Necmettin OĞUR	127
9. Dr. Ahmad ALCHIHADDEH	128
10. Dr. Mohammad Ahmad DOWINA	129
11. Murat SEFİLOĞLU	130
12. İbrahim ÇAVDAR	131
13. Mahmut ERCAN	132

3.2.2. Haseki'den Emekli Olanlar133

1. Abdurrahman GÜRSER.....	133
2. Mehmed Rüştü ÂŞIKKUTLU.....	135
3. Ali Yakup CENKÇİLER.....	136
4. Mehmet Emin SARAÇ.....	138
5. Halil GÜNENÇ.....	140
6. Mehmet SAVAŞ.....	141
7. Ahmet Muhtar BÜYÜKÇINAR.....	142
8. Ali Rıza TEMEL.....	144
9. Abdullah YÜCEL.....	145
10. Ramazan PAKDİL.....	146
11. Talip AKBAL.....	147

3.2.3. Haseki'den Başka Kurumlara Geçenler 148

1. Prof.Dr. Rahmi YARAN.....	148
2. Prof. Dr. Abdüsselam ARI.....	150
3. Prof.Dr. Sıtkı GÜLLE.....	151
4. Prof. Dr. Şahin GÜVEN.....	152
5. Doç.Dr. İbrahim TÜFEKÇİ.....	154
6. Dr. Muhammet BEYLER.....	156
7. Dr. Temel KACIR.....	157
8. Dr. Enver Osman KAAAN.....	159
9. Akif PUSMAZ.....	162
10. Doç.Dr. Fatih İBİŞ.....	163
11. Mehmet KILIÇ.....	164
12. Necat AKDENİZ.....	165
13. ŞÜKRÜ ÖZBUĞDAY.....	166
14. Ahmet ARPA.....	167
15. İbrahim KÜÇÜK.....	168

3.3. İDARİ PERSONEL169

SONUÇ..... 170

EKLER.....173

EK 1: HASEKİ MEZUNLARI.....	173
1. İHTİSAS MEZUNLARIMIZ.....	174
1. Dönem Mezunları (20.06.1976-06.06.1978).....	174
2. Dönem Mezunlar (18.09.1978-18.10.1980).....	176
3. Dönem Mezunları (25.12.1980 – 15.02.1983).....	178

4. Dönem Mezunları (02.08.1983 – 27.01.1986).....	180
5. Dönem Mezunları (08.09.1986 – 07.03.1989).....	182
6. Dönem Mezunları (11.01.1988 - 08.06.1990).....	183
7. Dönem Mezunları(05.12.1988 - 05.06.1991).....	184
05.12.1988 - 05.06.1991 Yüksek Lisans ve Doktor Kursiyerleri.....	185
8. Dönem Mezunları (23.08.1989 - 23.04.1992).....	185
23.08.1989 - 23.04.1992 Yüksek Lisans ve Doktor Kursiyerleri.....	186
9. Dönem Mezunları(19.09.1990 - 13.05.1993).....	186
19.11.1990 - 13.05.1993 Yüksek Lisans ve Doktora Kursiyerleri.....	187
10. Dönem Mezunları (20.04.1992 - 12.08.1994).....	187
11. Dönem Mezunları (29.03.1994 - 02.08.1996).....	188
12. Dönem Mezunları (13.03.1996 - 31.07.1997).....	189
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	190
13. Dönem Mezunları (09.09.1996 - 30.07.1998).....	190
14. Dönem Mezunları (06.10.1997 - 29.07.1999).....	191
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	192
15. Dönem Mezunları (07.09.1998 - 28.07.2000).....	192
16. Dönem Mezunları (06.09.1999 - 06.03.2002).....	194
17. Dönem Mezunları (18.09.2000 - 30.12.2002).....	196
18. Dönem Mezunları (16.12.2002 - 30.07.2004).....	197
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	198
19. Dönem Mezunları (16.12.2002 - 09.06.2005).....	198
20. Dönem Mezunları (22.09.2003 - 22.03.2006).....	201
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	202
21. Dönem Mezunları (7.11.2005 - 7.05.2008).....	202
22. Dönem Mezunları (06.11.2006 - 17.07.2009).....	205
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	206
23. Dönem Mezunları (13.10.2008 - 24.06.2011).....	206
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	208
24. Dönem Mezunları (19.10.2009 - 22.06.2012).....	208
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	210
25. Dönem Mezunları (03.10.2011 - 16.06.2014).....	210
26. Dönem Mezunları (17.09.2012 – 12.06.2015).....	212
27.Dönem Mezunları (09.09.2013 - 06.05.2016)	
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	213
28. Dönem Mezunları (09.09.2013 - 06.05.2016).....	213
29. Dönem Mezunları (01.09.2014 - 06.08.2017).....	214
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	215

30. Dönem Mezunları (24.08.2015 - 18.05.2018).....	216
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	217
31.Dönem Mezunları (19.09.2016 - 29.04.2019)	217
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	218
32.Dönem Mezunları (18.09.2017).....	218
33.Dönem Mezunları (17.09.2018).....	220
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	222
34. Dönem Mezunları (09.09.2019)	222
Yabancı Uyruklu Kursiyerler.....	223

AŞERE MEZUNLARIMIZ.....224

1. Dönem Mezunları (30.03.1976 - 2.07.1979)	224
2. Dönem Mezunları (12.05.1980 - 12.05.1983)	224
3. Dönem Mezunları (10.10.1983 - 06.10.1986).....	225
4. Dönem Mezunları (15.06.1987 - 08.06.1990).....	226
5. Dönem Mezunları (21.01.1991 - 21.01.1994).....	227
6. Dönem Mezunları (18.04.1995 - 21.08.1998).....	228
7. Dönem Mezunları (21.09.1998 - 31.07.2001).....	229
8. Dönem Mezunları (21.01.2002 - 19.01.2005).....	229
9. Dönem Mezunları (21.11.2005 - 21.11.2008)	230
10. Dönem Mezunları (13.10.2008 - 13.10.2011).....	231
11. Dönem Mezunları (21.11.2011 - 21.11.2014).....	232
12. Dönem Mezunları (07.09.2015 - 22.07.2018).....	232
Kıraatta halen eğitime devam eden kursiyerler	233
13. Dönem Mezunları (09.09.2019).....	233

EK 2: TABLOLAR: MÜFREDATLAR.....235

1. İHTİSAS MÜFREDAT TABLOLARI	235
T. 2. 3. 1. Arapça Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu.....	245
T. 2. 3. 2. İhtisas Eğitim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu.....	246
2. 3. 4. Programı Oluşturan Dersler, Konuların Dönemlere Göre Açılımı ve Esas Alınacak Kaynaklar	247
2.3.4.1. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ	247
1. HZ. PEYGAMBERİN YAŞADIĞI DÖNEMDE TEFSİR.....	247
2. SAHABE DÖNEMİ TEFSİRİ	247

2.3.4.2. HADİS ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI	249
2.3.4.3. FIKIH ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI	251
2.3.4.4. İSLAM DÜŞÜNCESİ ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI	253

EK 3: HASEKİ ÜZERİNE YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR.....265

EK-4: YUSUF EL-KARADÂVÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISI.....	269
EK-4A: YUSUF EL-KARADÂVÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISININ TERCÜMESİ	269
EK-5: RAMAZAN EL-BÜTÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISI	271
EK-5A: RAMAZAN EL-BÜTÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISININ TERCÜMESİ	271
EK-6: İBRAHİM EL-GEYLANÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISI	273
EK-6A: İBRAHİM EL-GEYLANÎ'NİN HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ HAKKINDAKİ YAZISININ TERCÜMESİ	273

TAKDİM

Varlık âleminde eşref-i mahlûkat olarak yaratılan insanın vahye muhatap kılınmasının hikmetlerinden biri, anlama, öğrenme ve muhakeme kabiliyeti ile bilgi sahibi olmasıdır. Nitekim yüce Allah, Hz. Âdem'i meleklerle tanıtırken önemli bir özellik olarak ona isimleri öğrettiğini beyan buyurmaktadır. İslam düşüncesinde bilgiye sahip olmanın nihai hedefi; insanın, kendisi, Rabbi, çevresi ve bütün varlık âlemi ile olumlu ilişkiler kurmasını temin etmektir. Böylece Kur'an-ı Kerim vahyin her aşamasında insanı akletme, düşünme ve araştırmaya teşvik etmekte; insana başta kendisi, çevresi ve tüm insanlık için hayırlı işler yapma, iyiliğe öncülük edip kötülüğe engel olma sorumluluğu yüklemektedir. Allah, bir hidayet rehberi olarak Kur'an-ı Kerim'i ve onu yaşayan bir hayata dönüştüren Hz. Peygamber'i insanın bu sorumluluğu yerine getirebilmesi için göndermiştir. Bu da açıkça göstermektedir ki insanın bireysel, toplumsal ve küresel boyutta anlam krizini aşabilmesi, kendisi ve çevresi ile ilişkisini ancak vahyin rehberliğinde gerçekleştirmesiyle mümkündür. Dolayısıyla bilge insan ve bilgi toplumu inşa etmenin yegâne yolu, bilginin mutlak sahibinin Yüce Allah olduğu bilinciyle O'nun "oku" emrine ve Son Peygamber Hz. Muhammed (sav)'in hayatında tecelli bulan evrensel mesajına kulak vermektir. Kısacası bilgiyi Kur'an ve Sünnetin ışığında her bo-

yutuyla bilince dönüştürüp güzel ahlakla donatarak yolunu arayan insanlık için ideal bir hayat modeli oluşturmaktır.

Bu itibarla Diyanet İşleri Başkanlığımız, kuruluşundan bugüne kadar bilginin önemi ve İslam'ın değerinin daha iyi anlaşılması için pek çok eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirmiştir. En zor şartlar altında bile İslam'ın ufkumuzu aydınlatan ilke ve hakikatlerini her şeyin üstünde tutarak çalışmalarını kesintisiz sürdürmüştür. Üstlendiği bu görevi Yüce Kitabımız Kur'an'da bildirilen; "İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun." ilkesine dayandıran Başkanlığımız, yapmış olduğu tüm hizmet ve faaliyetlerinde Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyyenin rehberliğini ve Müslümanların zengin tarihî bilgi mirasını temel referans olarak görmüştür. Son yüzyılda ilmî alanda yaşanan fetretin ardından İslamî ilimler literatürüne yeterli erişimin henüz tam manasıyla sağlanamadığı bir dönemde geleneksel birikimi ve bilgiyi gün yüzüne çıkarmak için uhdesindeki yaygın eğitim imkânını önemli bir fırsat olarak değerlendirmiştir.

Nitekim Başkanlığımız, dinî alanda yükseköğretim düzeyinde faaliyet gösteren kurumların henüz yaygınlaşmadığı ve hatta yok denecek kadar az olduğu bir dönemde bu mühim ihtiyaca cevap vermek ve temel İslamî ilimler alanında önemli bir boşluğu doldurmak üzere Haseki İhtisas Eğitim Merkezini hayata geçirmiştir. Ülke genelinde yaygın bir şekilde yürüttüğü eğitim-öğretim faaliyetlerine İhtisas Eğitimi ile derinlik kazandırarak bu mecradaki etkinliğini daha ileri bir boyuta taşımıştır. Zira Diyanet hizmetlerinin akademik ve ilmî zemini büyük oranda deruhte eden Haseki İhtisas Eğitimi, ilmin bizatihi kendisini muhterem kabul ederek onu sosyal gerçekliklerden koparmadan, yaşanan dönemin meselelerini çözecek en güçlü araç olarak görmüştür. Müfredatında referans kabul ettiği Kur'an ve Sünnet birlikteliğini ana eksene alıp geleneksel ilmî birikimle bağımızı yeniden kurma, onu anla-

ma, kavrama ve günümüzle buluşturarak yeniden hayatın içine taşıma gayretini düstur edinmiştir.

Bugün ihtisas merkezlerinin insan kaynağını yetiştiren ilahiyat fakültelerinde üretilen bilgi, bir anlamda bu merkezlerimizde olgunlaştırılarak gündelik dinî hayata aktarılmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla Haseki İhtisas Eğitimi, İlahiyat ve İslamî İlimler Fakülteleriyle birbirini destekleyen ve aralarında kuvvetli bağın bulunduğu tamamlayıcı bir eğitim süreci olarak varlığını devam ettirmektedir. Öte yandan Haseki’de ihtisas eğitimi alan pek çok insan, sonrasında ilahiyat fakültelerinde lisansüstü çalışmalar yapmak suretiyle bu kurumlara geçerek ihtisas merkezlerinde elde ettiği kavrayış, ufuk, bilgi ve birikimle oradaki ilmî seviyeye ciddi katkılar sağlamakta; derinlikli çalışmalarla zengin ilmî geleneğimizi bugünle buluşturmaktadır.

İşte Haseki ilmî geleneği, bu yaklaşım ve anlayış temelinde kıymetli, gayretli ve özverili eğitim kadromuzun katkısıyla her geçen gün daha da gelişmekte, insanımızın ihtiyaç ve sorunlarına kendi köklerinden çözüm bulma gayesiyle çalışmalarına devam etmektedir.

Bu bağlamda geçmişten günümüze büyük bir emek ve özveriyle ihtisas eğitimine katkı sağlamış, aşk ve sabırla ilmi çoğaltma ve yayma gayretinde bulunmuş bütün hocalarımıza ve bu ilim merkezimizin talebesi olmuş bütün kardeşlerimize şükranlarımı sunuyorum. Dâr-ı bekaya irtihal edenlere Allah’tan rahmet, hayatta olanlara hayırlı hizmetler ve uzun ömürler diliyorum. Başta Dini Yüksek İhtisas Merkezi müdürümüz olmak üzere bu eserin hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyor, istifadeye medar olmasını Cenab-ı Allah’tan niyaz ediyorum.

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyanet İşleri Başkanı

TAKRİZ

Nereden Nereye...

Çocukluğumun geçtiği 1940'lı yılları hatırlıyorum. Ezanın Türkçeye çevrildiği, Kur'an-ı Kerim okumanın ve okutmanın yasaklandığı, dinî ilimleri tahsil etmenin mümkün olmadığı bir ortam... Öz yurdunda garip, öz vatanında parya olduğumuz o günlerin boğucu atmosferinden çıkıp, birazcık olsun nefes alabilmek, hayatımızın gayesi ve anlamı olan dinimizi öğrenmek için çareler düşünüyorum...

Bunun için ailemin ve büyüklerimin muvafakatiyle baştan sona macera sayılabilecek bir ilim yolculuğuna çıktım. Henüz rüştüne yeni ermiş bir çocuğun yolculuğu... Mayınlı tarlalardan, nehirlerden geçilerek, her an yakalanma korkusu yaşanarak Suriye'de dinî tahsil yapmak için yapılan bir yolculuk. Yolculuğun sonunda Suriye'de yaşanan sıkıntılar... Minare girişinde yatmalar, zaman zaman yağmur altında mezarlıkta

gecelemeler, su ve kuru ekmeğe talimler... Vatan ve aile hasretiyle geçen günler, mateme dönüşen bayramlar vs.

Sabrın sonu selamettir derler. Nitekim öyle oldu. Namü-sait şartlar altında Şam'da liseyi ve üniversiteyi bitirdim. Orada imamet görevi ifa ettim. Türk talebelere dersler verdim. On yedi senelik gurbet hayatımda birkaç kere kaçak olarak ülkeme gelirken mayınlı tarlalardan ölüm korkusuyla geçtiğim, Asi nehrinden geçerken ıslanmasın diye kitaplarımı başımın üstünde taşıdığım günleri unutamıyorum.

Suriye'de yaşadığım uzun ve maceralı hikâyelerden sonra memleketim Konya'ya döndüm. Diplomamın denkliği ve vatandaşlık konusunda zorluklar yaşadım. Allah'ın yardımı, azim, irade ve sabırla bu zorlukları da aştım. Konya İmam Hatip Okulu'nda ve Yüksek İslam Enstitüsünde ders okuttum. Bolvadin İmam Hatip Okulunda müdürlük yaptım.

Artık Türkiye eski Türkiye değildi. İmam Hatip Okulları, Kur'an Kursları, Yüksek İslam Enstitüleri dinî hayatımızı besleyen hayat damarları oldu. Bu kurumlar da yetersiz görülerek temel kaynaklardan rahatlıkla istifade edebilecek donanımlı elemanlar yetiştirmek gayesiyle 1976 yılı başında İstanbul Haseki Eğitim Merkezi açıldı.

Şam'da Türk talebelere Arapça ders takririme şahit olan Diyanet İşleri Başkanı Dr. Tayyar Altıkulaç hocamızın talebi ve ısrarıyla Haseki'ye hoca oldum.

Haseki, Diyanet tarihinde bir milattır. Din eğitim ve öğretiminde bir markadır. Yurtdışından Haseki'ye ziyarete gelen pek çok illim adamı, burayı bir model olarak görmüş ve ülkelerinde aynı sistemin uygulanmasını tavsiye etmişlerdir.

İstanbul Müftüsü rahmetli Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın dersimizi dinledikten sonra gözyaşları içinde; "Bu bir ba'su ba'de'l-mevttir." dediğini hiç unutmam.

Bunları, nerelerden nerelere geldiğimizi hatırlatmak, sabır, azim, irade ve ihlasla zorlukların, engellerin aşılabileceğini göstermek için belirttim. Zira Cenab-ı Hakk'ın va'di haktır: "Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır." (İnşirah: 5).

Bütün mesele; elde edilen nimet ve imkânların kıymetini bilmek, şükrünü ifa etmek, gelecek nesillere daha fazla imkân ve fırsat hazırlamaktır.

Daha güzel ve aydınlık günler dileğiyle Haseki ve şubeleri mesabesindeki diğer ihtisas merkezi mezunlarına ve emeği geçen herkese selam ve sevgilerimi sunarım.

Mehmet SAVAŞ

ÖNSÖZ

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinin kurulduğu dönemde, nitelikli İslâmî bilgiye ulaşma zemini pek kalmamıştı. İslâmî ilimlerde adeta bir fetret dönemi yaşanmaktaydı. Temel İslâmî kaynaklara dayalı sahih ve aynı zamanda toplumun güncel dini sorunlarını çözecek bilgi üretimi neredeyse durmuştu. Resmî ve gayriresmî kurumlarda dini temsil eden kişilerin pek çoğunun ilmî alt yapıları yetersizdi. Kur'an, sünnet ve bunların adına tarihte üretilen bilgiye ulaşabilen ve bu ilmî beceriyi kazandırabilen ilmî kurumlar da yok denecek kadar azdı. Böyle bir ortamda Diyanet İşleri Başkanlığı İslâmî ilimler sahasındaki bu yetersizliği hissetti ve bu yönde çözüm üretme arayışına girdi. Bu arayışlar neticesinde 1976 yılında İstanbul-Aksaray'da Haseki semtinde, merhum Mahmut Özakkaş'ın idaresinde muhterem Mehmet Savaş, muhterem Halil Günenç, Emin Saraç, Yakub Cengçiler ve merhum Abdurrahman Gürses hocalarımızın öncülüğünde Haseki Eğitim Merkezi adında bir ihtisas eğitim merkezi kuruldu.

Kuşkusuz toplumda yer alan farklı inanç, mezhep, meşrep ve kültüre sahip bireylere Kur'an ve sünnetin ihtiva ettiği ahlâkî ve insanî değerleri doğru bir şekilde iletebilen bireylerin varlığı ve bunlar tarafından muhatapların yaşadıkları ortamın dikkate alınması, toplumun geleceği açısından hayati önem taşımaktadır. Aksi takdirde toplum ile dinî değerler arasında doğru bir iletişim kurulamaz ve hatta insanlığın saadeti için nazil olan Kur'an-ı Kerim yanlış yorumlanırsa bu durum insanların mutsuzluğuna bile sebep olabilir. İşte ihtisas

merkezimizin amacının tarihsel süreçte Kur'an ve sünnet etrafında meydana gelen ilmî birikim ile doğru ve nitelikli bir iletişimin kurulması ve böylelikle sahih bilgiye ulaşılması şeklinde belirlenmiş olması, bu açıdan önemlidir. Bu da ancak sürekli okumalar yapan, araştıran, kendini geliştiren, bilgilerini güncelleyen şahsiyetli, erdemli ve fedakâr bireylerin yetişmesiyle mümkün olabilir.

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde uygulanan program incelendiğinde, kendi içinde mantıksal bir bütünlük arz ettiği görülmektedir. Hem sarf, nahiv, belâgat ve metin çözümleme gibi metni doğru anlamaya yönelik araç kabilinden dersler içermekte hem de tefsir, hadis fıkıh ve kalam gibi temel İslâmî ilimleri ihtiva etmektedir. Bununla birlikte her zaman programın tenkit edilebilecek yönlerinin olabileceği hakikatinin göz önünde bulundurulması, programın olgunlaşması açısından önemlidir. Böyle bir yaklaşım tarzı, aynı zamanda programın sürekli gelişmesine katkıda bulunarak muhatap kitlenin fikrî ve ilmî ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir düzeye ulaşmasını sağlayabilir. Sürekli meydana gelen toplumsal değişimler, sosyal, kültürel, ilmî ve fikrî gelişmeler, programın sürekli gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum aslında yadırganacak bir şey de değildir. Allah-insan iletişiminin bir sonucu olan Kur'an-ı Kerim'de de muhatapların sosyo-kültürel yapılarını, toplumsal olay ve olguları dikkate alan bir hitap inşa olunmuştur. Mekkî ve Medenî ayetlerin muhtevasının farklılık göstermesi ve kullanılan üslubun icâz veya itnâp olarak inşa edilmesi, bu farklılığının bir sonucudur.

Kuruluşundan günümüze kadar Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinin programını iki aşamada değerlendirmek mümkündür. Birinci aşama Haseki İhtisas Merkezinin kuruluşu olan 1976'ten 2007 yılına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. İkinci aşama ise 2007'den itibaren başlayan ve günümüze kadar devam eden süreçtir. 1976'ten 2007 yılına kadar takip edilen programda kısmi değişiklikler yapılmışsa da yapısal bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak 2007'de yürürlüğe konan program amaçları ve genel yapısı itibarıyla bir önceki programdan önemli farklılıklar ihtiva etmektedir.

Eğitim anlayışı olarak bilgilerimizin ve kavramlarımızın çağımızın ruhuna hitap edecek bir yapıda olması arzulanmaktadır. Çünkü tarihsel süreçte Kur'an ve sünnet etrafında oluşan bilgiler güncellenmediği takdirde, İslam dininin insanlığa kazandırmayı hedeflediği değerlerin hayatın dışında kalması kuvvetle muhtemeldir. Doğal olarak insanların fitratına ve hayatına hitap etmeyen bir bilgi ve anlayış onlar için pek bir şey ifade etmeyecektir. İslam dünyasında bilginin güncellenmesi hususunda zaafaların yaşandığı görülmektedir. Bunun sebebi İslami ilimler geleneğimizi güncelleyebilme zeminini kaybetmiş olmamızdır. Nitekim eğitim sistemimiz bilgiyi güncellemeden ziyade, tarihsel süreçte üretilen bilgileri tekrardan ibaret kalmaktadır. Bir âlim, İslam dünyasındaki bu ilmî yaklaşımı 'bilginin geviş getirmesi' olarak ifade etmektedir.

Bugün İslam dünyası, tarihinde hiç olmadığı kadar bir yıkım ve zihinsel bölünmüşlük yaşamaktadır. Bunun elbetteki birçok nedeni olabilir. Ancak İslam dünyasındaki bu zihinsel bölünmüşlüğün ve parçalanmanın nedenlerini eğitim anlayışımızda aramak daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Mevcut eğitim anlayışıyla yetişen bireyler, farkında olmadan birbirlerini dışlamakta, birbirlerini ötekileştirmekte, farklı yorum ve düşüncelerle birbirlerini sapıklık ve küfürle itham edebilmektedirler. Hatta birbirlerine hayat hakkı tanımamaktadırlar. Bundan dolayı eğitimin, bireyleri zihnen ve kalben geliştirerek, ahlâkî ve insanî değerler ekseninde erdemli bir toplumu oluşturabilecek bir yapıda olmalıdır. Bu çerçevede eğitim çalışmaları yürütülürken, kişilerin mezhebine, meşrebine, mensubiyetine, rengine ve ırkına bakılmaksızın herkesi kucaklayan, herkese güven veren, herkese adil davranan ve en önemlisi sürekli olarak ilmî açıdan kendini güncelleyen bir yapıda olması gerekmektedir.

20 Ocak 1976'ten bu yana kesintisiz bir şekilde eğitime devam eden Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde 2020 yılı itibarıyla ihtisas bölümünden 1102, kıraat bölümünden de 229 kardeşimiz mezun olmuştur. Eğitim merkezimizden mezun olan bu kardeşlerimiz Diyanet İşleri Başkanlığında ve diğer ilgili alanlarda önemli hizmetler üstlenmiştir. Bu vesileyle

ebedî hayata irtihal eden hocalarımıza Allah'tan rahmet, hayatta olanlara sağlık ve afiyetler dilerim. Bu eserin editorluğunu yapan ve hazırlanmasında önemli katkılar sunan Prof. Dr. Sayın Mahmut Çınar'a, eserin hazırlanmasında katkıları olan Yusuf Çiftçi ve İbrahim Özkılıç hocalarımız başta olmak üzere İhtisas Merkezimizin tüm eğitim görevlilerine desteklerinden ötürü teşekkür ederim. Ayrıca bu kitabın hazırlanması için gerekli verileri bir araya getirmede her tür çabayı sarf eden İhtisas Merkezimizin teknikeri Binyamin Yeniyyurt ve bu çalışmalar esnasında yakından alakardar olan İhtisas Merkezimizin şube müdürü Özgür Öztürk ve İhtisas Merkezimizin şefi Murtaza Mutlu olmak üzere merkezimizin bütün çalışanlarına teşekkür ederim.

Dr. Adil BOR

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Müdürü

BİRİNCİ BÖLÜM
**HASEKİ DİNİ YÜKSEK
İHTİSAS MERKEZİNİN
KURULUŞU ve TARİHÇESİ**

1.1. HASEKİ EĞİTİM MERKEZİNE DUYULAN İHTİYAÇ ve KURULUŞUNU HAZIRLAYAN AMİLLER¹

İnsanı âlemin efendisi olarak yaratıp dünyaya yerleştiren Yüce Allah, ilk insan olan Hz. Âdem'den itibaren, onlara ihtiyaç duydukları dinî ve dünyevî konularda rehberlik etmek üzere, peş peşe peygamberler göndermiştir. Peygamberler zincirinin son halkası, zamanı ve mekânı aşan evrensel bir mesajla gönderilen Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Ona indirilen ilahi mesaj, Asr-ı Saadetten itibaren, duyarlı ve gayretli Müslümanların çabalarıyla, her zaman ve her yere ulaştırılmaya çalışılmıştır. Yaşayan Kur'ân sayılan Hz. Peygamber'in ilim ve ahlakından ilham alan sahabe ve onlardan sonra gelen nesiller, bu mesajı hakkıyla yaşamanın ve tebliğ etmenin canlı şahitleri olmuşlardır. Bunun neticesinde farklı inanç, kültür ve medeniyet havzalarıyla karşılaştıklarında söz konusu kültür ve medeniyetlerle olması gereken şekilde iletişime geçebilmiş ve karşılıklı etkileşim halinde gerekli dönüşümleri başarabilmişlerdir. İslâm dininin ilim ve hikmeti teşvik eden mesajı sayesinde, erken dönemlerden itibaren felsefe ve diğer ilmî disiplinlerle ilgilenilmiş, diğer din ve kültür havzalarına ait metinler tercüme edilerek, anlaşılmaya ve tahlil edilmeye çalışılmıştır. Müslümanların Helen ve Roma gibi kadim medeniyetler başta olmak üzere farklı inanç ve kültür bakiyelerini tercüme ederek dönüştürmesi ve geliştirmesi, daha sonra Endülüs üzerinden Avrupa'ya geçerek Rönesansı gerçekleştirmiştir.

¹ Bu alt başlıkta sunulan bilgiler, Haseki Eğitim Merkezi Eğitim Görevlisi Yusuf Çiftçi tarafından hazırlanmıştır.

Kuşkusuz inanç ve etnik köken açısından birçok unsuru barındıran İslam toplumunda her şey, her zaman arzulanan biçimde gerçekleşmemiştir. Zaman zaman kimi krizlerin yaşandığı da bilinen bir gerçektir. Hz. Osman'ın (r.a.) şehadeti, Kerbelâ faciası ve bunu takip eden olaylar, Moğol ve Haçlı saldırıları gibi siyasi krizlerin yanı sıra "Halku'l-Kur'ân" gibi kimi dinî teorik travmalar da yaşanmıştır. Müslümanlar bu travma ve krizlerin tamamıyla mücadele etmeye çalışmış, her şeye rağmen ümmetin büyük çoğunluğunun birliğini korumayı başaramışlardır. Ne var ki Avrupa'nın orta çağ karanlığını yaşadığı dönemlerde en görkemli dönemlerini yaşayan Müslümanlar, müreffeh ve zengin bir medeniyet ortaya koydukları halde, bu durum daha sonraları gerilemiştir. Fetihler yoluyla üç kıtaya egemen olan, asırlarca bu coğrafyaları ilahi mesajla buluşturan Müslüman dünya, büyük düşünür İbn Haldun'un tespitlerinde yer verildiği üzere önce duraklamış, ardından gerilemeye başlamıştır. Bu sonucu doğuran önemli bir neden, Rönesans ve aydınlanma ile birlikte batının bilim, sanat, düşünce ve dini alanda ortaya koyduğu değişim, dönüşüm ve gelişime karşılık, bu Osmanlıda yaşanan gerilemedir. Coğrafi keşiflerin getirdiği zenginlikler, sanayi devrimi, bilim ve teknolojiye elde edilen gelişme ve alınan mesafeler, batı dünyasının İslam dünyası karşısında göreceli bir üstünlük elde etmesini sağlamıştır. Batının bu ilerleyişiyle karşılaşan Osmanlı; ilim, kültür, düşünce ve siyaset alanında varlık gösterememiş, daha sonraları bu karşılaşma acı askerî tecrübeleri beraberinde getirmiş, Balkanlar ve Kafkasya coğrafyalarında ciddi trajediler yaşanmıştır. Askerî yenilgiler ve toprak kaybı, Osmanlı Devleti'ni her geçen gün biraz daha geriletmiştir. Bu gerileme ilim, fikir ve kültür alanlarında da hissedilmiştir.

Bilim, teknoloji ve askerî alanların tamamında üstünlük elde eden Batı dünyası, İslam Dünyası'nı bütünüyle kontrol altına almak arzusunu, Birinci Dünya Savaşı ile Müslümanları ve bunların siyasi temsilcisi olan Osmanlı Devleti'ni kısıpaca

alarak gerçekleştirmiştir. Buna karşılık birçok coğrafyada kuruluş savaşlarıyla, işgale uğrayan İslam coğrafyaları kurtarılmaya çalışılmıştır. Her taraftan sarılmış olan Anadolu'da da adeta ölüm-kalım savaşı verilmiş ve neticede Batının askerî saldırıları püskürtülmüştür. Böylece Anadolu insanı küllerinden yeniden doğmuş, dişini tırnağına takarak siyasi bir bütünlük içerisinde bağımsız kalmayı başarmıştır.

Yirminci yüzyılın başında yaşanan bu trajediler, Osmanlı ilim ve düşünce hayatını derinden etkilemiştir. Bu savaşlar esnasında ilim ve düşünce dünyası önemli kayıplar verdiği gibi, ülkenin genç nüfusu da büyük oranda erimiştir. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sonrası yeniden şekillenen yeni yönetimin siyasal tercihleri, askerî alanda mağlup ettiği Batı Medeniyeti'ni, ulaşılması amaçlanan bir hedef olarak görmüştür. Belirlenen bu hedefin yansımaları kısa zamanda kendisini göstermeye başlamış gerçekleştirilen devrimlerle geleneksel dinî anlayışların yanı sıra eğitim ve öğretim veren ilmî ve dinî kurumlar da terk edilmeye başlanmıştır. Medreseler kapatılmış; eğitim öğretim, kültür ve sosyal hayatın bütün alanlarında seküler bir evrilmeye doğru gidilmiştir. 1924 yılında açılan İmam-Hatip Mektepleri, öğrenci yokluğu gerekçe gösterilerek 1930'da kapatılmıştır.

Kuşkusuz yaşanan bu değişim ve dönüşümler, din ilimleri alanında çok ciddi erimelere yol açmıştır. Ezanın Türkçe okutulması gibi bir kısım uygulamalar, toplumu derinden üzmüş, dindarların duygu, düşünce ve sosyal dünyasını derinden etkileyen travmalara sebep olmuştur. Müslüman toplumun içinde, dinî temel kaynakları doğru bir biçimde okuyacak, yorumlayacak, insanlarla buluşturacak ve merhum Akif'in ifadesiyle Kur'ân'ı çağın idrakine sunacak insan sayısı, 'yok' denecek kadar azalmıştır. 1950'li yıllara yaklaşıldığında gündelik ibadetler konusunda rehberlik edecek imam-hatip ihtiyacı iyice hissedilir bir hal almış ve siyasi mahfillerde bu

durum tartışılmaya başlanmıştır. Ciddi bir biçimde hissedilen bu ihtiyacın karşılanması amacıyla 1949'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 10 ay süreli İmam-Hatip Kursları açılmış; bilahare bu kursların süresi iki yıla çıkarılmış ve 1951'de bu kurslara son verilmiştir. Bunun yerine 1951-1952 döneminde yedi ayrı ilde İmam-Hatip Okulları açılmış, 1972 yılına gelindiğinde bu okulların sayısı 72'ye çıkmıştır.

Dinî ilimlerin eğitim ve öğretiminin akademik düzeyde gerçekleştirilmesi ise, Tevhid-i tedrisat kanunuyla birlikte 1924 yılında İstanbul Daru'l-fünûn'u bünyesinde bir İlahiyat Fakültesi açılarak, yapılmaya çalışılmıştır. Ancak 1933 yılında gerçekleştirilen üniversiteler reformuyla birlikte bu fakülte de kapatılmıştır. Ancak bu süreçte dinî ilimler ve dinî hayatta çok ciddi gerilemeler görülmüş, Müslüman toplumun ihtiyaçları karşılanamaz duruma gelmiştir. Namazını kıldıracak kimse bulunmadığı için, cenazelerin günlerce bekletilmesi söz konusu olmuştur. Demokratik hayata geçişle birlikte toplumda yükselen bu alandaki baskılar neticesinde, 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1959'da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü kurulmuştur. O tarihlerden sonra bu süreç devam etmiş; 1962'de Konya, 1965'te Kayseri, 1966'da İzmir ve Erzurum, 1975'te Bursa, 1976'da Samsun ve 1980'de Yozgat'ta açılan Yüksek İslam Enstitüleri bu alanda eğitim vermeye başlamıştır.

Din eğitimi ve dinî hayat alanında yaşanan olumsuzluklar ve anılan bu süreç sonunda açılan eğitim kurumları, nispeten toplumu rahatlatmış; dinî ilimler ve toplumun din hizmetleri alanında geleceğe dönük umutlarını yeşertmişti. Ancak bu dönemde yaşanan ilmî fetret, yetkin din âlimleri sıkıntısını da beraberinde getirmişti. Bu durum, söz konusu eğitim kurumlarında ders verecek derecede yetişmiş insan sıkıntısını beraberinde getirmişti. Doğal olarak buralardan yetişen mezunlar da istenilen seviyeyi yakalamıyordu. Özellikle temel İslamî

ilimlerin dili olan Arapçanın zafiyeti belirgin bir biçimde gözlemlenebiliyordu. İslami ilimlerin birinci sınıf kaynaklarının Arapça olması dikkate alındığında sorunun ne kadar önemli olduğu kendiliğinden anlaşılmaktadır. Din eğitimi alanında yaşanan bu sıkıntı, dini hayata rehberlik etmek üzere teşkilatlandırılan Diyanet İşleri Başkanlığı için başlıca sorunu oluştuyordu. Zira kurumun insan kaynağı, İmam-Hatip Okulları, İlahiyat Fakülteleri ve Yüksek İslam Enstitüleri idi. Bu korumlardan mezun olup din hizmetinde görev diyanet mensupları da İslami ilimler alanındaki eksiklerini bizzat kendileri de müşahade etmekte ve görev esnasında bir takım sıkıntılarla karşılaşmaktaydılar.

İşte anılan sorunu çözmek için arayışların yaşandığı bu ortamda, dönemin önemli ilim ve devlet adamları, bu ihtiyacı karşılamak için sorumluluk hissetmiş ve girişimlerde bulunmuşlardır. Özellikle dönemin Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Dr.Tayyar ALTIKULAÇ hoca efendinin girişim ve müzakereleri netice vermiş; Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde, hizmet içi eğitim kapsamında Arapça ve temel İslamî ilimler ile kıraat alanlarında eğitim verecek bir kurumun açılmasına karar verilmiştir. Alınan bu karar çerçevesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, 25 Aralık 1975 tarih ve 5736 sayılı onayıyla, Haseki Eğitim Merkezi İhtisas Bölümü açılmış ve 20 Ocak 1976 yılında "Haseki Eğitim Merkezi" adıyla Fatih ilçesi, Haseki Semti'ndeki Haseki Sultan Külliyesi'nde eğitim-öğretime başlamıştır. Dr. Tayyar Altıkulaç hoca efendinin bir eseri olarak Haseki İstisas merkezi kırk dört yıldır eğitime devam etmektedir.

Kurucu müdürü Mahmut Özakkaş olan Haseki Eğitim Merkezi'nin o dönemki ihtisas kadrosu Ali Yakup Cenkçiler, Emin Saraç, Halil Günenç, Mehmet Savaş ve Ahmet Muhtar Büyükçınar oluşmaktaydı. Eğitim Merkezi bünyesinde aynı yıl eğitime başlayan Aşere-Takrib kursu eğitim kadrosunu ise Mehmed Rüştü Âşıkkutlu ve Abdurrahman Gürses hoca

efendiler teşkil etmekteydi. Bu kadro, Arapça, temel İslamî ilimler ve kıraat alanlarında dönemin yetkin ve otoriteleri olarak kabul edilmekteydi. Bu kadro ve onların önünü açan idari kadro, '*Haseki Geleneği*'nin oluşmasının öncüleri ve temelleri olmuşlardır.

2000'li yıllara kadar pek çok mezun veren Haseki Eğitim Merkezi, söz konusu külliye'nin yetersiz kalması ve lojman sıkıntıları gibi nedenlerle yer arayışına girmiş; o dönem Pendik Belediye Başkanlığı görevini yürüten Erol Kaya ve ilçenin ileri gelenlerinin çabasıyla 2002 yılında Pendik ilçesine taşınmıştır. Bu çabalarla 28 Şubat sürecinin akabinde öğrenci sıkıntısı çeken Pendik Kız İmam Hatip Lisesi binası üzerinde çalışmalar yapılarak eğitim-öğretime hazır hale getirilmiş ve bu bina, Haseki Eğitim Merkezi'nin hizmetine verilmiştir. Kurum halen aynı binayı kullanmaktadır. Başkanlığın mevcut teşkilat yapısının, 633 sayılı Kanun'da çok kapsamlı değişiklikler yapan 01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı DİB Kanunu ile belirlenmesinin ardından Haseki Eğitim Merkezi, *Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi* adını alarak ilmî faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Haseki'yi de kapsayan ihtisas eğitimi, 22.06.1965 tarihinde kabul edilen 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilat yasasına dayanmaktadır. Bu yasanın birinci maddesinde Diyanet İşleri Başkanlığının görev tanımı "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek" şeklinde belirlenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Yönetmeliği'nin birinci maddesinde ise ihtisas eğitimini de kapsayan hizmet içi eğitiminin amacı belirlenmiştir. Buna göre "Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin günün şartlarına uygun olarak görevlerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışlar kazanmalarını; etkinlik ve tutumluluk bilinci ile yetiştirilmelerini sağlamak ve üst görevlere hazırlanmaları için uygulanacak hiz-

met içi eğitimin hedeflerini, ilkelerini, planlama esaslarını ve değerlendirme usullerini, eğitim yerleri ile diğer hususları belirlemek” için hizmet içi eğitim düzenlenmektedir. Bu genel bağlam içerisinde Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi ve genel anlamda ihtisas eğitiminin amacı “toplumu din konusunda aydınlatacak, bu alanda onlara rehberlik edecek, ufku ve vizyonu geniş, ilmî donanımı yüksek, mesleğinin sorumluluklarının bilincinde, dinine hizmeti şiar edinen, Müslümanların derdiyle dertlenen ve İslam’ın izzetini her şeyin üstünde tutan, Başkanlığın ihtiyaç duyduğu nitelikli din gönüllülerini yetiştirmek” şeklinde özetlenebilir.

Haseki ve ihtisas eğitimi için belirlenen amaç, yaşadığı çağı tanıyan, tarihî mirasının farkında olan, bu birikimin sağladığı imkânlardan istifade edebilen, Kur’ân olarak somutlaşan ilahi mesajı ve bu mesajın pratik hayattaki karşılığı olan sünneti bu günün insanıyla buluşturmayı hedefleyen, İslam dinini bir bütün olarak hayatın her alanında rehber olarak takdim edebilme formasyonunu kazanan; inanç, amel ve ahlak düzeyinde Hz. Peygamber’in getirdiği mesajı yaşayarak toplumla buluşturma gayreti içerisine giren gönül erlerini yetiştirmektir. Zaten Kur’an ve sünnetin Müslümanlara yüklediği sorumluluk ve va’d ettiği gelecek perspektifi de açık bir biçimde buna işaret etmektedir. Kuşkusuz İslam ümmetinin bu yönde değişim ve dönüşüm kazanması, onlara rehberlik edecek, gönül ve zihin donanımı sağlam ilim ve din adamlarının gayretiyle mümkün olacaktır. Haseki eğitim merkezi kuruluşundan itibaren, bu vazifeyi icra edecek, ilim insanı adaylarını sahih kaynaklarla buluşturarak, anılan donanımı kazanmalarını sağlama çabası içerisinde olmuştur. Temel İslam ilimleri alanlarında dünya ve ülkemiz ölçeğinde Müslümanların elde ettikleri birikim ve tecrübeler, adaylarla paylaşarak anılan hedefe ulaşmaya çalışılmaktadır.

Kuşkusuz Müslümanların son üç-dört yüzyılda yaşadığı siyasi kriz ve buna paralel olarak ortaya çıkan düşünce, ilim, irfan, kültür, sanayi, sanat, iktisat ve en önemlisi medeniyet krizi ümmetin duyarlı kesimlerinin vicdanını sızlatacak bir düzeydedir. Müslüman coğrafyanın, büyük bir kısmının sömürgeler altında kalmış olması, bağımsızlıklarını kazanmış olsalar bile, bir şekilde emperyalist güçlere bağımlı olarak varlığını sürdürmeleri, anılan krizin çözümünü zorlaştırmaktadır. Özellikle Balkanlar ve Orta Asya coğrafyalarında, yapılan zulüm ve gelenekten koparma faaliyetleri, ümmetin o bölgelerde yaşayan kesimlerini adeta özünden koparmıştır. Bu durum Anadolu insanının sorumluluğunu daha da artırmaktadır. Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi gibi kurumlar ve bu kurumları sevk ve idare eden çevreler, bunları da dikkate alarak hem sayı itibarıyla hem de nitelik açısından kaliteyi artırma arayışlarını devam ettirmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bu sorumluluğu uhdesinde bulunduran resmî bir kurum olarak, sorunların ve çözüm yollarının farkındadır. Bu nedenle bir taraftan Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaşadığı dönem ve bin dört yüz yıllık geleneğin tecrübesiyle oluşan ilmî ve fikrî mirası kursiyerlerle arı ve duru bir şekilde buluşturma gayretini sürdürürken, diğer taraftan bu birikime sahip olan mezunları, yurt içinde ve yurt dışında istihdam ederek amaçlanan hedefe doğru emin adımlarla ilerlemektedir. Başkanlığın hem merkez hem de taşra teşkilatındaki kadroların önemli bir kısmını yetiştiren Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinin öneminin bilincinde olan Başkanlık, zaman zaman eğitim programlarında revizyona giderek, geliştirme iradesini sürdürmeye devam etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmet alanları sadece mihrap hizmetleri ile sınırlı değildir. Yurt içinde ilgili kurumlarla yapılan protokollere istinaden Sağlık Bakanlığı, Çalışma Sosyal ve Aile Bakanlığı, Adalet Bakanlığı bünyesinde pek çok

alanda din hizmeti verilmektedir. Yurt dışında ise son yıllarda Afrika Kıtası dâhil olmak üzere son derece geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunmaktadır. Geniş bir yelpaze oluşturan yurt içi ve yurt dışı din hizmetleri alanlarında tarihî kimliği nedeniyle ülkemizden beklentilerin farkında olan Başkanlığımızın, bu anlamda ihtisas merkezlerinden önemli beklentileri bulunmaktadır. Nitekim hazırlanan ve sürekli güncellenen eğitim programları, bu beklentileri uygulamaya dönüştürecek mümkün olan en üst düzeyde donanımı elde etmiş insan kaynağını oluşturmaya hedeflemektedir. Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi, bu alanda ilk ve temel olma sorumluluğu ile emin adımlarla yoluna devam etmekte, ülkemizin aydınlık geleceğinin bir parçası olmanın heyecanını her daim hissetmektedir.

1.2. ÜLKEMİZDE MEVCUT DİN EĞİTİMİ MÜESSESELERİ ARASINDA HASEKİ'NİN YERİ

Cumhuriyet döneminde, zaman zaman değişim ve gelişim yaşanmakla birlikte, örgün din eğitimi kurumları, bazen oldukça zayıflamış da olsa varlığını sürdürmüştür. Bu kurumların bir kısmı resmî eğitim kurumları iken, diğer bir kısmı gayriresmî eğitim kurumları şeklinde varlığını devam ettirmiştir. Gelineen noktada ülkemizde yer alan ve daha çok lise öğreniminden sonraki dönemi kapsayan söz konusu kurumları İlahiyat fakülteleri, medreseler ve Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı eğitim kurumları olmak üzere üç kısma ayırmak mümkündür. Kuşkusuz Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren ve İmam-Hatip Lisesi diploması vererek hem din eğitimi hem de lise eğitim ve öğretimi veren İmam-Hatip okulları, oldukça önemlidir. Ancak Haseki ile doğrudan bağlantılı olmadığı için bu kurumlar, değerlendirmelerimizin dışında tutuldu. Hiç kuşkusuz bunun sebebi, İmam-hatip okullarının din eğitimindeki yerinin göz ardı edilmesi değildir. Ak-

sine Haseki ile doğrudan irtibatlı olmadığı için bu alana girmekten sarf-ı nazar edilmiştir.

Bilindiği gibi Haseki İhtisas Merkezi'nde eğitim ve öğretim gören kursiyerler, ilahiyat fakültesi mezunları arasından seçilmektedir. Ayrıca Haseki'de uygulanan program, ilahiyat fakülteleri ile medreselerde uygulanan programın bileşkesinden oluşmaktadır. Bu nedenle Haseki Dini Yüksek ihtisas Merkezi ile bu iki kurumun mukayese edilmesi daha uygun görülmüştür. Tabiatıyla Haseki Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösterdiği için, Başkanlığın diğer kurumları ile arasında mukayese etmenin de uygun olacağı mülâhaza edilmektedir. Bu nedenle bu ana başlık altında Haseki ve ilahiyat fakülteleri, Haseki ve medrese eğitimi, Haseki eğitim merkezinin diyanet İşleri Başkanlığına bağlı diğer kurumlara katkıları ve genel hizmetler içindeki yeri ele alınacaktır.

1.2.1. Geleneksel Medrese Eğitimi ve Haseki²

İslam tarihinde medrese denildiğinde ilk akla gelen, Hz. Peygamber'in bizzat ilgilendiği Suffe Ashabının oluşturduğu Peygamber mescidindeki ders halkaları gelir. Ashab-ı Suffe'den günümüze kadar, farklı içerik ve formatlarla işleyen birçok medrese gelip geçmiştir. Medreseler, zamanın ihtiyaçlarına göre zaman zaman programları gözden geçirilse de asıl itibarıyla dinî ilimlerin tedrisi ile meşgul olmuşlardır. Devlet eliyle ve sistematik bir şekilde kurularak faaliyetleri için destek sağlanan en önemli ve en çok etkili olan medrese, Selçuklu veziri Nizamülmülk (ö. 485/1092) tarafından kurulan Nizamiye medreseleridir. Bu medreselerde İmamü'l-Haremeyn el-Cüveynî (ö. 478/1085) ve Huccetü'l-İslâm Ebû Hâmid el-

² Bu başlık altında verilen tablolar ve değerlendirmeler için bk. Adil Bor, "Geleneksel Medrese Eğitiminin Kur'an Tasavvuru-Tespitler ve Öneriler-", *İslam ve Yorum*, Malatya 2017, II/293-311.

Gazzali (ö. 505/1111) gibi, İslam düşünce tarihinin en parlak simaları baş müderrislik yapmıştır. Kuruluşundaki başarılı projelendirme ve eğitim veren simaların güçlü ve vizyoner olması, bu medreselerin sonraki dönemlerde İslam dünyasının her yerinde ve her döneminde kurulan medreselere model olmasını sağlamıştır. Ayrıca Fatımîler döneminde kurulan, Memlukler döneminde gelişen ve halen varlığını sürdüren el-Ezher Üniversitesi, Osmanlılar döneminde kurulan Fatih ve Süleymaniye medreseleri de medrese tarihi boyunca en çok hatırlanan örneklerdir.

Medreseler, Cumhuriyet döneminde kısıtlı da olsa, özellikle Karadeniz ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Bunlar arasında da bütün olumsuzluklara rağmen ısrarlı bir şekilde ayakta kalmaya çalışan medreseler, hiç şüphesiz Güneydoğu'daki medreselerdir. Son yıllarda dolaylı veya doğrudan destek sağlanan bu medreseler oldukça geniş imkânlarla faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak medreselerin öğrencilerine Arap dili ve belagati başta olmak üzere fıkıh, akait ve mantık gibi alanlarda temel bilgileri vermekle beraber, bazı sorunlarının bulunduğu da açıktır. Doğu medreselerinde takip edilen müfredat, genel olarak ulûmü'l-âliyye (âlet ilimler) ve ulûmü'l-'âliyye (yüce ilimler) olmak üzere iki kısma ayrılabilir. 'Sıra kitapları' olarak ifade edilen icazet almak için şart olarak görülen Müfredatta yer alan derslerin büyük bir bölümü araç kabilinden olan âlet ilimlerinden meydana gelmektedir. Kuşkusuz âlet ilimleri, hangi döneme ait olursa olsun, Arapça bir metni doğru okumak ve anlamak için önem arz etmektedir. Doğu medreselerinin bu açığı kapatmak amacıyla önemli bir işlev gördüğünde şüphe yoktur. Ancak çağın imkân ve ihtiyaçları bu kadar değişmesine rağmen, yüzyıllardır medrese programında kayda değer bir değişim olmadan devam etmesi, medreselerin hedeflerini tam olarak gerçekleştirememesine sebep olmuştur.

Haseki ihtisas eğitim programının kuruluş aşamasında, özellikle ilçe müftüsü olarak atanan personelin, temel İslamî kaynakları aslî diliyle Arapça olarak yazılmış metinlerinden okuma yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak belirli düzeyde Arapça alet ilimleri ve bunu izleyen dönemlerde tefsir, hadis, fıkıh ve akaid metinlerinin okutulması planlanmıştır. Aşağıda doğu medreselerinden okutulan alet ilimleri ile Haseki hazırlık sınıfında okutulan müfredatı gösteren iki tablo verilmiştir. Haseki'nin Hazırlık sınıfına ait tablo birçok defa değiştirilip geliştirilmiş olup, özellikle metin okuma ve muhadese açısından zenginleştirilmiştir. Programın içeriği incelendiğinde, ihtiyaçların değişmesine paralel olarak dinamik bir müfredatın oluşturulmasına çaba sarf edildiği göze çarpmaktadır. Buna karşılık Medreselerde ciddi bir değişimin olduğunu söylemek mümkün değildir. Tabloları inceleyerek bu durum üzerinden bir sonuca varmak daha kolay olacaktır.

Doğu Medrese Müfredatının Muhtevası: el-ULûmü'l-Âliyye

Sarf İlmî	Emsile, Bina, Maksut, İzzî fi't-Tasrif, Şerhu Tasrifî'l-İzzi, eş-Şafiyye fi İlmî't-Tasrif
Nahiv İlmî	'Avâmil, Sadullah Sağır, Zurûf. Terkib, el-Muğni fi'n-Nahvi, Kavâidü'l-İrab, Hallü'l-Meakid, Katru'n-Neda, Netaicü'l-Efkâr fi Şerhi'l-İzhar, Sadullah Gevra; el-Elfiyye fi'n-Nahvi, el-Behcetü'l-Mardiyye, el-Kâfiyye, el-Fevâidü'd-Diyaiyye Şerhu'l-Kâfiyye (Molla Cami), Haşiyetü Abdulgaffur ala'l-Cami ve Haşiyetü Usam 'ale'l-Cami.
Belağat İlmî	Telhisu'l-Miftah ve Muhtasaru'l-Meani.
Mantık İlmî	İsağuci, Muğni't-Tullab, el-Fenari Şerhu İsağuci, es-Süllem fi'l-Mantık, Serhu Şemsiyye ve Haşiyetü Kul Ahmed.
Vaz' İlmî	er-Risaletü'l-Vadiyye, el-'Adudiyye.
Münazara İlmî	el-Velediyye Şerhu Risaleti'l-Münazara.

İhtisasa Hazırlık Programı Alanları ve Kredileri (2018)

	ALAN-LAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	TOPLAM
1	DİLBİLGİSİ	Sarf-I 6x10=60	Sarf-II 2x10=20	Sarf-III 2x11= 20	--	100
		Nahiv-I 8x10= 80	Nahiv-II 6x10= 60	Nahiv-III 4x10= 40	Nahiv-IV 4x10= 40	220
2	OKUMA-ANLAMA	Arapça Metin Okumaları-I 6x10= 60	Arapça Metin Okumaları-II 6x10= 60	Arapça Metin Okumaları-III 6x10= 60	Metin Çözümlemesi-IV 6x10= 60	240
		--	Belağat-I 4x10= 40	Belağat-II 4x10= 40	Belağat-III 2x10= 20	100
		Kur'ân Meâli-I 2x10= 20	Kur'ân Meâli-II 4x10= 40	Kur'ân Meâli-III 4x10= 20	Kur'ân Meâli-IV 8x10= 80	180
3	YAZILI-SÖZLÜ ANLATIM	Sözlü Anlatım-I 6x10= 60	Sözlü Anlatım-II 6x10= 60	Sözlü Anlatım-III 6x10=60	Sözlü Anlatım-IV 4x10=60	240
		Yazılı Anlatım-I 2x10= 20	Yazılı Anlatım-II 2x10= 20	Yazılı Anlatım-III 2x10= 20	Yazılı Anlatım-IV 4x10= 40	80

4	ÇEVİRİ	---	---	Çeviri-I 2x10= 20	Çeviri-II 2x01= 20	40
	UYGULAMA	Ders Uygulama- ları (Dil Bilgisi) (Okuma-Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygula- maları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygula- maları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygula- maları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	240
5						
			Rehberlik Faali- yetleri 2x10= 20	Rehberlik Faaliyetleri 2x10= 20	Rehberlik Faa- liyetleri 2x10= 20	Rehberlik Faa- liyetleri 2x10= 20
HAFTALIK KREDİ		36	36	36	36	1440

Haseki müfredatını gösteren tabloda kitap ismi yer almamakla birlikte alet ilimlerinin kapsamı açısından medrese programından farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu durumda mezunların yeterlilikleri açısından da farklı sonuçlara temel teşkil etmektedir. Sözelimi medrese mezunları Arap dili ve edebiyatı ve mantık gibi alanlarda daha yeterli iken, Haseki mezunlarının farklı metinleri yorumlama, okuduklarını farklı ortamların ihtiyacına göre sunma ve farklı görüş ve yorumlara açık olma noktasında bir adım daha ileride olduğu bilinmektedir.

Haseki Hazırlık sınıfları ile Medrese alet ilimleri arasındaki karşılaştırmada gözlemlenen durumu, Haseki ihtisas programı ile medrese Ulûmu'l-'aliye müfredatı arasında da görmek mümkündür.

Doğu Medrese Müfredatının Muhtevası: el-ULûmü'l-'Âliyye

Akaid İmi	Şerhu 'Akaidu'n-Nesefi
Fıkıh Usulü İlmi	Cemu'l-Cevami' fi Usulî'l-Fıkh.
Fıkıh İlmi	Gayetu'l-Ihtisar, Muğni'l-Muhtac, Haşiyetü'l-Bacuri ala İb-nü'l-Kasım, el-Envar li A'mali'l-Ebrar, Nuru'l-İdah, Mültaka'l-Ebhur ve Muhtasaru'l-Kudûrî
Tefsir İlmi	Tefsiru'l-Celaleyn, Envaru't-Tenzil fi Esrari't-Tevil, Tefsir Usulü: el-İtkan fi 'Ulûmü'l-Kur'an
Hadis ilmi	Nüzhetü'n-Nazar Şehrü Nuhbeti'l-Fiker
Farsça	Gülistan

İhtisas Programı Alanları ve Kredileri (2018)

ALANLAR	DÖNEM						
	1	2	3	4	5	6	7
KUR'AN-I KERİM	-I- 10x2=20	-II- 10x2=20	-III- 10x2=20	-IV- 10x2=20	-V- 10x2=20	-VI- 10x2=20	-VII- 10x2=20
TEFSİR	Tefsir Tarihi ve Usûlü 10x4= 40	---	---	---	---	---	Güncel Tefsir Problemleri 10x2=20
	Klasik Metin-I 10x6=60	Klasik Metin-II 10x10=100	Klasik Metin-III 10x10=100	Klasik Metin-IV 10x10=100	Klasik Metin-V 10x10=100	Klasik Metin-VI 10x10=100	Klasik Metin-VII 10x8=80
HADİS	Hadis Tarihi ve Usûlü 10x6=60	Hadis Tahlil ve Tenkit 10x4=40	Hadis Anlam ve Yorum 10x2=20	---	---	---	Güncel Hadis Problemleri 10x2=20
	Hadis Klasik Metin-I 10x2=20	Hadis Klasik Metin-II 10x2=20	Hadis Klasik Metin-III 10x4=40	Hadis Klasik Metin-IV 10x6=60	Hadis Klasik Metin-V 10x6=60	Hadis Klasik Metin-VI 10x6=60	Hadis Klasik Metin-VII 10x4=40
FİKİH	Fıkıh Usûlü -I 10x4=40	Fıkıh Usûlü-II 10x4=40	Fıkıh Usûlü-III 10x4=40	Fıkıh Mukayeseli Metinler-I 10x4=40	Fıkıh Mukayeseli Metinler-II 10x2=20	Feraiz 10x4=40	Fetva Usûlü 10x2=20
	Fıkıh Klasik Metin-I 10x4=40	Fıkıh Klasik Metin-II 10x6=60	Fıkıh Klasik Metin-III 10x6=60	Ahval-ı Şahsiyye-I 10x4=40	Ahval-ı Şahsiyye-II 10x4=40	Fıkıh Klasik Metin-IV 10x6=60	Fıkıh Klasik Metin-V 10x4=40
	Fıkıh ilmine Giriş 10x4=40	---	---	---	Fıkıh Küllî Kaideler 10x4=40	Güncel Fıkıh Meseleleri-I 10x2=20	Güncel Fıkıh Meseleleri-II 10x4=40

İSLAM DÜŞÜNCE-Sİ	---	Eleştirel Düşünce ve Mantık 10x4=40	Akaid-Kelam-I 10x4=40	Akaid-Kelam-II 10x4=40	Tasavvuf 10x2=20	İslam Me-zhepleri Tarihi 10x2=20	İslam Düşünce Tarihi 10x2=20
				Din Hizmetleri 10x2=20	Yaşayan Dünya Dinleri 10x2=20	---	Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuatı 10x2=20
UYGULAMA	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20	Ders Uygulamaları 10x2=20	Ders Uygulamaları 10x2=20	Ders Uygulamaları 10x2=20
	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20

Tablolarda dikkat çektiği gibi, Doğu Medreselerinde Kur'ân-ı Kerim eğitimi söz konusu değildir. Buna karşılık Haseki'de, ihtisas programının devam ettiği bütün dönemlerde Kur'ân-ı Kerim eğitimi verilmektedir. Yine medreselerde akaid dersi sadece akaid metninin okunmasından ibaret iken, Haseki'de akaid ve kelamın yanı sıra Tasavvuf, Mezhepler tarihi, yaşayan dünya dinleri ve din hizmetleri gibi dersler de verilmektedir. Benzer durum, tefsir ve hadis için de söz konusudur. Haseki'de medreselere göre daha zengin bir müfredatın yer aldığını görmek mümkündür. Ancak medreselerde ana metnin ezberlenerek takrir edildiği, buna karşılık Haseki'de metni anlamamanın esas alındığı dikkate alındığında, medreselerde ilgili programın daha uzun bir süre devam ettiği görülmektedir.

Genel olarak Haseki programının daha çok medrese müfredatları dikkate alınarak hazırlandığı gözlenmektedir. Ancak süreç içerisinde Haseki mezunlarının istihdam alanları da göz önünde bulundurularak programda revizyona gidilmiş ve nispeten daha zengin ve çoğulcu bir program benimsenmiştir. Haseki mezunlarıyla medrese mezunları arasındaki en

önemli fark, medreseden icazet alan her öğrenci ilgili metinleri ezberleyerek okuduğu için, müfredatı tamamen alması, buna karşılık Haseki'yi bitiren kursiyerlerin geçerli not almak şartıyla her derste yüzde yüz başarı yerine yüzde altmış ve toplamda yüzde yetmiş başarının şart koşulmasıdır. Bu durum, medreselerde birey merkezli, Haseki'de ise sınıf merkezli olarak eğitim programının sürdürülmesinden kaynaklanmaktadır. Yine programın içeriğine bağlı olarak, Haseki mezunlarında medrese mezunlarına nispetle din ve dinî meselelere daha geniş bir perspektiften bakma ve daha geniş alanlara hitap etme melekesinin kazandırılmak istendiğini görmek mümkündür.

Her ikisi de İslâmî ilimleri ana kaynaklarından okuma ve anlama hedefini gerçekleştirmeyi amaçlayan medreseler ile Haseki eğitim programlarından yola çıkarak her iki kurumun kardeş iki kurum olduğunu anlamak mümkündür. Kuruluş aşamasında Haseki daha çok medrese programına yakın bir müfredat belirlediği halde süreç içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Medresede ilmî kaygılar, mesleki kaygılardan önce geldiği için, öğrencinin neyi öğrenmesi gerektiği önem arz ederken, Haseki'de mesleki kaygılar ilmî kaygılardan daha öncelikli görülmüş ve buna paralel olarak sahaya çıkacak Diyanet İşleri Başkanlığı temsilcilerinin mesleki yeterlilikleri, daha çok dikkate alınmıştır.

1.2.2. İlahiyat Fakülteleri ve Haseki

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezlerine alınan kursiyerlerde aranan temel şartlardan biri ilahiyat fakültesini bitirmiş olmasıdır. Bu nedenle Haseki programı planlanırken, ilahiyat programı üzerine ilave bir müfredat uygulanması hedeflenmektedir. Şu var ki Haseki mezunlarının daha çok Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında istihdam edilmeleri hedeflendiğinden, sahada vazifesini icra ederken daha

çok ihtiyaç duyacağı ilmî alanlar ön plana çıkarılmaktadır. Hem hazırlık hem de ihtisas programı uygulanırken bu durum dikkate alınmakta ve müfredatlar buna göre hazırlanmaktadır. Buna bağlı olarak söz gelimi ilahiyat fakültelerinde uygulanan hazırlık programıyla Haseki'de uygulanan hazırlık programı birbirine yakın olmakla birlikte, Haseki'de daha çok metin okuma melekесinin geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Bu durumu ihtisas programında da gözlemek mümkündür.

İlahiyat fakültelerinde uygulanan program ile Haseki'de uygulanan program arasındaki en önemli fark, ilahiyat fakültelerinde temel İslam bilimleri, felsefe ve din bilimleri ile İslam tarihi ve sanatlarından oluşan üç bölüm ve bölümler altında yer alan anabilim dalları üzerinden eğitim ve öğretimin yapılmasıdır. Buna karşılık Haseki'de diğer iki bölüm oldukça sınırlı tutulmuş, mesainin tamamına yakını temel İslam bilimlerinin eğitim ve öğretimine ayrılmıştır. Buna bağlı olarak tefsir ve fıkıh başta olmak üzere hadis ve akaid gibi derslerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Son zamanlarda tasavvuf, mezhepler tarihi ve sahada lazım olan başka dersler de programa eklenmiş, ancak bunlara ayrılan süre sınırlı tutulmuştur. Ayrıca son yıllarda İlahiyat fakültelerinde Kur'ân-ı Kerim dersinin bütün dönemlere yayılmasına paralel olarak Haseki'de de Kur'ân-ı kerim bütün dönemlere yayılmıştır.

Haseki'nin kuruluşunda temel İslami metinleri asli dillerinden yani Arapça asli metinlerinden okuma amaçlandığı için metin derslerine, ilahiyat fakültelerinkinden daha fazla yer verilmektedir. Tefsir, hadis ve fıkıh derslerinin müfredatında usûl dersleri de yer almakla beraber, metin okuma mesaisinin daha yoğun olduğu görülmektedir. Ayrıca Haseki programı belirlenirken kursiyerlerin ilahiyat fakültesi mezunu olmaları şart koşulduğundan, ilahiyat eğitim ve öğretiminin üzerine ilaveler yapmak hedeflenmiştir. İlahiyat fakültesi müf-

redatında metin okumanın oldukça sınırlı tutulduğu bilindiğinden, bu açığı kapatmak amacıyla yoğun bir metin mesaisi planlanmıştır. Kuşkusuz planlamanın bütün aşamalarında mezunların istihdam alanları dikkate alınmaktadır. İlahiyat fakültesi programını bitiren mezunlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretmenlik başta olmak üzere çeşitli alanlarda istihdam edilmektedir. Buna bağlı olarak metin okuma ihtiyacı sadece bireysel alaka ile sınırlı kalmaktadır. Bu alakanın ilerleyen süreç içerisinde mesleki katkısı sınırlı olduğundan, zamanla zayıfladığını söylemek mümkündür. Buna karşılık Haseki mezunlarının vaizlik ve müftülük başta olmak üzere din hizmetleri sınıfının farklı alanlarında istihdam edilmesi, bunların sürekli bir şekilde kaynak metinlerle ilişkilerini sürdürmelerini gerektirmektedir. Sahada karşılaştıkları bu durum, zorunlu olarak fıkıh ve tefsir metinlerini daha çok öne çıkarmaktadır. Yine fetva usulü ve güncel fikhî problemlere çözüm bulma arayışı da bu ilgi ve alakayı artırmaktadır.

Haseki programında felsefe ve din bilimleri ile İslam tarihi ve sanatlarının çok sınırlı bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Son zamanlarda bu alana yönelik ihtiyacın artması, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yurtdışı hizmetlerinde önemli ölçüde gelişme ve genişlemesine paralel olarak 'Yaşayan Dünya Dinleri' ve 'Din Hizmetleri' gibi bazı derslerin ihdas edildiği görülmektedir. Ancak hiçbir zaman bu anlamda ilahiyat fakültelerindeki zenginliğe ve çeşitliliğe ulaşması söz konusu olmamıştır. Özellikle kursiyerlerin ilahiyat fakültesi mezunu olmaları nedeniyle söz konusu alanlarda temel bilgileri aldıklarının var sayılması ve bu bilgilerin yeterli olduğu mülahaza edildiğinden, bu derslerin Haseki'de yeniden verilmesine gerek duyulmamıştır. Kuşkusuz Haseki'nin eğitim süresinin sınırlı olması da bu konuda etkili olmuştur.

Haseki'nin kuruluşundan itibaren görev alan ve tedris hizmetlerini uzun yıllar sürdüren Halil Günenç ve Mehmet

Savaş gibi ilim adamları, Haseki ile medrese arasındaki yakınlığın devam etmesini sağlamışlardır. Ayrıca burada tedris ve idarî görevlerde bulunan Doç. Dr. Durak Pasmaz, Dr. Hüseyin Kayapınar ve mevcut Haseki Müdürü Dr. Adil Bor gibi hocaların ilahiyat alanında ihtisas sahibi olması, ilahiyat fakültelerindeki lisans ve lisansüstü programlarını yakından takip etme imkânı vermiştir. Haseki'nin planlanma ve işleyiş aşamalarında bu avantaj sürekli olarak kendini göstermiştir. Haseki programının zaman zaman güncellenerek revize edilmesinde, Merkez Teşkilatındaki sorumluların yanı sıra mahallindeki bu farkındalığın önemli ölçüde etkili olduğu görülmektedir.

1.2.3. Haseki'nin Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim Merkezleri Arasındaki Yeri

Diyanet İşleri Başkanlığı, merkez ve taşra teşkilatında görev yapmakta olan personelin hizmet alanlarında verimlilik ve hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla çeşitli düzeylerde hizmet içi eğitim kursları açmaktadır. Anılan kursların düzenlenmesi ve yürütülmesi için Başkanlığa bağlı birçok yerde eğitim merkezleri açılmıştır. Eğitim merkezlerinin bağlı olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, söz konusu merkezleri Dini Yüksek İhtisas merkezleri ve Hizmet İçi Eğitim Merkezleri olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Günümüzde on tanesi Dini Yüksek İhtisas Merkezi, yirmi bir tanesi hizmet içi Eğitim Merkezi olmak üzere otuz bir tane eğitim merkezi bulunmaktadır³. Ayrıca il ve ilçe müftülükleri zaman zaman uygun görülen farklı mekânlarda da kurslar düzenlemektedir. Eğitim merkezlerinin bir kısmı Haseki Dini Yüksek İhtisas merkezinden daha eski olmakla beraber, günümüzde söz konusu eğitim merkezlerinin tama-

³ <https://egitimmerkezleri.diyamet.gov.tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx>
04.05.2019 tarihli sürümdeki bilgiler esas alınmıştır.

mında Haseki'nin izlerini görmek mümkündür. Ayrıca Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatında görev yapmakta olan üst düzey yöneticilerin önemli bir kısmı Haseki mezunudur. Buna göre Başkanlığın bütün hizmet alanlarında doğrudan veya dolaylı olarak Haseki'nin izlerini görmek mümkündür.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı faaliyet göstermekte olan Dini Yüksek İhtisas Merkezi ve Eğitim Merkezlerinin sayısında, son yıllarda giderek bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Başlangıçta sadece Haseki'den ibaret olan bu ihtisas merkezi, daha sonra Konya Selçuk İhtisas merkezinin ilavesiyle birlikte ikiye, Erzurum, Trabzon ve Kayseri'nin eklenmesiyle beşe çıkmıştır. Son zamanlarda beş tane daha ilave edilerek bu sayı ona çıkarılmıştır. Dini Yüksek İhtisas Merkezleri şunlardır:

1. Ankara Dini Yüksek İhtisas Merkezi
2. Diyarbakır Dini Yüksek İhtisas Merkezi
3. Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi
4. İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi
5. İzmir Dini Yüksek İhtisas Merkezi
6. Kayseri Dini Yüksek İhtisas Merkezi
7. Kocaeli Dini Yüksek İhtisas Merkezi
8. Konya Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi
9. Rize Müftü Yusuf Karali Dini Yüksek İhtisas Merkezi
10. Trabzon Dini Yüksek İhtisas Merkezi.

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak görev yapan İmam-Hatipler başta olmak üzere din görevlilerinin yeterliliklerini artırmak ve hizmet kalitesini geliştirmek amacıyla 1973 yılında Bolu'da bir eğitim merkezi kurulmuştur. 1976'da Elazığ'da daha sonraki yıllarda ise ihtiyaca binaen birçok yerde eğitim merkezleri açılmıştır. Hizmet içi eğitim merkezleri şunlardır:

1. Ankara Rifat Börekçi Eğitim Merkezi
2. Antalya H. Mehmet Gebizli Eğitim Merkezi
3. Bolu Eğitim Merkezi
4. Bursa Eğitim Merkezi
5. Denizli Müftü Ahmet Hulisi Efendi Eğitim Merkezi
6. Elazığ Harput Eğitim Merkezi
7. İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Eğitim Merkezi
8. İzmir Tire Eğitim Merkezi
9. Kastamonu Eğitim Merkezi
10. Kütahya Evliya Çelebi Eğitim Merkezi
11. Konya Eğitim Merkezi
12. Manisa Eğitim Merkezi
13. Samsun Aşıkkutlu Eğitim Merkezi
14. Şanlıurfa İbrahim Halilullah Eğitim Merkezi
15. Tekirdağ Eğitim Merkezi
16. Van Abdulhakim Arvasi Eğitim Merkezi
17. Yozgat Eğitim Merkezi
18. İstanbul Anadolu Eğitim Merkezi
19. Ordu Eğitim Merkezi
20. Hacı Ahmet Zilan Eğitim Merkezi
21. Yozgan Şehit İbrahim Yılmaz Eğitim Merkezi

Gerek ihtisas gerek hizmet içi eğitim merkezlerinin eğitim kadroları incelendiğinde, özellikle kurucu kadroların önemli bir kısmının Haseki kökenli olduğu görülmektedir. Son yıllarda kurulan eğitim merkezlerinin kurucu kadroları arasında ise diğer ihtisas merkezlerinden mezun olan kadrolar bulunmakla beraber, bunların da dolaylı olarak hocaları üzerinden Haseki'yle bir bağlantılarının olduğunu söylemek mümkündür. Hizmet içi eğitim merkezlerinden eğitim alan din görevlileri de Haseki ve benzeri ihtisas merkezlerinden mezun olan hocalardan ders aldıklarından, Haseki'nin etkisi dolaylı olarak veya doğrudan başkanlığın bütün hizmetlerine yansımaktadır.

Haseki'nin etkisi sadece müftü, vaiz ve eğitim görevlisi gibi taşra teşkilatında hizmet veren personelden ibaret değildir. Merkez teşkilatının farklı birimlerinde hizmet veren ve amir konumunda bulunan personelin önemli bir kısmı da Haseki mezunudur. Din İşleri Yüksek Kurulu başta olmak üzere, Tef-tiş Kurulu, Mushafları İnceleme ve Kiraâat Kurulu ve diğer birimlerdeki daire başkanlıkları gibi etkili noktalarda hizmet veren personelin önemli bir kısmı da Haseki ya da diğer ihtis-sas merkezlerinden birinin mezunudur. Ayrıca Haseki men-suplarının önemli bir kısmı akademik çalışma yaparak aka-demik unvan almış ve bir süre başkanlığın belirli kademele-rinde hizmet verdikten sonra farklı üniversitelere bağlı ilahi-yat fakültelerinde istihdam edilerek buralarda hizmet ver-mektedir. Bu hizmetin de dolaylı olarak Başkanlığın hizmetle-rine etkisi kuşkusuzdur. Zira il veya ilçe müftülükleri tarafın-dan düzenlenen hizmet içi eğitim programlarına ilahiyat fa-kültelerinden de destek alınmakta ve genelde ilahiyat fakül-telerinin Haseki kökenli personelinden bu anlamda destek alınmaktadır.

Genel olarak Başkanlığa bağlı eğitim merkezleri dikkate alındığında, Haseki'nin bu eğitim merkezleri arasında müs-tesna bir yeri olduğu görülmektedir. Özellikle ihtisas eğitim merkezleri bu anlamda daha da öne çıkmaktadır. Hatta za-man zaman 'Konya Haseki', 'Kayseri Haseki' ve 'Erzurum Ha-seki' gibi tabirlerle diğer ihtisas eğitim merkezleri ile Haseki arasında bağlantılar kurularak, bunların önem ve değeri Ha-seki'yle açıklanmaktadır. Bunun iki sebebi olabilir. Birincisi Haseki ihtisas kursunun ilk ihtisas merkezi olması, diğeriye Halil Günenç ve Mehmet Savaş gibi karizması sadece yurt içinde değil, yurt dışında da etkili olan şahsiyetlerin burada tedris hizmeti vermiş olmalarıdır. Ayrıca Kiraat bölümünde de alanın üstadı olarak kabul edilen merhum Abdurrahman Gürses'in tedris hizmeti vermiş olması Haseki için önemli bir tarihî, tecrübî ve ilmî imkândır. Bütün bu imkânları hakkıyla

değerlendiren Haseki, diğer eğitim merkezleri arasında hak ettiği müstesna konumu elde etmiş ve bunu korumaya devam etmektedir.

1.3. HASEKİ EĞİTİM MERKEZİ'NİN DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI HİZMETLERİNE KATKILARI⁴

Özellikle müftü ve vaiz düzeyindeki din hizmetlilerinin verimlilik ve kalitesini artırmak amacıyla kurulan Haseki İhtisas Eğitim Merkezinin ve buradan mezun olan kursiyerlerin, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde önemli ve etkin bir yer tuttuğu görülmektedir. Halkımızın dini konularda aydınlatılması görevini üstlenen başkanlığımız, bu görevi hakkıyla yerine getirebilmek için her yönüyle donanımlı, özellikle dini konularda bilgi ve birikim açısından ehliyetli elemanlara Haseki benzeri eğitim merkezlerinde yetiştirerek sahip olmaktadır. Başkanlık, personelin bilgi ve birikim açısından ilerlemesi için, Kur'an kursları, kısa süreli/devreli eğitim merkezleri ve belirli zümreler için seminerler düzenleyerek, personeli desteklemektedir. Kurum dışında da aynı amaçla kurulan imam-hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri de bu alandaki boşluğu doldurmaya çalışmakta ve önemli ölçüde katkı sunmaktadır. Ancak bu kurumlar, her ne kadar gerekli alt yapıyı oluşturuyorsa da gerek süreleri gerekse programları itibarıyla ihtiyacı tam olarak karşılayamadıkları görülmüş ve 1976 yılında İstanbul'da Haseki Eğitim Merkezi açılmıştır. Açılımasındaki ana gaye; dini bilgileri temel kaynaklardan edinebilen, birinci elden kaynaklara ulaşarak elde ettikleri bilgiyi kullanabilen elemanlar yetiştirmektir.

Yarım asırlık tecrübesiyle Haseki eğitim merkezi, yetiştirdiği eleman ve Diyanet İşleri Başkanlığına sunduğu hizmet

⁴ Bu kısım Haseki İhtisas Merkezi Emekli Eğitim Görevlisi Ali Rıza Temel'in katkılarıyla yazılmıştır.

dikkate alındığında, çıraklık döneminden kalfalık ve ustalık dönemine geçiş merhalesindedir. Model olduğu diğer merkezlerden mezun olan kursiyerlerin ülkemizin her tarafında icra ettikleri müftülük ve vaizlik görevinin yanı sıra, merkezdeki teftiş, idari birimler ve Din İşleri Yüksek Kurulundaki faaliyetler, bunu açıkça göstermektedir. Ayrıca Yurt dışı teşkilatlarında görev alan Başkanlık kadrolarının önemli bir kısmını da Haseki ve diğer İhtisas merkezlerinden mezun olan din görevlileri oluşturmaktadır.

İlahiyat Fakültelerinden mezun olan ve bir süre Başkanlıkta görev yapmış bulunan kursiyerler, Haseki'ye geldiklerinde, karşılaştıkları hocalar ve onların ders takrirlerini görünce, dini konularda hayli yetersiz olduklarını fark ederler. Haseki'den mezun olduktan sonra buraya eğitim görevlisi olarak atanan ve kırk yıl civarında tedris hizmeti verdikten sonra emekli olan Ali Rıza Temel, bu hususu şu şekilde dile getirmektedir: “Yüksek İslam Enstitüsünü bitirip Haseki'ye geldiğimde dini konularda bir hayli eksik olduğumu anladım. Üstelik ben İmam-Hatip Okulu'nu ve Yüksek İslam Enstitüsü'nü pekiyi dereceyle ve birincilikle bitirmiş ve öğrenci iken Arapçadan kitap tercüme etmiş birisiydim. Çok şeyler bildiğimi sanıyordum. Hasekide ilk öğrendiğim şey, çok şey bilmediğimi, hizmet için hayli yetersiz olduğumu bilmek oldu. Bu farkındalık daha fazla çalışmamın itici gücüdür. Zira açlık hissedenden doymak için, hastalık hisseden tedavi için çare arar”.

Haseki'ye gelen pek çok kursiyer, daha önce kaynak kitalara yaklaşımdan korkar ve ilgili bilgileri ikinci ve üçüncü sınıf kaynaklardan edinir. Bu durum hem kursiyerlerde öz güven problemine hem de söz konusu bilgilerin güvenilirliği açısından başka problemlere yol açmaktadır. Haseki'ye başladıktan sonra öncelikle temel kaynaklara cesaretle yaklaşma, onlardan doğrudan istifade etme melekesi gelişmekte, bu da kursiyerde özgüven duygusunu sağlamaktadır. Bu sayede

mezunlarımız kürsü ve minberlere çıktıklarında kulaktan dolma ve harcıalem bilgiler yerine, İslam dininin aslî kaynakları olan Kur'an-ı Kerîm, sahîh sünnet ve muteber ilmî kitaplarla dayalı sağlam bilgilerle çıkma imkânı elde edilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da din hizmetlerinin belirgin bir kalite kazandığı görülmektedir. İşte Haseki, bu kalitenin marka adıdır.

Haseki ve muadili olan diğer eğitim merkezlerinden mezun olan personelin özlük haklarında ekstra bir iyileştirme sözü konusu olmadığı halde, bu kurumlara olan rağbet her geçen gün artmaktadır. Bu rağbet, Haseki ve mezunlarının saygınlık elde etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, din hizmeti alanında ilmî yeterliliğe olan derin iştîyakı gösterdiği gibi, Haseki mezunlarının bu ihtiyacı karşılama kapasitelerine de ışık tutmaktadır. Haseki bünyesinde yetişen eğitim görevlileri ve ilahiyat fakültelerinden alınan eğitim desteğiyle günden güne kalite yükselmekte, Suriye, Irak ve Sudan gibi ülkelerden gelen hocalarla özellikle Arapça dil öğretimi konusunda ilerleme gözlenmektedir. İlahiyat fakültelerinde de istihdam edilen bu hocalar ülkemizle diğer İslam ülkeleri arasında köprü görevi ifa etmekte, ülkemiz Osmanlı döneminde olduğu gibi bir ilim ve medeniyet merkezi ve ümmetin kalbi olma yolunda mesafe kat etmektedir.

Klasik ilmî geleneği göz ardı etmeden hatta bu geleneği belirli ölçüde sürdürmenin yanı sıra modern ilim ve yöntemlerden de istifade ederek yetişen Haseki mensupları, bu yönüyle kökü mazide olan âtiyi temsil etmektedir. Medyanın yaygın hale gelmesiyle birlikte, sıklıkla kafa karıştırıcı, sorusuz, ilim ciddiyetiyle bağdaşmayan ve maalesef fitne üretici söz ve tavırları sergileyenler arasında, Haseki mensuplarından bir örneğin bile yer almaması, Haseki'nin kazandırdığı ilmî donanım ve disiplinin yanında mezunlarında gelişen sorumluluk bilinci hakkında da fikir vermektedir. Haseki mezunları, ihtilaf-

lı meselelerde müsamahakâr olmakla beraber, temelde ümmetin ana kütlesini oluşturan ve İslam düşünce tarihi boyunca itidali temsil eden Ehl-i sünnet anlayışını merkeze alarak sarsıntılara karşı ümmetin zihin ve gönül dünyasını tahkim etme gayreti içerisinde bulunmaktadır. Mazi, hal ve istikbali kuşatıcı ve kucaklayıcı, ufuk sahibi bu ilim ve hizmet kadrosunun, parlak geleceğimizin inşasında büyük pay sahibi olacaklarında şüphe yoktur.

İKİNCİ BÖLÜM
**HASEKİ DİNİ YÜKSEK
İHTİSAS MERKEZİNDE
UYGULANAN
EĞİTİM PROGRAMLARI**

2.1. İHTİSAS PROGRAMI

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'ndeki ihtisas programı, asıl amaç olarak dini bilgileri klasik kaynaklarından almak şeklinde belirlendiği için, bu doğrultuda müfredat oluşturulmaktadır. Müfredatta halkın Başkanlıktan çözümünü beklediği güncel dinî problemler de dikkate alınarak fıkıh müfredatı diğerlerine göre daha geniş ve detaylı bir şekilde oluşturulmaktadır. Bunun yanı sıra klasik dönemde yazılan tefsir eserleri ağırlıklı olmakla birlikte hadis metinleri ve çok az da olsa akaid metinleri de okutulmaktadır. Başlangıçta iki yıl olarak planlanan program daha sonra toplamda otuz aylık bir süreyi kapsayan Haseki programının omurgasını Arapça yazılan İslamî eserler oluşturduğu için, başlangıçta dokuz aylık bir Arapça hazırlık programı yer almaktadır. Bu program dâhilinde, klasik kaynakları okuma ve anlama yeteneğinin geliştirilmesi hedeflendiği gibi, ihtiyacını giderecek kadar pratik Arapça konuşma becerisinin geliştirilmesine de çalışılmaktadır. Zira Başkanlığın önemli hizmet alanlarından biri olan Hac ve umre organizasyonlarında da Haseki mezunlarından istifade edilmektedir. Bu hizmetlerin icra edilmesinde de pratik Arapça kullanabilme becerisinin ekstra bir avantaj kazandırdığında kuşku yoktur. Arapça hazırlık programında başarılı

olanlar, ihtisas programına kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak Haseki İhtisas programını hazırlık ve ihtisas olmak üzere iki ana kısma ayırmak gerekmektedir.

Kuruluşundan itibaren temel hedefi ve programın eksenini sabit kalmakla beraber, programın uygulanmasında zaman zaman yenileme ve düzeltmeler yapılmıştır. Hem hazırlık programında hem de ihtisas programında yapılan değişim ve dönüşümlerin güncel ihtiyaçlar ve başkanlığın hizmet sahaları dikkate alınarak yapıldığı görülmektedir. Bu durum Haseki'nin programına bir dinamizm kazandırmakta ve mezunların toplumun güncel dini ihtiyaçlarını okuma, anlama ve problemleri çözme vizyonuna katkı sağlamaktadır. Aşağıda kuruluşundan itibaren Haseki'de uygulanan program ve bu programın geçirdiği değişimler verilerek, söz konusu sürece projeksiyon tutulacaktır.

2.1.1. HASEKİ'NİN KURULUŞUNDAN 2007 YILINA KADAR UYGULANAN EĞİTİM PROGRAMLARI

Haseki'nin 1975 yılında kuruluşundan itibaren, müfredat programında bir takım değişiklikler yapılma ihtiyacı hasıl olmuştur. Ancak bütün değişim ve düzenlemelerde, ilk programda esas alınan klasik dini kaynaklara doğrudan ulaşma ve bu bilgilerle toplumun dini problemlerine çözüm üretme amacı, hiçbir zaaman gözardı edilmemiştir. Programın detaylarına bakıldığında, bu durumun açık bir şekilde görülmesi mümkündür. Bu amaçla 1975 yılı programı 1978 yılında gözden geçirilerek kısmî düzenlemeler yapılmış ve 1999 yılına kadar bu program ana hatlarıyla devam etmiştir. Ancak asıl değişiklik 2007 yılında yapılmış ve bu programda klasik eserlerin yanı sıra, tatbikat ve güncel sorunları anlama ve çözmeye yönelik temel bir kısım eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Bu program 2017 ve 2018 yıllarında yeniden gözden geçirilmiş olup bu haliyle devam etmektedir.

Değişim ve düzenlemelerin niteliği dikkate alınarak 1976, 2007 ve 2107-2018 yıllarında yapılan değişiklikler merkeze alınarak, aşağıda programlar hakkında detaylı bilgilere yer verilmektedir. Ayrıca kitabın sonunda tablolar kısmında ilgili dönemlerin tabloları ve bu tablolar içerisinde ders içerikleri yer almaktadır. Şimdi 1976 programından başlayarak ders müfredatlarını irdeleyelim.

2.1.1.1. 1975 Yılında Kuruluşuyla Birlikte Kabul Edilen İhtisas Programı

Haseki Eğitim Merkezinde uygulanan ilk ihtisas programı 07.08.1975 yılında kabul edilen programdır. Bu program, ilk olması ve herhangi bir tecrübeye dayanmamasından dolayı, bütün detaylarıyla program akışlarını planlayan bir yapıda değildir. Daha ziyade temel dersler ve bu derslerde okunacak ana kaynaklarla yardımcı kaynaklar gösterilmiş ve programın işleyiş ve yönlendirilmesi ilgili hocanın inisiyatifine bırakılmıştır. Programın giriş kısmında ihtisas programının amacı; “Başkanlık teşkilatında çalışan müftü ve vaizlerin mesleki bakımdan daha iyi yetişmelerini sağlamak, verimliliği artırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak ve bu gibilerin dini kaynaklara doğrudan başvurma yeteneği elde etmelerini sağlamak, böylece dini konularda toplumumuzun ihtiyacına cevap verecek mütehassıs elemanları süratle yetiştirmek.” şeklinde ifade edilmiştir.

Kuruluş programında ihtisas eğitimi, iki yıl olarak öngörülmüş ve ihtiyaç duyulması halinde, bu sürenin uzatılabileceği ifade edilmiştir. Haftada 25 saat olarak planlanan programda, Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Türk İslam Kültürü ve Medeniyet Tarihi olmak üzere beş alana ağırlık verilmiştir. Derslerin içerikleri şu şekilde belirlenmiştir:

Arapça alanı: Sarf ve nahiv dersleri için *el-Mebadiu'l-Arabiyye*, *el-Müşezzeb*, *el-Muktedab* ve *en-Nahvu'l-Vâdih* adlı

eserler; metin dersi için de *Edebü'd-dünya ve'd-din* adlı eser takip edilecektir. Arapça dersi için birinci üç aylık dönemde haftada 15 saat; takip eden dönemlerde 10'ar saattir. Ayrıca ikinci dönemden itibaren belagat dersinin işleneceği de ifade edilmektedir.

Tefsir: Kur'ân-ı Kerim'in 1-29. Cüzlerinin, Ebu'l-Berekât Ömer en-Nesefî'nin (ö. 710 h.) *Medarikü't-tenzîl*; 30. Cüzün ise İbn Kesîr'in (ö. 774h.) Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm adlı eserlerinden okunması planlanmıştır. Tefsir programına ikinci altı aydan itibaren başlanması ön görülmüş ve haftalık 10 saat şeklinde kredilendirilmiştir.

Hadis: Hadis dersinde *Sünen-i Ebî Dâvûd*'un okunması planlanmıştır. Dersin kredisi, ilk üç ay içinde 10 saat; takip eden dönemlerde ise 15 saat şeklinde planlanmıştır.

Fıkıh: Fıkıh dersinde Burhaneddin el-Merğînânî'nin (ö. 593h.) *el-Hidaye* adlı eserinin tamamının okutulması planlanmıştır. Fıkıh programı, hadis programı uygulandıktan sonra olmak üzere haftalık 15 saat olarak belirlenmiş, ilgili kitap okunduktan sonra Feraiz dersinin okutulacağı ve bu dersin, Türkçe ve uygulamalı olacağı kaydedilmiştir. Diğer bütün dersler Arapça takrir ediliyordu.

Türk İslam Kültürü ve Medeniyeti: İhtisas eğitiminin son altı ayında haftada iki saatlik kredi şeklinde işlenmesi planlanan bu dersin, o dönemde var olan Olgulaştırma Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanıp Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından onaylanan müfredatın uygulanması şeklinde olması kararlaştırılmıştır.

İlgili programda derslerin Arapça işleneceği kaydedilmekte ve iki yıllık eğitim süresi içerisinde kursiyerlerin 'ilmî bir tez çalışması' yaparak mezuniyette sunmaları gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca derslerde başvurulabilecek yardımcı kaynaklara da yer verilmiş ve ilgili alanların temel eserleri kısmen tat edilmektedir.

2.1.1.2. 1978 Yılında Kabul Edilen İhtisas Programı

Haseki'nin kuruluşunun üzerinden henüz kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen, programda bazı değişikliklerin yapılması ihtiyacı hasıl olmuş ve 11.09.1978 tarihinde Din İşleri Yüksek Kurulu nispeten yeni olan bir programı kabul etmiş, bu program uygulamaya konulmuştur. Bu programda eğitim süresi değiştirilmeyerek eskisi gibi, iki yıl olarak ön görülmüş; ancak Ramazan aylarında eğitim yapılmayacağı belirtilmiştir. Bu programda değişiklik daha çok müfredatın içeriğinde kendini göstermektedir. Buna göre dersler, derslerin kredileri ve derslerde takip edilecek ana kaynaklar daha açık ve anlaşılır bir biçimde kaydedilmiştir. Bu programa, usûl derslerine duyulan ihtiyacın yansıdığını söylemek mümkündür. Ayrıca iki dönemden oluşan ilk altı aylık program ile altı dönemden oluşan onsekiz aylık dönemler arasında göreceli bir farklılık vardır. Bu durum daha sonraları hazırlık dönemine çevrilen ilk üç dönemin zihinsel hazırlığı olarak değerlendirilebilir. Program oldukça uzun bir süre yürürlükte kalmış 1999 yılına kadar değiştirilme ihtiyacı hâsıl olmamıştır. Programın detayları aşağıdaki gibidir:

İlk üç ay:

İlk üç ayda gramer ve hadis ağırlıklı bir müfredat ön görülmüştür.

Hadis Usulü: Haftalık iki saat olmak üzere *Hadis İlimleri ve İstılahları* adlı eser takip edilecektir.

Sarf ve Nahiv: Haftalık 10 saat şeklindedir. Bu derslerde Ahmet b. Ali b. Mesud (ö. VIII. yüzyıl) tarafından kaleme alınan *Merah* ve İbn Hişam'a (ö. 761h.) ait *Katru'nedâ* isimli eserler takip edilecektir.

Hadis: Haftalık 3 saat ayrılmış ve bir önceki programda olduğu gibi *Sünen-i Ebî Dâvûd*'un takip edilmesi kararlaştırılmıştır.

Edebî metinler: Haftalık 9 saatlik bir derstir ve edebî seçme metinlerin takip edileceği belirtilmiş, ayrıntıya gidil-

memiştir. Ayrıca zaman zaman inşa ve muhadeseye yer verileceği kaydedilmiştir.

İkinci üç ay:

İkinci üç aylık dönemde de hadis dersinin ağırlığı görülmektedir. Ancak alet ilimlerine belâgat da eklenmiştir.

Hadis: Kredisi haftalık 10 saate çıkarılmış ve *Sünen-i Ebî Dâvûd* devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Belâgat: Haftalık 10 saat olup ve *el-Belagatü'l-vâdıha* adlı eserin takip edilemesi belirtilmiştir.

İnşa ve Muhadese: Haftalık 4 saatlik bir kredi öngörülmüştür. Fakat takip edilecek materyale yer verilmemiştir.

Kalan on sekiz aylık dönem:

Altı dönemden oluşan bu programda ağırlıklı olarak fıkıh ve tefsir müfredatı dikkate alınmıştır. Bununla beraber hadis ve İslam kültür ve medeniyeti derslerine de yer verilmiştir. Programın detayları aşağıdaki gibidir:

Usulü fıkıh: Haftalık iki saat olarak planlanmıştır. Çeşitli kaynakların takip edileceği ifade edilmiş, ancak bu kaynaklar açıkça belirtilmemiştir. Fıkıh Usulü dersinin konuları bitirildikten sonra bu iki saatlik kredinin, Feraiz dersine ayrılacağı kaydedilmiştir.

Tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'in 1-29. Cüzlerinin, dirayet tefsirleri kapsamında değerlendirilen ve Ebu'l-Berekât Ömer en-Nesefî (ö. 710/1310) tarafından kaleme alınan *Medarikü't-tenzîl* isimli tefsir kitabından okunması kararlaştırılmıştır. 30. Cüzün ise rivayet tefsirine örnek olmak üzere İbn Kesîr (ö. 774/1373) tarafından yazılan *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm* adlı eserden takrir edilmesi planlanmıştır.

Hadis: Haftalık iki saat şeklinde *Sünen-i Ebî Dâvûd*'un takibine devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Türk-İslam Kültürü ve Medeniyeti: Son altı ayda ikişer saatlik krediler halinde seri konferanslar şeklinde işlenmesi kararlaştırılmış; fakat içeriğe temas edilmemiştir.

Bu programda bir yenilik olarak kursiyerlere ders saatleri dışında ders çalışmak için günlük 3 saatlik mütalaa mecburiyeti getirilmiştir. Yine bir önceki programa göre bir değişiklik de dersin işleniş diline getirilmiş, Usulü fıkıh, Usulü hadis ve Feraiz dersleri Türkçe; diğer derslerin eskide olduğu gibi yine Arapça işlenmesi kararlaştırılmıştır.

Eğitim süreci boyunca her üç ayın sonunda sınavlar öngörülmüş ve kursiyerlerin başarılı sayılmaları için her dersten en az 50 almaları şart koşulmuştur. Buna göre 50'nin altına düşen kursiyerlerden ders ortalaması 60 ve üstü olanlar, aynı dersten iki defa üst üste başarısız olmamak şartıyla başarılı sayılacaklardır. Bu şartları taşımayan kursiyerlerin Haseki ile ilişkileri kesilip görevlerine iade edileceklerdir.

Her bir kursiyer, son üç aydan önce teslim edilmek üzere 'ilmî bir tez' yazmakla sorumludur.

2.1.1.3. 1999 Yılında Kabul Edilen İhtisas Programı

1999 yılında ihtisas eğitim programında önemli bir değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklik, ihtisas eğitime bakışta önemli bir aşama sayılmaktadır. Buna göre ihtisas eğitim programı, hazırlık ve ihtisas olmak üzere iki bölüme ayrılmış ve programın işleyişinin ve müfredat içeriğinin, bu vizyon dikkate alınarak şekillendirilmesinin önü açılmıştır. Bununla birlikte bu bakış açısının olgunlaşması ileride yapılacak program çalışmalarına kalmış; fakat takip eden bütün program çalışmalarına, bu yaklaşım biçimi hâkim olmuştur.

1999 yılı programının bir diğer belirgin özelliği ise kısmen detaylı denilebilecek bir şekilde her dönemin süresinin, ders-

lerinin ve bu derslere ait kredilerin ve ders kaynaklarının tablolar halinde, çok daha kolay ve anlaşılır bir formatta sunulmuş olmasıdır. Bu programın dikkat çeken bir özelliği de derisi işleyecek öğretmene geniş bir inisiyatif alanı tanımış olmasıdır. Hazırlık programı ile ihtisas programının ilk üç aylık müfredatını örnek olarak verip bu durumu biraz daha yakından gözlemleyelim⁵:

Bölümü: Hazırlık

Dönem : 1 (3ay)

Öğretim Süresi: 12 Hafta

Haftalık Ders Saati: 24

Toplam Ders Saati: 288

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Kur'an-ı Kerim	2	24	Kur'an-ı Kerim	
Kur'an-ı Kerim Meâl Çalışması	5	60	Kur'an-ı Kerim	11-20. cüzler.
Arapça Nahiv	6	72	Şerhu Katri'n-nedâ, Ed-Dürûsu'n-nahviyye	Kitaptaki konular. 2. kitap.
Arapça Muhadese	5	60	El-Arabiyyetü li'l-hayat Gazete ve dergiler	2. kitap. Öğretmen tarafından seçilir.
Arapça Metinler	4	48	El-İhtiyar Edebî Metinler	Taharet ve namaz bölümleri Öğretmen tarafından seçilir.
	2	24		

⁵ Diğer dönemlerin program detayları için o dönemlere ait diğer tablolar incelenebilir.

Bölümü: İhtisas

Dönem: 1 (3ay)

Öğretim Süresi: 12 Hafta

Haftalık Ders Saati: 24

Toplam Ders Saati: 288

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haf- talık	Top- lam		
Tefsir	6	72	Celaleyn Tefsiri İbn Kesir Tefsiri	Son cüzün ta- mamı Yasin, Fetih, Hu- curat sûreleri.
Hadis Usûlü	2	24	Teysîru mustalahu'l-hadis veya Şehu Manzûmeti'l-Beykûniyye	Kitaptaki konular.
Hadis	3	36	Teysîru'l-allâm şerhu Umde'ti'l- ahkâm, Sübûlü's-selâm gibi ki- taplar	Kitaptaki konular.
İslam Huku- kuna Giriş	2	24	El-Medhal (Abdülkerim Zey- dan)	Nizamü'l- milkiyye
Akâid	3	36	Şerhu'l-Emâlî, el-Bidâyetü fi Usûli'd-dîn vb.	Kitaptaki konular.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	El-Muhtâr El-Hidâye El-Ahvâlü'ş-şahsiyye	2. cüz Şirket bölümü Nikâh bölümü.

Tablolardan anlaşıldığı gibi, 1999'da kabul edilen program, hem hazırlık sınıfının müstakil bir program olarak ayrılması hem de hazırlık ve ihtisas programlarının detaylandırılmış olması açısından, öncekilere göre oldukça ileri bir programdır.

2.1.2. 2007 YILINDA HAZIRLANAN ARAPÇA VE İHTİSAS EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Tarihin adeta hızlı aktığı, her şeyin çok seri bir şekilde gelişim ve dönüşüm katettiği bir çağda yaşamının doğal neticesi olarak Haseki programında da zaman zaman güncellemelere gidilmek durumunda kalınmıştır. Bu düzenlemelerden bir tanesi de yöntem açısından daha sonraki düzenlemelere de ışık tutan 2007 yılındaki düzenlemedir. 2007 yılında hazırlanan ders programının en önemli özelliği, Arapça Öğretim Programı ve İhtisas Eğitim Programı şeklinde iki ayrı programın göreceli olarak birbirinden ayrılarak hazırlanmış olmasıdır. Her iki program da eğitim biliminin ortaya koyduğu genel ve özel öğretim ilke, yöntem ve yaklaşımları esas alınarak bilimsel veriler ve varılmak istenilen sonuçlar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu tarihten sonra yapılan bütün program tadilatlarında, 2007 yılında esas alınan zemine sadık kalınmıştır. Bu programda değişiklik ve yeni düzenlemeyi gerektiren sebepler, düzenlemelerde temel alınan esaslar, programın yapısı, genel amaçları, ders alanları, her bir dersin genel amaçları, öğretim esasları, bütün dönemlere ait dersler ve bu dersler için ayrılan kredilere ait ayrıntılı tablolar, her bir dersin ayrı ayrı ders akışı ayrıntılı bir biçimde belirlenmiştir.

2007 programında Arapça ile ihtisas programına ait düzenlemeler ayrı ayrı detaylandırılmış, her bir ders için hedefler ve varılmak istenilen hedefler için takip edilmesi gereken yöntem ve araçlar ayrı ayrı belirlenmiştir. Programın Arapça Hazırlık kısmı için dinî metinleri okumanın yanında özellikle Başkanlığın ihtiyaç duyduğu alanlarda hizmet vermek üzere pratik Arapçanın öğretilmesi de hedeflenmiştir. Bu anlayışa göre bir bütün olarak Arapçanın öğrenilmesi ve ihtiyaç duyulacak akademik ve sosyal alanların tamamında kullanılması esas alınmıştır. Arapça Hazırlık programı, her biri on bir haftadan oluşan üç dönem şeklinde planlanmıştır. Haftalık ders saati ise otuz saat olarak kararlaştırılmıştır. Programda Dil Bil-

gisi, Okuma-Anlama, Yazma, Dinleme-Konuşma ve Çeviri olmak üzere beş temel alan şeklinde ana başlıklar tespit edilmiştir. Her ders saati için konu, kaynak ve konunun özellikli yönleri belirlenerek eğitimcilere tevdi edilmiştir. Aşağıdaki tabloda 2007 yılında hazırlanan Arapça Hazırlık programının detayları yer almaktadır.

2007 Arapça Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu

Not: Toplam eğitim 3 dönem 990 saat olarak planlanmıştır.

	ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
1.	DİLBİLGİSİ	Sarf 6x11= 66		
		Nahiv-I 8x11= 88	Nahiv-II 8x11=88	
2.	OKUMA-ANLAMA	Metin Çözümlemesi-I 6x11=66	Metin Çözümlemesi-II 6x11=66	Metin Çözümlemesi-III 6x11=66
			Belagat 2x11= 22	Belagat 6x11= 66
3.	YAZMA	Yazılı Anlatım-I 6x11= 66	Yazılı Anlatım-II 4x11=44	Yazılı Anlatım-III 5x11= 55
4.	DİNLEME-KONUŞMA	Sözlü Anlatım-I 4x11= 44	Sözlü Anlatım-II 4x11=44	Sözlü Anlatım-III 5x11=55
5.	ÇEVİRİ		Arapçadan Türkçeye Çeviri 6x11=66	Türkçeden Arapçaya Çeviri-II 8x11= 88
		TOPLAM 30 saat	TOPLAM 30 saat	TOPLAM 30 saat

Tablodan da anlaşıldığı gibi, okutulması gereken kaynaklar tespit edilirken hem klasik eserlere hem de modern dönemde kaleme alınan eserlere yer verilmiştir. Bu durum söz konusu programın oluşmasında varılmak istenilen hedeflerle uyumludur. Özellikle programda bir ana başlık olarak yer alan

Dinleme-Konuşma alanı kayda değerdir. Zira klasik Arapça eğitiminde böyle bir ders söz konusu değildir. Salt bu ana başlık bile Haseki programının gelişen dünyanın ihtiyaçlarına göre kendini konumlandırdığı ve hiçbir şeye kayıtsız kalmadığı açısından önemlidir.

2007 programında ihtisas müfredatı da detaylandırılmış, programın hedefleri, kaynakları ve yöntemi tek tek tartışılarak belirlenmeye çalışılmıştır. İhtisas programının düzenlenmesinde dikkat çeken en önemli husus, programın giriş kısmında da yer verildiği gibi, kursiyere salt ansiklopedik bilgi vermekten daha çok, bilgi ile derin anlayış ve zihinsel gelişmeyi sağlayacak yöntem ve esasların verilmesinin amaçlanmasıdır. Bu anlamda eleştirel bakış açısı ve en önemlisi öğrenmeyi öğrenme tekniğiyle kursiyeri buluşturmak esas alınmıştır. Bu tespit ve öneriler yapılırken geleneksel yöntemin dezavantajları da tek tek sayılmış ve bu yöntemle günümüzde ortaya çıkan problemleri çözmenin imkânsız olduğuna dikkat çekilmiştir.

2007 İhtisas Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu

Not: Toplam eğitim 6 dönem 1704 saat olarak planlanmıştır.

	ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
1	TEFSİR	Tefsir : Tarih ve Usul 12x4=48	Kur'an Meali I 12x2=24	Kur'an Meali II 12x2=24	Kur'an Meali III 12x2=24	Kur'an Meali IV 12x2=24	Kur'an Meali V 12x2=24
		Tefsir : Klasik Metin I 12x2=24	Tefsir : Klasik Metin II 12x3=36	Tefsir : Klasik Metin III 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin IV 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin V 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin VI 12x3=36
2	HADİS	Hadis : Tarih ve Usul I 12x2=24	Hadis : Tarih ve Usul II 12x2=24	Hadis :Tahlil ve Tenkid I 12x3=36	Hadis : Tahlil ve Tenkid II 12x3=36	Hadis : Anlama ve Yorum I 12x3=36	Hadis : Anlama ve Yorum II 12x3=36
		Hadis : Klasik Metin I 12x3=36	Hadis : Klasik Metin II 12x3=36	Hadis : Klasik Metin III 12x2=24	Hadis:Klasik Metin IV 12x2=24	Hadis : Klasik Metin V 12x2=24	Hadis:Klasik Metin VI 12x2=24
3	FIKİH	Fıkıh İlmine Giriş 12x4=48	Fıkıh : Usul I 12x4=48	Fıkıh : Usul II 12x2=24	Fıkıh : Usul III 12x2=24	Fıkıh : Makâsîd 12x2=24	Fıkıh : Genel ve Özel Kaideler 12x4=48
		Fıkıh : Klasik Metin I	Fıkıh : Klasik Metin II	Fıkıh : Klasik Metin III	Fıkıh : Klasik Metin IV	Fıkıh : Klasik Metin V	Fıkıh : Klasik Metin VI

		12x5=60	12x6=72	12x4=48	12x4=48	12x4=48	12x4=48
				Fıkıh : Mukayeseli Metinler 12x4=48	Fıkıh : Güncel Problemler I 12x4=48	Fıkıh : Güncel Problemler II 12x4=48	Fıkıh : Fetva Usulü 12x2=24
4	İSLAM DÜŞÜNCESİ	İslâm Düşüncesi : Mantık ve Eleştirel Düşünme 12x4=48	İslâm Düşüncesi : Akaid-Kelam-I 12x4=48	İslâm Düşüncesi : Akaid-Kelam-II 12x4=48	İslâm Düşüncesi : Klasik Metin 12x2=24	İslâm Düşüncesi : Ahlâk ve Tasavvuf 12x2=24	
5	DİN, İLETİŞİM, EĞİTİM				Dinler ve Dinî Akımlar 12x2=24	İletişim ve Dini Rehberlik 12x2=24	Yaygın Din Eğt. 12x2=24
		Tefsir 6 saat Hadis 5 saat Fıkıh 9 saat İsl. Düş. 4 saat Toplam 24 saat	Tefsir 5 saat Hadis 5 saat Fıkıh 10 saat İsl. Düş. 4 saat Toplam 24 saat	Tefsir 5 saat Hadis 5 saat Fıkıh 10 saat İsl. Düş. 4 saat Toplam 24 saat	Tefsir 5 saat Hadis 5 saat Fıkıh 10 saat İsl. Düş. 2 saat <u>Din,İl. Eğ. 2 saat</u> Toplam 24 saat	Tefsir 5 saat Hadis 5 saat Fıkıh 10 saat İsl. Düş. 2 saat <u>Din,İl. Eğ. 2 saat</u> Toplam 24 saat	Tefsir 5 saat Hadis 5 saat Fıkıh 10 saat <u>Din,İl. Eğ. 2 saat</u> Toplam 22 saat

Tabloda görüldüğü gibi, 2007 yılı müfredatında her dönem için okutulması planlanan dersler detaylandırılmış, her ders için takip edilmesi planlanan yöntem ve metinler verilmiştir. Bu müfredatta da fıkıh dersine ayrılan süre en uzun süredir. Bu durum, Haseki'nin kuruluş aşamasında tespit edilen ihtiyaçların hala devam ettiğini göstermektedir. Zira bilindiği gibi, Haseki ihtisas eğitiminin amacı, sahada görev yapan müftü ve vâizlerin halkın dini sorunları hakkında oluşan ihtiyacı karşılama kapasitesine kavuşturmadır. Bu ihtiyaçların daha çok fıkıh alanını ilgilendirdiğinde kuşku yoktur. Buna bağlı olarak fıkıh dersine, diğer derslere göre daha çok zaman ayrılması planlanmıştır. Ayrıca hadis dersine de önceki müfredatlara göre daha çok yer verilmiş, hadis ile tefsir eşitlenmiştir. Şu var ki ortaya çıkan güncel meseleler de dikkate alınarak hadis dersinde, hadis tahlil ve tenkid merkezli bir yöntem öne çıkarılmıştır.

2007 müfredatında dikkat çeken hususlardan biri de daha önceki müfredatlarda yer almayan bir kısım yeni derslerin ihdas edilmiş olmasıdır. Bunlardan birincisi İslam düşüncesi dersidir. Daha önce sadece bir dönemle sınırlı olmak üzere akaid dersi var iken artık ilk üç dönem dört saat, 4. Ve 5. Dönem ise 2 saat olmak üzere beş döneme yayılmıştır. Bu çerçevede akaid ve kelam dersi her dönemde dörder saat olmak

üzere iki döneme çıkarılmış, sadece akaid değil, bunun yanı sıra mantık ve tasavvuf dersleri de ihdas edilmiştir. Bu müfredatta ihdas edilen derslerden bir diğeri ise 'din, iletişim, eğitim' dersidir. 4., 5. Ve 6. Dönemlerde okutulması planlanan bu derste, ortaya çıkan yeni dinî akımlar, etkin iletişim, rehberlik ve yaygın eğitim gibi alt başlıklar yer almaktadır.

2007 yılı müfredatı dikkate alındığında Haseki'nin sürekli bir şekilde kendisini güncellediği, toplumun dini problemlerini çözmek için çaba sarfettiği ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim müfredatı oluşturduğu anlaşılmaktadır.

2.1.3. 2018 YILINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

2016 ve sonrasında, değişen dünya düzeni içerisinde Haseki mezunlarının misyonlarını icra etme kapasiteleri ve bunu destekleyen müfredat programları değerlendirilmiş ve birtakım yeniliklerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle son yıllarda yurtdışına yapılan açılımlar, yurt içi ve yurt dışında gözlenen ilmî inkişaf, Haseki müfredatının da revize edilmesini gerekli kılmıştır. Bu çerçevede müfredatta Arapça Hazırlık eğitimi ihtisas eğitiminden nispeten bağımsız olarak düşünülmüş, ihtisas eğitimine de sosyal içerikli programların ilave edilmesi yoluna gidilmiştir.

2.1.3.1. İhtisasa Hazırlık Programı

Haseki eğitim programının temel amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet veren personelin İslam dininin aslî kaynaklarından yararlanarak görev alanlarının gerektirdiği hizmeti etkin bir şekilde yapabilmelerini sağlamaktır. Kuşkusuz bu amaç, Kur'an'ın dili olan Arapça olmaksızın mümkün değildir. Bu nedenle baştan itibaren Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinde Arapça Öğretim Programı başlatılmıştır. Süreç içerisinde programı uygulayan eğitimcilerle kursiyerlerden gelen geri bildirimler ve alan-

da yapılan program takip ve değerlendirme çalışmalarında elde edilen bulgular, programın güncellenmesi kanaatini meydana getirmiştir. Bu doğrultuda yapılan değerlendirme ve çalışmalar “İhtisas Hazırlık Programı” şeklinde değiştirilmiştir.

Güncellenen program, 11'er haftalık 4 dönemden oluşmaktadır. Dönemler haftada 36 saat olarak planlanmış olup, toplamda 1584 saat ders öngörülmüştür. Bu programda Dil Bilgisi, Okuma-Anlama, Yazılı-Sözlü Anlatım, Çeviri ve Uygulama başlıklarından oluşan temel alan ve uygulama alanları yer almaktadır. Böylelikle programı bitiren kursiyerlerin klasik ve modern Arapça metinleri okuyabilme, anlayabilme ve yorumlayabilme yeteneğine kavuşmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Diğer taraftan ana hatlarıyla dinlediğini anlama ve anladığını ifade edecek düzeyde sözlü/yazılı Arapça bilgi ve becerisine sahip olmalarını da hedeflenmiştir. Ayrıca Arapça'yı konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli bir şekilde kullanmak, başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere, İslam bilimleriyle ilgili temel kaynakları ve güncel çalışmaları kullanabilme becerisini sağlamak, Arap dilini kendi terimleri ve özgün yöntemleri ile kavramak asıl hedef olarak seçilmiştir.

Kursiyer merkezli bir işleyişi öngören hazırlık programı uygulanırken şu hususlara riayet etmek esas alınmıştır: Konular işlenirken basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru bir sıra takip edilmelidir. Sınıf mevcudunun ideal dil öğretimi kriterlerine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Program uygulanırken, kursiyerlerin durumları dikkate alınmalı, konuların anlatımı kursiyerlerin seviyelerine göre ayarlanmalıdır. Programda olabildiğince uygulamaya öncelik verilmelidir. Kursiyerler tarafından yapılan hatalar eğitim görevlisi tarafından anında düzeltilerek hataların kursiyerlerde kalıcı hale gelmesi engellenmelidir. Konuların özelliklerine uygun öğretim materyallerinden (VCD, DVD, internet, gazete, dergi,

TV yayınları ve sözlük gibi yazılı, görsel ve işitsel yayınlar) faydalanılmalıdır. Kursiyerlere sözlük kullanım becerisi kazandırılmalı ve sözlük kullanımı alışkanlık haline getirilmelidir. Eğitim ortamı, kursiyerleri dili kullanmaya zorlayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu kapsamda eğitim ortamında yer alan panoların ve diğer uygun mekânların şiir, hikâye, makale, gazete küpürleri, atasözü ve deyim gibi Arapça afişlerle donatılması ve bunların periyodik olarak güncellenmesi sağlanmalıdır. Temel dil becerilerine hizmet etmesi amacıyla Arapça dergi, gazete, karikatür ve hikâye gibi materyallerin eğitim ortamında bulunması sağlanmalıdır. Kursiyerlerin dinlenme zamanlarını değerlendirebilmeleri amacıyla imkânlar ölçüsünde Arapça çizgi filmler, videolar, testler, hikâye metinleri, bulmacalar, kelime kartları gibi enstrümanların yer aldığı basit dil laboratuvarları oluşturulmalıdır.

Hazırlık dönemi başında yeni gelen kursiyerlere programın yapısı, uygulama esasları, hedef ve kazanımları, eğitim süreci, sınavlar, hak ve sorumluluklar vb. konularda intibak eğitimi verilmelidir. Kursiyer ile eğitim görevlisi arasındaki iletişimi güçlendirmek, kursiyerin eğitim görevlisinin bilgi ve tecrübesinden daha fazla faydalanmasını sağlamak, alanlarla ilgili elde edilen bilgilerin beceri haline gelmesini temin etmek amacıyla kursiyerler küçük çalışma grupları halinde eğitim görevlilerine dağıtılmalıdır. Hazırlık dönemindeki Uygulama alanı rehberlik ve danışmanlık şeklinde temellendirilmelidir. Ders Uygulamalarının bir günü Dil Bilgisi (Sarf-Nahiv), diğer günü ise ihtiyaca göre Okuma-Anlama (Metin Çözümleme, Belagat, Kur'an Meali) ile Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri derslerine ayrılmalıdır. Uygulama alanının haftalık iki kredisinde gramer tahlili etkinliklerine yer verilmelidir. Tahlil yapılacak kısımlar ilgili dönemdeki metinlerden seçilmelidir. Uygulama alanının Sözlü-Yazılı Anlatım ile Çeviri derslerine ayrılan saatlerde kursiyerlerin yoğun bir şekilde alıştırmaya yapmaları sağlanmalıdır.

Bu dönemde uygulanması planlanan hazırlık programı detaylandırılmış, hazırlıkta okutulması planlanan temel alanlarla ilgili yöntem, kaynak ve hedefler belirlenerek somut veriler oluşturulmaya çalışılmıştır. Buna göre her bir alanla ilgili olarak aşağıdaki öğretim esasları benimsenmiştir:

1. Dilbilgisi Alanı ve Öğretim Esasları

Sarf ve Nahiv bilgisi derslerinin öğretiminde olabildiğince uygulama yapılmalıdır. Sarf dersinde kelime çekimlerinin kursiyerlerde zihin karışıklığına sebebiyet vermeden yapılabilmesi için anlamlı ezberler yaptırılmalıdır. Nahiv konularında bilgi aktarımından ziyade konuların anlamlandırılması esas alınmalıdır. Nahiv konularının dil ve anlam bakımından kattığı zenginlik üzerinde durulmalıdır. Kuralların istisnaları varsa, kurallarla birlikte örnek verilerek öğretilmelidir. Konular işlenirken ezberlemekten ziyade kavramayı gerçekleştirmek için gerekli yerlerde Türkçe kelime bilgisiyle karşılaştırmalar yapılmalıdır. Ara sınavlarda kursiyerlerin zayıf oldukları ortak noktalar tespit edilerek mümkün olduğunca kursiyerlerle birlikte bu hususlar değerlendirilmelidir.

Sürecin sonunda kursiyerden beklenen kazanımları şu şekilde sıralamak mümkündür: Arapça eğitiminde Sarf ve Nahiv bilgisinin önemini kavrar. Emsile-i muhtelif ve emsile-i muttarideyi bilir. Sülası mücerred, sülası mezid, rubai mücerred ve mezid bâbları özellikleriyle birlikte tanır ve karşılaştığı sülası fiillerin hangi bablardan geldiğini bilir. Verilen bir yapıyı başka bir yapıya dönüştürebilir. İsim, fiil ve harflerin çeşitlerini ve özelliklerini bilir. Mazi fiili muzariye, malum fiili meçhule, lazım fiili müteaddiye çevirir. Mezid kalıba çevrilen fiilin kazanmış olduğu anlam farklılıklarını bilir. İ'lal kuralları çerçevesinde fiillerin köklerinde çekim sırasında meydana gelen değişimleri fark eder.

Doğru ve anlamlı cümle kuruluşunda irabın önemini kavrar. İsim cümlesini fiil cümlesine, fiil cümlesini isim cümlesine çevirir. Amil, mamul ve irab konularını bilir. Semai ve kıyasi amiller arasındaki farkları bilir. Cümle çeşitlerini, cümlelerin temel ve yardımcı öğelerini bilir. İsim ve sıfat tamlamalarını bilir. Ef'al-i hamse ve esma-i hamse'yi bilir ve irabını yapar. Tekil isimlerin ikil ve çoğulları ile bunların cümle içerisindeki konumlarına göre uğradığı değişimleri bilir. Mefullerin çeşitlerini ve kurallarını bilir.

Dilbigisi alanı için şu kaynaklar aslî ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: *Mecmûatü's-sarf*, Abduh er-Racihi, *et-Tatbîku's-sarfî*; İbn Hâcib, *eş-Şafiye*; Abdülhak el-Câvî, *Tedricü'l-Edânî* (Taftâzânî'nin "*Şerhu's-Sa'd alâ Tasrîfi'z-Zencânî*" ile birlikte); Cürcânî, *eş-Şerhu's-Şerîfi'l-Cürcânî*; Muhammed Muhyiddin Abdülhamit, *et-Tasrîf*, Mehmet Zihni Efendi, *el-Müntehab*; M. Meral Çörtü, *Arapça Dil Bilgisi*; Sarf; Ali Rıza Kaşeli, *Tasrîfu'l-Ef'âl ve'l-Esmâ*; Ahmed b. Muhammed el-Hamlâvî, *Şeze'l-Arf fî Fenni's-Sarf*, Dahdâh, *Mu'cemu Tasrîfi'l-Ef'âli'l-Arabiyye* ve *Mu'cemu Kavâidi'l-Lügati'l-Arabiyye fî Cedâvile* ve *Levhâtin*; Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsü'l-Arabiyye*; Şaban Sadoğlu, *Muvazzah Sarf İlmi, I-II*; Birgivî, *Avâmil*; Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, *et-Tuhfetüsseniyye*; İbn Hişam el-Ensârî, *Şerhu Katru'n-nedâ ve Bellüs'sadâ*; Harputi, *Tuhfetü'l-Avâmil*; İbn Hişam, *Muğni'l-Lebib*; Mehmed Zihni Efendi, *el-Muktedab*; Mustafa el-Galayînî, *Camiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*; Abduh er-Râcihi, *et-Tatbîku'n-Nahvî*; Alî el-Cârim-Mustafâ Emîn, *en-Nahvu'l-Vâdih*; Ahmed Hâşimî, *el-Kavâ'idu'l-Esâsiyye*; Abbâs Hasan, *en-Nahvu'l-Vâfi*.

2. Okuma-Anlama Alanı ve Öğretim Esasları

Kursiyerlerin okuma becerilerini geliştirmek amacıyla bu ders ihdas edilmiş ve böylelikle kursiyerin metne yoğunlaş-

ması sağlanarak, doğru okuması ve doğru anlaması hedeflenmiştir. Bu dersin öğretiminde başta temel İslam bilimleri olmak üzere, kültür, sanat, spor ve basın olmak üzere çeşitli alanlardan metinler seçilerek uygulamalı bir şekilde işlenmektedir. Uygulama esnasında ihtiyaç duyulmadığı sürece gramer konularına girilmemekte, daha çok metnin hızlı okunması, anlaşılması ve daha fazla yapıdaki metne ulaşılması esas alınmaktadır. Ders esnasında, kursiyerlerin eğlendirici, sorgulayıcı, bilgilendirici, aktarıcı ve serbest okuma ile ilgili becerileri kazanmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Metinlerde geçen kelimelerin eş anlamlı ve zıt anlamlıları ile tekil kelimelerin çoğulları, çoğul kelimelerin de tekilleri öğretilmeye önem verilmektedir. Metinlerde geçen kalıp ifade ve deyimlerin açıklamaları yapılmaktadır. Metinlerde geçen ve kursiyerler tarafından bilinmeyen kelimeler, görsel araçlar, tanımlamalar, bireysel sözlük oluşturma gibi farklı teknikler kullanılarak kavranmakta ve böylece kelime dağarcığının geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Kur'an Meali dersinde mukaren meal çalışması etkinliklerine yer verilmektedir. Bu derste gerçekleştirilecek etkinliklerde Sarf ve Nahiv alanında elde edilmiş kazanımlardan yararlanılmaktadır. Bu derste Burhanettin Tatar'ın Felsefi Hermenötik ve Yazarın Niyeti; Umberto Eco'nun Yorum ve Aşırı Yorum gibi bazı eserleri okutularak kursiyerin yorum melekesi geliştirilmektedir.

Okuma ve anlama dersini alan kursiyerin şu kazanımları elde etmesi beklenmektedir: Metni düzgün bir telâffuzla okur. Okuduğu metnin bağlamından hareketle, kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır ve kelime hazinesini zenginleştirir. Okuduğu metnin ana fikrini belirleyerek, metindeki olay, yer, zaman, şahıs ve bunlarla ilgili unsurları kavrar. İlgili metne yönelik sorulara cevap verir. Metindeki sebep-sonuç ilişkisini fark eder. Okuduklarını kendi cümleleriyle kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler. Farklı türlerdeki metinleri okuma becerisine sahip olur.

Okuma ve anlama alanı için şu kaynakların takip edilmesi öngörülmektedir: Hayrettin KARAMAN- Bekir TOPALOĞLU, *Arapça Okuma Eski Metinler*; Emrullah İŞLER- Musa YILDIZ, *Arapça Modern Metinler ve Çözümlemesi*; Mahmud İsmail Sînî vd., *el -Arabiyyetü li'l-Hayât IV/1-2*.

3. Belagat Alanı ve Öğretim Esasları

Kur'an'ın i'câzına vukufiyet sağlayarak, ayetleri buna göre anlamlandırmak amacıyla okutulan Belağat dersini alan kursiyerin şu kazanımları elde etmesi beklenir: Kur'ân'ın îcâzının farkında olur. Belagat ilmi ile ilgili genel bir bakış açısı kazanır. Fesahat, belagat ve üslup kavramlarını kavrar. İlmü'l-meânî, ilmü'l-beyân ve ilmü'l-bedi' konularını ana hatları ile anlar. Bu ders için Alî el-Cârim ve Mustafâ Emîn, *el-Belâgatu'l-Vâdiha*; Kazvînî, *Telhîs ve Şerhleri*; Heyet, *Durusü'l-Belağa maa Şerhi Şumusi'l-Beraa*; Sekkâkî, *Miftâhu'l-'Ulûm*; Taftâzânî, *Muhtasar-ru'l-Me'ânî*; Curcânî, *Esrâru'l-Belâga*; Kadrî Mayu, *el-Muîn fi'l-Belaga*; Mahmud Antaki, *Metn-i Alaka*; Hulusi Kılıç, "Belâgat", *DİA*, V, 380-386; Nasrullah Hacımüftüoğlu, "Bedî", *DİA*, V, 320-322 ve "Beyân", *DİA*, VI, 22-23; İsmail Durmuş, "Meânî", *DİA*, XXVIII, 204-207 gibi eserler kaynak ya da yardımcı kaynak olarak önerilmektedir.

4. Kur'an Meali Dersi Öğretim Esasları

Kursiyerlerin aldıkları Arapça eğitimini Kur'ân-ı Kerim ayetleri üzerinde uygulamalarını sağlamak amacıyla okutulan bu derste, kursiyerin şu kazanımları elde etmesi beklenir: Meal tarihini ve meale duyulan ihtiyacın gerekçelerini bilir. Kur'an'ın üslubunu ve ana kavramlarını bilir. Farklı meallerin yapılma nedenlerini anlar. Vahyin Allah ve Peygamber tasavvurunu bilir. İdeolojik okumalar hakkında zihninde farkındalık oluşur. Anlama usûlü çerçevesinde Kur'an ile hayat arasında

irtibat kurar. Bu derste şu kaynaklar esas alınmaktadır: Hidayet Aydar, Kur'an'ı Kerim'in Tercümesi Meselesi; Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri Mukaddimesi ve Meal-i; Celaleyn Tefsiri; Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim'i; Diyanet İşleri Başkanlığı Meâli.

5. Yazılı ve Sözlü Anlatım Alanı Öğretim Esasları

Kursiyerlerin yazılı-sözlü anlatım becerilerini geliştirmek amacıyla okutulan bu derste kursiyerin düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak muhataplarına iletme becerisini kazanması hedeflenmektedir. Bu amaçla çeşitli alanlara ait metinler seçilmekte ve bu metinler üzerinden uygulama yapılmaktadır. İhtiyaç duyulan yerlerde dilbilgisi açıklamaları yapılmaktadır. Bu ders daha çok Arap kökenli hocalar tarafından işlenmekte, Eğitim Merkezi Müdürü tarafından da denetlenmektedir. Dersin işlenişi, genelde eğitim görevlisinin bir giriş yapmasıyla başlanmakta, belirlenen konu ile ilgili metin okunmakta ve eğitim görevlisi tarafından yeni kelime ve kalıplar çıkarılarak devam etmektedir. Sözlü ve görüntülü materyallerin dinlenmesi, alıştırmaların çözülmesi, kursiyerlerin katılımı ile konunun tartışılması ve konunun kısaca özetlemesiyle ders bitirilmektedir. Kelimelerin eş ve zıt anlamlıları gibi hususlara dikkat çekilmektedir. Uygulama esnasında metinlerde geçen kalıp ifade, atasözleri ve deyimlerin açıklamaları yapılmaktadır. Böylelikle sözcük dağarcığı zenginleştirilmeye çalışılmaktadır. Zorunlu olmadıkça derslerin işlenişinde anadil kullanılmamaktadır. Elde edilen kazanımlar, günlük hayatla ilişkilendirilerek kalıcılığı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla kursiyerlerin sınıf ortamında daha fazla konuşmasına imkân sağlanmakta ve fasih Arapçanın kullanılmasına dikkat edilmektedir. Zaman zaman konunun daha iyi anlaşılmasına zemin hazırlayıcı görseller ve sınıf içi etkinliklerle eğitimin içeriği zenginleştirilmektedir.

Yazılı ve sözlü anlatım dersinin verimli olması için; belirlenen metin sınıfta okunmalı, gerekli açıklamalar yapılarak alıştırmaları çözülmeli, konu bütün kursiyerlerin katılımlarıyla Arapça olarak tartışılmalıdır. Böylece kursiyere ödev olarak verilecek kompozisyon için zihinsel bir hazırlık yapılmış olur. Sonraki derste kursiyer istenilen konudaki kompozisyon metnini hazırlamalı ve derse getirmelidir. Eğitim görevlisi uygun gördüğü bir kompozisyonu seçerek (kursiyerin verdiği hâliyle) uygun bir araçla bütün kursiyerlere dağıtmalı, bu metin üzerinde gerekli düzeltmeler bütün kursiyerlerin katılımıyla yapılmalıdır. Kursiyerler, Arapça TV kanallarını izleme konusunda yönlendirilmelidir.

Yazılı ve sözlü anlatım dersini alan kursiyerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini anlatabilmesi; kendisi, ailesi, ülkesi ve yaşadığı çevre gibi konularda kendini ifade etmesi; öğrendiği yeni kelime ve kalıp ifadeleri konuşmalarında kullanması; bir kişi, olay veya olguyu sözlü olarak betimlemesi; sınıf içerisinde gerçekleştirilen münazara ve diyalog gibi eğitici etkinliklere aktif olarak katılması; gittiği bir yeri kendi ifadeleri ile tanıtmaları; konuşurken Arapça dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurması; öğrendiği atasözü ve deyimleri uygun durumlarda kullanarak konuşmasını zenginleştirmesi; bir konuyla ilgili kısa konuşma, mülâkât yapma, duygu ve düşüncelerini paylaşma gibi hazırlıklı konuşmalar yapması; Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs ve bunlarla ilgili unsurları belirlemesi beklenir. Kursiyerin Arapça yazı yazarken de benzer becerileri kazanması hedeflenmektedir. Yazılı ve sözlü anlatım dersi için şu kaynaklar esas alınmaktadır: *el-Arabîyyetü beyne Yedeyke, I, II ve III*; A. Yaşar Koçak, *Arapça İmlâ Kaideleri ve Yazı İşaretleri*; Ayhan Erdoğan, *Arapça İmlâ Kılavuzu* ve Tâhâ Muhammed Mahmûd, *et-Ta'bîru'l-Muveccceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit*.

6. Çeviri Alanı Öğretim Esasları

Arapça dilbilgisi alanında belirli bir mesafe katederek temel beceriler kazandığı kabul edilen kursiyerlere, Arapça'dan Türkçe'ye ve Türkçe'den Arapça'ya olmak üzere çeşitli seviyelerde çeviriler yaptırılmaktadır. Bu işin niteliği gereği haftalık ödevler verilmekte, yapılan ara sınavlarda kursiyerlerin zayıf oldukları ortak noktalar tespit edilerek, bunların telafisi yoluna gidilmektedir. Bu dersi alan kursiyerlerin; çeviri işleminin mahiyetini ve niteliğini Arapça zamanların cümle bağlamındaki önemini ve cümle kuruluş tekniğini, edat ve bağlaçların cümle içerisindeki kullanımını bilmesi beklenir. Böylelikle Arapça'dan Türkçe'ye ve Türkçe'den Arapça'ya etkin çeviri yapma becerisine sahip olur. Bu ders için kaynak olarak Emrullah İşler ve Musa Yıldız tarafından kaleme alınan *Arapça Çeviri Kılavuzu* isimli eserden yararlanılmaktadır.

2.1.3.2. İhtisas Programı

İhtisas programı hazırlanırken bir kısım temel ilkeler esas alınmıştır. Genel olarak hazırlık bölümünde kursiyerlerin Arapça'yı bütün yönleriyle öğrenmeleri; İhtisas Eğitim bölümünde ise Temel İslam Bilimleri alanında tutarlı ve bütüncül bir bakış açısı kazanmaları amaçlanmıştır. Programın öğrenme alanları yapılandırılırken ilimlerin kendi aralarındaki hiyerarşik yapıya bağlı kalmak ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla; tarih, usûl, anlama, yorumlama ve problem çözme şeklinde sistematik bir yol izlenmiştir. Bilgileri ezberleterek kursiyerin etkisiz hale getirilmesi yerine, öğrenme öğretme sürecine aktif olarak katılması benimsenmiştir. Edinilen bilgi ve becerileri güncelleştirmeleri öngörülmüş, böylelikle din hizmetini verimli bir şekilde yapabilmelerini sağlayacak temel becerileri kazanması amaçlanmıştır. Ölçme ve değerlendirme sürecinin mümkün olduğunca objektif olması için, öğrenme alanlarının genel kazanımları ve ünite açılımları, yararlanılabi-

lecek kaynaklar ve ilgili açıklamaların çerçeve halinde verilmesi yöntemi benimsenmiştir.

Programın verimli hale gelmesi için; ihtisas eğitimine yeni başlayan kursiyerlerin program başlangıcında yaşayabilecekleri oryantasyon sorununun giderilmesine yönelik tedbirler alınmakta, her dönem başında işlenecek dersle ilgili dersin hedefleri, içeriği ve uygulama esaslarına yönelik bilgilendirilme yapılmaktadır. Eğitim süreçlerinin bütün ihtisas merkezlerinde paralel bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Klasik metin okutulurken, kursiyerin metinden çıkarımlarda bulunması ve metindeki olgu ve düşünceleri ayırt etme becerisini geliştirmesine dikkat edilmektedir. Kursiyerin belirlenen esaslar doğrultusunda bitirme tezi, vaaz-hutbe ve mutaala hazırlamakla sorumlu tutulması esastır. Program, verilecek ödev ve etkinliklerle desteklenmekte, eğitim görevlilerinin danışmanlığında yardımcı kaynaklardan da faydalanmaktadır. Kursiyerlerin derse daha etkin katılımı sağlanmakta, bu konuda eğitim görevlisi tarafından kursiyerler cesaretlendirilmektedir. Kursiyerlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri tespit edilerek, uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı ve öğretim ortamının bu çerçevede düzenlenmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Programın uygulanması sırasında konuların özelliğine göre uzman kişilerden yararlanılmaktadır. İhtisas kursiyerlerinin metin (hutbe, vaaz ve mütalaa gibi) üretmelerine yönelik gerekli tedbirler alınmaktadır. İhtisas bölümünde Arapça bir amaç olmaktan çıkarılarak bir araç haline dönüştürülmektedir. Kursiyerlerle ilgili gelişim süreçlerinin tespit edildiği dosyalar tutulmaktadır. Alanlar arasında konuların işlenmesinde eş zamanlılık esas alınmakta ve bütün alanlarda elde edilmiş bilgilerin beceri haline getirilmesine yönelik ara sınavlar ve rehberlik çalışmaları gibi etkinliklere yer verilmektedir. Bütün aşamalarda uygun ölçme ve değerlendirme yöntemlerine

önem verilmektedir. Dersler blok halinde 90 dakika, ders araları ise 20 dakikadan oluşacak şekilde planlanmaktadır. Dönem sonu ve bitirme sınavları Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinde belirlenen hükümlere göre gerçekleştirilmektedir.

İhtisas programında etkili bir şekilde uygulama alanına yer verilmiş, böylelikle kursiyerin Arapça ve temel İslam bilimleri çerçevesinde elde ettikleri becerileri geliştirme ve pekiştirme hedeflenmiştir. Uygulama eğitim görevlisinin gözetiminde gerçekleştirilmekte, gerekli planlamalar ve hazırlıklar konusunda da eğitim merkezi idaresi destek vermektedir. Kursiyerde usanma oluşmaması için interaktif yöntem uygulanmaktadır. Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuatı dersine alanında uzman kişiler görevlendirilmekte ve iki aşamada işlenmesi planlanmaktadır. Din Hizmetleri-I dersinin ölçme ve değerlendirilmesi kursiyerin hutbe ve vaaz metnini hazırlaması; Din Hizmetleri-II dersinin ölçme ve değerlendirmesi ise hutbe ve vaaz metinlerinin sunumu ve mütalaa metninin değerlendirilmesi şeklinde uygulanmakta ve Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğüne hazırlanacak değerlendirme formları çerçevesinde mahallinde yapılmaktadır.

Uygulama alanı, öncelikle işlenen konuların pekiştirilmesini, mütalaa edilmesini ve tartışılmasını sağlamak üzere yapılandırılmaktadır. Bu derslerde konular gerek bizzat kursiyerler tarafından gerekse alanında uzman bir ilim adamının eğitim ortamına davet edilmesi, bir kitabın veya gündemdeki bir dini meselenin tartışılması şeklinde işlenmektedir. Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik dersi kapsamında kursiyerlerin bilgi, görgü, özgüven ve iletişim becerilerinin gelişimlerine katkı sağlamak üzere sosyal sorumluluk bilinci, kişisel gelişim, kurumsal aidiyet ve iletişim gibi konularda konferans, seminer, belgesel, gezi vb. amaçlı etkinlikler düzenlenmektedir. Söz konusu kültürel etkinliklerin koordinasyonu ile ilgili bir eğitim görevlisi görevlendirilmektedir. Bilgi Tecrübe Paylaşımı

mı ve Sosyal Etkinlik dersi kapsamında bütün kursiyerlerin katılımı ile iki haftada bir celse-i meftuha (herkese açık oturum) programları düzenlenmelidir.

1. Kur'an-ı Kerim ve Tefsir Alanı

1.1. Kur'an-ı Kerim Alanının Kazanımları ve Öğretim Esasları

Her dönemde iki saat olmak üzere toplamda 154 kredi öngörülen bu derste Kur'an- ı Kerim'in doğru ve usûlüne uygun olarak okunması; kıraat olgusunun tarihsel gelişim seyri içinde ana hatlarıyla tanınması; kıraatle ilgili terimlerin tanımlanması; Asım Kıraati'nin temel niteliklerinin kavranması; tecvit kurallarının teorik olarak bilinmesi ve uygulanması; Kur'an- ı Kerim'den belli bölümlerin talim üzere ezbere okunması hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için; her bir kursiyer için Kur'an-ı Kerim alanında ders takip dosyası tutularak gelişim seviyesi izlenir; kursiyerlerin seviye tespitleri yapılarak varsa hataları kendilerine fark ettirilir; tecvit kuralları, yüzünden ve ezbere okunacak sure ile duaların uygulamaları esnasında teorik bilgilere atıflar yapılarak pratik olarak tatbik edilir; kursiyerlerin kendi okuyuşları kaydedilerek kendilerine dinletilir ve kursiyerlerin dinlemeleri için örnek Kur'an-ı Kerim CD'leri tavsiye edilir.

1.2. Tefsir Alanı

Tefsir alanında **Tefsir Tarihi ve Usûlü, Klasik Tefsir Metinleri** ve **Güncel Tefsir Problemleri** olmak üzere üç ders okutulmaktadır.

Tefsir Tarihi ve Usûlü için, I. Dönem içerisinde haftada altı saat olmak üzere toplamda 66 kredi öngörülmüştür. Böylelikle tefsir dersi için yeterli bir altyapı ve doğru bir bakış açısı

oluşması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu dersten hedeflenen kazanımlar ve öğretim esaslarını şöyle sıralamak mümkündür: Tefsir usûlünün Kur'an'ı anlamadaki öneminin; tefsir ilminin temel kavram ve kaynaklarının; tefsirin tarihî süreç içerisinde geçirdiği aşamaların; tefsir çeşitlerinin; tefsir tarihindeki problemleri konuların; tefsir tarihi, usûlü ve tefsir ilmi ile ilgili klasik ve modern çalışmaların öğrenilmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Ders, öğreticinin takrirî veya kursiyerin sunumuyla gerçekleştirilir. Sorgulama yeteneğinin gelişmesi için, soru-cevap, tartışma ve araştırma yöntemleriyle işlenir. Dersin akışı içerisinde farklı örneklerle konunun daha iyi kavranması için kursiyerin derse hazırlıklı gelmesi sağlanır.

Tefsir Tarihi ve Usûlü için şu kaynaklar ön görülmektedir: Muhsin Demirci, *Tefsir Usûlü*; Mennâu'l-Kattân, *Mebâhis fî Ulûmi'l-Kur'an*; Suyûtî, *el-İtkân fî Ulûmü'l-Kur'an*; Zerkeşî, *el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'an*; Zerkânî, *Menâhilü'l-İrfân*; İbn Teymiyye, *Mukaddime fî Usûli't-Tefsir*; Dihlevî, *el-Fevzü'l-Kebir*; Zehebî, *et-Tefsir ve'l-Müfessirûn*; Subhî es-Salih, *Mebahis fî Ulûmi'l-Kur'an*; İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*; Mustafa Karagöz, "Tefsirde Rivayet ve Dirayet Ayrımının Ortaya Çıkışı ve Mahiyeti", *Bilimname*, 2004, s. 45-60; Sait Şimşek, *Günümüz Tefsir Problemleri*.

Klasik Tefsir Metinleri dersi için I. dönem haftada altı saat, II-VI. Dönemlerde haftada on saat ve VII. Dönem ise haftada sekiz saat olmak üzere toplamda 704 kredi öngörülmüştür. Tefsir, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin doğru anlamlarına ilişkin olabildiğince nesnel açıklamalar getirmeyi ve Kur'an'ı kaynak edinen diğer dini ilimlere sağlıklı bir zemin sağlamayı amaçlar. Bu bakımdan İslâm Dini'nin anlaşılmasına yönelik olarak geliştirilmiş disiplinler arasında tefsirin önemli bir yeri bulunmaktadır. Tefsir, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde kastedilen anlamları Arap dili ve tarih malzemelerinin elverdiği ölçüde doğru bir şekilde ortaya çıkarmayı amaçlar. Müfessir, bilimsel

kaygıların yanı sıra yöntemin kendisini ulaştırdığı nesnel verilerden yola çıkarak kendi yorumlarını yapmıştır. Böylece tefsir Müslüman kültür tarihine zenginlik katan ürünler vermiştir. Tefsir alanı; tarih ve usûl ile ilgili bilgiler yanında, Nesefi tefsiri esas alınarak ve diğer tefsir kaynaklarına da müracaat edilerek kursiyerde Kur'an kültürü oluşturmayı hedeflemektedir.

Klasik tefsir metni dersini alan kursiyerin; vahyin Allah ve Peygamber tasavvurunu bilmesi; Kur'an-ı Kerim'in anlamını bilip yorumlaması; Tefsir'in Kur'an-ı Kerim'i açıklamaya yarayan bir bilim olduğunu kavraması; Klasik tefsir metinlerini okuyup açıklaması; tefsir tarihi içerisinde tefsir geleneğinin farklı yorumlar ortaya koyduğunun farkında olması; tefsir geleneğinin sunduğu birikimin bugün nasıl anlamlandırılacağını ve yararlı kılınacağını kavraması; Kur'an ile hayat arasında irtibat kurması; ideolojik okumalar hakkında bilgi sahibi olup bunları değerlendirmesi ve tefsir ilminin diğer beşerî bilimlerle ilişkisini kurması beklenir.

Metin dersinde öğretim yöntemi olarak şunlara dikkat edilir: Tefsir dersi, öğrenen merkezli eğitim anlayışıyla işlenir. Kursiyerlerin derse hazırlıklı gelmesi ve derste aktif olmaları sağlanır. Bir önceki dersle ilgili bilgi verilir. Ders özetlenir. Derse hazırlanırken farklı tefsirlerden yararlanılır. Ders planına göre konunun ana kavramları hakkında bilgi verilir. Okutulan surenin ve ayetin ana fikrine ve bağlamına (nüzul ortamı) dikkat çekilir. Ayetlerin tefsirinde Kur'an'ın bütünlüğü ve Hz. Peygamberin tefsiri dikkate alınır. Kur'an kavramlarını anlamada ilgili kaynaklara başvurulur. Gerekğinde modern tefsir çalışmalarından istifade edilir. Okutulan tefsir ve müfessiri hakkında gerekli bilgi verilir. Tefsir metnini okurken Kur'an'ın anlaşılmasında birinci derecede katkısı olan kısım üzerinde durulur. İhtiyaç halinde sarf, nahiv ve belagat kurallarına atıfta bulunulur.

Tefsir klasik metin dersi için şu kaynaklar önerilmektedir: Neseî, *Medâriku't-Tenzîl ve Hakâiku't-Te'vîl*; İbn Cerir et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân an Tevîli Âyi'l-Kur'ân*; Zemahşeri, *el-Keşşâf an Hakâiki Çavâmidî't-Tenzîl ve Uyûni'l-Akâvîli fî Vucuhî't-Te'vîl*; er-Râzî, *Mefâtîhu'l-Gayb*; el-Beydâvî, *Envâru't-Tenzil ve Esrâru't-Te'vîl*; el-Kurtubî, *el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'ân*; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dil*; Ebûl-Alâ el-Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*; Seyyid Kutup, *fî Zilâli'l-Kur'ân*; Tahir b. Âşur, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*.

Güncel tefsir problemleri için VII. dönem içerisinde haftada iki saat olmak üzere toplamda 22 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan bir kursiyerin şu hedeflere ulaşması beklenir: Eski ve yeni dönemde Kur'an'ın üslubu ve muhtevası ile ilgili tartışılan konulara vakıf olur. Kur'an hakkında meydana getirilen şüphelerin farkında olur. Kur'an'a yöneltilecek eleştirilere cevap verebilme melekesini elde eder. Bu dersin öğretim Esasları ve yöntemi şöyledir: Ders, takrir ve gerekli görüldüğünde sunum şeklinde gerçekleştirilir. Konuyla ilgili bilgileri sadece nakletmek değil, söz konusu bilgileri sorgulayarak anlamaya çalışmak esas alınır. Kursiyerlerin tefsir problemleriyle ilgili yazılmış kitap ve makalelere vakıf olmaları sağlanır.

Güncel tefsir problemleri dersi için şu kaynaklar önerilmektedir: Şevket Kotan, *Kur'an ve Tarihseleccilik*; Mustafa Öztürk, *Cahiliyeden İslamiyete Kadın*; M. Vehbi Dereli, *Kur'an-Sünnet İlişkisi*; Toshihiko Izutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan*; İsmail Çalışkan, *Muhammed Esed'in Kur'an Mesajı'nın Tahlil ve Tenkidi*;

2. Hadis Alanı

İslam dininin Kur'ân-ı Kerim'den sonra ikinci kaynağı olarak kabul edilen, Hz. Peygamber'in sünnetini konu alan Hadis dersinde, hadis usulsü, hadis tahlil ve tenkidi, hadis anlam ve

yorumu ve hadis metinleri okutulmaktadır. Hais dersinin öğretimi esasları ve yöntemini şu şekilde özetlemek mümkündür: Hadis dersinin bütün alanlarında kursiyerlerin özgüven içerisinde inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulmaktadır. Bu dersin kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme ve kaynakları kullanabilme gibi becerilerini geliştirebilmek için öğrenme-öğretme sürecinde; metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanmaktadır. Bu amaçla klasik hadis metinlerinin (Cami, Sünen, Müsned, Musannef) yapısal özelliklerine değinilmekte, konu örnek metinlerle işlenmektedir. Klasik metinlerden Ebû Dâvud'un *Sünen'i* takip edilmektedir. Kaynakları tanımanın yanı sıra, bu metinlerden nasıl yararlanılabileceği üzerinde de durulmaktadır. Bu derste öğretilen "Tahlil ve Tenkit", "Anlama ve Yorum" derslerinde teorik bilgiler verildikten sonra metinler üzerinde uygulamalı çalışmalar yapılmaktadır. Yardımcı literatür ile ilgili belirtilen kaynakların yanısıra öğretcinin vereceği diğer kaynaklardan da yararlanılır. Ayrıca kursiyerin "Klasik Metin" dersinde birinci dönemden itibaren her dönem için kırk hadis ezberlemesi istenmektedir.

Hadis tarihi ve usûlü dersi, I. Dönem içerisinde haftada altı saat olmak üzere toplamda 60 kredi olarak öngörülmüştür. Bu dersi alan kursiyerin, hadisin tarihî gelişimini açıklaması, hadis ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıması, tasnif dönemi türlerini yapısal özellikleriyle bilmesi ve hadis çeşitlerini özellikleriyle açıklaması beklenir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Mustafa Said el-Hın- Bedi' es-Seyyid el-Lahhâm, *el-Îdâh fî Ulûm'l-Hadîs*; İsmail Lûtfî Çakan, *Hadis Edebiyatı*; ve *Hadis Usûlü*; Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*; Abdullah Siracüddin, *Şerhu Manzumeti'l-Beykuniyye*; Accâc el-Hatîb, *es-Sünne kable't-tedvin*; Ahmed Naim, *Mukaddime*; Ahmet Yücel, *Hadis Tarih ve Usûlü*; el-Cezairi, *Tevcihü'n-Nazar*; İbn Hacer,

Nuhbetü'l- Fiker; Kasımî, *Kavâidü't-Tahdis*; Mücteba Uğur, *Hadis İlimleri ve Edebiyatı*; Mustafa Sıbâî, *es-Sünnetü Mekânetüha fi't-Teşrii'l-İslâmî*; Mustafa Azami, *İlk Devir Hadis Edebiyatı*; Nureddin İtr, *Menhecü'n-nakd*; Salahattin Polat, *Hadis Araştırmaları*; Subhî Salih, *İlmü'l-hadis ve mustalahuhu*; Talat Koçyiğit, *Hadis Tarihi*; Yaşar Kandemir, *Mevzu Hadisler ve Tanıma Yolları*; Yavuz Ünal, *Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış ve Hadislerle İslam*, DİB Yay., I, 61-94; Sadık Cihan, *Uydurma Hadislerin Doğuşu-Siyasi ve Sosyo-Politik Olaylarla İlgisi*.

Tahlil ve tenkit dersi için II. Dönemde haftada ikişer saat olmak üzere toplamda 20 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan kursiyerin; Temel hadis kaynaklarından yararlanma yöntemlerini bilmesi; Cerh ve tadil yöntemlerini, metin tenkidinin tarihsel süreci ve kriterlerini bilmesi ve hadislerin tahlil ve tenkidine ilişkin tarihî ve güncel yaklaşımları değerlendirmesi beklenir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Salahattin Polat, *Hadis Araştırmaları*; Mahmut Tahhan, *Usûlü't-Tahrîc*; Ali el-Kârî, *el-Masnû' fi Ma'rifeti'l-Hadis'i'l-Mevdû'*; Ebu Gudde, *el-İsnadu mine'd-din*, Muhammed Ebû'l-Fidâ el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafa ve Müzilü'l-İlbâs Amma İشته Mine'l-Ehâdis alâ Elsineti'n- Nâs*; Bünyamin Erul, "Hadiste Eleştirel Yaklaşımın Öncüsü Olarak Hz. Âişe", *İslâmiyât*, III/2, (2000) s. 109-129; Enbiya Yıldırım, *Hadiste Metin Tenkid*; M. S. Hatiboğlu, *İslâmî Tenkid Zihniyetinin Doğuşu ve Hadis Tenkidçiliği*; Kamil Çakın, "Hadis'in Kur'an'a Arzı Meselesi", *A.Ü.İ.F.D.*, XXXIV (1993), s. 237-262 ve "Buhârî'nin Otoritesini Kazanma Süreci", *İAD.*, X (1997), s. 100-109; Talat Koçyiğit, "İslam Hadisinde İsnad ve Hadis Ravilerinin Cerhi", *A.Ü.İ.F.D.*, (1961), s. 42- 57; Leknevi, *el-Ecvibetu'l-Fâdile*; Mehmet Emin Özafşar, "Rivâyet İlimlerinde Eser Karizması ve Müslim'in el-Câmiu's-Sahîh'i", *A.Ü.İ.F.D.*, XXXIX, (1999), s. 287-356; Kemal Sandıkçı, "Eleştiride Ölçü ve Üslûp Meselemiz", *II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri: (23-27 Kasım 1998)*, 2003, I,

449-457; Selahattin Polat, *Hadis Araştırmaları ve Hadis Araştırma ve Tenkid Klavuzu*; Yavuz Ünal, *Hadisleri Tespitte Yöntem Sorunu (Akla Uygunluk-Akla Aykırılık)* ve Bedreddin Zerküş, *el-İcâbe*.

Hadis dersinin alt bir alanı olan ‘anlam ve yorum’ dersi III. Dönem içerisinde haftada iki saat olmak üzere toplamda 20 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan kursiyerin; hadis/sünnetin anlaşılmasında temel ilkeleri bilmesi ve uygulaması; hadislerin farklı yorum ve hükümlere nasıl imkân verdiğini kavraması ve hadislerle bütüncül bakış açısı kazanması beklenir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Selçuk Coşkun, *Hadise Bütüncül Bakış*; İ. Lütfi Çakan, *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları (Muhtelifu'l-hadis İlmi)*; Yusuf Karadavi, *Keyfe Neteamelü meas-sünneti'n-Nebeviyye*; Ahmet Tahir Dayhan, “İlk Dönem Hadis Tarihinde Mânâ ile Rivâyet Meselesi”, *İAD*, 2000, cilt: XIII, sayı: 1, s. 93-100; Bünyamin Erul, *Sahâbe'nin Sünnet Anlayışı*; Mehmet Paçacı, ‘Hadis’te Apokaliptisizm veya Fiten Edebiyâtı’, *İslâmiyât*, cilt: I, sayı: 1 (1998), s. 35-53; M. Emin Özafşar, “Polemik Türü Rivâyetlerin Gerçek Mâhiyeti”, *İslâmiyât*, I/III (1998), s. 19-48 ve “Sistematik Usûl Dönemleri Öncesinde Rivâyetlerin Muhtevâ Tahlîli ve Şeybânî Örneği”, *İAD*, X/1-3, s. 75-85; M.Y.Guraya, *Sünnetin Neliği Sorununa Metodik bir Yaklaşım*; Mehmet Görmez, *Hadis İlminin Temel Meseleleri*; Mustafa Ertürk, “Tecdid Hadisinin Metin Tenkidi Açısından Değerlendirilmesi”, *İAD*, X, (1997), s. 125-137; Saffet Sancaklı, *Sünneti Doğru Anlamak*; Selman Başaran, “Hadislerde Mana Rivayetinin Sonuçları”, *U.Ü.İ.F.D.*, III (1991), s. 65- 76; ve “Hadislerin Lafız ve Mana Olarak Rivayeti Meselesi”, *U.Ü.İ.F.D.*, III (1991), s. 51-64 ve M. Tahir el-Cevabi, *Cuhudu'l-Muhaddisin fi Nakdi Metni'l-Hadisi'n-Nebeviyyi's-Şerif*.

Klasik metin dersi için I, II, III, IV, V, VI ve VII. dönemlerde haftada altı saat olmak üzere toplamda 320 kredi öngörü-

müştür. Bu dersi alan kursiyerin; hadis kaynaklarını yapısal özellikleriyle bilmesi; hadis kaynaklarından yararlanması ve klasik hadis metinlerini okuyarak açıklaması beklenir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Ebû Dâvud (v. 275), *es-Sünen*; Muhammed b. Emîr Alî Maksûd Azimabadi, *Avnu'l-Ma'bud*; Halil Ahmed b. Mecîd Sehârenfûrî, *Bezlü'l-Mechud*; Hamd (Ahmed) b. Muhammed b. İbrahim el-Hattabi, *Mealimü's-Sünen*; Hüseyin Kayapınar-Necati Yeniel, *Ebu Davud Tercüme ve Şerhi* ve Cemal Ağırman, "Hadis Kaynaklarını Okuma Yöntemi ve Musanniflerin Dili", *CÜİFD*, X/2, 2006, s. 55-106.

Güncel hadis problemleri dersi için VII. Dönemde haftada iki saat olmak üzere toplamda 22 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan kursiyerin; hadis/sünnetin anlaşılmasında temel ilkeleri bilmesi; hadislerin, farklı yorum ve hükümlere nasıl imkân verdiğini kavraması ve hadiste tartışılan meselelerin tarihî arka planı ve güncel yansımalarını değerlendirmesi beklenir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Mustafa Sıbai, *es-Sünnetü Mekâne-tüha fi't-Teşrii'l-İslâmi*; Yavuz Köktaş, *Günümüz Hadis Problemleri*; Mehmet Emin Özafşar, *Oryantalist Yaklaşım İtirazları*; Veysel Özdemir, "Kabir Azâbı ile İlgili Bazı Hadîslerin Metin ve İçerikleri Üzerine Bir İnceleme", *BÜİFD*, 2014, II/3, s. 55-123; Bünyamin Erul, "Hz. Peygamber'e Kur'an Dışında Vahiy Geldiğini İfade Eden Rivâyetlerin Tahlil ve Tenkidî", *İslâmiyât*, I/I (1998), s. 55-72; İshak Emin Aktepe, *Erken Dönem İslam Hukukçularının Sünnet Anlayışı*; M. Emin Özafşar, "Polemik Türü Rivâyetlerin Gerçek Mâhiyeti", *İslâmiyât*, I/III (1998), s.19-48; Mehmed Said Hatiboğlu, *Hiz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy (Gaybi Hadisler Meselesi)*; Zekeriya Güler, "Selefilik ve Hadisleri Yorumlama Biçimi", *Tarihte ve Günümüzde Selefilik*, İstanbul, 2014, s. 179-189; "Kadın Akıl ve Din Bakımından Eksik midir?", *Mehir*, 1998, s. 14-21 ve "Vesile ve Tevessül Hadislerinin

Kaynak Değeri", *İLAM Araştırma Dergisi*, 1997, cilt: II, sayı: 1, s. 83-132; Zahid el- Kevseri, *Fıkhu Ehli'l-Irak ve Hadisühüm*.

3. Fıkıh Alanı

İslami ilimler içerisinde ferdi ve içtimai hayatta vücut bulmuş bir disiplin olarak fıkıh ilmi, farklı kültür ve milletlerden Müslüman fakihler tarafından inşa edilmiş, nev'i şahsına münhasır özellikleriyle genel İslam medeniyeti içerisinde özgün ve merkezi bir konuma sahip olagelmıştır. Haseki ihtisas Merkezi programı içerisinde de fıkha müstesna bir yer verilmiştir. Bu alanda Fıkıh İlmine Giriş, Fıkıh Usûlü, Mezhepler Arası Mukayeseli Fıkıh, Ahval-i Şahsiyye, Ferâiz, Fetva Usûlü, Fıkıh Genel ve Özel Kaideler, Güncel Fıkıh Meseleleri ve Furu Fıkıh şeklinde oldukça geniş bir müfredat öngörülmüştür. İhtisas eğitiminin başta gelen amacının İslam dininin hayata yansımaları ortaya koymak ve bu yönde çözüm üretebilecek kişileri yetiştirmek olduğu dikkate alındığında, fıkıh alanına giren derslerin önemi açıkça anlaşılmaktadır.

Bu dersin genel amaçları, şu şekilde belirlenmiştir: Fıkıh ilminin tarihî gelişimini, temel İslam bilimleri içerisindeki yerini bilmek ve açıklamak; fıkıhın ana konularını, bu konulara ait kavram ve terimleri bilmek ve açıklamak; fıkıh kültürü içerisinde oluşan görüşler arasında mukayese yapabilecek bir alt yapıya sahip olmak; İslam miras hukukunu bilmek ve ferâiz meselelerini çözmek; güncel fıkıh meselelerine, fıkıh ilmine uygun açıklamalar getirebilmek, fetva verme yöntem ve ince-liklerini bilmek ve uygulamak.

Fıkıh İlmine Giriş dersi için I. dönemde haftada dört saat olmak üzere toplamda 40 kredi öngörülmüştür. Modern dönemlerde hukuk alanında yapılan eğitimde öncelik, alana ilişkin temel bilgileri, kavramları ve nazariyeleri inceleyen giriş türü eserlerin okutulmasına verilmiştir. Kanunlaştırma dö-

neminden başlayarak günümüze kadar uzanan fıkıh çalışmaları, bu anlayışı olduğu gibi benimsemiştir. Günümüz eğitim-öğretim hayatındaki alışkanlıklar dikkate alındığında ihtisas programı içerisinde bu türden bir dersin gerekli olacağı anlaşılmaktadır. Bu anlamda fıkıh ilmine giriş dersinin; fıkıh ilminin tarihî gelişimi, temel kavramları, ibadet, mülkiyet, akit ve ceza nazariyeleriyle ilgili olarak kursiyerlere genel bir bakış kazandırması amaçlanmaktadır. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: bdulkerim Zeydan, *el-Medhal li Diraseti'ş-Şeriatî'l-İslamiyye*; Hudari, *Tarihu't-Teşrii'l-İslami*; Muhammed Ali es-Sayis, *Tarihu'l-Fikhi'l-İslami*; Mustafa Ahmet ez-Zerka, *el-Medhalu'l-Fikhiyyu'l-Âmm*; Abdürrezzak Ahmed es-Senhûrî, *Mesâdiru'l-Hak fi'l-Fikhi'l-İslâmî*; Subhî el-Mahmasânî, *en-Nazariyyetu'l-Âmme li'l-Mûcebât ve'l-Ukûd fi'ş-Şerî'ati'l-İslâmîyye*; Hayrettin Karaman, *İslam Hukuku Tarihi*; M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-u İslamiyye ve Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu*; Muhammed Hamidullah, *İslam Hukuku Etütleri*; Kemal Oğuzman-Nami Barlas, *Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar* ve Şeref Gözübüyük, *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*.

Fıkıh usûlü dersi için I, II ve III. Dönemlerde haftada dört saat olmak üzere toplamda 120 kredi öngörülmüştür. Fıkıh ilmi, anlama esaslı bir ilim dalı olduğundan, belli bir usûl çerçevesinde yapılagelmiştir. Fıkıh usûlü dersi, fıkıh geleneği içerisinde takip edilen bu anlama metodolojisini ele almakatdır. Bu yönüyle fıkıh usûlü, hem nasların hem de mevcut metinlerin tahlil edilmesinde bir yöntem ortaya koyduğu gibi, mevcut problemlerin çözümünde de önemli bir işlev görmektedir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Abdulvehhab Hallaf, *İlmu Usûli'l-Fıkıh*; Zekiyüddin Şa'ban, *Usûlü'l-Fikhi'l-İslami*; İmam Şafîî, *er-Risale*; Debbûsî, *Takvîmü'l-Edille*; Serahsî, *el-Usûl*; Abdülaziz el-Buhârî, *Keşfu'l-Esrâr*; Nesefî, *Menâr*; Gazalî, *Mustasfâ*; Âmidî,

el-İhkâm; İbn Hâcib, *el-Muhtasar*; İbn Kudâme, *Ravdatü'n-Nâzır*; Molla Hüsrev, *Mirâtü'l-Usûl*; Sübkî, *Cem'u'l-Cevâmî*; İbnü'l-Hümâm, *et-Tahrîr*; Büyük Ali Haydar Efendi, *Usûl-ü Fıkıh Dersleri*; Ali Pekcan, *Makasıt Teorisine Giriş ve İslam Hukukunda Gaye Problemi*.

Fıkıh mukayeseli metinler dersi için IV. dönemde haftada dört, V. Dönemde ise haftada iki saat olmak üzere toplamda 60 kredi öngörülmüştür. Fıkıh ilmimahiyesi gereği, farklı anlamalara açık bir alandır. Bu nedenle fıkıh tarihi içerisinde çeşitli mezhepler oluşmuştur. Fıkıh geleneği içerisinde oluşan bu zengin mirasın dikkate alınması ve günümüz Fıkıh problemlerinin çözümünde kendisinden yararlanılması önem arz etmektedir. Böylelikle çeşitlilik benimsenerek taassubun ortadan kaldırılması ve nasların anlaşılmasında bir kolaylık ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Mahmut Şeltût, *Mukâranetü'l-Mezahib*; İbn Rüşd, *Bidayetü'l-Müctehid*; İmam Şafîi, *el-Ümm*; Tahâvî, *İhtilâfu'l-Ulemâ*; İbn Kudâme, *el-Muğnî*; Nevevî, *el-Mecmû*; İbn Hazm, *el-Muhallâ*; Fethi ed-Düreynî, *Buhusün Mukâranetün fi'l-Fıkhi'l-İslâmiyyi, I-II*; Abdülfettâh Kebbâra, *el-Fikhü'l-Mukâran*; Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâi*; Karâfî, *ez-Zehîra*; Vehbe ez-Zuhaylî, *el-Fikhü'l-İslâmî ve Edilletühü*; Ömer Nasuhî Bilmen, *Hukûki İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* ve Hayrettin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*.

İslam Aile hukukunu konu edinen Ahval-i Şahsiyye dersi için IV. ve V. Dönemlerde haftada dörder saat olmak üzere toplamda 80 kredi öngörülmüştür. Sosyal hayatın temelini oluşturan aile ve aile ile ilgili fıkhi meseleler, Müslümanların hayatlarında çok sık rastladıkları hususlardır. Esasında fûru fıkıh külliyesi içerisinde inceleniyor olmasına rağmen, aile hukuku alanının oldukça geniş bir çerçeveye ulaşması sebebiyle İslam aile hukuku, Ahval-i Şahsiyye adı altında müstakil olarak

işlenmeye başlanmıştır. İhtisas programında bu anlayışa bağlı kalınarak bu derse yer verilmiştir. Böylelikle kursiyerlerin din hizmetini ifa ederken, vatandaşlara bu konularda da yardımcı olmaları hedeflenmiştir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, *Ahval-i Şahsiyye*; Ebu Zehra, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*; Zekiyyüddin Şa'bân, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*; Muhammed ed-Düsûkî, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*; Abdülvehhâb el-Hallâf, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*; Osmanlı Hukuku Aile Kararnamesi; Kadri Paşa, *el-Ahkâmü's-Şer'iyye fi'l-Ahvâlî's-Şahsiyye*; Muhammed Zeyd el-İbyânî, *Şerhu'l-Ahkâmi's-Şer'iyye fi'l-Ahvâlî's-Şahsiyye*; Mustafa es-Sibâî, *Şerhu Kanuni'l-Ahvâlî's-Şahsiyye*; M. Akif Aydın, *Osmanlı Aile Hukuku* ve Ahmet Yaman, *Aile Hukuku*.

Fıkıhın temel alanlarından biri olan ferâiz dersi için VI. Dönem içerisinde haftada dört saat olmak üzere toplamda 40 kredi öngörülmüştür. Hukuk hayatında önem arz eden konulardan biri de ölüm halinde, geriye kalan malların intikali ve varisler arasında taksim edilmesi usûlleridir. Bu düzenlemeler, "Miras Hukuku" adı altında işlenmektedir. Fıkıh geleneğinde ise miras hukuku, "Ferâiz" adı altında müstakil bir bölüm halinde ele alınmıştır. Fıkıh ilminde miras payları büyük oranda kat'i delillerle düzenlenmiştir. Kursiyerin feraiz konusunda temel bilgilere sahip olmasını amaçlayan bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Sirâcüddin es-Secâvendî, *Siraciye Metni*; Seyyid Şerif el-Cürcânî, *Şerhu's-Sirâciyye*; İbn Kemâl Paşa, *Şerhu's-Sirâciyye*; Ali Haydar Efendi, *Teshîlü'l-Ferâiz*; Ali Himmet Berkî, *Ferâiz*; Ömer Nasuhî Bilmen, *Hukûki İslâmiyye* ve *Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu* ve Mustafa Dîb el-Buğâ, *Şerhu'r-Rahabiyye*.

Fıkıh dersi kapsamında verilen derslerden biri de Fetva Usûlü dersidir. Bu ders için VII. Dönem içerisinde haftada iki saat olmak üzere toplamda 20 kredi öngörülmüştür. Fıkıh

külliyatı içerisinde elde edilen hükümler, kaynağı itibarıyla dini bir özellik taşır. Müslümanların dinî hayatlarıyla doğrudan ilişkili olan bu bilginin kaynaklarından çıkarılarak onlara bildirilmesi, belli bir dil ve usûlü gerekli kılar. Kursiyerlerin teorik olarak gördükleri bilgileri, toplumla yüzleştiklerinde pratik hükümlere dönüştürme becerilerini geliştirmek için bu ders ön görülmüştür. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: İbn Abidin, *Resmu'l-Müfti*; İbnü's-Salâh, *Edebü'l-Fetvâ*; Nevevî, *Âdâbu'l-Fetvâ ve'l-Müftî ve'l-Müsteftî*; Hatib el-Bağdâdî, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkih*; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmu'l-Muvakkiîn an Rabbi'l-Âlemîn*; Cemaleddin el-Kâsımî, *el-Fetvâ fi'l-İslâm*; Hüseyin Muhammed Mellah, *el-Fetva: Neş'etüha ve Tatavvuruha Usûlüha ve Tatbikatüha*; İbrâhim el-Likani, *Menâru Usûli'l-Fetva ve Kavaidü'l-İftâ bi'l-Akva*; Fahrettin Atar, "İftâ Teşkilatının Ortaya Çıkışı", *Diyanet Dergisi*, XV/4 (Temmuz-Ağustos 1976), s. 206; Şamil Dağcı, "Din İşleri Yüksek Kurulu Kararlarına Fetva Konseptinde Bir Yaklaşım", *Diyanet İlmî Dergi*, XXXVIII/4 (Aralık 2002), s. 5 vd. ve Muhammed Takî Osmanî, *Fetva Usûlü*.

Fıkıh dersi kapsamında öngörülen derslerden biri de 'Küllî Kaideler' dersidir. V. Dönem içerisinde haftada dört saat olmak üzere toplamda 40 kredi öngörülmüştür. Bilindiği gibi fıkıh ilmi kapsamında müçtehit imamlar tarafından sayısız içtihat yapılmıştır. Bu içtihatlar belli bir sistem ve usûl dâhilinde gerçekleşmiştir. Fıkıh külli kaideleri, bu içtihatları kanun formuna benzer bir şekilde, veciz bir tarzda özetlemiştir. Bu yönüyle kaideler, pek çok fıkhi meseleyi içeren birer anahtar hükmünde kabul edilmektedir. Fıkıh külli kaideleri, fıkıh melegesinin oluşması ve korunmasında büyük önem arz eder. Ayrıca karşılaşılan meselelerle ilgili hükümlerin tespitinde büyük kolaylık sağlar. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: M. Zerkâ, *el-Medhal*, II, 965-976; Ali Haydar, *Dürru'l-Hukkâm*; Debbûsî, *Te'sîsü'n-nazar*; Karâfî, *el-Furûk*; İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-Nezâir*; Süyutî, *el-Eşbâh*

ve'n-Nezâir; Zerkeşî, *el-Me'sûr fi'l-Kavâid*; Ahmed ez-Zerkâ, *Şerhu'l-Kavâidi'l-fıkhiyye*; Abdülkerim Zeydân, *el-Vecîz fî şerhi'l-Kavâidi'l-fıkhiyye*; Ömer Nasuhî Bilmen, *Hukûki İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu*; Mustafa Reşit Belgesay, *Mecele'nin Külli Kaideleri ve Yeni Hukuk* ve Mustafa Yıldırım, *Mecele'nin Külli Kaideleri*.

Güncel fıkıh meseleleri dersi için programda ihtisas VI. dönemde haftada iki, VII. dönemde ise dört saat olmak üzere toplamda 60 kredi öngörülmüştür. Toplum hayatı süreklilik ve değişim yaşadığı gibi, hukuk hayatı da süreklilik ve değişim içerisindedir. Değişen toplum hayatını dikkate almayan hukuk kurallarının, toplum vicdanında makes bulamayacağı bir gerçektir. Bu nedenle fıkıh ilminin esaslarından hareketle değişen toplumsal fikhî ihtiyaçların karşılanması, İslam âlimlerinin görevidir. Güncel fıkıh meseleleri dersi, kursiyerlerin aktüel fikhî meseleleri çözme melekelerini kazanmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Karadavi, *el-Fetava el-Muasıra*; Mecmeu'l-Fıkhi'l-İslâmî; Komisyon, Komisyon, *el-Mevsûatü'l-Fıkhiyye*, I-XXXVI; Mahmut Şeltût, *el-Fetâvâ*; Mustafa ez-Zerkâ, *el-Fetâvâ*; Nihat Dalgın, *Gündemdeki Tartışmalı Dini Konular*, I-II; Bekir Ebu Zeyd, *el-Fıkhu'n-Nevâzil*; Ali Ahmed es-Sâlûs, *Mevsûatü'l-Kadâyâ el-Fıkhiyye ve'l-İktisadi'l-İslâmî*; Adülaziz Beki, *İslam'da Güncel Ticari Meseleler* ve Halil Günenç, *el-Müntehabâtü'l-Fıkhiyye el-Muâsıra*.

Klasik fıkıh metni dersi I. dönemden itibaren bütün dönemlere yayılarak okutulması planlanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Haseki İhtisas programında en fazla yer verilen ders olduğunu söylemek mümkündür. Buna göre I. dönemde haftada dört, II, III, VI ve V. dönemler ise haftada altı saat olmak üzere toplamda 260 kredi öngörülmüştür. Kuşkusuz fıkıh ilmi, İslam dininin günlük hayata yansımalarını normatif düzeyde ele alan bir ilmî disiplindir. Bu ilim; tarihsel olarak fıkıh usûlü/metodoloji, furû' ve külli kaideler şeklindeki alt dal-

lar halinde incelenmiştir. Fıkıh usûlü; ameli hayatı düzenleyecek olan kuralların, fıkıhın kaynaklarından hareketle nasıl elde edileceğini ortaya koyar. Fürû fıkıh, bu usûle sadık kalınarak ulaşılan normların sistematik halini ele alır. Külli kaideler ise fürû fıkıh alanında elde edilen bilgilerin nispeten nazariye; daha çok da genel yargılar halinde özetlenmesini ifade eder. Fıkıh kültürü içerisinde oluşan fürû fıkıh meselelerinin tanınması, bu meselelerle ilgili oluşan kadim bakış açısının ortaya konulması ve nihayetinde Müslümanların ameli hayatlarının tarihsel devamlılığı fıkıh klasik kaynaklarının incelenmesiyle elde edilebilecek olan fıkıh melekesiyle sağlanabilecek bir husustur. Kursiyerlerde bu melekenin oluşmasına katkı sağlamak amacıyla bu ders öngörülmüştür. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: Mevsilî, *Muhtâr*; Merğînânî, *el-Hidâye*; İmâm Şâfiî, *el-Ümm*; Serahsî, *el-Mebsût*; el-Haddâdî, *el-Cevheratü'n-Neyyira*; el-Meydânî, *el-Lübâb*; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*; Aynî, *el-Binaye*; Baberti, *el-Înâye*; Leknevi, *Şerhu'l-Hidaye*; Zeylaî, *Nasbu'r-Râye*; Kâsânî, *Bedâiu's-Sanâî*; Aliyyülkârî, *Fethu Bâbi'l-Înâye*; Nevevî, *Minhâc*; Nevevî, *Mecmû'*; Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-Muhtâc*; Şihâbüddin er-Ramlî, *Nihayetü'l-Muhtâc*; İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-Muhtâc*; İbn Kudâme, *el-Muğnî*; Karâfî, *Zehîra*; Derdîr, *Şerhu'l-Kebîr*; İbn Hazm, *el-Muhallâ* ve Abdülgâni Karabâğî, *Şerhu'l-Muhtâr*.

4. İslam Düşüncesi Alanı

İslam Düşüncesi alanında Eleştirel Düşünce ve Mantık, Akaid-Kelam, Tasavvuf, Yaşayan Dünya Dinleri, İslam Mezhepler Tarihi, Güncel İnanç Meseleleri ve İslam Düşünce Tarihi gibi dersler yer almaktadır. Bu dersin planlanması tablodaki gibi yapılmıştır:

ALAN	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM	7. DÖNEM
İSLAM DÜŞÜNCESİ	.	Eleştirel Düşünce ve Mantık (10x4=42)	Akaid-Kelam-I (10x4=42)	Akaid-Kelam- II (10x4=42)	Tasavvuf-I (10x2=20)	Tasavvuf-II (10x2=20)	İslam Düşünce Tarihi (10x4=42)
					Yaşayan Dünya Dinleri (10x2=20)	İslam Mezhepleri Tarihi (10x2=20)	

Eleştirel Düşünce ve Mantık dersi için II. dönemde haftada dört saat olmak üzere toplamda 44 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan kursiyerin; mantık ilminin temel kavramlarını ve diğer bilimlerle ilişkisini öğrenmesi; analitik ve sentetik düşünme yetilerini geliştirmesi; delillerin şeklini, içeriğini, türünü ve gücünü kavraması; mantık hatalarını fark etmesi; bu hatalardan korunma yollarını öğrenmesi; eleştirel düşünme becerisine sahip olması; geçerli ve sağlam delillere dayalı metinler oluşturabilme ve sözlü sunum yapabilme yeteneğini kazanması amaçlanmıştır. Bu ders işlenirken şu hususlar dikkate alınmaktadır: Eleştirel Düşünce ve Mantık alanında metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır. Bu alanda okuma metinlerinin sadece içeriklerine değil, aynı zamanda mantıksal ve analitik kurgularına da dikkat çekilir.

Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken işlenecek konu ile ilgili can alıcı sorular ortaya atılarak giriş yapılır. Dersin sonunda öğretici veya kursiyer tarafından işlenen konunun ana hatlarıyla özeti yapılır. Dersin her konusu hakkında kursiyer ile öğreticiler arasında materyal ve veri paylaşımı ya-

pılır. Bu ders için, kaynak ve yardımcı kaynak olarak şu eserler önerilmektedir: Talha Hakan Alp, *Mantık İsagoji Tercümesi*; İbrahim Emiroğlu, *Klasik Mantığa Giriş ve Mantık-Fıkıh İlişkisi* (Makale); İsmail Köz-Ali Çetin, *Mantık El Kitabı*; DİA, “Mantık” maddesi; Ali Çetin, “Mantık, Kelam ve Usûl-u Fıkıh İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, XIII/2, 2015; Ömer Aydın, “Kelam Mantık İlişkisi”, *İÜİFD*, 2003, sayı 7; Abdulkerim Seber, “Mantık İlminin Kur’ân’ı Anlamadaki Önemi ve Klasik Tefsirlerdeki Tezahürü”, *SDÜFEFSBD*, Aralık 2012, Sayı:27, s. 109–126; Harun Bekiroğlu, *Mantığın Bir Tefsir Yöntemi Olarak Kullanılması: Muhammed Hâdimî’nin Enfâl Sûresinin 23. Âyetinin Tefsiri*, *HitÜİFD*, 2015/1, c. 14, sayı: 27, s. 51–81; Necmettin Gökkır, *Tefsir Usûlünde “Lafız-Mana İlişkisinin Tespiti ve Bağlam Bilgisinin Önemi*; Ahmet Cevdet, *Âdâb-ı Sedâd min İlmi’l-Âdâb (Haz. Kudret Büyükcoşkun)*; İbrahim Özdemir, *Dil ve Varlık: Vaz’ İlminin Temel Meseleleri ve Abdurrahman Habenneke el-Meydanî, Davâbitü’l-Ma’rife*.

Akaid-Kelam dersi için III ve IV. dönemlerde haftada dört saat olmak üzere toplamda 88 kredi öngörülmüştür. Bu alan kursiyerin; Kelam ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıması; kelam ilminin tarihî gelişimini açıklaması; kelam kaynaklarının yapısal özelliklerini tanıması; kelam ilminin İslam bilimleri arasındaki yerini ve önemini kavraması; kelamın dini ve beşerî bilimlerle ilişkisini açıklaması; klasik ve modern Akaid-Kelam kaynaklarını okuması ve açıklaması; îtikadî meseleleri eleştirel düşünmenin yanı sıra külli ve inşacı bir bakış açısıyla değerlendirmesi; İslam dünyasındaki heretik akımları bilmesi beklenir.

Bu dersin öğretiminde şu hususlar esas alınmaktadır: Akaid-Kelam alanının alt öğrenme alanlarında kursiyerlerin inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur. Akaid-Kelam alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynakları kullanabilme ve benzeri becerilerini

geliştirebilmek için öğrenme-öğretme sürecinde; metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır. Klâsik kelâm metinlerinden okunan kısım müzakere edilir. Okunan metinde konunun takdim ediliş biçimi ve ıstılahlar üzerinde durulur. Klasik metinde işlenen konunun, yardımcı literatürden de yararlanılarak güncelleştirilmesi sağlanır. Klasik Akâid-Kelâm kitaplarında yer almayan konular -mezhebî tartışmalar bir yana bırakılarak- güncel kitap ve makalelerden yararlanılarak işlenir. Çeşitli dini ve heretik akımların inançları ve dayanakları analiz edilir. Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken kursiyerlerin konuya ilgisini çekmek için öğretici tarafından sorular sorulur. Dersin sonunda işlenen konunun ana hatlarıyla özeti öğretici veya kursiyer tarafından yapılır.

Tasavvuf dersi için V. dönem içerisinde haftada iki saat olmak üzere toplamda 22 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan bir kursiyerin; Tasavvuf ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıması; tasavvuf ilminin tarihî gelişimini açıklaması; tasavvuf kaynaklarının yapısal özelliklerini tanıması; tasavvuf ilminin İslam bilimleri arasındaki yerini ve önemini kavraması; tasavvuf kaynaklarını okuması ve açıklaması ve tasavvufun dini ve beşerî bilimlerle ilişkisini açıklaması beklenir. Bu dersin işlenmesinde şu hususlar esas alınmaktadır: Tasavvuf alanının bütün alt öğrenme alanlarında, kursiyerlerin özgüven içerisinde inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur. Tasavvuf alanı ile ilgili tüm konularda kursiyerlerin ön hazırlık yaparak derse gelmeleri sağlanır. Tasavvuf dersleri, salt bilgi edinme şeklinde değil, bilakis kursiyerin değerler dünyasına katkı sağlayacak şekilde işlenir. Bu ders ile kursiyerde modern dünyada tasavvuf ile klasik dönem tasavvufunu karşılaştırma yeteneğinin geliştirilmesi sağlanır. Bu alanın kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği kaynaklardan yararlanabilme vb. becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde grup çalış-

ması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır. Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken işlenecek konu ile ilgili dikkatleri çekecek temel sorular, kıssa, vb. şekilde giriş yapılır. Dersin sonunda konunun ana hatlarıyla özeti yapılır.

Yaşayan Dünya Dinleri/ Dinler Tarihi dersi için programda ihtisas V. dönemde haftada iki saat olmak üzere toplamda 22 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan bir kursiyerin; İslam dünyasındaki heretik akımları bilmesi, Hristiyanlık kaynaklı akımların kurumsal yapılarını inanç ve sembollerini bilmesi; misyonerlik ve diyalog kavramlarını bilir ve İslam açısından değerlendirmesi; Yahudilik kaynaklı akımların kurumsal yapılarını inanç ve sembollerini bilmesi; Hindistan ve Uzak Doğu kaynaklı dinler ve akımların kurumsal yapılarını inanç ve sembollerini bilmesi beklenir. Bu dersin işleniş ve öğretiminde şu hususlar esas alınmaktadır: Çeşitli dini ve heretik akımların inançları ve dayanakları analiz edilir. Diyalog ve misyonerlik kavramları olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışılır. Bu alanın kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme ve kaynaklardan yararlanabilme gibi becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır. Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken işlenecek konu ile ilgili dikkatleri çekecek temel sorular, kıssa, vb. şekilde giriş yapılır. Dersin sonunda konunun ana hatlarıyla özeti yapılır.

İslam Mezhepler Tarihi dersi için VI. dönemde haftada iki saat olmak üzere toplamda 22 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan bir kursiyerin; Mezhepler Tarihi'nin konusu, gayesi, amacı, metodu ve temel yaklaşımlarını bilmesi; Mezhepler Tarihi ile ilgili kavramları ve bu alana dair temel kaynakları tanıması;

Mezheplerin dinin anlaşılma biçimi olup beşerî bir karakter arz ettiğini ve din ile özdeşleştirilemeyeceğini kavraması; Siyasi ve itikadi farklılaşmalar ve bu farklılaşmaların kurumsallaşma süreçlerini açıklaması; Mezheplerin ortaya çıkış sebepleri, tarihçeleri, temel görüşleri, başlıca kolları, yayıldığı bölgeler ve etkilerini bilmesi beklenir. Bu ders öğretilirken şu hususlar esas alınmaktadır: Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken işlenecek konu ile ilgili dikkatleri çekecek temel sorular, kıssa, vb. ile giriş yapılır. Dersin sonunda konunun ana hatlarıyla özeti yapılır. Dersin her konusu ile ilgili öğreticiler arasında materyal ve veri paylaşımı yapılır.

İslam Düşünce Tarihi dersi için VII. dönemde haftada dört saat olmak üzere toplamda 44 kredi öngörülmüştür. Bu dersi alan bir kursiyerin; İslam düşüncesinin temel özelliklerini ve sorunlarını tanıması; İslam düşüncesinin temel ve yan referanslarını bilmesi; İslam düşüncesinin kapsamına giren disiplinleri bilmesi; İslam düşünce okullarını, gelişimini ve ortaya çıkış sebeplerini bilmesi; İslam düşüncesini şekillendiren mütefekkirlerimizden, eserlerinden ve yorumlarından haberdar olması; İslam düşüncesinin çağımıza ne söylediğini bilmesi ve doğru İslam düşüncesinin nasıl inşa edilebileceğine dair fikirler kazanması; İslam medeniyetinin yaşadığı krizin nasıl aşılabileceğine dair mefkure sahibi olması ve çağdaş İslam düşünürlerini ve temel fikirlerini bilmesi beklenir. Bu ders öğretilirken şu hususlar esas alınmaktadır: İslam düşüncesi alanının alt öğrenme alanlarında kursiyerlerin inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur. Kursiyerlerin gelişimine yönelik özgün ve eleştirel düşünme ve kaynakları kullanabilme gibi becerilerini geliştirebilmek için öğrenme-öğretme sürecinde; metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır. Her dersin başında bir önceki dersin özeti ve devamında yeni konunun çerçevesi sunulur. Derse başlarken işlenecek konu ile ilgili

temel sorular gündeme alınarak giriş yapılır. Öğretici veya kursiyer tarafından dersin sonunda işlenen konunun özeti yapılır. Dersin her konusu ile ilgili öğrenciler arasında materyal ve veri paylaşımı yapılır. Konular kursiyerlerin hazırlayıp sunabilecekleri bir formatta ve eğitim görevlisinin moderatörlüğünde işlenir.

5. Uygulama Alanı

Din hizmetleri dersleri, program içerisinde uygulama alanı kapsamında düzenlenmiştir. Uygulama alanı Din Hizmetleri ile Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuatı başlıkları altında programlanmıştır. Bu ders, IV. dönemde haftada iki saat olmak üzere toplam 20 kredi olarak öngörülmüştür. Din hizmetleri dersinde vaaz, hutbe ve dini mütalaa hazırlama, bu konularda pratik yapma, cami dışı irşat ve rehberlik hizmetlerinin tanıtılması ve uygulama örneklerinin sunulması türünden çalışmalar öngörülmüştür. Bu çerçevede kursiyerlerin zihinsel ve akademik alt yapılarının teşekkülü sadedinde etkili iletişim, günümüz inanç hareketleri, dindarlık tipleri, yaş evrelerine göre dini gelişim, dini danışma gibi konularda temel kazanımların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Din hizmetleri dersi için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: *DİB Vaaz Kılavuzu*; *DİB Vaaz ve Vaizlik Sempozyumu*, I-II; Ahmet Önkal, “İrşad Vasıtası Olarak Hutbe” *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri* 1-5; Yusuf M. Kandehevî, *Asr-ı Saadet Hutbeleri*, (Çev. Terim Türkoğlu); İsmail Lütfi Çakan, *Hitabet ve Mesleki Uygulama*; Ahmet Önkal, *Resulullah'ın İslam'a Davet Metodu*; Bünyamin Erul, *Hutbe Hazırlamada Kur'an-ı Kerim ve Hadislerden Yararlanma İlkeleri*; Mevlana Celaleddin Rumi, *Mesnevi*; M. Akif Ersoy, *Safahat*; Sadi Şirazi, *Bostan*; H. Kâmil Yılmaz, *Dinle Neyden Mesnevi Sohbetleri*; Ayşe Zişan Furat, *Kitle İletişim Araçları ve Yaygın Din Eğitimi*; Suat Cebeci, *Dini Danışma ve Rehberlik*;

Mustafa Köylü, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, *AÜİFD*, (2004) XLV/2, s. 137-154; Hayati Kökelekli, *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din ve Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*; Mustafa Koç, *Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisinin Gelişimi*; Eduard Spranger, *İnsan Tipleri Bir Kişilik Psikolojisi* (Çev. A. Aydoğan); Asım Yapıcı, “Dini Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık”, *ÇÜİFD*, II/2, (s.75- 117); Ahmet Onay, “Dindarlık Ölçme Çalışmaları”, *İslâmî Araştırmalar*, XIV, 3-4, s. 447; Necdet Subaşı, “Türkiye Dindarlığı: Yeni Tipolojiler”, *İslâmiyat*, V/4 (2002), s. 33- 34; Necdet Subaşı, “Gündelik Hayat ve Dinsellik”, *Avrupa Günlüğü*, II; Sönmez Kutlu, *Çağdaş İslam Akımları ve Sorunları*; Halil İbrahim Bulut, *Dünden Bugüne Siyasi-İtikadi İslam Mezhepleri Tarihi; I. Din Hizmetleri Sempozyumu Tebliğleri* (3-4 Kasım 2007), I-II ve *DİB Ceza İnfaz Kurumları Din Hizmetleri Rehberi*,

Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuat dersi VII. dönemde haftada iki saat olmak üzere toplam 20 kredi olarak öngörülmüştür. Bu derste Başkanlık mevzuatı başta olmak üzere resmî kurumların temel işleyişleri, hiyerarşik sistem, yönetim tecrübeleri gibi konularda temel kazanımların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu ders için şu eserler, kaynak ve yardımcı kaynak olarak önerilmektedir: 2 Şubat 2015 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, sayı: 29255; Nihat Aytürk, *Protokol Yönetimi, Kamusal Yaşamda Protokol Kuralları*; Peter F. Drucker-Joseph Maciariello, *Etkin Yöneticinin Seyir Defteri*; Peter F. Drucker, *Yönetim Örnek Vakaları*.

2.2. KIRAAT PROGRAMI

Diyanet İşleri Başkanlığının, temel görevi olan vatandaşlarımızı dinî konularda daha etkili ve verimli bir şekilde bilgilendirebilmesi ve ibadetleri yönetebilmesi, personelin eğitim seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu eğitimin temeli ise Kur’an-ı

Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim; Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla, Hz. Muhammed'e (s.a.s.) indirilen, tevâtür yoluyla nesilden nesile nakledilen ve kırâatiyle ibadet edilen bir kitaptır. Bu kitabın kendine has özelliklerinden biri de güzel sesle ve kendine has bir eda ile okunmasıdır. Bu hususiyetin kaynağı biz-zat Kur'an'ın kendisi ve bu doğrultudaki nebevî uygulamalarıdır. İlk vahiyden itibaren Hz. Peygamber, Cebrail'den aldığı kırâatı ahabına tilavet etmiş, onlara öğretmiş ve okutmuş, kendilerine kurrâ denilen sahâbileri çeşitli beldelerde Kur'an muallimi olarak görevlendirmiştir. Sahabe ve onlardan sonra gelen nesiller de almış olduğu bu kırâatı tevâtür yoluyla sonraki nesillere büyük bir titizlikle nakletmiştir. Kiraatin intikali tatbikatla olmakla beraber, herbiri Hz. Peygamber'e dayandırılan farklı kıraatler de bulunmaktadır. Kur'an'daki farklı kırâatlerin varlığının birçok sebebi bulunmaktadır. Bunların başında Arapçanın farklı lehçeler şeklinde konuşulmasıdır. Bu farklılık Kur'ân'ın okunmasında da kendini göstermiş, Allah'ın Resûlü de onları tek lehçede okumaya mecbur kılmamıştır. Bu durum Kur'ân'ın yaygın olarak okunmasını kolaylaştırmıştır. Bu farklılık kırâat ilminin ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Kırâat âlimleri başta olmak üzere Müslümanlar, bu konuda azamî çabayı göstermiş, yapılması gerekenler dört halife döneminden itibaren yapılmaya çalışılmıştır. Hz. Eubekir döneminde Zeyd b. Sabit başkanlığında kurulan komisyon tarafından Kur'an'ın cem edilmesi ile Hz. Osman döneminde Kur'an'ın istinsahı, bu alandaki çabaların başlıca örneklerindendir. Hz. Osman döneminde çoğaltılan bu nüshalar, Kur'an'ın eda keyfiyetini bilen kâîlerle birlikte önemli merkezlere gönderilmiştir. Böylece her bir coğrafi bölgede oraya gönderilen Kur'an mualliminin okuyuşu revaç bulmuş ve yayılmıştır.

Sözlükte "okumak, tilavet ve telaffuz etmek" anlamına gelen kırâat, ilmî terim olarak "Kur'an kelimelerini, 'Nafi' kırâatı' ve 'Asım kırâatı' gibi nakledenlerine nispet etmek suretiyle,

farklı okuyuşları bildiren bir ilimdir." Böylece kırâat ilmi imamlara nisbet edilerek sistematik hale getirilmiş ve belirli merkezlerde gelişmeye başlamıştır. Kırâat imamları ve râvîlerinin tasniflere tabi tutulmasıyla "Kırâat-ı Seba" ve "Kırâat-ı Aşere" denilen kırâat vecihleri sistematik hale gelmiştir. Kur'an-ı Kerim'in lafızlarında meydana gelen farklılıkları, on imam ve onların ikişer râvîsine nisbet edilerek okunmasına "aşere" adı verilmiştir. "Takrîb" ise, söz konusu okuyuş farklılıklarının on imam, her bir kırâat imamının ikişer râvîsi ve her râvînin de ikişer tarikine nisbet edilerek okunmasına denir. İbnü'l-Cezerî'ye ait takrîbi ihtiva eden bin beyitlik manzum metne de "tayyibe" denilmektedir. Bu okuyuşlar infirâd ya da indirâc usûlüne göre yapılabilirse de zamandan tasarruf açısından indirâc metodu takip edilmektedir.

Kırâat farklılıklarının öğretimi ise, hicri V. yüzyıla kadar infirâd usûlüyle, hicri V. yüzyıldan itibaren indirâc usûlü ile günümüze kadar devam ettirilmiştir. Kırâat ilminin Osmanlı'ya gelişi 798/1395 yılında Sultan I. Bayezid tarafından, kırâat-ı aşereyi sistematik hale getiren İmam İbnu'l-Cezerî'nin Bursa'ya dâvetiyle başlamıştır. Osmanlı'da kırâat ilmi ihtisas olarak ele alınmış, dâru'l-huffaz ve dâru'l kurrâlar açılarak okutulmuştur. Bir dönem ülkemizde kırâat eğitimi zayıflamışsa da 1976 yılında Başkanlığımızca İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde resmen yeniden başlatılmıştır. Günümüzde bu eğitim, müftülükler ve eğitim merkezleri bünyesinde devam etmektedir.

Kıraat ilmi, kıraat vücûhatı ve kıraat-anlam ilişkisi konusunda donanımlı kurrâlar yetiştirmeyi hedefleyen kıraat programı, aşere ve takrîb olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Kıraat programı, her biri 30 saatten oluşan 12 haftalık dönemlerden meydana gelen 4 dönem aşere eğitimi ve 6 dönem takrîb eğitimi olmak üzere toplam 10 dönemden oluşmaktadır. Programın başarıya ulaşması için önceden birtakım esas-

lar belirlenmiş olup bu esaslar doğrultusunda uygulanmaya devam edilmektedir. Bu esasların başında etkili öğretim yöntemleri kursiyerlerin yetenekleri ve katılımları, gelmektedir.

2.2.1. Aşere Bölümü

Aşere eğitimini alan bir kursiyerin Kur'an-ı Kerim ve kırâat tarihini, kırâat imam ve râvîlerinin hayatlarını, okuyuş adabını, Aşere usûlü ve ıstılahlarını, kırâat ve rivâyet farklılıklarını, İstanbul ve Mısır tariki arasındaki farklılıkları, senetleri bakımından kırâat çeşitlerini, farklı vecihlere göre okuduğu ayetlerin anlamlarını, Kur'an-ı Kerim meâlini bilmesi; tashih-i hurûfa riayet ederek okuması; Kur'an-ı Kerim'in imlâsını bilmesi ve uygulaması; aşere kırâatını uygulaması; Vücûhât çıkarmayı ve uygulamayı öğrenmesi; dînî mûsikî formlarını ve temel makamlarını icra etmesi; kırâat farklılıklarının diğer ilimlerle ilişkisini ve aşere kırâat vecihlerinin hüccetini açıklaması; kırâat farklılıklarına göre Kur'an-ı Kerim'i okuması; Kur'an-ı Kerim okumada bir tavır (okuyuş) geliştirmesi; okuduğu kırâatları yazması; aşere kırâatı üzere hatmetmesi; Mukaddimetü'l-Cezerî'yi ezbere bilmesi ve anlaması; aşere öğretim yöntemlerini bilmesi ve uygulaması beklenir.

Aşere programının temel kaynakları, Abdulfettah Pâluvî'nin Zübdetu'l-İrfân'ı ve Ebu'l-Akif Molla Muhammed Emin Efendi'nin Umdetu'l-Hullan fî İzahî Zübdetu'l-İrfan'ıdır. Kendisinden yararlanmak için tavsiye edilen kaynaklar şunlardır: ez-Zehebi, Muhammed b. Ahmed b. Osman, *et-Tabakâtü'l-Kurrâ* (thk. Dr. Ahmed Han) ve *Marifetü'l-Kurrâ'il-Kibar ale't-Tabakati ve'l-Asâr*, (thk. Dr. Tayyar Altıkulaç); el-Cezerî, Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b.Yusuf, *Çayetü'n-Nihâye fi Tabakâti'l-Kurrâ -Takrîbu'n-Neşr fi'l-Kırâati'l- Aşr ve Müncidü'l-Mukriîn*; el-Kâdî, Abdü'l-Fettâh, *el-Kırâetü fi Nazari'l-Müsteşrikine ve'l-Mulhidin - Tarîhü'l-Kurrâ'il-Aşerati ve Ruvatihim ve Tevâtüri Kırâatihim ve Men-*

heci Küllin fi'l-Kirâat ve el-Büdûru'z-Zahira fi'l-Kirâati'l-Aşereti'l-Mütevâtira; Seyyid Rızku't-Tavîl, *Medhal fi Ulûmi'l-Kirâat*; Abdulkadir Mansur, *Mevsuâtü Ulûmi'l-Kur'an*; Abdu'l-Fettah İsmail Çelebi, *Resmu'l-Mushâfi'l-Osmânî ve Evhamu'l-Müsteşrikine fi Kirâati'l-Kur'ani'l-Kerim Devâfiuha ve Def'uha*; el-Harraz, *Delilü'l-Hayrân ala Mevridi'z-Zemân fi Fenni'r-Resmî ve'z-Zabtî*; Okçu, Abdülmecid, *Kirâat Açısından Taberi ve Tefsiri*; Abdülhalim b. Muhammed el-Hadi, *el-Kirâatü'l-Kur'aniyye*; M. İ. Muhammed Salim, *Ferîdetü'd-Dehr fi Te'sîli ve Cemi'l-Kirâati'l-Aşr*; Ebû Amr ed-Dani, *el-Ahrufu's-Seb'a li'l-Kur'an*; F. Abdulkadir Şeyh ez-Zevr, *Terâcimü'l-Kurrâ*; Nebil b. M. İbrahim el-İsmail, *İlmü'l-Kirâet Neş'etühü Etvâruhu Eseruhu fi Ulûmi'ş-Şer'iyye*; S. L. Ebu'l-Ferac-Halid b. Muhammed el-Hafız el-İlmî, *Takrîbü'l-Meânî fi Şerhi Hirzi'l-Emânî fi'l-Kirâati's-Seb'i*; Ebu Şame Ş. A. b. İsmail, *İbrâzû'l-Meânî min Hirzi'l-Emânî fi'l-Kirâati's-Seb'i*; el-Hayyât, Ebu'l-Hasen Ali b. Faris, *et-Tebşira fi Kirâati'l-Eimmeti'l-Aşera*; el-Hafeyân, A. M. Abdusseme, *Eşherü'l-Mustalahât fi Fenni'l-Edâi ve İlmi'l-Kirâat*; Çantay, Hasan Basri, *Kur'an Meâli I-III* Çollak, Fatih, *Hafs Rivayetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Hüccetleriyle Asım Kirâati*; Sönmezsoy, Selahattin, *Kur'an ve Oryantalistler*; Demirci, Muhsin, *Kur'an Tarihi*; Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*; Karaçam, İsmail, *Kur'an-ı Kerim'in Nüzulü ve Kirâati*; Pakdil, Ramazan, *Sesli ve Görüntülü Talim, Tecvit ve Kirâat*; Akbal, Talip, *Kur'an-ı Kerim ve İlm-i Kirâat Ders Notları*; Alemdar, Yusuf, "Kirâatlerin Oluşumu Bağlamında Kur'an'ın Cem'i Konusuna Yeni(den) Bir Bakış", *CÜİFD*, VII/2, 219-248 Aralık-2003; Öztürk, Mustafa "Kur'an Kirâatlerinin Tarihsel Serencamına Genel Bir Bakış", *ÇÜİFD*, III/1 Ocak-Haziran 2003; Dağ, Mehmet, "İbni Mücahid'in Kirâat Ekollerini Yedi İle Sınırlaması: Eleştirel Bir Yaklaşım"; Albayrak, Halis, "Kirâat Sorunu", *DAD*, Eylül-Aralık-2001, IV/11 s.19-34; Çetin, Abdurrahman, "Kur'an Kirâatinde Musikinin Yeri", *UÜİFD*, VII/7, 1998.

2.2.2. Takrîb Bölümü

Takrîb eğitimi alan bir kursiyerin, takrîb ve usûlünü kavraması; sahih ve sahih olmayan kırâatları ayırt etmesi; Kur'an-ı Kerim meâlini bilmesi; dînî mûsikî formlarını ve temel makamlarını icra etmesi; tayyibe isimli eserdeki beyitleri ezberlemesi ve anlaması; okuduğu kırâatları çözümlemesi ve yazması, vakıf, ibtidâ ve fevâsıl bilgisine sahip olması; takrîb kaynaklarını anlaması ve kullanması; râvîlerin tariklerinin hayatlarını bilmesi; kırâat farklılıklarına göre Kur'an-ı Kerim'i okuması; kırâat farklılıklarının diğer ilimlerle ilişkisini açıklaması; Kur'an-ı Kerim'i takrîb üzere hatmetmesi; takrîb öğretim yöntemlerini bilmesi ve uygulaması beklenir.

Takrîb programının temel kaynağı Abdulganî ed-Dimyâtî'nin *İthâfu Fudalai'l-Beşer fi'l-Kraâtî'l-Erbei Aşer*'dir. Yardımcı eserler olarak tavsiye edilen kaynaklar şunlardır: Abdü'l-Ali el-Mes'ul, *el-Kırâatü's-şâzze davâbitüha ve'l-İhticâcü bihâ fi'l-Fıkhi ve'l-Arabîyyeti*; en-Nüveyrî, *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr*; Yüksel, Ali Osman, *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*; Ebu'l-Feth Osman b. Cinnî, *el-Muhteseb fi tebyîni vücûhi şevâzî'l-kırâat*; Abdülhalim b. Muhammed el-Hadî, *el-Kırâetü'l-Kur'aniyye*; el-Basrî, Hilal b. Yahya, *Ahkâmu'l-vakf*; el-Enbârî, Ebu Bekr Muhammed b. Muhammed el-Kasım, *el-Îzâh fi'l-Vakfi ve'l-İbtidâ*; es-Secâvendî, Muhammed b. Tayfur, *el-Vakfu ve'l-İbtidâ*; İbn Kuteybe, Abdullah, *Te'vîlü müşkili'l-Kur'an*; Subhî es-Salih, *Mebâhis fi Ulûmi'l-Kur'an*; ez-Zerkeşî, Burhânüddin, *el-Burhan fi ulûmi'l-Kur'an*; ez-Zerkânî, Muhammed, *Menâhilü'l-irfân fi ulûmi'l-Kur'an*; et-Taberî, Muhammed b. Cerir, *Câmiu'l-Beyan an te'vîli âyi'l-Kur'an*; el-Endelusî, Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*; el-Kurtubî, Ebu Abdillâh, *el-Cami' li-Ahkâmi'l-Kur'an*; er-Râzî, Fahreddîn, *Mefâtihu'l-Ğayb*; el-Beydâvî, Kadı Nasîruddin, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*; en-Nesefî, Ebu'l-Berakat, *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*; Ebu's-Suud Efendi, *İrşâdü'l-akli's-selîm*; İbn

Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*; el-Muhasibi, Haris b. Esed, *Fehmü'l-Kur'an ve Meânihi*; et-Tancî, Muhammed b. Tavîr, *Belâgat-i Kur'aniyye* (çev. Bekir Topaloğlu); Altundağ, Mustafa, "Sahih Kırâatlerin Arap Lehçeleri İle İlişkisi Üzerine", MÜİFD, 20 (2001), 23-48; Çetin, Abdurrahman, "Kur'an'ın Farklı Yorumlanmasında Kırâatlerin Rolü" *Diyanet İlmi Dergi*, XXXVII/4 (Ekim-Kasım-Aralık-2001); Okçu, Abdulmecit, "Kur'an'ın Lafız-Mana ve Kırâat Yönünden İ'cazı/Eşsizliği" *EKEV Akademi Dergisi*, III/2 (Güz-2001).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
**HASEKİ DİNİ YÜKSEK
İHTİSAS MERKEZİNE
EMEK VERENLER**

3.1. HASEKİ DİNİ YÜKSEK İHTİSAS MERKEZİ MÜDÜRLERİ

Kuruluşundan günümüze kadar, Haseki İhtisas Merkezi'ni beş müdür idare etmiştir. Bunlardan ilki olan Mahmut Özakkaş hariç sonrakilerin tamamı Haseki mezunudur. Bu durum, Haseki'nin kuruluşundan hemen sonra hem eğitimci hem de idareci açısından kendi kendine yetecek kıvama ulaştığını göstermektedir. Ayrıca Merhum Özakkaş'tan sonra gelen dört müdürden üçü, Haseki'den mezun olmanın yanı sıra aynı zamanda akademisyendir. Haseki müdürlerini Kronolojik sıraya göre yakından tanıyalım.

1. Mahmut ÖZAKKAŞ (30.04.1976- 26.08.1992)

1944'te Kayseri'de doğdu. İlkokulu 1955 yılında ve İmam-Hatip Okulunu 1963 yılında Kayseri'de bitirdi. Aynı yıl İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne girdi. İlk göreve 1966 yılında İstanbul Cami Görevlileri Kontrol Memuru olarak başladı. Aynı yıl İstanbul İslam Enstitüsü Talebe Cemiyeti Başkanlığına seçildi. Bir yıl sonra İstanbul, Konya, Kayseri ve İzmir Yüksek İslam Enstitüleri Talebe Cemiyetlerini birleştirerek "Türkiye İslam Enstitüleri Talebe Federasyonu"nu (TİETF) kurdu. Bu Federasyonun Kurucu Genel Başkanlığını ve daha sonra da 1. Dönem Genel Başkanlığını yaptı. Bu görevi esnasında "İslam Medeniyeti Mecmuasını" çıkardı.

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdikten sonra M.E.B.'na intikal ederek Kayseri İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliğine atandı (1969). Sırası ile Muş (1972-1973) ve İskenderun (1973-1975) İmam-Hatip Lisesi Müdürlüklerinde bulundu. 1975 yılında tekrar Diyanet İşleri Başkanlığına dönerek İstanbul Haseki Eğitim Merkezi Müdürlüğüne getirildi. "İslami Bilgiler ve Terimler Ansiklopedisi" (2 cilt), "Türkçe, Arapça, İngilizce Turist Rehberi" isimli telif ve "Peygamberimizin Güzel Ahlakı" isimli tercüme eserleri ile çeşitli dergi, mecmua ve gazetelerde yayımlanmış inceleme, makale ve hikâyeleri vardır. 26.08.1992 tarihinde emekli olmadan trafik kazası sonucu vefat etmiştir.

2. Doç.Dr. Durak PUSMAZ (26.08.1992- 21.01.2000)

1949'da Yozgat İli'nin Çekerek İlçesi'ne bağlı İsaklı Köyü'nde doğdu. Hafızlığını memleketinde tamamladıktan sonra 1970 yılında Tokat İmam-Hatip Lisesi, 1974 yılında da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun oldu. 1986 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Tefsir Bilim Dalı'nda master, 1992 yılında da aynı Üniversite ve aynı bilim dalında "Übey İbn Kâ'b ve Tefsir'deki Yeri" isimli teziyle doktorasını tamamladı. 1970 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İmam-Hatip olarak görev aldı. Yozgat'ın Çekerek İlçesi'nde ve Tekirdağ'ın Hayrabolu İlçesi'nde vaizlik, 1976-1978 yıllarında Bolu'nun Seben İlçesi'nde müftülük yaptı. 1978-1980 yılları arasında İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'nde açılan İkinci Dönem Müftü ve Vaizler İhtisas Kursu'na katılarak mezuniyet sonrası burada Öğretim Görevlisi olarak bırakıldı. 1992-2000 yıllarında burada müdürlük yaptı. 2000-2003 yılları arasında Makedonya T.C. Üsküp Büyükelçiliği'nde üç yıl Din Hizmetleri Müşaviri olarak görev yaptıktan sonra İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'ndeki öğretmenlik görevine döndü. 20 Şubat 2013 tarihinde Trakya Üniversitesi Hadis Anabilim Dalı'na atandı. 01.02.2016 tarihinde emekliye ayrıldı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Muvatta' Tercemesi*, I-IV, (dört kişilik eki-ple); *Terğîb ve Terhîb Tercemesi*, I-VII, (beş kişilik eki-ple); *Kur'an-ı Kerim'in Fazileti Hakkında Kırk Hadis* (terceme,

tahkîk ve şerhi); *Asr-ı Saadette Yazı ve Vahiy Katipleri* (Tercüme); *Ramazan İklimi*; *En Güzel Rehber Hz. Peygamber*; *Güzellikler Dini İslam*; *Peygamberimiz'le Bir Gün*; *Ailede Mutluluk Prensipleri*; *Peygamber Şefkati*. Şâmil *İslam Ansiklopedisi*'nin bazı maddeleri, ile *Altınoluk*, *Diyanet Aylık*, *Diyanet Avrupa* ve *Diyanet İlmi Dergi* gibi dergilerde yayınlanmış 100'ün üzerinde makalesi vardır.

3. Dr. Hüseyin KAYAPINAR (21.01.2000-16.09.2008)

29.08.1950 yılında Karaman'da doğdu. 1967 yılında Konya İmam-Hatip Okulunu bitirip, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne girdi. 1971'de Enstitüyü bitirip Merzifon İmam-Hatip Okuluna Öğretmen olarak tayin edildi. Üç yıl bu görevde kaldıktan sonra Çumra ve Karaman İmam-Hatip Okullarında Öğretmenlik yaptı. 1978 yılında 2. dönem kursiyeri olarak Haseki Eğitim Merkezine katıldı. 1980'de Eğitim Merkezini bitirip aynı Eğitim Merkezinde Asistan olarak kaldı. İki sene sonra fıkıh grubu Öğretmeni olarak fiilen eğitim kadrosuna dahil oldu. Diğer taraftan, Marmara Üniversitesi bünyesinde İslam Hukuku alanında Yüksek Lisans yaptı. Bilahare aynı Üniversitede Prof. Dr. Hayrettin KARAMAN'ın yönetiminde *Kıra ve Ortaklık yoluyla arazinin İşletilmesi* adındaki teziyle Doktorasını tamamladı. 2000 yılı Şubat ayında Haseki Eğitim Merkezi Müdürlüğünü vekaleten yürütmekle görevlendirildi. Aynı yılın Temmuz ayında bu göreve asaleten atandı. 19.09.2008 tarihinde Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine atandı ve 2015 de emekli oldu. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Sünen-i Ebi Davut terceme ve şerhi* (Komisyon); *Tenvirü'l Ezhan min Tefsiri Ruhi'l – Beyan Tercemesi* (Komisyon); *Kıra Ve Ortaklık Yoluyla Arazinin İşletilmesi* (MÜ SBE, Basılmamış Doktora Tezi); *İslam Hukukunda Bey'u'l – vefa ve Bey'u'l – İstiğlal Akitleri* (MÜ SBE, Basılmamış Yüksek Lisans tezi); *Mebisûl Tercemesi* (Komisyon); *Diyanet İslam Ansiklopedisi* ve *Şamil İslam Ansiklopedisi*'nde bazı maddeler.

4. Nurettin Muhtar ACAR (16.09.2008- 16.02.2015)

1965 doğumludur. Aslen Trabzonludur. İlköğrenimini Bursa Süleyman Çelebi İlkokulu'nda, orta ve lise tahsilini de Bursa İmam-Hatip Lisesi'nde tamamlamıştır. 1984 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yüksek öğrenimine başlamış ve 1989 yılında bu fakülteden mezun olmuştur.

1988 yılında müezzin-kayyım olarak Bursa Merkez Muradiye Camii'nde göreve başlamıştır. 1991 yılında Balıkesir Çayırhisar'da vatani görevini tamamlamıştır. 1997 yılında Haseki Eğitim Merkezi'nden başarıyla mezun olan hocamız aynı yıl yapılan sınavla Haseki Eğitim Merkezi'ne asistan olarak seçilmiştir. Eğitim Merkezimizde Fıkıh gurubu derslerine giren hocamız Eğitim Merkezimizdeki görevine devam ederken, 2008 yılında Eğitim Merkezi Müdürlüğüne atanmıştır. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Bilim Dalında "Sigara Hakkında İki Yazma Risale" adlı teziyle bilim uzmanı olan hocamız, İhtisas Merkezimizdeki görevinden 16.02.2015 tarihinde ayrılmıştır. Halen Diyanet müşaviri olarak Başkanlıkta görevine devam etmektedir. İngilizce ve Arapça bilen hocamız evli ve beş çocuk babasıdır.

5. Dr. Adil BOR

1963 yılında Bingöl'de doğdu. Orta ve lise eğitimini tamamlayarak Bingöl İmam Hatip Lisesinden mezun oldu. 1991 Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde imam-hatip olarak göreve başladı. Lisans eğitimini 1999 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. 2000 yılında D.İ.B. İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde ihtisas eğitimi almak için 16. dönem kursiyeri olarak seçildi. Kurs bitiminde 2002 yılında aynı ihtisas Merkezi'ne eğitim görevlisi olarak seçildi. Haseki Dini Yüksek İhtisas merkezinde tefsir, belagat ve nahiv derslerini okutan Bor, 2015'den itibaren Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinin müdürlüğü görevini yürütmektedir.

Akademik çalışma olarak 2007 yılında "Kur'an'da Hayvan Hakları" adlı teziyle Yüksek Lisansı tamamladı. 2013 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalında "Kur'an Belâgatinde Hitap ve Muhatap İlişkisi " adlı tezi ile doktor oldu. Halen akademik çalışmalarına devam etmekte olan Adil BOR, Kur'an'ın anlaşılması ve hayatla ilişkisinin kurulması hususunda farklı dergilerde makaleleri yayınlanmıştır. İyi derecede Arapça ve Farsça bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri:

1. Kur'an Belagatında Hitap ve Muhatap İlişkisi, Rağbet Yayınları, İstanbul, 20014.

2. İslam'da Hayvan Hakları, Diyanet Vakıf Yayınları, Ankara, 2020.

3. Tenbihu'l-Mügterrîn, İmam Şârânî (Çev: Adil BOR).

Makaleleri:

1. "Said-i Nursî'nin Kur'an Yorumunda Belâgat -İşârâtü'l-İ'câz Eseri- Çerçevesinde", *Bilimname* 2013.

2. "Din ile İlişkisi Bağlamında Fıtratın Mahiyeti", *CUID*, 2017.

3. "Kur'an'da Kardeşliğin Ahlâkî ve İnsânî Temelleri", *e-Şarkiyat Dergisi*.

4. "Kur'an'ı Kerim'in Anlaşılmasında İrap-Bağlam İlişkisi", *Bilimname*.

5. Kur'an'da Takvanın Bereysel ve Toplumsal Yönü, *Diyanet İlmi dergi*, 2020.

6. Kur'an'ın Ahlâkî Tefsiri (Bir Tefsir Çeşidi Önerisi), *e-Şarkiyat*, 2020.

Tebliğleri:

1. "Geleneksel Medrese Eğitiminin Kur'an Tasavvuru: Tespitler ve Öneriler", *Uluslararası İslam ve Yorum Sempozyumu*, 8-10/ Mayıs 2017, Malatya.

2. "Mevlana Halidi Nakşibendî'nin Düşüncesinin Kur'ani Referansları", *Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî Ve Halidîliğin Bingöl Çevresi Üzerindeki Etkisi Sempozyumu*, 4-5 Mayıs 2017, Bingöl.

e-mail: adilbor@hotmail.com

3.2. EĞİTİM GÖREVLİLERİ

3.2.1. Eğitim ve Öğretim Faaliyetine Devam Edenler

1. Muhammet Emin KILIÇ

1967 yılında İstanbul-Fatih'te doğdu. Çapa İlköğretim Okulunu ve Draman Kur'an Kursunda hıfzını tamamladıktan sonra 1979'da İsmailağa Kur'an Kursunda Arapça ve din eğitimi almaya başlayıp 1986'da mezun oldu. Aynı kursta fahri olarak üç yıl hocalık yaptı. Öğrencilik yıllarında okul dışından Gaziosmanpaşa İmam-Hatip Lisesi orta kısmını ve Adapazarı İmam Hatip Lisesi'nin lise kısmını bitirdi. 1989'da el-Ezher Üniversitesi Usulü'd-Din Fakültesi'ne girdi ve 1993 yılında mezun oldu. Aynı yıl Fatih Müftülüğü'ne bağlı İsmailağa Kur'an Kursunda Öğretici olarak göreve başladı. 1994-1997 yılları arasında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde merhum Prof. Dr. Bekir Topaloğlu'nun danışmanlığında *İlk Dönem Maturidi Kaynaklarında İstılahlar* adlı teziyle kelam bilim dalında yüksek lisans yaptı. Haseki Eğitim Merkezi 16. dönemi başarıyla tamamladı. Aynı yıl Haseki'ye eğitim görevlisi olarak atandı. Evli ve dört çocuk babasıdır.

2. Hasan CANSEVEN

1971 yılında Balıkesir merkez Kalaycılar köyünde doğdu. İlkokulu kalaycılar köyünde okudu. Bayrampaşa Yeşil Camii Kur'an Kursunda hıfzını tamamladı. 1989 yılında Bakırköy İmam Hatip lisesi'nden mezun oldu. 1989'da el-Ezher Üniversitesi Külliyyetu'ş-Şeria Fakültesi'ne girdi ve 1993 yılında mezun oldu. 1995'te vatani görevini kısa dönem olarak yaptı. 1996 yılında Bartın Merkez Kozcağz nahiyesinde Kur'an Kursu öğreticisi olarak resmen göreve başladı. 1999 yılında Haseki Eğitim Merkezi'ne kursiyer olarak başaldı. 2002 yılında mezun olduktan hemen sonra buraya Eğitim Görevlisi olarak atandı. Fıkıh grubu dersleri hocası olan Hasan Canseven daha çok Fıkıh Usûlü dersleri vermektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

3. Yusuf Ciğ ER

1970 yılında Kayseri'nin Yahyalı ilçesinde doğdu. İlköğrenimini memleketinde, hafızlığını ise İstanbul Erenköy Kur'an Kursu'nda tamamladı. 1989 yılında Kayseri Merkez İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Riyad'da bulunan İmam Muhammed Üniversitesi Arap Dili Enstitüsü'nde Arapça dil eğitimi aldı. 1996 yılında bu Üniversitenin Hukuk Fakültesi'nden (Külliyyetü'ş-Şerîa) mezun oldu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlama programına katılarak denklik sorununu çözdü. 1997 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nda imam-Hatip olarak göreve başladı. 2001 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Hukuku Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. Bu arada 1999 yılında D B İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'ndeki eğitimine başlayarak, 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl buraya Eğitim Görevlisi olarak atandı. Halen bu görevine devam etmekte olan Yusuf Ciğ er, Fıkıh grubu dersleri vermektedir. Evli ve        babasıdır.

Eserleri: *İslam Miras Hukuku, Ahval-i Şahsiyye* (Muhyiddin Abdülhamit'ten tahkik ve neşr); *Hanefî Fık h * (Vehbe Zuhayli'den terceme); *el-Ahval eş-Şahsiyye* (Muhyiddin Abdülhamid'den terceme); *Beşikten Mezara Kadın İlmiha-li* (Casim el-Yasin'den terceme).

4. Dr. Aziz ÇINAR

24.10.1967'de İstanbul Kasımpaşa'da doğdu. Aslen Kastamonuludur. 1978'de ilkokulunu bitirdi. 1980'de Kasımpaşa Camii Kebir'de Ali Kemal Hut ve Mustafa Aktan hoca efendilerde hafızlığını tamamladı. 1982-1987 yılları arasında Rize/Pazar Tütüncüler Köyü Kur'an Kursunda Resul Bölükbaşı hoca efendiden Arapça dersleri aldı. 1987'de Gazi-osmanpaşa İmam-hatip Lisesi Orta Okulu'ndan, 1991'de Sarıyer İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu.

1987'de İstanbul Beyoğlu Müftülüğü Taht Kadısı Mehmet Efendi Camii Müezzini olarak göreve başladı. 1992-1993 yıllarında Bursa Osmangazi Müftülüğü Nilüfer Hatun Camii İmam-Hatibi olarak görev yaptı. 1993-2005 yıllarında İstanbul Eyüp Müftülüğü Esentepe Kur'an Kursunda öğreticilik yaptı. 2002-2004 yıllarında Kurra Hafız Ali ŞAHİN Hoca Efendi'den Kıraat (Aşere-Takrib) eğitimi aldı. 2005-2008'de Çanakkale Merkez Orta Camii Müezzini olarak görev yaptı.

2008'de Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden ve 2011 yılında Haseki Eğitim Merkezi 23. dönem İhtisas Bölümünden mezun oldu.

2011-2012 yıllarında İstanbul Bayrampaşa Yeşil Cami Kur'an Kursunda Arapça dersleri verdi. 2012 yılında Edirne İli ce-

zaevi vaizliğine atandıktan sonra aynı yıl Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Eğitim Görevlisi olarak görev aldı.

2013 yılında Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Alanında Yüksek Lisans çalışmasını **“Cârullah ez-Zemahşerî'nin el-Keşşâf isimli Tefsirinde Ehl-i Kitap”** adlı teziyle tamamladı. Aynı Üniversite’de 2020 yılında **“Kur’ân-ı Kerim’de Bahane Olgusu (İnkâr Sebepleri ve Talepler)”** adlı teziyle Doktora programını tamamladı. Halen İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi’nde görevine devam etmekte olup evli ve üç çocuk babasıdır.

5. İbrahim ÖZKILIÇ

Gaziantep/Nizip'te (1970) doğdu. Ortaöğrenimini Nizip İmam-Hatip lisesi'nde (1989) tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığındaki görevine Gaziantep/Karkamış ilçesinde imam hatip olarak (1990) başladı. Lisans eğitimini Kahire El-Ezher Üniversitesi Usuluddin Fakültesi Akide-Felsefe bölümünde (1991-1995); Yüksek Lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilimdalında *İbn Sînâ ve el-Urcûze fi'l-Mantık* isimli teziyle (1998) tamamladı. Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü Teoloji Fakültesinde Öğretim Görevlisi olarak (2002-2008) çalıştı. Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinden (2008-2011/23. Dönem) mezun oldu. Üsküdar ve Kartalda imam-hatiplik; Muş/Hasköy'de vaizlik yaptı.

06.12.2012 itibariyle Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde Eğitim Görevlisi olarak atandı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilimdalında *Sadruşşerîa'nın Ta'dîlu'l-ulûm (Tadîlu'l-Mîzân)'ının Tahkik ve İncelemesi* başlıklı doktora çalışmasına devam etmektedir. Uluslar arası çeşitli sempozyum ve konferanslara sunumlarıyla katıldı, makaleleri, akademik ve kültürel çeşitli dergilerde ve sanal ortamlarda yayımlandı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Konferanslar:

1. Tarihte Şiddet Olayları ve İslam'ın Teröre Bakışı, Oş Devlet Üniversitesi, Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek-Kırgızistan 2003.
2. Aliya İzzetbegoviç'in Hayatı ve Fikirleri, Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi, İstanbul 2019.

Sempozyum/Tebliğ ve Makaleler:

1. İbn Haldun Perspektifinden İktisadi Kalkınmada Ahlaki Değerler, Oş Devlet Üniversitesi, Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlmi Jurnalı, Bişkek- Kırgızistan 2005.
2. İbn Haldun'a Göre Devletin Bağımsızlığının Temelleri, Yabancı Diller ve Ticari Kariyer Üniversitesi, Kazakistan'ın Bağımsızlığının 15. Yılı Anısına Uluslararası Konferansı, Almatı- Kazakistan 2006.
3. İbn Sina'nın el-Urcûze fi'l-Mantık Adlı Risalesinin Tanıtımı, Oş Devlet Üniversitesi, Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlmi Jurnalı, Bişkek- Kırgızistan 2006.
4. İbn Haldun'da Göre İktisadi Kalkınmanın Dinamikleri ve Girişimcilik, www.akademikbakis.org (Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler E-Dergisi, 2006.
5. İbn Haldun'un Tarih İlmini Felsefi Olarak Temellendirmesi (Rusça), Oş Devlet Üniversitesi, Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlmi Dergisi, Sayı: 3-4, Bişkek- Kırgızistan 2006.
6. İbn Haldun'da Devletin Tavrıları Teorisi (Rusça), Bişkek Sosyal Bilimler Üniversitesi 2007.
7. İbn Sina'nın el-Urcûze fi'l-Mantık Adlı Risalesi (sunum ve metin), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlmi Dergisi, İstanbul 2007.
8. İbn Haldun'da Ahlak ve Siyaset ilişkileri (Kırgızca), Celalabad Girişimcilik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Celalabad 2007.

9. Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan ve Bölge Ülkelerinde Adep-Ahlak Eğitiminin Kültürel Altyapıya Uygun Olarak Verilmesinin Önemi, Uluslararası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Bilimleri ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Meseleleri Sempozyumu, Bişkek 2007.
10. Kırgız Dilindeki Arapça Kelimeler, (Mustafa Aksoy ile birlikte), Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Genç Türkologlar Sempozyumu, Bişkek 2008.

6. Yusuf ÇİFTÇİ

05.06.1974 yılında Aksaray'da doğdu. İlkokulu ve İmam-Hatip Lisesini Aksaray'da okuduktan sonra 1992'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne başladı ve 1997'de mezun oldu. İlahiyat Fakültesindeki eğitiminin yanı sıra fakülte yıllarında medrese eğitimi aldı. Aralık 2004'te Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesinde İmam-hatip olarak DİB'nde göreve başladı. 2009 Yılında İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nden mezun oldu. Akabinde Ocak 2010'da Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde Eğitim Görevlisi olarak göreve başladı. *Ali Haydar Efendi Örneğinde Mecelle'nin Fıkıh Usûlü'ne Yansımaları* adlı teziyle 2010'da M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İslam Hukuku alanında Yüksek Lisansını bitirdi. Temmuz 2013 yılında, İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'ne eğitim görevlisi olarak tayin olundu. Fıkıh grubu dersleri veren Yusuf çiftçi halen bu görevine devam etmektedir.

7. İsmail Dünder İNCE

1972 yılında Çankırı'nın Kurşunlu İlçesinde doğdu. Hafızlığını, ilkokul ve Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2007 yılında Kocaeli'nin Karamürsel İlçesinde Müezzin-Kayyım olarak göreve başladı. 2009 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde Hizmet İçi Eğitim İhtisas Kursunu dönem birincisi olarak tamamladı. 2012 yılında Isparta İli Aksu İlçesine Vaiz olarak atandı. 2013 yılında Trabzon Dini Yüksek İhtisas Merkezi'ne Eğitim Görevlisi olarak naklen tayin edildi. Recep Tayyip Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri İslam Hukuku Dalında Yüksek Lisans öğrenimine devam etmektedir. 08.09.2017 tarihi itibarıyla İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Müdürlüğü'nde Eğitim Görevlisi olarak atanan İ. Dünder İnce halen bu görevine devam etmektedir. Tefsir grubu dersleri veren İsmail Dünder İnce evli ve üç çocuk babasıdır.

8. Necmettin OĞUR

03.03.1974 yılında Ağrı'da doğdu. İlkokulu ve İmam-Hatip Lisesini Ağrı'da okuduktan sonra 1993'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne başladı ve 1998'de mezun oldu. İlahiyat Fakültesi'ndeki eğitiminin yanı sıra babasından ve fakülte yıllarında Nurettin CAN hocadan medrese eğitimi aldı. Aralık 2001'de İstanbul ili Ümraniye ilçesinde imam-hatip olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nda göreve başladı. 2009 Yılında İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nden mezun oldu. İstanbul, Şişli'de 2009-2011 yıllarında ve İngiltere'de ise 2011-2013 yıllarında imam-hatip olarak görevine devam etti. Eylül 2013'te Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde Eğitim Görevlisi olarak göreve başladı. "Şîa'da Ricâl İlminin Gelişimi ve Bu Alanda Yapılan Çalışmalar " adlı teziyle 2002'de Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Hadis alanında Yüksek Lisansını bitirdi. Eylül 2017 yılında, İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'ne eğitim görevlisi olarak tayin olundu. Halen Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Hadis alanında doktora çalışmasını sürdürmektedir. Hadis grubu dersleri veren Necmettin Oğur, evli ve üç çocuk babasıdır.

9. Dr. Ahmad ALCHIHADDEH

Suriye-Kunaytıra 1963 doğumlu. Şam Üniversitesi'nde aldığı İslam Hukuku lisans eğitiminin ardından Sudan İslami Umm Derman Üniversitesi Karşılaştırmalı Fıkıh alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi aldı. Nijerya ve Suriye başta olmak üzere farklı ülkelerin yükseköğretim kurumlarında program geliştirme çalışmalarına katıldı. Yayınlanmış birçok kitap ve makalesi mevcut olup, Türkiye'de yayımlanan eserleri şunlardır:

- 1) El-Merğınani'nin el-Hidaye adlı eserinin tahkiki, 4 cilt.
- 2) Tac eş-Şeria'nın el-Vikaye adlı eserinin tahkiki, 3 cilt.
- 3) Muhtasaru'l-Kuduri adlı eserin tahkiki.
- 4) Mülteka'l-Ebhur adlı eserin tahkiki.
- 5) El-Lübab adlı eserin tahkiki.
- 6) Halebî Sağır adlı eserin tahkiki.
- 7) Merakı'l-Felah adlı eserin tahkiki.
- 8) Haşiyetü't-Tahtavi adlı eserin tahkiki.
- 9) Şerhül Akidetüt Tahaviyye adlı eserin tahkiki. Türkiye'de basılmıştır.
- 8) El-Bidâye fi Usulî'd-Din adlı eserin tahkiki. Türkiye'de basılmıştır.
- 10) Tefsiru'l-Kur'an bil-Kırâati'l-Kur'âniyye el-'Aşr.

10. Dr. Mohammad Ahmad DOWINA

1969 yılında Sudan'da doğdu. 1996 yılında Sudan Hartum Camiatü'l-Kur'an ve'l-Ulûmi'l-İslamiyye'nin Arap Dili bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede sarf ve nahiv alanında 2002 yılında yüksek lisansını, 2011 yılında doktorasını tamamladı. 2004-2011 yılları arası Camiatü'l-Kur'an ve'l-Ulûmi'l-İslamiyye'de öğretim üyeliği ve idarecilik yaptı. 2012'den itibaren eğitim merkezimizde Arapça (muhadese-inşa) derslerine girmektedir.

11. Murat SEFİLOĞLU

1966 yılında Erzurum'da doğdu. Tahsil hayatının tamamı Erzurum'da geçti. 1979 yılında İlkokulu, 1986 yılında İmam-Hatip Lisesini, 1995 yılında ise Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 1979-1986 yılları arasında Erzurum'da Ali Küçük'ten sarf, nahiv, tefsir ve fıkıh dersleri aldı. 1983 yılında İmam Hatip Lisesine bir yıl ara vererek hıfzını tamamladı. 1986 yılında Erzurum'da Müezzin Kayyım olarak, 1996 yılında ise İmam Hatip olarak atandı. 1998-2001 yılları arasında 7. Dönem Haseki Eğitim Merkezi Aşere-Takrib-Tayyibe Bölümü'ne kursiyer olarak başlandı. Mezun olduktan sonra, buraya eğitim görevlisi olarak atandı. 2007 – 2009 yılları arasında Fatih Şehzade Camii İmam Hatipliğinde bulundu. 2009 yılından itibaren tekrar eğitim merkezindeki görevine döndü. 2012-2017 yılları arasında Avusturya'da din görevlisi olarak bulundu. Halen Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde Kiraat Bölümü Eğitim Görevlisi olarak devam etmektedir. Evli olup biri kız olmak üzere 4 çocuk babasıdır.

Eserleri: *Seyyid Abdulhakîm Arvâsî'nin Sevânihu'l Efkâr ve Sevamihu'l-Enzâr adlı mektubatının* (Ta'lik elyazması nüshasından) özel olarak neşri (2 cilt); *Seyyid Abdulhakîm Arvâsî'nin Şumûsu'l-Meâric adlı namaz üzerine bir risalesinin* (Rik'a el yazması nüshasından) özel olarak neşri.

Ayrıca yayım aşamasında bulunan birçok çalışması bulunmaktadır.

12. İbrahim ÇAVDAR

1970 Yılında İstanbul'da doğdu. İlkokulun ardından Bayrampaşa Yeşil Camii Kur'an Kursunda hafızlığını ikmal etti. Hafızlık eğitiminin ardından Üstad Mahmut Sarıcaoğlu'ndan kıraat ilminin mısır tarikini tahsil etti. 1990 yılında Tekirdağ İmam-Hatip Lisesini bitirdi. 1993-1995 yılları arası askerlik hizmetini tamamladı. 1996 yılında Sakarya Kocaali'de Kur'an Kursu Öğreticisi olarak Diyanet İşleri Başkanlığında ilk resmî görevine başladı. 2000/2001 yıllarında Beyoğlu Müftülüğü Sütluçe Mahmutağa Camiinde iki yıl imam-hatiplikten sonra Haseki Eğitim Merkezi 8. Dönem Aşere-Takrib-Tayyibe kursuna katıldı ve 2005 yılında mezun oldu. Mezuniyetin ardından üç yıl Bayrampaşa Yeşil Camii Kur'an Kursu'nda Kur'an kursu öğreticiliği yaptı. 2008 yılından itibaren Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde görev yapmaya başladı. 2012-2015 yılları arasında Hollanda, Amsterdam Fatih Camiinde üç yıl din görevlisi olarak çalıştı. Halen ihtisas merkezindeki görevini sürdürmektedir. Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olan İbrahim Çavdar, Kur'ân-ı Kerim ve kıraat dersleri vermektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

13. Mahmut ERCAN

Aslen Erzurum tortumlu, 1975 Kırşehir merkez doğumludur. İlkokulu Kırşehir de bitirdi. Hafızlığı Kayseri merkez Taşcıoğlu Kur'an Kursu'nda Kurra Hafız Hasbekli Mümin Akan'dan ikmal etti. 1994 yılı İmam Hatip Liseleri arası hafızlık yarışmasında Kırşehir İmam Hatip Lisesi son sınıfta iken Türkiye 2.si oldu. Aynı yıl İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı ve Darende merkez çarşı camiinde imamlık görevine başladı. 1997 yılında okul 1.si olarak Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne geçiş yaptı. 1999'da fakülteden mezun oldu. 1997-2001 döneminde Fatih Çollak hocaefendiden talim, tashih-i huruf ve kıraat okudu. Askerlik görevini ifa ettikten sonra Haseki Eğitim Merkezi Kıraat Bölümü'nü (Aşere-Takrib-Tayyibe Kursu 8. Dönem) 1. sırada kazandı ve (2002-2005) yılları eğitimine devam edip buradan mezunu oldu. 2007 yılında Haseki Eğitim Merkezi İhtisas Kursunu kazandı. 22. Dönem olarak 2009'da mezun oldu. Aynı yıl Eğitim Merkezi eğitim görevlisi olarak Erzurum Dini Yüksek İhtisas Merkezine atandı. Üç yıl sonra 2012 yılından itibaren Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Eğitim Görevlisi devam etmektedir. Kur'ân-ı Kerim ve kıraat dersleri veren Mahmut Ercan evli ve bir çocuk babasıdır.

3.2.2. Haseki'den Emekli Olanlar

1. Abdurrahman GÜRSSES

Ataları Büyük Kafkas Sürgünü esnasında 1860'lı yıllarda Abhazya'dan Sakarya'ya gelen Abdurrahman Gürses Hocaefendi 1909 yılında Hendek'in Cigerda (Soğuksu) köyünde doğdu. Köy imamı olan babasının hocalığında 13-14 yaşlarında hıfzını tamamladı. 2 sene köyünde mukabele okudu. 15 yaşında Hendek'e gitti, camilerde Kur'an-ı Kerim okudu. Kendisini dinleyen ve istidatlı bulan Mahkeme-i Şer'iyye Azası Abdurrauf Hoca'nın teklifi üzerine ondan Kur'an talimi aldı. Henüz on yedi yaşında iken icâzet vermeye selâhiyetli bir hafız-ı kura oldu. Birkaç sene daha Hendek'te kaldıktan sonra İstanbul'a gelerek medreseye girdi. 1930 Menemen hadisesi sonrası tüm ülke genelinde yapılan tutuklamalarda 500 din adamıyla birlikte hapse atıldı. 32 kişinin idamıyla sonuçlanan tutuklamalarda o da 1 yıl hapis yattı, bir süre memuriyetten men cezası aldı. Sonrasında tahsilini tamamlayıp Hendek'e geri döndü. Birkaç sene Hendek'te kaldıktan sonra 1934 yılında tekrar İstanbul'a gelerek Üsküdar'a yerleşti. Selimiye hatibi Fehmi Efendi'den üç sene okuduğu kıraat tahsilini tamamlayarak 1938 senesinde Fatih Edirnekapı'da Mihrimah Camii'ne imam oldu. Bir ay sonra talep üzerine Teşvikiye Camii'ne nakil oldu. 22 Mayıs 1944'de Beyazıt Camii'nde görevlendirildi. Nuru Osmaniye Kur'an Kursu'nda pek çok talebe yetiştirdikten son-

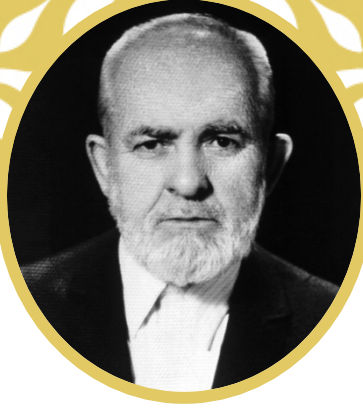
ra 6 Haziran 1979 tarihinde resmî görevinden emekliye ayrıldıysa da hocalığını devam ettirdi. Emekliliğinden önce 1976 senesinde açılan ve o tarihte başladığı Haseki Eğitim Merkezi'ndeki derslerini yatağa düşene değin vefatından 11 ay önce sine kadar devam ettirdi. 10.08.1999 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuştu. Naaşı, Beyazıt Camii'nin bahçesinde toprağa verildi. İleri dercede Arapça bilen ve yüzlerce talebe yetiştiren Abdurrahman Gürses, kıraat ilminde bir mertebe olan "Aşere Takrip Tayyibe"de dünyanın en gözde hocaları arasında yer alıyordu. Kıraat ilmi icazetnamesinde 40'ıncı ravidir. Bunun anlamı, bundan sonra kurralara verilecek icazetnamelerde vefatına kadar Reisü'l-Kurrâ unvanını büyük bir vakarla taşıyan Abdurrahman Hocaefendi'nin isminin 40. ravi olarak zikredilmesi caizdir.

2. Mehmed Rüştü ÂŞIKKUTLU

Trabzon Of ilçesinin Uğurlu (Çıfaruksa) kasabasında doğdu. İlk öğrenimini kasabanın öğretmeni olan babasından yaptı, sonra aynı yerde hıfzını tamamladı. Bölgenin tanınmış âlimlerinden Çalıkzâde Tâhir Efendi, Çalekli Dursun Feyzi Efendi ve Kasımzâde Hasan Efendi'den Arapça, Bakkalzâde Paçanlı İsmâil Hakkı'dan ferâiz dersleri aldı. İmtihanla Çıfaruksa Medresesi'nin dördüncü sınıfına kaydoldu. Altıncı sınıftayken medreseler kapatılınca (1924) bir müddet daha Dursun Feyzi Efendi'den tefsir, akaid ve fıkıh okuduktan sonra İstanbul'a giderek Hâfız Ahmed Şükrü ve yeğeni Hâfız İsmâil Hakkı Bayrî'den aşere ve takrîb, Varnalizâde Hâfız Ahmed Hamdî'den de İbnü'l-Cezerî'nin Tayyibetü'n-Neşr'ini okudu. Erken yaşlarda Uğurlu kasabası Merkez Camii'nde fahrî imam-hatip olarak göreve başladı. 1936 yılında Uğurlu Kur'an Kursu öğreticiliğine, 1941'de Of merkez vâizliğine tayin edildi. Resmî görevini sürdürürken bir yandan da kıraat, fıkıh ve Arapça okuttu. 1976 yılında vâizlikten emekliye ayrıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Ankara ve İstanbul'da açılan hizmet içi eğitim kurslarında 1974-1979 yılları arasında, bütün rivayet ve tarikleriyle aşere tarib okuttu. Tayyibetü'n-neşr'i takrir etti. 28 Ağustos 1980'de tedavi için Trabzon'dan İstanbul'a giderken uçakta vefat eden Âşikkutlu, doğduğu yer olan Uğurlu kasabasında defnedildi. Sahasında pek çok öğrenci yetiştirmiştir.

Eserleri: Aşere Kaideleri; Takrîb Kaideleri; Tayyibe Tercümesi ve Tayyibe Şerhi. Bu kitaplar, henüz basılmamış olup Uğurlu'da vârislerinin elinde bulunan özel kitaplıkta muhafaza edilmektedir.

3. Ali Yakup CENKÇİLER

1913'de Kosova eyaletinin Gilan kasabasında doğdu. Babası Hâfız Hüseyin, annesi Hûrişah Hanım'dır. Sekizinci kuşaktan dedesi Ömer Bey aslen İşkodra'nın Kolgeci köyünden iken sonradan Gilan kasabasına bağlı Desivoyca mezraasına yerleşmiş olduğundan aile İşkodralılar adıyla anılmaktadır. Dedesi Hacı Yakup Niş Medresesi'nde, babası Hâfız Hüseyin ise Fâtih medreselerinde tahsil görmüştür.

Ali Yakup ilk tahsilini Gilan'da Sırp ilkokulunda yaptı. Bu arada babasından Kur'ân-ı Kerîm, dinî bilgiler ve inşâ dersleri aldı. 1924-1927 yıllarında Gilan Medresesi'ne devam ederek Molla Kadri Efendi ile Müderris Abdurrahman Efendi'den temel medrese ilimlerini tahsil etti; ayrıca Hasan Fâik Efendi'den özel olarak inşâ ve Fransızca dersleri aldı. 1927'de Üsküp'e giderek Meddah Medresesi'nde meşhur âlimlerden Atâullah Efendi'nin derslerine devam etti. Aynı medresenin muallimlerinden Seyfeddin Efendi'den de belâgat ve Türk edebiyatına dair dersler aldı. Tekrar Gilan'a dönerek iki yıl devlet ortaokuluna devam etti (1928-1929). Bu sırada Saraybosna ulemâ meclisi âzalarından Şâkir Mesihoviç'in delâletiyle 1931 yılında girdiği Mekteb-i Nüvvâb imtihanını kazanarak tahsiline üç yıl burada devam etti. 1932'de babasının ölümü üzerine

bir süre tahsiline ara vermek zorunda kaldı. 1936'da Kahire'ye giderek Ezher Üniversitesi'ne bağlı Külliyyetü Usûlî'd-dîn'de öğrenimini tamamladı. Bu sırada eski şeyhülislâmlardan Mustafa Sabri, Zâhid Kevserî ve Yozgatlı İhsan Efendi gibi Mısır'a yerleşmiş olan ünlü Türk âlimlerinin özel ders ve sohbetlerinden de istifade etti.

1946-1957 yılları arasında Kahire Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde memur olarak çalıştı. Temmuz 1957'den Kasım 1959'a kadar Mısır'ın Ankara büyükelçiliğinde mütercimlik yaptı. Daha sonra bu görevinden istifa eden Ali Yakup Efendi 1960'ta İstanbul'a yerleşerek Türk uyruğuna geçti ve bir yıl sonra da evlendi. Bu tarihten itibaren özel teşebbüse ait bir fabrikanın muhasebe kaleminde çalışmaya başladı. Bir taraftan da Fâtih, Mesih Paşa ve Emîr Buhârî camilerinde *İhyâ 'ü 'ulûmi'd-dîn*, *Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*, *Medârikü't-Tenzîl* ve *Dîvânü'l-Mütenebbî* gibi eserleri okuttu. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi'nde 1976-1980 yılları arasında tefsir, kelâm ve belâgat dersleri verdi. Evinde de orta ve yüksek öğrenim gençliğinden isteyenlere özel dersler vererek birçok talebe yetiştirdi.

Mayıs 1983'te rahatsızlanan Ali Yakup Efendi 22 Mayıs 1988'de İstanbul'da vefat etti ve Edirnekapı'da Sakızağacı Mezarlığı'na defnedildi.

4. Mehmet Emin SARAÇ

1929 yılında Tokat-Erbaa'da doğdu. Babası Osmanlı döneminde Batum kadılığı yapmış Ali Efendi'nin ahfadından Hafız Mustafa Efendi'dir. Annesi, İstanbul'da İsmet Efendi Tekkesi şeyhi Yanyalı İsmet Garîbullah Efendi hulefasından Bahrullah Efendi'nin halifesi ve Niksar Keşfî Camii Medresesi müderrisi Üzeyr Efendi'nin kerîmesidir. Ülkemizin, dinî hayatının zor zamanlardan geçtiği bir dönemde ebeveyninin gayret ve yönlendirmesiyle hafızlığını tamamladı. 1943 senesinde ağabeyi Bahaüddin ile ilim tahsili için İstanbul'a geldi. Burada İsmet Efendi Tekkesi şeyhi Ahıskalı Ali Haydar Efendi'nin delaletiyle Fatih Camii'nde misafir oldu. Daha sonra Üçbaş Medresesi'ne yerleşti ve başta Fatih Camii başkayyımı Süleyman Efendi olmak üzere meşhur hocalardan dersler aldı. Ali Haydar Efendi'nin evinde kendisinden fıkıh ve diğer ilimleri tahsil etti. 1950 senesinde hocası Ali Haydar Efendi'nin işaretleriyle, Bağdat üzerinden Mısır'a gitti. Ezher-i Şerif'te lise ve üniversite okuyarak Şeriat Fakültesi'nden mezun oldu. Bu arada Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ve Yozgatlı İhsan Efendi gibi hocalardan dersler aldı. M. Zahid el-Kevserî'den icazet aldı.

1958 senesinde Türkiye'ye döner dönmez Celaleddin Ökten'in tensibiyle İstanbul İmam Hatip Lisesi'nde öğretmenliğe başladı. 1976'da açılan Haseki Dinî Yüksek İhtisas Merkezi'ne hadis hocası olarak atandı. Burada iki dönem *Sünen-i Ebî*

Dâvûd okuttu. Haseki'deki dersleri yanında ara vermeksizin devam ettirdiği Fatih Camii derslerine ilaveten İlim Yayma Vakfı bünyesindeki Ekmekcizâde Medresesi'nde ve diğer birçok yerde fahrî hocalık yaptı. M. Emin Saraç, ilerlemiş yaşına rağmen derslerine hâlen ilk günkü aşkıyla devam etmektedir.

5. Halil G NEN 

Haseki denildiğinde ilk akla gelen iki isimden biri Halil G nen  Hoca'dır. "Türkiye Müftüsü" lakabının hakkını fazlasıyla veren Halil G nen , Mardin Savur'da doğdu. Özel medrese öğrenimi ile yeti ti. 12 ya larında Suriye'ye giderek 8 yıl kadar M. Latif Anudî'den ve Türkiye'de her ikisinin de ismi Abdulvehhab olan hocalardan dersler aldı. Son iki yüzyılda Türkiye'deki dinî hayat üzerinde en çok tesir bırakan medreselerden biri olan Nur in Medresesi'nde  eyh Ma uk Efen-di'den dersler aldı.   renimi sırasında sarf, nahiv, mantık, münazara, bela at, kelam, fıkıh usulu ve fıkıh, tefsir usulu ve tefsir, hadis usulu ve hadis okudu. 1959-1976 yılları arasında Halfeti, Kızıltepe ve  anlıurfa'da müftülük yaptı. Diyanet İ leri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi'nin kuruluşundan itibaren burada Fıkıh ve Tefsir dersleri verdi. Fetvalarının yanı sıra çeşitli gazete ve dergilerde makaleleri yayımlandı. Birçok eseri bulunan Halil G nen  Hoca'nın en canlı eserleri, sayıları binleri geçen ve hem yurt içinde hem de yurt dışında din hizmeti ve akademik faaliyet gösteren   rencileridir.

Eserleri: *Büyük  afii İlmi-hali; Günümüz Meselelerine Fetvalar*, 2 cilt; *Tenviru'l-Kulub t rc mesi; -er-Rasul; el-Mucizetu'l-Kur'aniyye; R id ' - ebab; Nesefi Tefsiri H  iyesi; Erbain-i Neveviye  erhi tercümesi; İslam'ın Sesi;  afi Cep İlmi-hali El-Mevsuatu'l Fıkhiyyet 'l-Muyessere (arapça) El-Mevs atu'l-Fıkhiyyetu'l-Muasıra (arapça)*

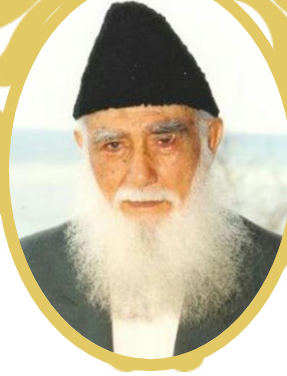

6. Mehmet SAVAŞ

İsmi Haseki'yle bütünleşen ve Halil Günenç'le birlikte Haseki'ye en çok emek veren hocalardan biri de hiç kuşkusuz Mehmet Savaş'tır. 1940 yılında Konya-Kızılören (Kızılviran)'da doğdu. İlköğrenimini bitirdikten sonra, hıfzını da aynı yerde tamamladı. 1952 yılında Konya'ya gelerek zamanının meşhur âlimlerinden Arapça dersleri aldı. İki yıl sonra Suriye'ye gitti. Şam İmam Hatip Lisesi ve Şam Lisesinden mezun oldu. Akabinde Şam İlahiyat Fakültesini bitirdi. Umuma terbiye (eğitim ve pedagoji) ihtisası yaptı. Aynı zamanda Şam'da değerli hocalardan fıkıh tefsir, faraiz ve diğer ilimlerde dersler alarak kendini yetiştirdi. 1970'te yurda döndükten sonra 1971 yılından itibaren Milli eğitim Bakanlığı bünyesinde İmam-Hatip okullarında öğretmen ve idareci olarak (Konya, Afyon-Bolvadin) görev yaptı. Konyada bulunduğu yıllarda Konya Yüksek İslam Enstitüsünde de fıkıh-ferai dersleri, okuttu.

1976 yılında Haseki Eğitim Merkezi'nde eğitim görevlisi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'na geçti. İlmî dirayetinin yanı sıra hitabetiyle de ülkemizi aşan İslam Dünyasının tanınmış otoritelerinden kabul edilmektedir. İlerlemiş yaşına rağmen Haseki'de dersler vermeye devam etmekte, ayrıca yurtiçinde ve yurtdışında konferanslar vererek davet ve irşad hizmetini sürdürmektedir. En önemli eserleri, eğitim merkezimizin eğitim görevlileri, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkez, taşra ve yurtdışı kadroları ile muhtelif İlahiyat Fakültelerinde öğretim elemanı olarak görev yapan Haseki Eğitim Merkezi mezunlarıdır. Hocamız evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *İbni Abidin Tercemesi* (Ekip); *Sünen-i Ebi Davut Terceme ve Şerhi* (Ekip); Çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış makaleler.

7. Ahmet Muhtar BÜYÜKÇINAR

Gaziantep'te doğdu. Urfalı Kadirî Osman Efendi'ye bağlı olan dedesiyle birlikte tekkelere gidip zikir meclislerine katıldı. Hâtıralarında on üç yaşında iken "yedi zanaat"ta başarılı olduğunu söylemektedir. Daha sonra çerçilik, kebabçılık, aşçılık, baklavacılık, marangozluk, terzilik gibi işlerde çalıştı. On yedi yaşına gelince her şeyi bırakıp Arapça öğrenmeye yöneldi. İslâmî ilimleri çevresinde adını duyduğu hocalardan tahsil etti. Daha sonra öğrendiklerini az sayıdaki talebelerine gizlice okutmaya başladı. Bu arada Nakşibendî tarikatına intisap etti.

Türkiye'de daha fazla din eğitimi alma imkânı bulamadığından kaçak olarak ve yürüyerek Halep'e, oradan Şam'a gitti. Dokumacılık yaparak hayatını kazanırken iki yıl boyunca tahsil gördü ve icâzet aldı. 1945'te Türkiye'ye dönüp askerliğini yaptı, ardından Gaziantep'te Şeyh Camii'ne imam tayin edildi (1948). Daha sonra Mısır'a gitti. Kahire'de Ezher Üniversitesi'nde girdiği yeterlilik sınavını kazanıp fakülteye kayıt hakkı elde ettiyse de düzenli tahsil görmediğinden lise kısmına kaydoldu. O yıllarda Kahire'de yaşayan Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi, Zâhid Kevserî ve Yozgatlı İhsan Efendi gibi Osmanlı ulemâsından faydalandı. Usûlüddin Fakültesi'nden mezun oldu (1960) ve aynı yerde yüksek lisansını tamamladı. Kahire'de Türk ve Arap talebelerine özel dersler verirken Ayni-şems Üniversitesi'nde hocalık yaptı. 1962'de Türkiye'ye döndü ve İstanbul İmam-Hatip Okulu'nda öğretmenliğe başladı, bu-

nun yanında birçok kursta ders verdi. 1977'de açılan Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi'ne hoca tayin edilerek yeniden memuriyet hayatına döndü. Burada dokuz yıl Arapça, tefsir ve hadis dersleri verdi. Yaş haddinden emekliye ayrıldı. Uzun süren bir hastalık devresinin ardından 6 Nisan 2013'te Yalova Devlet Hastahanesi'nde vefat etti. Ertesi gün Esenköy mezarlığına defnedildi. İki kız, üç erkek beş çocuğu vardır. Kitapları ailesinin isteğiyle Yalova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile yine Yalova'da kendi adını taşıyan Yüksek Tahsil Yurdu'nun kütüphanesine bağışlanmıştır.

8. Ali Rıza TEMEL

1946 yılında Manisa-Demirci'de doğdu. 1967'de Balıkesir İmam-Hatip Okulu'nu, 1971'de İzmir Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdi. 1967-1975 yılları arasında vaizlik yaptı. 1976'da Haseki Eğitim Merkezi'ne kursiyer olarak katıldı. Kurs sonunda aynı merkezde asistan olarak görevlendirildi. Daha sonra öğretim elemanı oldu. 1982-1987 yılları arasında Brüksel İslam Kültür Merkezinde Türk temsilcisi olarak görev yaptı. Aynı merkezdeki İslam Enstitüsü'nde ulumu'l-Kur'an dersleri okuttu. Yurda döndükten sonra ihtisas merkezindeki görevine devam etti. 25.05.2011 tarihinde emekliye ayrıldı. Hocamız halen Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde Arapça ve tefsir dersleri okutmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Eserleri: *İslam Davası ve Münafıklar; İslam'da Dış Politika ve Diploması; İslam'da ve Batıda İnsan Hak ve Hürriyetleri; Ayet ve Hadisler Işığında Dini ve Sosyal Hayatımız; Mutlu Bir Yuva Nasıl Kurulur? Müslümanların Dünü, Bugünü, Yarını* (Terceme); *İslam İktisadının Üstünlüğü* (Terceme); *İnsanlara İyilik Hakkında Kırk Hadis* (Terceme); *Sağduyu Çağrısı*.

9. Abdullah YÜCEL

1950 yılında Giresun Tirebolu Kovanpınar köyünde doğdu. Burada ilköğrenimini tamamlayıp hıfzını bitirdikten sonra Trabzon İmam-Hatip Okulu'na başladı. 1969 yılında mezun oldu. Daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Trabzon'da açtığı "Aşere" kursunu bitirdi. Konya Yüksek İslam Enstitüsüne girdi. Okula devam ederken Konya'da İmam-Hatiplik yaptı. 1973'te mezun olunca Trabzon Müftü Yardımcılığına atandı. Daha sonra Kars'ın Susuz ve Ardahan, keza İstanbul'un Silivri ilçelerinde müftülük yaptı. 1978 yılında Haseki Eğitim Merkezindeki ihtisas programına katıldı. Mezuniyetinin ardından anılan ihtisas merkezinde asistan olarak bırakıldı. Daha sonra öğretim elemanı oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tefsir Anabilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. 2015 yılında emekli oldu. Emeklilik sonrası halen tefsir ve hadis grubunda Haseki Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi'nde dersler vermeye devam etmektedir.

Eserleri: *Muvatta Tercemesi* (Ekiple birlikte); *et-Tergib ve't-Terhib Tercemesi* (Ekiple birlikte); *Mütevâtir Kıraatlerin Tefsir İlmindeki Yeri* (MÜ SBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi); *Kur'an-ı Kerîm Meali*; *Hak Dini Kur'an Dili* (Sadeleştirme, ekip- le birlikte); Elmalılı Hamdi Yazır Meali (sadeleştirme, ekip- le birlikte); *Doğuştan Günümüze İslâm Tarihi* (Terceme, ekip- le birlikte); *Resimli İslâm Tarihi* (Terceme); *Çekirdekler ve Ger- çekler* (Terceme); *Tibyan Tesiri* (sadeleştirme 4 cilt), *Şamil İslâm Ansiklopedisinde* muhtelif maddeler.

10. Ramazan PAKDİL

1949 yılında Uşak'ın merkez Bağbaşı köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. Hıfzını Uşak Kur'an Kursunda bitirdi. 1965 yılında İzmir'de Kestanepazarı İmam-Hatip ve İlahiyata Öğrenci Yetiştirme Derneği Yurdu'na yerleşti. 1971 yılına kadar orada kalarak, İmam-Hatip Lisesi'nin orta kısmını dışarıdan bitirdi. Lise kısmını içeriden okuyarak, 6. sınıfta Karşıyaka İstasyon Mescidi'nde ilk imamet görevine atandı. 1973 yılında, kıraat okuyabilmek için görevini ve okulunu İstanbul'a naklettirerek tahsil hayatını İstanbul'da sürdürdü. 1973 yılında İstanbul İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi. O yılın yaz tatilinde Beyazıt Camii Baş İmamı Reisü'l-Kurrâ Hafız Abdurrahman Gürses'ten Kıraat-ı Aşere okumaya başladı. Aynı yıl, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazanarak, Aşere ve Enstitü tahsilini beraber götürdü. 1977 yılında ikisini beraber bitirdi. Bu arada Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi Kıraat Bölümü'ne müracaat ederek, imtihanla takrîb kısmına kabul edildi. 1979 yılında Haseki'nin ilk mezunlarıyla birlikte takribi de bitirerek icazet aldı. 1980 yılında aynı kuruma asistan olarak görevlendirildi. Bu arada Kadıköy'de farklı camilerde imam-hatiplik, Erenköy Kur'an Kursu'nda öğretmenlik yaptı. 1992 yılında Haseki Eğitim Merkezi'ne kıraat öğretmeni olarak atandı. 2002 yılında emekli oldu. Hâlen aynı kurumda, fahrî Kıraat Öğretmenliği hizmetinin yanında, çevredeki Kur'an Kurslarında ta'lim, tashih-i hurûf ve kıraat dersleri vermektedir. Otuz altı senedir ilm-i kıraat okuttuğu ve yöresinde kıraat okutan en kıdemli kurrâ hâfız olduğu için kendisine 'Şeyhu'l Kurrâ' unvanı verilmiştir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

11. Talip AKBAL

1954 yılında Bayburt'a bağlı Yeşilyurt köyünde doğdu. Okula başlamadan köyünde hıfzını tamamladı. İlk ve orta öğrenimini memleketinde bitirdi. İstanbul İmam-Hatip Lisesini dışarıdan bitirdi. 1967-1974 yılları arasında Gümüşhane'de özel hocalardan dini ilimler tahsil etti. Askerlik vazifesini yaptıktan sonra Bayburt Merkez'e imam-hatip olarak atandı. 1980-1983 yılları arasında Haseki Eğitim Merkezi 2. Dönem Aşere-Takrib-Tayyibe kursuna katıldı. Kurs bitiminde aynı kursa asistan olarak seçildi. 1990-1996 yılları arasında yurtdışı görevini tamamladıktan sonra eski görevine döndü. 2001 yılında AÖF İlahiyat Ön Lisans Programını bitirdi. 2019 yılında emekli oldu. Halen Haseki Eğitim Merkezi'nde Kıraat dersleri vermeye devam etmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

3.2.3. Haseki'den Başka Kurumlara Geçenler

1. Prof.Dr. Rahmi YARAN

1951'de Ordu-Fatsa'da doğdu. İlkokulu köyünde orta öğrenimini Tokat İmam-Hatip Okulu'nda tamamladı. 1969'da Fatsa'da imamlık yapmaya başladı. Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü 1974 yılında bitirdi ve aynı yıl Kastamonu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni olarak göreve başladı. Askerlik dönüşü 1977 yılından itibaren Ordu-Kumru İmam-Hatip Lisesi Müdürü olarak devam etti. 1980 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul-Haseki Eğitim Merkezi'ndeki 3. Dönem İhtisas Kursu'na katıldı. Kursun bitimi ile aynı merkeze önce asistan, sonra öğretmen oldu. Bu görevi 1993 yılına kadar devam etti. Bu arada 1985-1987 yılları arasında serbest araştırmacı olarak iki sene Kahire'de kaldı ve ilmî çalışmalar yaptı. 1987 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde İslam Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını tamamladı. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine öğretim görevlisi olarak atandı. İslam Hukuku alanındaki doktorasını 1994 yılında bitirdi. 2003-2004 Öğretim Yılında Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde İslamî İlimler öğretim üyesi olarak görev yaptı. Bu esnada ayrıca Özel Azerbaycan Üniversitesi Hukuk ve Uluslara-

rası (Beynelhalk) Hukuk Fakültelerinde İslam Hukuku (Müselman Hukuku) dersleri verdi. 2008 yılında doçent, 2013 yılında ise profesör oldu. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ne yazar, ilmî redaktör ve Bilim Heyeti üyesi olarak katkıda bulundu. 2011-2017 yılları arasında İstanbul müftüsü olarak görev yaptı. 2018 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: *Fıkḥî Bakışla İnsan ve Eşya*, İstanbul 2013; *Müslümanların Liderliği meselesi İmamet/Hilafet*, İstanbul 2013; *İslam Fıkḥında İhtiyaç Kavramı ve Kurumsallaşması*, İstanbul 2007; *İslam Hukukunda Borcun Gecikmesi, Borçlunun Temerrüdü Alacaklının Temerrüdü*, İstanbul 1997 (Doktora tezi); *Arapça'da İ'râb*, İstanbul 2000; *MÜİF İslam İlmihali*, İstanbul 2007, (s. 469-491, 512-586, 591-602, 613-662); *İslam İbadet Esasları*, Eskişehir 2010 (1. Baskı, s. 114-138, 166-193); *İslam Dininin Esasları II*, Saffet Köse ile birlikte, trc. Mübariz Camalov, Bakı 2010; *İslam Hüququ*, Bakı 2013. (s. 68-92, 93-144, 145-178, 233-273); *İslam Hukukuna Göre Hukuki İşlemler ve Hükümleri* (Yazar: Ali el-Hafîf), Ankara 2011, 2018); *İçtiḥat Risalesi* (Yazar: Şah Veliyyüllah Dihlevî), İstanbul 2002; Ayrıca bazı kitaplarda bölüm tercümesi, çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleler, ilmî toplantılarda sunulmuş tebliğler ve Ansiklopedi maddeleri.

2. Prof. Dr. Abdüsselam ARI

1948 tarihinde Konya – Doğanhisar’da doğdu. İlkokuldan önce Kur’ân Kursun’da Kur’ân-ı Kerim’i okumayı öğrenip bazı sureleri ezberledi ve temel dini bilgileri aldı. İlkokulu bitirdikten sonra 1961 yılında girdiği Konya İmam Hatip Okulundan 1969 yılında mezun oldu. Yaz tatillerinde babasından klasik usulde Arapça okudu. 1973 yılında Erzurum Yüksek İslam Enstitüsü’e kaydoldu. Okul dışındaki zamanlarda Fıkıh, Ferâiz ve Arapça dersleri aldı. Mezun olunca önce Kocaeli Müftü Yardımcılığına sonra Şemdinli Müftülüğüne atandı. Bağdat üniversitesinde on ay süreyle öğrenim gördü. Dönüşte Samandağ ve Yayladağı Müftülüklerinde bulundu. 1978 yılında kursiyer olarak katıldığı Haseki Eğitim Merkezin’de 1980-1997 yılları arasında 16 yıl süreyle öğretmenlik yaptı. 1987 yılında Yüksek Lisansını, 1996 yılında da doktorasını tamamladı. 1997’de İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Arapça Okutmanı oldu. 1998’de aynı Fakültede Yardımcı Doçent, 2011 yılında Doçent, 2016’da ise Profesör oldu. 2017 tarihinde Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanlığı görevine atandı. Evli ve üç çocuk babası olan Abdüsselam ARI halen bu görevi sürdürmektedir.

3. Prof.Dr. Sıtkı GÜLLE

1953'te Erzurum'da doğdu. Vefa Akşam Lisesi (1980) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisans (1990) ve doktora (1995) çalışmalarını mezun olduğu bölümde tamamladı. 1980-1996 yılları arasında Haseki Dini Yüksek ihtisas Merkezinde kıraat bölümünde hocalık yaptı. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Çeşitli dergilerde alanı ile ilgili yazılar yayımladı. İlmi toplantılarda müzakereci olarak yer aldı. 2 Şubat 2015'te umre ibadeti sırasında Medine'de vefat etti.

Eserleri:

İLMİHAL: *İslâm Akaidi ve Hanefî Fıkhrına Göre İslâm İlmi-hali* (1983).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *İhya'u Ulum'id-din* (İmam Gazalî'den, 1998), *Kelime Anlamalı Kur'ân-ı Kerim Meâlî* (3 cilt, 1999), *Hak Dini Kur'ân Dili Tefsiri'nin Elyazması Osmanlıca Nüshasından Sadelerleştirilmesi* (10 cilt, 2003), *Hayatu's Sahabe / Peygamberimiz ve İlk Müslümanlar I-II-III-IV* (M. Yusuf Kandehlevî'den), *Konularına Göre Kur'ân Âyetleri* (6 cilt, 2006).

4. Prof. Dr. Şahin GÜVEN

1971 yılında Afyonkarahisar'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladı. 1989–93 yılları arasında Mısır el-Ezher Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gördü ve bu fakültenin Tefsir bölümünden mezun oldu.

1993 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalında lisansüstü eğitime başladı. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını burada tamamladı. 1996 yılında Erciyes Üniversitesinde "Araştırma Görevlisi" olarak göreve başlayan Güven, 2004 yılına kadar üniversite bünyesinde çalışmalarını sürdürdü.

2004 yılı itibariyle Diyanet İşleri Başkanlığına geçiş yaptı. Bir süre Kayseri Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezinde görev yaptıktan sonra, 2007 yılında İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezine "Eğitim Görevlisi" olarak atandı.

2011 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalına "Öğretim Üyesi" olarak atandı ve 2013 yılında "Doçent", 2018 yılında ise "Profesör" unvanını aldı. 2015 yılında Kayseri İl Müftüsü olarak atandı. Halen bu görevine devam etmekte olup, evli ve dört çocuk babasıdır.

Kayseri İl Müftüsü ve Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi olarak görev yapan Güven'in yayınlanmış çalışmalarından bazıları şunlardır:

1. *Erdemli Toplumun İnşası*, İFAV Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul 2017.
2. *Kur'ân'ın Anlaşılması ve Yorumlanmasında Çokanlamlılık Sorunu*, İFAV Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 2017.
3. *Hak-Batıl Mücadelesi*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2018.
4. *Konulu Tefsir Metodu*, İFAV Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul 2019.
5. *Kur'ân'ın Konulu Tefsiri*, Muhammed Gazali (Çev. Şahin Güven-Ekrem Demir), İstanbul 2014.
6. *Peygamberimizin Annesi Hazreti Âmine*, Aişe Abdurrahman, (Çev. Şahin Güven), İstanbul 2007.
7. "Tefsir İlminin Bir Alt Disiplini Olarak 'Makâsıdu's-Suver", *Bilimname Dergisi*, C. XXXV, Kayseri 2018/1, s. 97-126.
8. "Bir Telif Yöntemi Olarak İhtisar ve Muhtasar Rivâyet Tefsirleri", *Marife Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: II, Konya 2010, s. 43-66.
9. "Kur'ân-ı Kerim'e Göre Bedevilik", *CÜİFD*, Sayı: XIV, Sivas 2010, s. 243-272.
10. "Diyanet İşleri Başkanlığı İhtisas Eğitim Merkezlerinde Okutulan Tefsir Alan Dersleri Üzerine", *Marife Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 3, Konya 2011, s. 107-126.

5. Doç.Dr. İbrahim TÜFEKÇİ

1952 yılında Giresun-Tirebolu ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu bu ilçede bitirdi. 1971'de Trabzon İmam-Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1972 yılında başladığı Konya Yüksek İslâm Enstitüsü'nden 1975 yılında mezun oldu. 1975-1976 yıllarında Gümüşhane İmam-Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmenliği yaptı. 1976-1977 yıllarında askerlik görevini yaptıktan sonra, aynı ilde öğretmenlik görevine geri döndü. 1981 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi Müftü ve Vaizlik Hizmet içi Eğitim Kursuna katıldı. 1983'te mezun olup, burada asistan olarak kaldı. 1984 yılında istifa ederek Libya'ya gitti. 1990'da Libya'dan dönerek tekrar Haseki Eğitim Merkezinde eğitim görevine başladı ve 1996 yılı sonuna kadar bu görevine devam ettim. 1997 yılından itibaren Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Arap Dili ve Belâgati bilim dalında Dr. öğretim görevlisi olarak göreve başladı. Halen bu görevini sürdürmektedir. 1993 yılında İslâm Hukuku dalında yüksek lisansını, 2000 yılında da doktorasını tamamladı. 14.11.2017 tarihinde İslam Hukuku Bilim dalından doçentlik ünvanı aldı. Halen Sinop İlahiyat Fakültesinde çalışmalarına devam etmektedir.

Birçok eseri Arapçadan Türkçeye çevirdi. Bazıları şunlardır: Reşit Rıza- *el-Menâr Tefsiri* (5, 7, 8, 9. ciltler); Tehanevî, *İ'lâu's-sunen* (2, 3, 4, 8, 9, 10, 11 ciltler); İsmail Hakkı Bursevî, *Ru-hu'l-meânî* (10. cilt); M. Ebû Zehre, *Suç ve Ceza* (2 cilt); M. Ebû Zehre, İmam Cafer Sadık; M. Necmüddin el-Kürdî, Şer'î Ölçü Birimleri ve Fikhî Hükümleri; Muhammed Kürd Ali, *Bir Osmanlı-Arap Gazetecinin Anıları*; Muhammed Kasım Abduh el-Hârisî, Muhaddisler Nazarında İmam Ebû Hanîfe (Ahmet Yücel ile birlikte); Ebu Suhayb Safa ed-Davvî Ahmed el-Adevî, *Muhtasar Fethu'l-bârî* (son cilt); Mâturîdî, *Te'vîlâtü'l-Kur'ân* (9 ve 16. ciltler).

6. Dr. Muhammet BEYLER

1970 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlk öğretimin ardından Bayrampaşa Yeşil Cami Kur'ân Kursu'nda hafızlığını tamamlayıp klasik usulle Arapça ve dinî ilimler tahsil etti. Mısır Ezher Üniversitesi Usûlüddin Fakültesi'nin Hadis bölümünden mezun oldu (1992). *Hadislere Göre La'net* isimli teziyle Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans (1996), *XX. Asır Halep Muhaddisleri ve Abdülfettâh Ebû Gudde'nin Hadisçiliği* teziyle de Selçuk Üniversitesi'nde doktorasını (2008) tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda önce Kur'ân kursu öğretmeni (1994-2001), ardından imam hatip (2001-2004), son olarak da Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde eğitim görevlisi (2004-2012) olmak üzere toplam 18 yıl görev yaptı. Eğitim görevliliği öncesinde Haseki'de 17. Dönem kursiyeri olarak eğitim gördü. 2012 yılında Yalova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı'na öğretim üyesi olarak geçmişse de 3 yıl daha Haseki'de dersler vermeye devam etti. Adı geçen fakültede Hadis Anabilim Dalı Başkanlığı ve Dekan Yardımcılığı yanında, Y.Ü. Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda Arapça Mütercimlik ve Tercümanlık Bölüm Başkanlığı gibi birçok akademik ve idari görevlerde bulundu. Evli ve üç çocuk babası olup halen aynı fakültede görev yapmaktadır.

7. Dr. Temel KACIR

Dr. Öğretim Üyesi Temel KACIR, 1972 yılında Bayburt'ta doğdu. 1997 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Memuriyet hayatına 1996'da Diyanet İşleri Başkanlığında başladı. 1996-2002 Yılları arasında Din Görevlisi, 2002-2011 yılları arasında Trabzon Dini Yüksek İhtisas Merkezinde Eğitim Görevlisi, 2011-2014 yılları arasında İstanbul Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde Eğitim Görevlisi, 2014-2016 yılları arasında Dini Yüksek İhtisas Merkezleri Daire Başkanlığı görevlerinde bulundu. 2007 Yılında Gazi Üniversitesi İslam Hukuku Anabilim Dalında Yüksek Lisansını, 2013 yılında Atatürk Üniversitesi İslam Hukuku Anabilim Dalında Doktorasını tamamladı. 2016 Yılından itibaren Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

YAYIMLANMIŞ MAKALE

1. Kutlu Necip, Kacir Temel, Mentеше Beste, Alpay Şühe-da, Ozan Erol, *"Hafızlık ve Beyin"*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2019, cilt: XVII, sayı: 3, ss. 355-364.
2. Kacir Temel, *"Şer'î Hükmün Hitabullah Üzerinden Tanımlanması"*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2018, cilt: XXII, sayı: 2, ss.1221-1247.
3. Kacir Temel, *"Bir Finansman Yöntemi Olarak İsticrâr Akdi"*, İslam Hukuku Araştırmalar Dergisi, 2017, sayı: 30, ss. 273-297.
4. Kacir Temel, *"Bir Kaidenin Serencamı: Hâcet Umumi Olsun Hususi Olsun Zaruret Menzilesine Tenzil Olu-*

- nur*”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, cilt: XX, sayı: 2, ss.137-173.
5. Kacır Temel, *“Usûlî Kıyasın Bilgi ve Amel Değeri”*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, cilt: XX, sayı: 1, ss. 61-88.
 6. Kacır Temel, *“Zekâta Tabi Malların Nisaplarının Hz. Peygamber (s.a.v.) Döneminde Değer Bakımından Eşitliğin Meselesi”*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015, cilt: II, sayı: 2, ss. 59-83.

TEBLİĞ / MÜZAKERE

1. Temel Kacır, *“Katılım Bankacılığında Uygulanan Murabaha Yöntemindeki Risk Faktörünün İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”*, International Congress Of Islamic Economy, Finance And Ethics, ISEFE’19, 27-28 Nisan 2019, İstanbul.
2. Temel Kacır, *“Bir Finansman Yöntemi Olarak İsticrâr Akdî”*, “IV. 4th International Islamic Economics And Finance Congress, İstanbul Üniv.-İZU- Sakarya Üniv., 15-16 Temmuz 2017, İstanbul.
3. Temel Kacır, *“Medine Mescidinde Kırk Vakit Namaz Meselesi”* başlıklı Tebliğin Müzakeresi, Türkiye’de Hac Organizasyonu Sempozyumu, 7-9 Temmuz 2006, İstanbul

YAYIMLANMIŞ KİTAP

1. Temel Kacır, *İslam Hukuk Düşüncesinde Mali Mükellefiyetler Açısından Nisap* (2018), Fecr Yayınevi, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 286, ISBN:9786059652636, (Yayın No: 4216161).
2. Mehmet Erdem-Temel Kacır, *Takvimü'l-edille fî usûli'l-fıkh, Ebû Zeyd ed-Debûsî*.

8. Dr. Enver Osman KAAN

24.11.1973 yılında Trabzon'un Vakfıkebir ilçesinde doğdu. İlkokulu İstanbul/Erenköy'de tamamladı. İlkokuldan sonra Bayrampaşa Yeşil Cami Kur'an Kursunda hafızlık yaptı. Aynı yerde Arapça gramer ve dini ilimlerden icazet aldı. Bu arada sınavlarını dışarıdan vererek Ortaokul ve Lise diplomalarına sahip oldu.

1997'de Marmara Üniversitesi İlahiyat fakültesinde lisansını, 2002'de İstanbul Üniversitesinde "Kur'an ve Sünnet'e Göre Zekat" teziyle yüksek lisansını, 2016'da "İslam Hukukunda Şirket Yapısı ve Sürekliliği Sorunu" teziyle doktorasını tamamladı.

1997'de görev hayatına Edirne'de İmam-hatip olarak başladı. 2002'de İstanbul Haseki İhtisas Merkezini bitirdikten sonra Trabzon İhtisas Eğitim Merkezinde 2002-2010 yılları arasında Fıkıh ve İslam Düşüncesi alanlarında dersler verdi.

2010-2014 yılları arasında Amerika Birleşik Devletlerinde din görevlisi olarak bulundu. Bu esnada dil ve din enstitülerinden çeşitli kurslar ve dersler aldı.

2014-2018 yılları arasında Pendik Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezinde eğitim görevlisi olarak çalıştı. Bu görev esnasında yaklaşık bir yıl Üsküdar Müftülüğü yaptı.

2018 yılında Marmara İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim dalına öğretim üyesi olarak atandı. Halen bu görevinin yanı sıra Pendik Haseki Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezinde hocalığa devam etmektedir.

Arapça ve İngilizce bilmektedir.

Evli ve 3 çocuk babasıdır.

KİTAPLAR

1-Şirket Yapısı ve Süreklilik, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2019.

2-Güncel Fıkıh Problemleri, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2019.

3-Geçmişten Günümüze Dinler ve Mezhepler, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2010.

4-Kur'an ve Sünnete Göre Zekat, 2002, (Basılmış Yüksek Lisans Tezi).

MAKALELER

1-Finansman Kaynağı Olarak Bey' bi'l-Vefa, Bey' bi'l-İstiğlal ve Bey'u'l-İne, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi = Journal of Language and Literature Studies*, 2018, 17/ 223-251.

2-Zamana Bağlı Olarak Hükümlerin Değişmesinde Nesih, Esbab-ı Nüzul ve Hz. Ömer'in Uygulamalarının Delil Olma Değeri, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2019, 34/133-152.

3-Fıkıh Ahlak Ekseninde İletişim İlkeleri, *Diyanet İlmî Dergi*, 2020, 56/2.

4-Salgın Hastalık Döneminde Alınan Tedbirlerin Fikhî Analizi, *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 2020, 3/1.

TEBLİĞLER

1-XX. Asrın Son Yarisında Doğu Karadeniz Bölgesinin Tanınmış İsimlerinden Hacı Ziya (Esen Habiboğlu) Hoca Efendi, *I. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 2016, 1/255-262.

2-Farklı İctihad Yöntemlerinin Fıkıhî Yorumu Etkisi, İslam ve Yorum, *Temel Tartışmalar, İmkanlar ve Sorunlar Uluslararası Sempozyumu*, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 8-10 Mayıs 2017, Malatya.

DERGİ YAZILARI

- 1-Ramazan ve Oruç-Genç Adım Dergisi/Edirne
- 2-Tesettür Teferruat mıdır?-Genç Adım Dergisi/Edirne
- 3-Eğitim Açısından İnsan-Pulathane Dergisi/Trabzon
- 4-Çağlar Ötesinden Çağlar Üstü Rehberi Anmak ve Anlamak-Pulathane Dergisi/Trabzon
- 5-Yaz Kurslarında Verimliliği Artırmak İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar-Pulathane Dergisi/Trabzon
- 6-İnsanını Kabileciliğe Kurban eden Rwanda'da Kurban-IHH Dergisi
- 7-En büyük mucize Kur'an-Yüzakı Dergisi/İstanbul
- 8-Gençlik ve Popüler Kültür-Yüzakı Dergisi/İstanbul
- 9-İslamifobik Batı-Dil ve Edebiyat Dergisi/İstanbul
- 10-İnanç Problemlerimiz ve Zihniyet Değişikliği- Dil ve Edebiyat Dergisi

e-mail: enoskaan73@gmail.com

9. Akif PUSMAZ

1972 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokuldan sonra İstanbul Fatih Sümbül Efendi Erkek Kur'an Kursunda Mustafa YILMAZ Hocaefendi'de hâfızlığını ikmâl etti. 1991 yılında İstanbul İmam Hatip Lisesini, 1998 yılında da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 1996 yılında İstanbul Fatih Nuruosmaniye Kur'an Kursu'nda Kur'an Kursu Öğreticisi olarak göreve başladı.

2000 yılında Haseki Eğitim Merkezi XV. Dönem İhtisas Programından dereceyle mezun olduktan sonra Kırklareli İli Lüleburgaz İlçesinde kısa bir süre vaizlik görevinde bulundu, ardından da aynı yıl Haseki Eğitim Merkezine Eğitim Görevlisi olarak atandı. Haseki Eğitim Merkezinde görev yaptığı altı yıllık zaman diliminde Arapça ve Hadis derslerine girdi. 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Hukuku Bilim Dalında "Kur'an ve Sünnete Göre Üç Talak" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı.

2006-2018 yılları arasında Başkanlık Teftiş Kurulunda Müfettiş Yardımcısı, Müfettiş ve Başmüfettiş olarak görev yaptı. Halen İnsan Kaynakları Genel Müdürü olarak görev yapan Pusmaz, evli ve iki çocuk babasıdır. Arapça ve İngilizce bilmektedir.

10. Doç.Dr. Fatih İbiş

Kayseri’de doğdu. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu (2002). Ankara Üniversitesi’nde tezsiz-yüksek lisansını tamamladı (2003). Erciyes Üniversitesi’nde “*Gazali’de İman-Bilgi İlişkisi*” adlı teziyle kelim alanında yüksek lisansını tamamladı (2006). Diyanet İşleri Başkanlığı’nda üç yıl süren dînî yüksek ihtisas (Haseki) eğitimi aldı (2004-2007). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kelam Anabilim Dalı’nda “*Özne-Metin İlişkisinin Metodik ve Teolojik Boyutu*” başlıklı teziyle doktorasını tamamladı (2012). İstanbul-Haseki Dînî Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi’ne eğitim görevlisi olarak atandı (2008). DİB bünyesinde İngiltere’de görev yaptı (2009-2013). Bu süreç içinde Newcastle College’da akademik düzeyde İngilizce eğitimi aldı (2010). Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde kelim alanında öğretim üyesi olarak göreve başladı (2013). “*Seyyid Şerif Cürcânî’de Kelam-Metafizik İlişkisi*” isimli çalışmasıyla doçent oldu (2017). Hâlen aynı fakültede görevine devam etmektedir.

Yayımlanmış bazı kitapları ve bilimsel makaleleri:

Anlamanın Doğası, İz Yayıncılık, 2016.

İlim Yolunda-Taşköprülüzade, Erdem Yayınları, 2018.

Heidegger’in Sorusu, Descartes’ın Suskunluğu, Taşköprülüzade’nin Cevabı, Kelam Araştırmaları Dergisi, 2019.

Kelamın Metafizikle İmtihanı, SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2019.

11. Mehmet KILIÇ

Mehmet Kılıç 1971 yılında Trabzon Şalpazarı'nda doğdu. İlkokuldan sonra Samsun Erikli Köyü Kur'an Kursunda hafızlığını tamamladı. 1990 yılında Gemlik İmam Hatip Lisesinden, 1995 yılında medine İslam Üniversitesi Kur'an Fakültesinden, 2005 yılında İstanbul Pendik Haseki Eğitim Merkezi ihtisas bölümünden mezun oldu. Bir müddet vaiz olarak görev yaptıktan sonra Haseki Eğitim Merkezi Aşere-Takrib Tayyibe bölümüne kursiyer olarak başladı. 2011 yılında buradan mezun olduktan sonra, aynı bölüme eğitim görevlisi olarak atandı. 2017 yılında *Şâz Kıraatlar Bağlamında Hasan Basri Kıraatı* konulu yüksek lisans tezini tamamladı. Halen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde kıraat alanında doktorasına devam etmektedir. Kur'ân-ı Kerim ve kıraat dersleri veren Mehmet Kılıç, 2019 yılı itibariyle Yalova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne öğretim görevlisi olarak atanmışgır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

12. Necat AKDENİZ

1956 yılında Siirt'te doğdu. İlkokulu aynı yerde bitirdikten sonra 1968'de Siirt İmam Hatip Okulu'na girdi. 1974 'te Bitlis İmam-Hatip Okulu'ndan mezun oldu. Bu sırada bölgenin meşhur âlimlerinden özel olarak Sarf, Nahiv, Fıkıh, Tefsir ve diğer ilimleri tahsil etti.

1979 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirince Eruh müftüsü olarak göreve başladı. 1980 yılında Haseki Eğitim Merkezi 3. Dönem ihtisas kursuna katıldı. Bitiminde Tefsir asistanı oldu. 1985 yılında da eğitim görevlisi oldu. Marmara Üniversitesi'nde Tefsir Anabilim Dalında Yüksek Lisans çalışmasını 1989'da tamamladı. Aynı yıl doktora başladı. Ancak 1994'te Haseki Eğitim Merkezi'ndeki görevinden ayrılması sebebiyle doktora çalışması tez aşamasında kaldı.

1987'den itibaren Fatih Medresesi'nde özel Arapça ve Tefsir dersleri okuturken aynı zamanda Halil Günenç hocadan icazet aldı. Halen aynı medresede hem hafızlara hem de İlahiyat Fakültesi öğrenci ve araştırma görevlilerine eski-yeni usûl karışımı Haseki Yüksek İhtisas programına yakın bir program uygulamaktadır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Eserleri: Celaleyn Tefsir Notları (H. Günenç ve İ. Tüfekçi ile), Kur'an-ı Kerim Öğretme ve Okuma Karşılığında Ücret Alma, Sünen-i Ebi Davud Tercemesi ve Şerhi (M. Savaş ve Hüseyin Kayapınar ile), Kur'an-ı Kerim'de Mecaz (Yüksek Lisans Tezi), Kur'an-ı Kerim'de Beyan İlmi ve Meseleleri (devam eden doktora tezi).

13. ŞÜKRÜ ÖZBUĞDAY

1953 yılında Konya’da doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra Konya Kapu Camii İmam-Hatibi Cemil Efendide hafızlığını tamamladı ve kıraat dersleri aldı. 1974 yılında Konya İmam-Hatip okulundan mezun oldu. Konya’da İmam-Hatiplik görevine devam ederken 1978 yılında Konya Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldu ve 1979’ da Konya Cihanbeyli Müftülüğüne atandı.

1983 yılında İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde üçüncü dönem Müftü ve vaizler ihtisas kursunu bitirdi ve aynı Eğitim Merkezine asistan olarak atandı. 1985 yılında Avustralya Sidney Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ateşeliğine tayin edildi. Yurda dönüşünde yine Haseki Eğitim Merkezinde Öğretmen olarak görev yaptı. 1988 yılından itibaren Konya Meram Müftülüğü görevinde bulundu. 1992 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine atandı.

2000 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine ikinci defa seçilerek yeniden atandı. 2008 tarihinde de Konya İl Müftülüğüne tayin edildi. 2014 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavirliğine atanan Özbuğday 2018 tarihinde emekliye ayrıldı.

Eserleri:

Diyanet Aylık, Diyanet İlmi ve Diyanet Avrupa dergilerinin muhtelif sayılarında çeşitli konularda makaleleri yayınlandı. *Cana Kıyma Kan Davası* ve *İntihar* isimli bir eser. Ayrıca bir komisyon tarafından hazırlanan, *Diyanet Hac Rehberi* ve *Diyanet Hac duaları* adlı eserlerin hazırlanmasında da yer aldı. Arapça, İngilizce ve Fransızca bilen Özbuğday evli ve üç çocuk babasıdır.

14. Ahmet ARPA

1943 yılında Kastamonu Tosya ilçesinde doğdu. İlkokulu orada bitirdi. Arapça ve dinî ilimlerde özel dersler aldı. Askerlik dönüşü ortaöğrenimini tamamlayıp bir süre imam-hatiplik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi İlähiyat Fakültesine girdi ve 1978 yılında mezun oldu.

1980 tarihinde İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde İkinci Dönem İhtisas Kursunu bitirdi ve aynı Eğitim Merkezinde İslâm Hukuku öğretmeni olarak görevlendirildi. Burada üç yıl görev yaptıktan sonra 1983 de Ankara merkez vaizliğine nakledildi.

1985 yılında Münih Din Hizmetleri Ataşeliği görevine getirildi. 1988 de dönünce Ankara Merkez Vaizliğine 1990 yılında da Çankırı Müftü Yardımcılığına atandı. 1993 tarihinde Van İl Müftülüğü görevine getirilen Ahmet Arpa 1994'te emekli oldu. 2001 yılında da Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine seçildi ve 2008 yılında emekli oluncaya kadar bu göreve devam etti.

ESERLERİ:

Hadislerle İslâm Et-Terğîb ve't-Terhîb (bir ekiple); Muvatta' Tercümesi (bir ekiple); Zümrüdü'l-Anka' (Tasavvufa dair çeşitli risaleler); Şamil İslâm Ansiklopedisi'nde muhtelif madeler.

15. İbrahim KÜÇÜK

1940 yılında Erzurum'un Tortum ilçesine bağlı Ballı köyünde doğdu. Hafızlığını köyün imamı olan babasında tamamladıktan sonra Erzurum müftüsü Solakzade Sadık efendiden Arapça, Belagat ve Mantık dersleri okudu. Bu arada dışarıdan imtihana girerek İlkokul diploması aldı.1958 yılında Erzurum'da İmam-Hatiplik görevine atandı. Daha sonra askerliğini yaptı ve dışarıdan İmam-Hatip Lisesini bitirdi. 1968 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne girdi. Mezun olunca 1972 yılında İstanbul il Müftü yardımcılığına atandı. Bir müddet sonra da Uşak Merkez Vaizliğine tayin edildi.Bu görevdeyken 1976 yılında başlayan Haseki Eğitim Merkezindeki programa katıldı. Bitirince 1978 yılında anılan Eğitim Merkezinde öğretim görevlisi oldu. Burada yedi yıl kadar Fıkıh dersleri okuttu. 1985 tarihinde Almanya Hamburg Başkonsolosluğu sosyal yardımcılığına tayin edildi.1988 yılında Yurda dönünce İstanbul il vaizliği ve Fatih vaizliği gibi görevlerde bulunduktan sonra 2004 yılında emekli oldu. Merhume eşinden doğma üç çocuk babasıdır.

Eserleri:

Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk'ün İslam Nasıl Yozlaştırıldı Kitabındaki Çelişkiler
Ölümleriniz Sizden Kur'an Bekliyor

3.3. İDARİ PERSONEL

1. Özgür ÖZTÜRK (Şube Müdürü)
2. Muhammed Murat HACIMUSTAFAOĞULLARI (Eğitim Uzmanı)
3. Murtaza MUTLU (Şef)
4. Nazmi NARİN (Ayniyat Saymanı)
5. Şevki KAYACI (V.H.K.İ)
6. Tahir UYGURALP (V.H.K.İ)
7. Ercan GÖK (V.H.K.İ.)
8. Onur ATLI (V.H.K.İ.)
9. Binyamin YENİYURT (Tekniker)
10. Yüksel ALPSOY (Teknisyen)
11. Ömer AKINCI (Şoför)
12. Kadir AYDIN (Hizmetli)
13. Murat YAZICI (Hizmetli)
14. Yalçın ARICAN (Hizmetli)
15. Fikrîye YILDIZ (Sözleşmeli Temizlik Personeli)
16. Pelver ÇİVİ (Sözleşmeli Temizlik Personeli)
17. Nurşen TAYLAN (Sözleşmeli Temizlik Personeli)
18. Sevgi GÜNEŞ (Sözleşmeli Temizlik Personeli)
19. Ercan ŞAHİN (Sözleşmeli Güvenlik Personeli)
20. Âdem BAYRAKTAR (Sözleşmeli Güvenlik Personeli)
21. Özgür DÜLGER (Sözleşmeli Güvenlik Personeli).

SONUÇ

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nin kuruluşunun üzerinden 2020 yılı itibarıyla 46 yıl geçmiştir. Bu süre zarfında, Diyanet İşleri Başkanlığının merkez teşkilatının yanı sıra yurtiçi ve yurtdışı hizmetlerini yürüten üst düzey personelin önemli bir kısmı bu kurumdan mezun olmuştur. Daha sonraları farklı yerlerde benzerleri açılarak marka haline gelen Haseki, mevcut il ve ilçe müftülerinin tamamına yakınının bir süre eğitim gördüğü bir merkezdir. Ayrıca Başkanlık merkezinde başta Din İşleri Yüksek Kurulu olmak üzere, Mushafları İnceleme Kurulu ve Teftiş Kurulu gibi birimlerdeki üye ve uzmanların da tamamına yakını buradan mezun olmuştur. Bu açıdan bakıldığında, dinî hayatın planlanması ve yürütülmesinde en önemli merkez Haseki'dir. Buna ülkemizdeki ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerindeki birçok akademisyeni eklememiz de mümkündür. Bu durum, ülkemizdeki dinî hayat ve dinî tasavvur söz konusu olduğunda, hatasıyla savabıyla Haseki'nin doğrudan ve tartışmasız bir şekilde pay sahibi olduğu anlamına gelmektedir.

Haseki, ihtisas merkezi olarak öncelikle İslam dininin klasik kaynaklarıyla doğrudan bağlantı kurarak günümüz dinî problemlerine çözüm geliştirmeyi hedefine koymuştur. Gerçekten de başlangıcından itibaren, bu alanda Türkiye'nin en saygın hocalarından olan Halil Günenç ve Mehmet Savaş gibi otoriteler başta olmak üzere, yetkin hocaların rehberliğinde tefsir, hadis, kelim ve hadis metinleri okutularak, bu hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca her ders için usul dersleri

verilerek, meselenin derinliğine anlaşılması için gayret sarfedilmektedir. Sahadan haberi olan herkesin hakkını teslim edeceği gibi, Haseki mezunları, bulundukları ortamda emsallerinden hemen ayırtedilebilmektedir. İhtiyatlı yaklaşımlarını, kesin olarak bilmedikleri hususlarda konuşmaktan kaçınmalarını ve her anlamda taassuptan uzak durmalarını, onların başta gelen vasıfları arasında saymak mümkündür. Bu durum Haseki'nin önemli ölçüde hedefine ulaştığı anlamına gelmektedir.

Haseki mezunlarının sahada ifa ettikleri en önemli vazifelerden biri de dinî faaliyetleri icra ederken paylaşımcı ve çoğulcu bir yöntemi benimseyerek, başta din görevlileri olmak üzere çevrelerine örnek olmalarıdır. Haseki mezunu müftü ve vaizler, başta mezhep olmak üzere hiçbir sosyal ve dinî farklılığı ön plana çıkarmadan din hizmeti sunmaktadırlar. Bütünleştirici ve çözüm odaklı, gerilim çıkarmadan toplumun tüm katmanlarına hitap eden bir formasyonla faaliyetlerini yürütmektedirler. Kuşkusuz bu konuda anılan hocalar ve alınan eğitimin katkısı büyüktür.

Haseki ve benzeri ihtisas eğitim merkezlerinin kursiyelerine yaptığı dolaylı bir katkı daha var ki bu asla gözardı edilemez. İhtisas eğitim merkezleri genelde kadim ilahiyat fakültelerinin bulunduğu büyükşehirlerde bulunduğundan, burada eğitim gören kursiyerlerin bir kısmı buralarda akademik çalışma yapma imkânı bulmakta ve Haseki eğitiminin yanısıra yüksek lisans ve doktora eğitimi de alabilmektedir. Gerçekten de ülkemizin farklı coğrafyalarına yayılan ilahiyat fakültelerindeki kadrolar dikkate alındığında, Haseki mezunlarının önemli bir yekûn tuttuğu görülmektedir. Ayrıca tamamına yakını emsallerine göre kendi alanlarında daha başarılı bir profile sahiptirler. Bu durumu Başkanlığın Din İşleri Yüksek Kurulu, Teftiş Kurulu ve Mushafları İnceleme Kurulu başta olmak üze-

re diğer birimlerinde görev almış olan Haseki mezunları için de söylemek mümkündür.

Netice olarak ilmî ve ictimai kaygılarla açılmasına karar verilen Haseki, hedeflerine büyük oranda ulaşmış, bu hedeflerle yetinmeyerek yeni başarılarla imza atmış bir projedir. Klasik kaynaklarla bağlantı kurmayı ihmal etmeden güncel dinî sorunlara çözüm üreten, bulundukları makamlarda barışın, kardeşliğin ve toplumsal birlikteliğin garantisi olan bir zihin dünyasıyla hareket eden Haseki mezunları, kuruluş amacını ziyadesiyle gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde ilmî müesseselerin sayısı arttığından, elbette ki ilmî tedrisat, bu müesseselerden de alınabilir. Ancak kırk dört yıl önce Haseki'nin kuruluş dönemi ve hemen sonraki tarihler dikkate alındığında Haseki'nin çok önemli bir işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Bu işlev, günümüzde de devam etmektedir.

EKLER

EK 1: HASEKİ MEZUNLARI

‘Haseki’ denildiğinde, kuşkusuz herşeyden önce ihtisas kursu akla gelmektedir. Haseki’deki eğitimin temelini ihtisas eğitimi oluşturmakla birlikte, ilerleyen süreç içerisinde bunun yanı sıra başka alanlarda da kurslar düzenlenmiş ve mezun verilmiştir. Açıldığından günümüze kadar (2020 yılı) Eğitim Merkezimizde İhtisas Kursundan 986 (32 dönem), Aşere Takrip Kursundan 229 (12 dönem), Dinî Musiki Kursundan 14 ve Tashih-i Huruf Kursundan 305 (8 dönem) kişi mezun olmuştur. Ayrıca belli dönemlerde Yüksek Lisans ve Doktora yapmış 33 kişiye 2 yıl süreli kurs verilmiştir. İhtisas Kursundan bu güne kadar Türkiye Cumhuriyetlerden 83 kişi mezun olmuştur.

1. İHTİSAS MEZUNLARIMIZ

1. Dönem Mezunları (20.06.1976-06.06.1978)

- 1 Abdullah ÖZBEY
- 2 Kadir ÇETİN
- 3 Yahya ALKIN
- 4 Mehmet Salih OCAK
- 5 Yusuf ALTAŞ
- 6 Hüseyin GÖBÜT
- 7 İsmail ÖNER
- 8 Rıza ARAL
- 9 Ali YAVUZ
- 10 Abdülvahap ÖZDEMİR
- 11 Mehmet Salih BARAN
- 12 Mustafa POLAT
- 13 Halil İbrahim ŞAHİN
- 14 Salih GÜNEŞ
- 15 Yunus GEYİKÇİ
- 16 Ahmet Sait AKDOĞAN
- 17 Taner CÜCÜ
- 18 Mustafa SOYLU
- 19 Abdullah DEMİRCİOĞLU
- 20 Mahmut SEZGİN
- 21 Nurettin TURGAY
- 22 Ahmet TURAN

- 23 Halil İbrahim ERTUÇ
- 24 Ali ALKAYA
- 25 Mehmet ATEŞ
- 26 İbrahim KÜÇÜK
- 27 İsmail ÖZTOPRAK
- 28 Mehmet EFKAN
- 29 Mustafa ÖZCAN
- 30 Bilâl METE
- 31 Mahmut DEMİR
- 32 Mehmet ERTÜRK
- 33 Recep ŞEHİDOĞLU
- 34 Mustafa MISRAL
- 35 Ahmet Muti GÜNEŞER
- 36 Ali Rıza DEMİRCAN
- 37 Orhan BAYKAL
- 38 Bekir AYVALILI
- 39 Mehmet AKTAŞ
- 40 Emrullah HATİPOĞLU
- 41 Talip ULUŞAN
- 42 Osman EKİCİ
- 43 Şaban KAYALI
- 44 Mürsel SIRADAĞ
- 45 Ömer Faruk TURAN
- 46 Mustafa GÜRARSLAN

- 47 Ali Rıza TEMEL
- 48 Recep ÖZTÜRK
- 49 Mustafa AKGÜL

2. Dönem Mezunlar (18.09.1978-18.10.1980)

- 50 Hüseyin KAYAPINAR
- 51 Dursun Ali ŞEKER
- 52 Abdüsselam ARI
- 53 Abdullah YÜCEL
- 54 İsmail BAŞKAVAK
- 55 Muzaffer DURGUT
- 56 Durak PUSMAZ
- 57 Osman ÇELİK
- 58 İbrahim ÖZTÜRK
- 59 Veysi PATIR
- 60 Ahmet BULUT
- 61 Mehmet GÖNEN
- 62 Cengiz YAĞCI
- 63 Bekir Ali BİLGİÇ
- 64 Mustafa ÇALIŞKAN
- 65 Yaşar DERİN
- 66 Nejdet BAKKALOĞLU
- 67 Yakup ARSLAN
- 68 Halil İbrahim ÖZOĞUL

- 69 Abdullah Vasfi YÜCE
- 70 Kamil Adil ÇALIŞ
- 71 İsmail Hakkı YILMAZ
- 72 Abdurrahman KÜÇÜK
- 73 Halil İbrahim AKBULUT
- 74 İsmet BAYRAM
- 75 Mehmet ÖZLEN
- 76 Halil ELİTOK
- 77 Hüseyin BAYINDIR
- 78 Mustafa Hakkı ÖZER
- 79 Ahmet Fevzi KOÇ
- 80 Mustafa KOÇYİĞİT
- 81 Selim SEZGİN
- 82 Rahmi İSKENDER
- 83 Ali DURSUN
- 84 Hasan ZOR
- 85 Mehmet YÖRÜK
- 86 Abdullah AYAN
- 87 Mehmet YİĞİT
- 88 İlhan AYDIN
- 89 Ahmet ARPA
- 90 Süleyman KAYA
- 91 Bekir BİLGİN
- 92 Ahmet PAKSOY

- 93 Şener BERÇİN
- 94 Mustafa BAYRAMOĞLU
- 95 Cafer SÜRÜCÜ
- 96 Besim ALPER
- 97 Osman ŞARKLI
- 98 Rafet BÜLBÜL
- 99 Hidayet DOYMAZ
- 100 Necip YILMAZ

3. Dönem Mezunları (25.12.1980 – 15.02.1983)

- 101 A. Ali GENÇEL
- 102 Bekir DEMİR
- 103 Rüstem BEŞLER
- 104 Niyazi KAHVECİ
- 105 Şaban İŞLEK
- 106 Sami ÖZCAN
- 107 Veli SAĞLAM
- 108 Sadık ERASLAN
- 109 Orhan HÜLAGÜ
- 110 Hasan YILDIZ
- 111 Seyit Ali TOPRAK
- 112 Ömer BERKTAŞ
- 113 Mehmet Ali DEĞİRMENCİ
- 114 Kadir SOYTÜRK
- 115 Galip KOLCU

- 116 İbrahim SARIKADIOĞLU
- 117 Nasih EKİNCİ
- 118 Rahmi KADAK
- 119 İsmail BAYRAK
- 120 Mehmet ERDOĞAN
- 121 Mehmet Şemsettin ÜNAL
- 122 Galip KOÇER
- 123 Ömer TÜTÜNCÜ
- 124 Cemil AKPINAR
- 125 Şükrü ÖZBUÇDAY
- 126 Ahmet YAŞAR
- 127 Necat AKDENİZ
- 128 Şaban SADAN
- 129 İsmail KARAGÖZ
- 130 Arslan KARAGÜL
- 131 Seyfettin ERSOY
- 132 İbrahim TÜFEKÇİ
- 133 Yaşar YAPRAK
- 134 Hilmi ŞAHİN
- 135 Turgut AÇARI
- 136 Rahmi YARAN
- 137 Hasan ŞAHİN
- 138 Mahmut TOPTAŞ
- 139 Mustafa YAŞAR
- 140 Osman DÜZCAN

- 141 Recep KILIÇ
- 142 Hayrettin ÖZCAN
- 143 Mehmet YAPICI
- 144 Abdullah SEVİM
- 145 Mehmet YILMAZ
- 146 İsmail Hilmi BİLGİ
- 147 Mustafa ŞAVKLIYILDIZ
- 148 Osman Zeki YAĞCI
- 149 Mehmet HULUSİ
- 150 Mehmet Kaya KURT
- 151 Ahmet ATSAY
- 152 Recep AKGEMİK

4. Dönem Mezunları (02.08.1983 – 27.01.1986)

- 153 Hasan Hüsnü SULA
- 154 Salahattin ŞANVER
- 155 Vahdi BOYTAŞ
- 156 İlhami KEMALOĞLU
- 157 Veysel ÇAKI
- 158 Abdurrahman ANIK
- 159 Kemal CENGİZ
- 160 Mahmut MİNTAŞ
- 161 Orhan GENÇ
- 162 Faruk SEKRETER
- 163 Mustafa KILIÇ

- 164 Muzaffer ŞAHİN
- 165 Mehmet GÖK
- 166 Mehmet AYKAÇ
- 167 Mustafa TOPSAKAL
- 168 Hasan CİRİT
- 169 Mehmet Faik YILMAZ
- 170 Recep UZUN
- 171 Mustafa YILDIRM
- 172 Şefik BAĞCIVAN
- 173 Ekrem KELEŞ
- 174 Hanefi DAMAR
- 175 Bayram ERDOĞAN
- 176 Sabri DEMİRCİ
- 177 Mehmet Besim İSMAİLEFENDİOĞLU
- 178 Şenel YILMAZ
- 179 Mehmet MÜCAHİT
- 180 Aydın İŞBAKAN
- 181 Muhammet İNCEOĞLU
- 182 Mehmet Selim ARIK
- 183 Ramazan ÖZÇELİK
- 184 Hüseyin ÇALIŞKAN
- 185 Kadir KÖTÜLÜKETMEZ
- 186 Halis ÖREN
- 187 Veli BİLGİÇ
- 188 İsmail TEMEL

- 189 Hüsni BAŞARI
- 190 Mustafa HİMMET
- 191 Yahya SEMİZ
- 192 Halil AYDINLI
- 193 Ali ÇELİK
- 194 Müslüm ÇİFTÇİ
- 195 Halil ALTUNTAŞ
- 196 Yunus BIÇAKCI
- 197 Mahmut GÜNDÜZ
- 198 Kerim BULADI
- 199 İsmail İPEK
- 200 Hızır SARIGÜL

5. Dönem Mezunları (08.09.1986 – 07.03.1989)

- 201 Ali OKUTAN
- 202 Ahmet Faruk KULUŞ
- 203 Ramazan EGE
- 204 Celalettin COŞKUN
- 205 Mikdat KUTLU
- 206 Zati ÖZYURT
- 207 Yunus CAN
- 208 Sabri ÖZGÖKÇE
- 209 Nurettin KOÇ
- 210 Nedim BAHÇEKAPILI
- 211 Mustafa DERİN

- 212 İsa AKTAŞ
- 213 Abdüssamat TANHAN
- 214 Mehmet GÜNDOĞDU
- 215 Hıdır BAYRAK
- 216 İsmail CANBOLAT
- 217 Halil İbrahim ACAR
- 218 Yavuz FIRAT
- 219 Adnan SERGİ
- 220 Mehmet ALTAY
- 221 Yusuf SANCAK
- 222 Cevdet ÇELEN
- 223 Mehmet EREN
- 224 Ramazan TEKİN
- 225 Mustafa NURGÜN
- 226 İsa GÜRLER

6. Dönem Mezunları (11.01.1988 - 08.06.1990)

- 227 Remzi AYVAZ
- 228 Harun CİMİTOĞLU
- 229 Muhlis AKAR
- 230 Ahmet ERGENEKON
- 231 Mahmut GÖKSU
- 232 Ali ŞAHİN
- 233 Remzi PEHLİVAN
- 234 İsmail YALÇIN
- 235 Semih KESKİN

- 236 İsmail ÜZÜMCÜ
- 237 Hacı Mustafa KILIÇ
- 238 Süleyman GÖKMEN
- 239 Muhittin ORAL
- 240 Nizamettin DOĞAN
- 241 Bünyamin ÇALIK
- 242 Yusuf DOĞAN
- 243 Ünal TAN
- 244 Mehmet OKYAY
- 245 Reşat ÜSTÜN
- 246 Ahmet YAYLA
- 247 Mehmet TOSUN
- 248 Sinan CİHAN

7. Dönem Mezunları(05.12.1988 - 05.06.1991)

- 249 Hayri ALBAYRAK
- 250 Hasan GÖRER
- 251 Ahmet AÇIKEL
- 252 Mustafa ALTUN
- 253 Adem DOBUR
- 254 Halil BEKTAŞ
- 255 Behçet BİLGİN
- 256 Ahmet ÖZVARİNLİ
- 257 Kemal KARADENİZ
- 258 Ömer YILMAZ
- 259 Mustafa DİNÇ

05.12.1988 - 05.06.1991 Yüksek Lisans ve Doktor Kursiyerleri

- 260 Hasan KESKİN
- 261 İbrahim SEZGİN
- 262 Adem ESEN
- 263 Hıdır BAYBARA
- 264 İrfan ÖNAL
- 265 Abdülaziz HATİP
- 266 Mehmet Cüneyt GÖKÇE
- 267 Cemal AĞIRMAN
- 268 Süleyman AKTAŞ
- 269 İbarhim KESER
- 270 Kamil TUNCER
- 271 Ali ARICAN
- 272 Ahmet BEKAROĞLU

8. Dönem Mezunları (23.08.1989 - 23.04.1992)

- 273 Yusuf YURT
- 274 Emin KARABIYIK
- 275 Mahmut ATICI
- 276 Murat ÖZDEMİR
- 277 Zeki SAYAR
- 278 Osman ARSLAN
- 279 Ahmet KARADAŞ
- 280 Emrullah ÜZÜM
- 281 Hasan ÇAKIROĞLU
- 282 Abdulhamit ÖVEÇ

- 283 İbrahim PAÇACI
- 284 İbrahim ÖZDEN
- 285 Cerrah CEBECİ

23.08.1989 - 23.04.1992 Yüksek Lisans ve Doktor Kursiyerleri

- 286 Ahmet YAMAN
- 287 Hızır Hilmi YILMAZ
- 288 Muhammed GÜNAYDIN
- 289 İbrahim ALTAN
- 290 Hacı Ahmet ÖZDEMİR
- 291 Hasan ERDOĞAN
- 292 Şükrü KABUKÇU
- 293 Hüseyin KOÇ
- 294 Fatma ÖMEROĞLU ERGÜNEŞ
- 295 Orhan KAYMAK
- 296 Mustafa Necip YILMAZ
- 297 Mehmet Emin KOÇ
- 298 Ahmet TÜCCAR

9. Dönem Mezunları(19.09.1990 - 13.05.1993)

- 299 Kemal UÇKUN
- 300 Abdurrahman HEKİMOĞLU
- 301 Sait ÇAVUŞOĞLU
- 302 Süleyman ÇOBAN
- 303 İsmail ŞAHİN
- 304 Celal ŞAHİN

- 305 İlyaz ÖZYAKA
- 306 Ali KILINÇ
- 307 Şükrü AKTOPRAK
- 308 Bilal PARLAK
- 309 Ahmet BİLGİ
- 310 Kadriye AVCI ERDEMLİ

19.11.1990 - 13.05.1993 Yüksek Lisans ve Doktora Kursiyerleri

- 311 Mustafa AKÇAY
- 312 Yaşar YİĞİT
- 313 Bahattin TURGUT
- 314 Mustafa KAHRAMAN
- 315 Ömer KESKİN
- 316 Yüksel SALMAN
- 317 Mustafa BAHADİROĞLU

10. Dönem Mezunları (20.04.1992 - 12.08.1994)

- 318 Enver TÜRKMEN
- 319 Abdulkadir ÇAKIL
- 320 Talat İLBAHAR
- 321 Muharrem ATEŞ
- 322 İsa SOLMAZ
- 323 Kamil BARAN
- 324 Kadir ÜNAL
- 325 Mustafa TÜRKEN
- 326 Gıyasettin YILMAZ

- 327 Mehmet ÇALIŞKAN
- 328 Halil TAŞ
- 329 Şevket ÇOLAKÇA
- 330 Yusuf AĞBAYRAM
- 331 Mustafa ERKAN
- 332 Abdullah BİLECE
- 333 Cemalettin BAL
- 334 İsmail HISIM

11. Dönem Mezunları (29.03.1994 - 02.08.1996)

- 335 Şahmettin ÖZDEMİR
- 336 Mustafa KARAMAN
- 337 Abdurrahim SEÇGİN
- 338 Mehmet CESUR
- 339 Zekeriya ÇALLI
- 340 Faruk LATİFOĞLU
- 341 Mehmet YİĞİT
- 342 Hasan Ali YILDIZ
- 343 Zekeriya ÇELİK
- 344 Ahmet SÜZEN
- 345 Necati TOPALOĞLU
- 346 Hüseyin DEMİRTAŞ
- 347 Mehmet KARATUĞ
- 348 Hüseyin DİNLER
- 349 Hüseyin TANER
- 350 Sabri DEMİR

- 351 Erdoğan ARSLANTAŞ
- 352 Nazım HAKSEVER
- 353 Mevlüt GÜDER
- 354 Abdulkadir KEŞVELİOĞLU
- 355 Ramazan ÖKTEN
- 356 Menderes KARAPUNAR
- 357 Halil ERİŞ
- 358 Mehmet TOK
- 359 Ahmet ARSLAN
- 360 Mustafa ARDA
- 361 Hasan KUZEYTEMİZ

12. Dönem Mezunları (13.03.1996 - 31.07.1997)

- 362 Mecit CAN
- 363 Ramazan MUSLU
- 364 İbrahim ÇETEKAYA
- 365 Yakup ŞENER
- 366 Abdülmuttalip PEŞE
- 367 Mehmet YAMAN
- 368 Zeki YAVUZYILMAZ
- 369 Mehmet ÇOBAN
- 370 Nizamettin İzbudak COŞKUN
- 371 Abdurrahman ŞAHİN
- 372 Bayram YILMAZ
- 373 Kamil Özcan DEMİR
- 374 Seyid Ali TOPAL
- 375 Celal SÜRGEÇ

- 376 Hadi KESKİN
377 Muammer KAVŞAK
378 Yusuf SARIKAYA
379 Üsame ANLAĞAN
380 Yaşar KAĞITÇI
381 Ali Osman ORUM
382 Veysel KÜKREK
383 Necdet ARMAN

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

384	Selim Mümin MEHMET	- Bulgaristan
385	Fahri Nuri NECİP	- Bulgaristan
386	İsmail Ali GÖÇ	- Bulgaristan
387	Abdullah Musa MUSA	- Bulgaristan
388	İbrahim Ahmet KÖRPE	- Bulgaristan
389	Bilal Halil MEHMET	- Bulgaristan
390	Hüseyin Hüseyin ÇİTAK	- Bulgaristan
391	Hilmi Mehmet ALİ	- Bulgaristan

13. Dönem Mezunları (09.09.1996 - 30.07.1998)

- 392 Veli SÜDÜTEMİZ
393 İbrahim GÜNEŞ
394 Mustafa ATILLA
395 Şinasi ÖZTÜRK
396 Mukadder Arif YÜKSEL
397 Turgut ÇAVDAR

- 398 Nurettin Muhtar ACAR
- 399 Ahmet MEHMETALİOĞLU
- 400 Salih BALABAN
- 401 Bedir AYDIN
- 402 Mehmet GENÇ
- 403 Hüseyin AKKAYA
- 404 Şaban ÇAKMAK
- 405 Ali GÜLBAĞCI
- 406 Ali ÇAM
- 407 Ercan AKSU
- 408 Mehmet MÜFTÜOĞLU
- 409 Musa UZUN
- 410 Adem KARAKELEBEK
- 411 Burhan ERİŞ
- 412 Ahmet KOCABAŞ
- 413 Yasir ATAŞ
- 414 Mehmet Mübarek ÇELİK

14. Dönem Mezunları (06.10.1997 - 29.07.1999)

- 415 Sacit Emiri
- 416 Davut POLAT
- 417 Nazım KEÇECİ
- 418 Ahmet YILMAZ
- 419 Hasan GÜLER
- 420 İsmail YILDIZ
- 421 İbrahim TÜREDİOĞLU

- 422 Cemal IŞIK
- 423 İbrahim MEMİŞ
- 424 Mehmet UZUNCA
- 425 Ekrem Hilmi KALAFAT
- 426 Nuh ARSLAN
- 427 Rıza ARI
- 428 Halil KARA
- 429 Abdurrahman AYDIN
- 430 Recep Şükrü BALKAN
- 431 Ahmet TOKGÖZ
- 432 Adem AYGÜL
- 433 Seyfullah ÇAKIR
- 434 Yunus AKKAYA
- 435 Abdullah BAL
- 436 Hüseyin BAŞ

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

437 Ahmet Hüseyin KIRHASAN	- Bulgaristan
438 Aydın Ömerosman HALİL	- Bulgaristan
439 Bayram Tahirov PAYTALOV	- Bulgaristan
440 Şerif İsmet HÜSNÜ	- Bulgaristan
441 Yusuf Salih YUSUF	- Bulgaristan

15. Dönem Mezunları (07.09.1998 - 28.07.2000)

- 442 İbrahim KÖSE
- 443 Akif PUSMAZ

- 444 Hüseyin GÜVEN
- 445 Ziya ALBAYRAK
- 446 Dilek MALKOÇ
- 447 Zeynep AYHUN ÖZBEK
- 448 Salime EKEN
- 449 Yaşar SANLAV
- 450 İbrahim Halil DEMİR
- 451 Mehmet Selman MALKOÇ
- 452 Şevket ŞİMŞEK
- 453 Abdulkadir BOŞAL
- 454 Bilal DOĞAN
- 455 Recep APAYDIN
- 456 Metin AYKUT
- 457 Mustafa AKPINAR
- 458 Mustafa AKDAĞ
- 459 Ahmet KIŞLIKAYA
- 460 Ali ÜNAL
- 461 Halil KOCAOĞLU
- 462 Ramazan TOPCAN
- 463 Mehmet ÇELEBİ
- 464 Aydın YIĞMAN
- 465 Rıdvan KARATAŞ
- 466 Ömer YAY
- 467 Ahmet UYSAL
- 468 Vedat BAŞSAN
- 469 İbrahim KADIOĞLU

- 470 Abdurrahman ŞAHİN
- 471 İdris BOZKURT
- 472 Kazim TÜRKMEN
- 473 Muhammet SUIÇMEZ
- 474 Sadık ERENBAŞ
- 475 Bekir MURAT

16. Dönem Mezunları (06.09.1999 - 06.03.2002)

- 476 Mehmet BİLGİN
- 477 Hasan İZMİRLİ
- 478 Durmuş Ali ÇAKIR
- 479 Hanife OSMANOĞLU
- 480 Mehmet Münip ŞALLIOĞLU
- 481 Ahmet DEMİRER
- 482 Ahmet KARAGÖZ
- 483 Hüseyin KARAYAKA
- 484 Yaşar Seracettin BAYTAR
- 485 Mahmut ÇELİKOĞLU
- 486 Abdullah KILIÇ
- 487 Mustafa Kemal ÖNDER
- 488 Muhsin ÖZDEMİR
- 489 Vehap KAPICIOĞLU
- 490 Temel KACIR
- 491 Muteber Gülsefa UYGUR
- 492 Abdulkadir ALBAYRAK
- 493 Murat OSMANOĞLU

- 494 Abdullah PAMUKLU
- 495 Murat ÇAKIR
- 496 Bahri ŞAMAT
- 497 Rüstem CAN
- 498 Arif CEVLEK
- 499 Burhan BİLGİN
- 500 İmran ELAGÖZ TAŞKIN
- 501 Fahri TÜFEKÇİOĞLU
- 502 Ahat TAŞÇI
- 503 Kadir KÜÇÜK
- 504 Yusuf CİĞER
- 505 Nusret DEDE
- 506 Bekir FINDIK
- 507 Mehmet Fatih YILDIRIM
- 508 İlyas YILMAZTÜRK
- 509 Veysel KAZI
- 510 Şenol TIRYAKI
- 511 İhsan ŞENOCAK
- 512 Zahit DEMİREL
- 513 Aziz BUL
- 514 Enver Osman KAAN
- 515 Fahrettin KAYA
- 516 Mehmet UZUN
- 517 Hasan CANSEVEN
- 518 Müslüm YILDIRIM
- 519 Nurettin ÇELİK

- 520 Adil BOR
- 521 Tevfik İŞCEN
- 522 Muhammet Emin KILIÇ
- 523 Abdullah KARACA

17. Dönem Mezunları (18.09.2000 - 30.12.2002)

- 524 Uğur EMİROĞLU
- 525 Caner AKDEMİR
- 526 Osman EKŞİOĞLU
- 527 Nuri DERDİYOK
- 528 Suat OKUYAN
- 529 Erdal ATALAY
- 530 Bünyamin ALBAYRAK
- 531 Mehmet TEKİN
- 532 İsmail AKBULUT
- 533 Fatih KURT
- 534 Mahmut TÜRK
- 535 Bünyamin KAHRAMAN
- 536 Remzi BİRCAN
- 537 İsmail ÇİÇEK
- 538 Coşkun KAHRAMAN
- 539 İhsan YEĞEN
- 540 Genç ağa SAYAN
- 541 İlhan İNAN
- 542 Ahmet BAYER
- 543 Yusuf GENÇ

- 544 Ömer ERDEN
- 545 Faruk ÇELİK
- 546 Yunus ACAR
- 547 Pehlül DÜZENLİ
- 548 Haydar BEKİROĞLU
- 549 Ali İŞBAKAN
- 550 Muhammet BEYLER
- 551 Mustafa YEŞİLORMAN
- 552 Fatih Mehmet KARACA
- 553 Şahin YILDIRIM
- 554 Mustafa KAYIŞ
- 555 İslam DEMİRCİ
- 556 Arif YEŞİLOĞLU
- 557 Durmuş AYVAZ

18. Dönem Mezunları (16.12.2002 - 30.07.2004)

- 558 Sinan ÇETİN
- 559 Selahattin ÇELEBİ
- 560 Yusuf TAŞAN
- 561 Mehmet TÜFEKÇİOĞLU
- 562 İbrahim ÖZDEMİR
- 563 Nihat KOÇ
- 564 Selçuk KILIÇBAY
- 565 Murat ALKAN
- 566 Murat AKDOĞAN
- 567 Mehmet Ali BAL

- 568 Osman Bayram LATİFOĞLU
- 569 Ahmet Fuat ÇANDIR
- 570 Ebubekir TATLI
- 571 Mehmet Tefvik YÜCESOY
- 572 Abdurrahman ŞENOĞLU
- 573 Hüseyin BUROĞLU
- 574 Muhammet Ali ASAR
- 575 Hayrettin KILIÇBAY
- 576 Yaşar ÇAPÇI
- 577 Zafer GÜNEŞ
- 578 Halit KIZIL
- 579 Mehmet Sırrı ŞIK
- 580 Mustafa Bülent DADAŞ
- 581 Hüseyin HACIFETTAHOĞLU

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

- 582 Herol TABAK – Arnavutluk (Kosova)

19. Dönem Mezunları (16.12.2002 - 09.06.2005)

- 583 Abdullah BORA
- 584 Resul ERTUĞRUL
- 585 Abdurrahim DİLEK
- 586 Mustafa Ali IŞIK
- 587 Emre ÖNAL
- 588 Muhammed Zeyd ÖZEL
- 589 Furkan ŞAHİN

- 590 Hayati YELKOVAN
- 591 Yüksel GÜZEL
- 592 Ahmet ALTACI
- 593 Abdulhamit EŞMELİ
- 594 Sebahattin TURAN
- 595 Musa BİLGİÇ
- 596 Nihat UZUN
- 597 Fatih ÇELİK
- 598 Mustafa Asım COŞKUN
- 599 Celal BÜYÜK
- 600 Mehmet KILIÇ
- 601 Bekir ENGİN
- 602 Orhan ÖRNEK
- 603 Osman MEMİŞ
- 604 Uğur YILMAZ
- 605 Kadir GÜLER
- 606 Mustafa KORKMAZ
- 607 Ender ÇENGEL
- 608 Faysal ARPAGUŞ
- 609 İhsan BEKTAŞ
- 610 Yüksel BAŞKAN
- 611 Hasan KÜÇÜK
- 612 Kamil Ruhi ALBAYRAK
- 613 İbrahim YILMAZ
- 614 Ahmet Hilmi YAZAR
- 615 Üzeyir GÜR

- 616 Seyfullah EFE
- 617 Eyüp ORHAN
- 618 Adem KARADENİZ
- 619 Şaban SOYTEKİNOĞLU
- 620 İhsan KURT
- 621 Hamit ALBAYRAK
- 622 Fadıl AYÇAN
- 623 Bilal ESEN
- 624 Fatih KESKİN
- 625 İsmail HATİPOĞLU
- 626 Ramazan YILDIRIM
- 627 Abdurrahman HAN
- 628 Ünal BAŞ
- 629 İlyas AKYÜZOĞLU
- 630 Mahmut ÇINAR
- 631 Nurettin İÇTÜZER
- 632 Bayram KARAR
- 633 Aydın BOSTANCI
- 634 Yusuf BEKTAŞ
- 635 Nimet YILMAZ
- 636 Hamide ERBAY
- 637 Şadiye ÇİMEN BAYRAKTAR
- 638 Selahattin ÖZ
- 639 Şevket DİLMAÇ
- 640 Sadi ALPER
- 641 Yaşar DOĞRU

- 642 Mustafa YAVUZ
- 643 Ahmet KOCAKOÇ
- 644 Muharrem GÜL
- 645 Dünder KARAKUŞ
- 646 Zehra ÜLGÜR
- 647 Ömer Faruk ÜNAL

20. Dönem Mezunları (22.09.2003 - 22.03.2006)

- 648 Abdullah ÇOBANOĞLU
- 649 Abdullah IŞIK
- 650 Ahmet ALTUĞ
- 651 Bayram DANACI
- 652 Cemalettin GEZGİÇ
- 653 Fahri ÇELİK
- 654 Hasan Basri YILDIZ
- 655 Hayati SAKALLIOĞLU
- 656 İbrahim KAPANCI
- 657 İshak KARALI
- 658 Kasım KOCAMAN
- 659 Mehmet Sami YILDIZ
- 660 Mehmet TAŞÇI
- 661 Mustafa OĞUZ
- 662 Recep IŞILDAR
- 663 Sabri BAĞCI
- 664 Süleyman GÖKÇE
- 665 Taha NAS

- 666 Umran KILIÇER
667 Vehbi ÖZKAR
668 Veysel IŞILDAR
669 Yahya ÖZEN
670 Yakup YÜKSEL
671 Yavuz YILIDIZ
672 Yusuf İNCEGELİŞ
673 Yusuf YAŞAR

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

674	Talaibek AKUNOV	- Kırgızistan
675	Kanat JUMAGULOV	- Kazakistan
676	Kenjebek CHYİBYLOV	- Kırgızistan
677	Bakyt TULEUOV	- Kazakistan
678	Rashad İBRAHİMOV	- Azerbaycan
679	Sabyr MURATALİEV	- Kırgızistan
680	Yergali ALPYSBAYEV	- Kazakistan
681	Narzhıgıt SARSENBAY	- Kazakistan
682	Emir KAHAYEV	- Azerbaycan
683	Elman ABDULLAYEV	- Azerbaycan

21. Dönem Mezunları (7.11.2005 - 7.05.2008)

- 684 Sait Nuri AKGÜNDÜZ
685 Celal TOKTAŞ
686 Nimet NURDAĞ
687 Selami AYDIN
688 Şakir ŞAHİN

- 689 Haydar HÜYÜK
690 Habil KESKE
691 Mesut ŞEN
692 Nurettin YAKIŞAN
693 Semih ACET
694 İlhami ŞAHİN
695 Yılmaz ÇELİK
696 Mehmet AYDIN
697 Ayfer YALÇINKAYA
698 Ahmet AYDIN
699 Abdüsselam ÖZDERE
700 İbrahim YiĞİT
701 Abdurrahman ENSARİ
702 Cemil Cahit MOLLAİBRAHİMOĞLU
703 Bülen AKAY
704 Kerim ÖZMEN
705 Murat AKÇAY
706 İrfan AÇIK
707 Hasan ATAÇ
708 Mustafa SOYKÖK
709 Osman ALPASLAN
710 Alaattin MEHMETALİOĞLU
711 Ali ANAR
712 Ahmet ÖZBAY
713 Adem GERLEGİZ
714 Hüseyin ACAR

- 715 Hasan Hüseyin GÜNEY
- 716 Mehmet CÖMERT
- 717 Nail ÇAM
- 718 Mehmet ÖZEL
- 719 Abdurrahman AKBAŞ
- 720 Mustafa KÜÇÜKAŞÇI
- 721 Hüseyin İZGİ
- 722 Naim DÖNER
- 723 Mehmet Sadık GÜR
- 724 Nurittin ÖZTÜRK
- 725 Recep SARIKAYA
- 726 Emrah DİNDİ
- 727 Aydın YÖNDEM
- 728 Serdar GÜNLER
- 729 Erkan ŞENOĞLU
- 730 Ahmet BULUT
- 731 Bilal ALBAYRAK
- 732 İbrahim İLHAN
- 733 Sait AKGÜNDÜZ
- 734 Aytekin TOPAL
- 735 Saim İNCEL
- 736 Selim ÇAKIROĞLU
- 737 Muharrem İSLAMOĞLU
- 738 Yavuz HOROZ
- 739 Mustafa IRMAKLI

22. Dönem Mezunları (06.11.2006 - 17.07.2009)

- 740 Abdülkerim SAKAL
- 741 Abdullah VARGELOĞLU
- 742 Halil İbrahim ÖNDER
- 743 İbrahim YAKUT
- 744 Yusuf İbrahim YÜCEL
- 745 Sevgi SAKAL
- 746 Yasemin DAĞCI
- 747 Mahinur ÇALIKOĞLU
- 748 Emrullah ÜLGİN
- 749 Ömer AYDIN
- 750 Harun BEKİROĞLU
- 751 Yusuf ÇİFTÇİ
- 752 Mahmut ERCAN
- 753 Abdullatif AK
- 754 Ekrem SERT
- 755 Mehmet BİRGİN
- 756 Abdulhamid PEHLİVAN
- 757 Engin SARI
- 758 Hasan CANLI
- 759 Mustafa ÖNCÜ
- 760 Bayram DEMİRTAŞ
- 761 Hasan GÜÇLÜ
- 762 Necmettin OĞUR
- 763 Mahmut YILDIZBAŞ
- 764 M. Faruk ÇİFTÇİ

- 765 Ali ÇELİK
766 Serdar TOPALAKÇI
767 Tuncay ALTINIŞIK
768 Zekeriya ABDULAZİZOĞLU
769 Adnan BALTACI
770 Abdullah AKSU
771 Muhammed COŞKUN

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

772	Alı MAMMADOV	- Azerbaycan
773	Jyldyzbek TASHTANOV	- Kırgızistan
774	Bolotbek KURMANBAEV	- Kırgızistan
775	Rauf KAZIMOV	- Azerbaycan
776	Mushfig KHALILOV	- Azerbaycan
777	Azad TOKTANALİYEV	- Kırgızistan
778	Musral ATAMOV	- Kırgızistan
779	Rovshan SÜLEYMANOV	- Azerbaycan
780	Safa MURADOV	- Azerbaycan
781	Jumashbek ASHİMOV	- Kırgızistan
782	Miramбек YUSUPOV	- Kırgızistan

23. Dönem Mezunları (13.10.2008 - 24.06.2011)

- 783 Kazım ÜNSAL
784 Ayşe COŞKUN
785 Emine ZENGİN
786 Rahime Hüma HÜSREVOĞLU

- 787 Fatih TURAY
788 İbrahim DURMAZ
789 Ayhan ŞEN
790 Mehmet Sait ARVAS
791 Abdussamed SÖYLER
792 Emin KAPLAN
793 Necmi ÜNSAL
794 Hidayet AYAN
795 Hasan ERGÜN
796 Ekrem AKMANŞEN
797 Hüseyin ARI
798 Aziz ÇINAR
799 Hasan TURGUT
800 İlhan KAYA
801 Recep YAYLACI
802 Seyhan ÖZSOY
803 Salih TÜRKMEN
804 Hilmi İPEK
805 Bilal DUT
806 Ahmet GÖKDEMİR
807 İbrahim URGANCI
808 Muhammed Atıf YILDIRIM
809 Mehmet Musa ŞİRİN
810 Murat PADAK
811 Zekeriya TÜFEKÇİOĞLU
812 Durumuş Regaib YILMAZ

- 813 İbrahim ÖZKILIÇ
814 Mehmet YAZICI
815 Muhammed Hanefi KACIR
816 Galip USTA
817 Mehmet EKİM
818 Yakup ETİK

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

819	Bakyt TOICHİBAYEV	- Kazakistan
820	Buzurmankul SARBAGYSHOV	- Kırgızistan
821	Kushtarbek MAMATOV	- Kırgızistan
822	Zharkynbai SEBETOV	- Kırgızistan
823	Marat SADYRBAYEV	- Kazakistan
824	Nursadyk AKTANOV	- Kırgızistan
825	Sagynbek KOZUEV	- Kırgızistan
826	Ulan USUPOV	- Kırgızistan
827	Sultanbek TASHMATOV	- Kırgızistan
828	Zeirat NURSEİTOV	- Kazakistan
829	Atabek GALMAMATOV	- Kırgızistan
830	Abdisattar ZHAKYPOV	- Kırgızistan

24. Dönem Mezunları (19.10.2009 - 22.06.2012)

- 831 Akif GÖÇMEN
832 Sami TÜRKEK
833 Alim YÜCER
834 İbrahim ÖZTÜRK

- 835 Seyfettin ERTÜRK
836 Mustafa ÖLMEZ
837 Mustafa ÖZGÜR
838 Murat AKIN
839 Fatih KANCA
840 Nazım TOPHAN
841 Ömer Faruk ARSLAN
842 Ataullah KARTAL
843 Cemalettin NAZLIOĞLU
844 Saffet SEVİM
845 Sami ÇAKMAKPUNAR
846 Mehmet Fatih İLDEŞ
847 Hamza GÖKÇE
848 Mehmet ÖZCAN
849 Mustafa DEMİRCİ
850 Kerim KAYA
851 Nurettin ŞENTÜRK
852 Celalettin TAŞDELEN
853 İsmail Dünder İNCE
854 İlyas ŞANLI
855 Mahmut KAYIŞ
856 Murat PEÇE
857 Ömer BOSTAN
858 Yakup KANSIZOĞLU
859 Ercan ÖZELCE
860 Üveys ATEŞ

- 861 Necmi KARATAŞ
862 Ahmet KAYA
863 Ömer AYDIN
864 Nuh Mehmet GÜZEL
865 Adem ÖZDEMİR
866 Fatih ÖZAKTAN

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

867	Zhamaliddin SULTANOV	- Kırgızistan
868	Abdimalık TURSUNBEKOV	- Kırgızistan
869	Eldiyar CALILOV	- Kırgızistan
870	Aytmamat KARIYEV	- Kırgızistan
871	Rıdvan MAKSUDOV	- Ukrayna (Kırım)
872	Bağzat AKJOLOV	- Kazakistan
873	Hrtık ABDİRAMANOV	- Kazakistan

25. Dönem Mezunları (03.10.2011 - 16.06.2014)

- 874 Ömer YAŞKABAK
875 Şuayip KARATAŞ
876 Mustafa SEZER
877 Muhammet Yasin EREN
878 Feti ULUGÖL
879 Kemal TÜRKMEN
880 Birsen ÖZTOP
881 Emel YAVUZOĞLU ERGİN
882 Dilek SOYLAMIŞ
883 Hakan AYER

- 884 İsmail Hakkı ÖĞRETİCİ
- 885 Mustafa KÜYÜK
- 886 Enes YILMAZ
- 887 Cemil DEMİR
- 888 Harun ÇELEBİ
- 889 İsmail ARABACI
- 890 Metin KARA
- 891 Saim GÜNGÖR
- 892 Muhammed Murat HACIMUSTAFAOĞULLARI
- 893 Mustafa CAN
- 894 Ensar ASLAN
- 895 Süleyman TAŞ
- 896 Ebubekir ŞAHİN
- 897 Ali Mustafa YILDIRIM
- 898 Abdullah BUYANKARA
- 899 Abdülmüttalip GÖKBUNAR
- 900 Mustafa BUDAK
- 901 Salih GÖR
- 902 Yalçın KARACA
- 903 Ramazan KARAKAYA
- 904 Turhan YOLDAŞ
- 905 Ahmet DAĞ
- 906 Gıyasettin DEMİROK
- 907 Mustafa GÜVENÇ
- 908 İrfan ŞAFAK

26. Dönem Mezunları (17.09.2012 – 12.06.2015)

- 909 Sümeyye ONUK
- 910 Tuba KAYA
- 911 Melek ALÇIN
- 912 Ulviye AKGÜN
- 913 Azime MERVE TAŞDELEN
- 914 Fatma Hatice SİS
- 915 Şeyda BERTAN UYSAL
- 916 Ayşenur YILDIRIM
- 917 Müseffa AKBULUT
- 918 Fikriye ÖZKAN
- 919 Mukaddes GÜREL
- 920 Salih ŞAHİN
- 921 İsmail ÇINAR
- 922 Hikmet ÇADIR
- 923 Mehmet KARA
- 924 Cebbar ÇAKMAK
- 925 Yasin ERDEN
- 926 Muhammer KUZU
- 927 Osman Nuri DEMİR
- 928 Mustafa KESKİN
- 929 Ahmet KAZAN
- 930 Ali BENLİ
- 931 İbrahim GÖKÇE

27.Dönem Mezunları (09.09.2013 - 06.05.2016)**Yabancı Uyruklu Kursiyerler**

932	Mirratbek ARZİEV	-Kırgızistan
933	Sadiridin ABDURAİMOV	-Kırgızistan
934	Kanatbek OROZBEKOV	-Kırgızistan
935	Ruslan GADJIKHALILOV	-Gürcistan
936	Shirkhan CHOBANOV	-Gürcistan
937	Abdulkadir ABDURRAHMAN	-Çin (Uygur)
938	Bekir UMİRKULOV	-Kazakistan
939	Aitzhan ABDİROV	-Kazakistan
940	Adilkhan ZHUNISSOV	-Kazakistan
941	Asilbek ISAKOV	-Kırgızistan
942	Serikcan KENDEBAY	-Moğolistan

28. Dönem Mezunları (09.09.2013 - 06.05.2016)

943	Aysel İÇ
944	Ayşegül DENİZ
945	Betül AYDIN
946	Döndü DEMİRCİ
947	Melek CİNGÖZ
948	Melek MENTEŞE
949	Saadet CEBESOY
950	Cemil MUTLU
951	Cumali BAYLU
952	Ekrem KÜÇÜK
953	Enes UYANIK

- 954 Mecid ERTÜRK
- 955 Salih KÖSE
- 956 Selamet AKYASAN
- 957 Ümit KARTAL
- 958 Abdurrahman KOÇ
- 959 Faruk USLU
- 960 Hüseyin KÜÇÜK
- 961 İsmail KAYA
- 962 Mahmut Yasir ÖZCAN
- 963 Ramazan TUTAL
- 964 Sinan ÖZDEMİR
- 965 Tuncay TUNÇ

29. Dönem Mezunları (01.09.2014 - 06.08.2017)

- 966 Ahmet ACAR
- 967 Ahmet UYAR
- 968 Çelebi GÜN
- 969 Gökhan YILDIRIM
- 970 İsa DEMİRKAYNAK
- 971 İshak UYSAL
- 972 Mahmut VANLIOĞLU
- 973 Mehmet KARAASLAN
- 974 Murat SELCİ
- 975 Mustafa EKİN
- 976 Mücahit TURGUT
- 977 Yaşar GÜNGÖR

- 978 Yusuf ARIKANER
979 Zübeyir IŞIK
980 Emine UYSAL
981 Emine Büşra Nur ŞAHİN
982 Fahriye ERDOĞMUŞ
983 Gülsüm SOYDAN
984 Hatice SÜMER
985 Merve ŞENGÜN
986 Nermin KAHRAMAN
987 Reyhan ARSLAN
988 Sümeyra BENZOUINE
989 Yasemin TUNÇ
990 Elif ATLI

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

991	Marıbzhan AKHMETOV	-Kazakistan
992	Nurlan MURAT	-Kazakistan
993	Nurlybek KUZENBAYEV	-Kazakistan
994	Sabit ABDYZHAPAROV	-Kazakistan
995	Sydyk BABAY	-Kazakistan
996	Yerassyl KALKYMAN	-Kazakistan
997	Bauyrzhan ORMANOV	-Kazakistan
998	Murod ABDIKHAALIKOV	-Kazakistan
999	Tamirlan IBRAYEV	-Kazakistan
1000	Yerkinbek ZHANGABAY	-Kazakistan
1001	Yernur KANAPIYANOV	-Kazakistan

30. Dönem Mezunları (24.08.2015 - 18.05.2018)

- 1002 Büşra ŞAHİN
- 1003 Cennetiye TOKMAK
- 1004 Durdane COŞKUN
- 1005 Elif Nur DURUMUŞ
- 1006 Hacer FINDIKLI
- 1007 Hatice ENGİN ERSOY
- 1008 Hilal TÜFEKÇİ
- 1009 Özlem KALYONCU ŞİRİN
- 1010 Zehra GÖKBULUT
- 1011 Zeynep Betül ARSLAN
- 1012 Abdülhalim YILMAZ
- 1013 Ahmet YİĞİT
- 1014 Aydın DEMİREL
- 1015 Fatih ÖZDEN
- 1016 İlker ÇALIŞKAN
- 1017 İsmail AÇAR
- 1018 Kasım ÇELİK
- 1019 Kenan ÇAKMAK
- 1020 Mehmet KOCAGÖZ
- 1021 Mehmet Salih UÇAR
- 1022 Murat YILMAZ
- 1023 Osman DÜGER
- 1024 Sabri ÇAYAN

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

1025	Talantbek MAMATOV	-Kırgızistan
1026	Malıka ISMONZHANOVA	-Kırgızistan
1027	Komolakhon ROZIEVA	-Kırgızistan
1028	Aısuluu ADYLBEKKYZY	-Kırgızistan
1029	Shirmanai KAMILOVA	-Kırgızistan

31.Dönem Mezunları (19.09.2016 - 29.04.2019)

1030	Abdullah BOSTAN
1031	Abdolvahit KAMALI
1032	Adem ÖZDEMİR
1033	Ahmet BARAN
1034	Bayram ÖZTÜRK
1035	Hamza KÖSE
1036	Kazım ATCI
1037	Mahmut DİLEK
1038	Mehmet USTA
1039	Mesut GÜLTEPE
1040	Muhammed Halit KAYA
1041	Murat LİV
1042	Musa ALTUNKAYA
1043	Muzaffer CIRIK
1044	Ömer TİRYAKİ
1045	Fatma KERTEL
1046	Fatma Şeyda KATRAN
1047	Halime Esra ÖZDEMİR

- 1048 Hanife MİRAN
- 1049 Hatice YAZICIOĞ
- 1050 Meryem OMAROV
- 1051 Nazlı KOCADAĞ
- 1052 Nigar GEDİK
- 1053 Rabia JAMAM ARSLAN
- 1054 Rukiye GÜRLER
- 1055 Samia ERKOÇ
- 1056 Vesile RAMANLI
- 1057 Zeliha GÜLLER
- 1058 Zeynep BÜLBÜL
- 1059 Zeynep TUNCA

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

- 1060 Erkegul ABDULLAKYZY -Kırgızistan
- 1061 Gulshan BAKIROVA -Kırgızistan

32.Dönem Mezunları (18.09.2017)

- 1062 Abdülkadir ILIMAN
- 1063 Abdulsamet CİÇER
- 1064 Ali ÇAĞLAYAN
- 1065 Ali KÖSE
- 1066 Abdullah Erkan ÇOK
- 1067 Baki GÜMÜŞ
- 1068 Bekir ÖZCAN
- 1069 CebraİL KÜLLÜ
- 1070 Erdem DULUN

- 1071 Fatih AKPINAR
- 1072 Fatih POLATER
- 1073 Fatih ACAR
- 1074 Fatih Samet OKUMUŞ
- 1075 Gökhan BADEM
- 1076 Halil İbrahim ARSLAN
- 1077 Halil İbrahim TEKİN
- 1078 Hüseyin ANKARALI
- 1079 İlyas MUSLU
- 1080 İsmail KAYA
- 1081 İsrafil DEMİRHAN
- 1082 Mahmut Necmettin BENLİ
- 1083 Mahsum HAMZAOĞLU
- 1084 Muhammed AHISKALI
- 1085 Osman GÜL
- 1086 Ömer AK
- 1087 Rasim İVDİL
- 1088 Rıdvan GÖNÜLLÜ
- 1089 Selahattin ÖZGEN
- 1090 Seyfullah DEMİR
- 1091 Seyyit ALÇI
- 1092 Süleyman Sinan FAKİBABA
- 1093 Ayşe GÜREL
- 1094 Betül ALTIN
- 1095 Emine ÖZDEMİR
- 1096 Fadime ALTUN

- 1097 Fatma TÜRK BEN
- 1098 Özlem DEMİR
- 1099 Rabia KARDOĞAN
- 1100 Raşide SUBAŞI
- 1101 Yasemin ÇINAR
- 1102 Yasemin YAZICIOĞLU

İhtisasta halen eğitime devam eden kursiyerler

33.Dönem Mezunları (17.09.2018)

- 1103 Huriye AKBIYIK
- 1104 Hülya CEVAHİR
- 1105 Kübra ÖZTÜRK
- 1106 Nesibe İHTİBAR
- 1107 Neslihan UZUN
- 1108 Nuran İLHAN
- 1109 Pakize YETİMOVA
- 1110 Senanur ALPER
- 1111 Zeynep ÇELİK
- 1112 Zeynep ERBAY
- 1113 Zeynep TUNCAY
- 1114 Amine BAYRAM
- 1115 Ayşe KIRDAR
- 1116 Bilge EKİNCİ
- 1117 Dilber AKÇAY
- 1118 Elif AKYÜZ
- 1119 Emine OĞUZ OKUMUŞ

- 1120 Fatma KOÇ
- 1121 Fatma Şükran YILDIRIM
- 1122 Gülnihal BORA
- 1123 Halime ÖZEN
- 1124 Hayrunnisa AKDAŞ
- 1125 Huriye ABAYDIN
- 1126 Zeynep CEYLAN
- 1127 Abdulkadir BAŞKAL
- 1128 Abdullah GÖKOĞLU
- 1129 Adem ARAZ
- 1130 Ahmet TOP
- 1131 Ahmet Şakir UZUN
- 1132 Ali Osman UŞAK
- 1133 Ali Osman DAĞLI
- 1134 Enes KAYA
- 1135 Fahri HANİ
- 1136 Fatih TAYAK
- 1137 Heybetullah EVREN
- 1138 İsa YILMAZ
- 1139 Mehmet KORKMAZ
- 1140 Muhammed Şarih EMİN
- 1141 Muhammet KOÇ
- 1142 Muhammet Enes YILDIZ
- 1143 Murat GÖÇER
- 1144 Ömer TUNCAY
- 1145 Servet GÜLER

1146 Üsame MOLLAOĞULLARI

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

1147	Farzene KERİMİ	-Afganistan
1148	Maral ABDYKADYRKYZY	-Kırgızistan
1149	Kanyshai SAPARBEKOVA	-Kırgızistan
1150	Zharkynai DORDOEVA	-Kırgızistan

34. Dönem Mezunları (09.09.2019)

1151	Adem TAŞ
1152	Ahmet Salih YILDIRIM
1153	Bilal DEMİRKOL
1154	Emrullah YAYLA
1155	Eyüp CEYHAN
1156	Fatih Mehmet SAVAŞ
1157	Hamza ARSLAN
1158	İbrahim Celil ÖZENDİ
1159	Metin ASLAN
1160	Muhammet Halil DEMİRBAŞ
1161	Mustafa ARSLAN
1162	Mustafa SOLMAZ
1163	Recep ÜSTÜN
1164	Yunusemre GÖNÜLTAŞ
1165	Ziyaeddin OĞUZ
1166	Ayşe ÖZYURT
1167	Bahar ULAŞKIN

- 1168 Bahar Canset DÜNDAR
1169 Betül PEHLİVAN
1170 Büşra ALTINDAĞ
1171 Elif MENTEŞ
1172 Emine AVCI
1173 Feyza ŞİMŞEK
1174 Gamze TÜRKDOĞAN
1175 Hatice Nur NAMAL
1176 Mebrure Hanife ÖZBAKIR
1177 Meryem BULDUK YILMAZ
1178 Nagihan TURAN
1179 Nil ALTUNDAL
1180 Nurdan Zeynep ÖZBAŞ
1181 Nursena YILMAZ
1182 Sümeyye ASA
1183 Sümeyye BÖLÜK
1184 Şeymanur ŞAMAT
1185 Zehra ÇALIŞKAN
1186 Züleyha KILIÇ

Yabancı Uyruklu Kursiyerler

1187	Ebuzer KILIÇ	-Hollanda
1188	Ethem YILMAZ	-Fransa
1189	Hasan ZEYREK	-Fransa
1190	İsa ATAŞ	-Fransa
1191	İsmail MERCİMEK	-Hollanda
1192	Muhammed EKİNCİ	-Fransa

AŞERE MEZUNLARIMIZ

1. Dönem Mezunları (30.03.1976 - 2.07.1979)

- 1 Ali KOÇ
- 2 Abdullah SARIÖZKAN
- 3 Ramazan PAKDİL
- 4 Bekir ERGENÇ
- 5 Osman ŞEKER
- 6 Cevat TİRYAKİOĞLU
- 7 Abdullah ALDIR
- 8 Turan BAYCAN
- 9 Mehmet DEMİR
- 10 İbrahim TANRIKULU
- 11 Mehmet IŞILDAK
- 12 İbrahim GÜNDOĞAN
- 13 Mahmut EKŞİ
- 14 Yusuf AÇIRMAN
- 15 Sami DEMİR
- 16 Sıtkı GÜLLE
- 17 Mustafa TÜRKMEN
- 18 Mehmet SEVİNÇ

2. Dönem Mezunları (12.05.1980 - 12.05.1983)

- 19 Halil TATLIGÜL
- 20 Temel BAYRAM
- 21 Celal NİŞANCI
- 22 Müşir YALÇIN

- 23 Nazir KARALI
- 24 Yusuf ŞUŞOĞLU
- 25 Cihat DURMUŞ
- 26 Mehmet BERBER
- 27 Talip AKBAL
- 28 Süleyman KOCATÜRK
- 29 Burhan GENÇER
- 30 Mehmet GÜNEY
- 31 Necati AKTÜRK
- 32 Mehmet ÇEVİK
- 33 Muhittin ALTUN
- 34 Ali KURAKCI

3. Dönem Mezunları (10.10.1983 - 06.10.1986)

- 35 Harun BAKTI
- 36 M. Zeki GÜNTAY
- 37 Mustafa KOÇ
- 38 Arslan YILDIZ
- 39 Mustafa KALAYCI
- 40 Yusuf TAŞTAN
- 41 Maksut GÜLER
- 42 Özdemir KARTAL
- 43 Zekeriya BAL
- 44 Tahsin BAŞAK
- 45 Ahmet OLGUN
- 46 Ahmet YİÇİT

- 47 Hüseyin BEYAZ
- 48 A. Kerim NERMENLİ
- 49 Yılmaz SARITEN
- 50 Mustafa BAYRAKTAR
- 51 Ali ÇELİK
- 52 Nurullah DEMİR
- 53 Davut ÖZEN
- 54 Abdülhamit YAZICI
- 55 Halil TENGİR
- 56 Hayati KILIÇ
- 57 Ahmet AVŞAR
- 58 İbrahim GÜRLERİN
- 59 Ahmet ERDOĞAN
- 60 Celal KALKAN
- 61 Hasan BASRİ
- 62 Mehmet SÖNMEZOĞLU
- 63 Fahri YILMAZ
- 64 Ramazan TURAN
- 65 Cemal ÖZTÜRK
- 66 Hüseyin ÇAVUŞOĞLU
- 67 Aydın GÜNEŞ

4. Dönem Mezunları (15.06.1987 - 08.06.1990)

- 68 M. Zeki İSPİR
- 69 M. Ali KURT
- 70 Selahattin GÜL
- 71 Muhammet AZAK

- 72 Hızır KOMAN
- 73 Recep ÇAMUR
- 74 Hüseyin KIYMIK
- 75 Osman CANIMKURBEY
- 76 Salim DERDİYOK
- 77 Emrullah AKTAŞ
- 78 Mehmet AKBAŞ
- 79 Osman BİZKEVELCİ
- 80 Bahri KAZAN
- 81 Asim ALPER
- 82 Necati KEÇECİ
- 83 Fikret AYDIN
- 84 Nihat OKUTAN
- 85 Ahmet YURTSEVEN
- 86 İzzet KARAKURAN
- 87 Ali KORGUN
- 88 Süleyman DEMİRAY
- 89 Mustafa ÇİFT
- 90 Salih ELMAS

5. Dönem Mezunları (21.01.1991 - 21.01.1994)

- 91 Ahmet ERTÜRK
- 92 Mehmet İNAN
- 93 Hüseyin ULUSAL
- 94 Mustafa AKARSU
- 95 Nazim DİKİCİ
- 96 Gürsel TURHAN

- 97 Ali ŞAHİN
- 98 Şevket KURT
- 99 Hasan ALGÜL
- 100 Yunus KESKİN
- 101 Mansuri AKTAŞ
- 102 M. Ali VAR
- 103 Mustafa ERGÜN
- 104 İhsan DEMİRCİ
- 105 Mustafa SABIRLI
- 106 Necati AKPINAR
- 107 Mahmut YILMAZ
- 108 M. Kadir HINISLIOĞLU
- 109 İdris ÖZTÜRK
- 110 Ahmet AKINCI
- 111 Adnan KÖSEOĞLU
- 112 Nazmi ÇELİK
- 113 İsmail CESUR

6. Dönem Mezunları (18.04.1995 - 21.08.1998)

- 114 Ali SARIKAYA
- 115 Suat GÖZTOK
- 116 Abidin ŞENTÜRK
- 117 Osman KARAPINAR
- 118 Mehmet KORKMAZ
- 119 Y. Kadir USTAOĞLU
- 120 Alaaddin DERMAN

7. Dönem Mezunları (21.09.1998 - 31.07.2001)

- 121 Halim GARİP
- 122 Ayhan MANSIZ
- 123 Mustafa TİPİ
- 124 Şerafettin ÖZER
- 125 Selman ÖZBAN
- 126 Abdullah BOZ
- 127 Murat SEFİLOĞLU
- 128 Ramazan ARAN
- 129 Fatih OKUMUŞ
- 130 Ali ÖZGELEN
- 131 Metin YEŞİLDAĞ
- 132 Abdurrahman AKÇAY
- 133 Yüksel DEMİRKOPARAN
- 134 Kadir YÜRÜR
- 135 Mustafa ÇELİK

8. Dönem Mezunları (21.01.2002 - 19.01.2005)

- 136 Cuma ÖZTÜRK
- 137 Osman DAŞKIN
- 138 İbrahim NOĞMAN
- 139 Turgut ÇAVDAR
- 140 Kadir ÖKSÜZ
- 141 Aydın ÖZÜN
- 142 Hüseyin KÜÇÜK
- 143 Remzi BEYAZPOLAT

- 144 Halil NARİN
- 145 Mehmet UYAR
- 146 Süleyman AKIN
- 147 Sait BOSAT
- 148 İbrahim ÇAVDAR
- 149 Mahmut ERCAN
- 150 Mücahit ÇALIŞKAN
- 151 İsmail YAPRAKÇI
- 152 Mustafa ERTÜRK
- 153 Hamza GÖKÇE
- 154 Hasan KARA
- 155 İsa ELMA
- 156 Ömer ALTUNDAĞ
- 157 Metin ÇAKAR
- 158 Abdurrahim DURSUN
- 159 Kemal AYAYDIN
- 160 Ercan ÇAKIROĞLU
- 161 Galip USTA
- 162 Mehmet GÖKÇE
- 163 Nurettin ŞENTÜRK
- 164 Mehmet ÖZCAN
- 165 Recep BEDEVALAR

9. Dönem Mezunları (21.11.2005 - 21.11.2008)

- 166 Fatih ÇATMAKAŞ
- 167 Mehmet KARADAĞ

- 168 Muhammet ÇELEBİ
169 Eyüp AYDENİZ
170 Ali ÖZTÜRK
171 Ali DERMAN

10. Dönem Mezunları (13.10.2008 - 13.10.2011)

- 172 Mehmet KILIÇ
173 Mesut GÜNER
174 Salih AKYÜZ
175 Ramazan GÖKTAŞ
176 Musa COŞKUN
177 Sedat AYDINLI
178 Sami AYAYADIN
179 Emrah SEÇER
180 Hüseyin MERMER
181 Yusuf KARADAYI
182 İsmail ÇINAR
183 Yavuz MUTLU
184 Fikret GÜL
185 Adem BİLİR
186 İsmail YILDIZ
187 Yaşar CUHADAR
188 Abdullah KARDUZ
189 Tuncer ZERDALİ
190 Ahmet ŞAHİN
191 Yunus Ziya KURŞUN

11. Dönem Mezunları (21.11.2011 - 21.11.2014)

- 192 Bekir ÇETİNTAŞ
- 193 Yunus CAMADAN
- 194 Adem SEYMEN
- 195 Muhammed GÜNTAY
- 196 İbrahim AKSOY
- 197 Abdullah KARAASLAN
- 198 Davut KIZILKAYA
- 199 Abdulhadi YOLCU
- 200 Doğan BODUR
- 201 Mustafa KIZILCAOĞLU
- 202 Cemal DEDE
- 203 Ahmet DİNÇ
- 204 Faruk YAZAR
- 205 İsa KIRTEPE
- 206 Mahmut DİLEK
- 207 Destan KURT
- 208 Muharrem DAĞ
- 209 Muhammed Rıfat ÇINAR
- 210 Mustafa ALTIN
- 211 Kasım KUZYURT
- 212 İsmail TURAN
- 213 Mehmet DEMİRCİ

12. Dönem Mezunları (07.09.2015 - 22.07.2018)

- 214 Abdullah GÖKOĞLU

- 215 Ahmet Arif AKBABA
- 216 Ali ÇELİK
- 217 Doğan YILMAZ
- 218 Ebubekir TAŞKIN
- 219 Emrah EŞİYOK
- 220 Enes KAYA
- 221 İbrahim ÖNGEL
- 222 Mehmet CİN
- 223 Mehmet TOKGÖZ
- 224 Mehmet Mubin DÜZGÜN
- 225 Mustafa KÖRPE
- 226 Olcay TÜLÜCE
- 227 Salih Zeki KAPLAN
- 228 Selçuk ARSLAN
- 229 Yakup BULUTLU

Kıraatta halen eğitime devam eden kursiyerler

13. Dönem Mezunları (09.09.2019)

- 230 Abdullah GÜLLÜCE
- 231 Abdülaziz ŞEKER
- 232 Adem ÇATAL
- 233 Ali İmran ÇOŞKUN
- 234 Emrullah TOSUN
- 235 Enes ÇUKUR
- 236 Fahrettin AYDOĞAN
- 237 Fevzi YAZICI

- 238 Hasan KARABACAKOĞLU
239 Hidayet TOKNAL
240 İrfan ORHAN
241 Mehmet ÖZÜDOĞRU
242 Mehmet Nurullah ÇAKIR
243 Muhammed DEMİRCİ
244 Muhammet Mustafa SERDAŞ
245 Murat SOYDAL
246 Mustafa KOÇYİĞİT
247 Mustafa BABAT
248 Sinan GÜLEÇ
249 Yakup ALTINSOY
250 Yasin BEDİR
251 Yasin ÇÖLLÜ
252 Yaşar GÜLEÇ
253 Yüksel AKBAŞ

EK 2: TABLOLAR: MÜFREDATLAR

1. İHTİSAS MÜFREDAT TABLOLARI

1.1. 1999 yılında kabul edilen program ve bu programın üç aylık müfredat tabloları aşağıdaki gibidir:

T. 1. 1: Hazırlık I. 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Kur'an-ı Kerim	2	24	Kur'an-ı Kerim	
Kur'an-ı Kerim Meâl Çalışması	5	60	Kur'an-ı Kerim	1-10. cüzler.
Arapça Nahiv	6	72	Şerhu Katri'n-nedâ, ed-Dürûsu'n-nahviyye	Kitaptaki konular. 2. kitap.
Arapça Muhadese	5	60	el-Arabiyyetü li'l-hayat Gazete ve dergiler	2. kitap. Öğretmen tarafından seçilir.
Arapça Metinler	4 2	48 24	el-İhtiyar Edebî Metinler	Taharet ve namaz bölümleri Öğretmen tarafından seçilir.

T. 1. 2: Hazırlık II. 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat
(Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Kur'an-ı Kerim	2	24	Kur'an-ı Kerim	
Kur'an-ı Kerim Meâl Çalışması	5	60	Kur'an-ı Kerim	11-20. cüzler.
Arapça Nahiv	6	72	Şerhu Katri'n-nedâ, ed-Dürûsu'n-nahviyye	Kitaptaki konular. 2. kitap.
Arapça Muha-dese	5	60	el-Arabiyyetü li'l-hayat Gazete ve dergiler	2. kitap. Öğretmen tarafından seçilir.
Arapça Metinler	4 2	48 24	el-ihtiyar Edebî Metinler	Zekat ve Oruç bölümleri Öğretmen tarafından seçilir.

T. 1. 3: Hazırlık III. 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat
(Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Kur'an-ı Kerim Meâl Çalışması	5	60	Kur'an-ı Kerim	21-30. cüzler.
Arapça Nahiv	6	72	Şerhu Katri'n-nedâ, ed-Dürûsu'n-nahviyye	Kitaptaki konular. 3. kitap.
Arapça Muhade-se	5	60	el-Arabiyyetü li'l-hayat Gazete ve dergiler	3. kitap. Öğretmen tarafından seçilir.
Arapça Metinler	4 2	48 24	el-İhtiyar Edebî Metinler	Hac ve Kurban bölümleri Öğretmen tarafından seçilir.
Belâgat	5	60	el-Belâgatü'l-vâdiha	Kitaptaki konular.

T. 2. 1: İhtisas I: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	6	72	Celaleyn Tefsiri İbn Kesir Tefsiri	Son cüzün tamamı Yasin, Fetih, Hucurat sûreleri.
Hadis Usûlü	2	24	Teysîru mustalahu'l-hadis veya Şerhu Manzûmeti'l-Beykûniyye	Kitaptaki konular.
Hadis	3	36	Teysîru'l-allâm şerhu Umdeti'l-ahkâm, Sübûlü's-selâm gibi kitaplar	Kitaptaki konular.
İslam Hukukuna Giriş	2	24	el-Medhal (Abdülkerim Zeydan)	Nizamü'l-milkiyye
Akâid	3	36	Şerhu'l-Emâlî, el-Bidâyetü fî Usûli'd-dîn vb.	Kitaptaki konular.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Muhtâr el-Hidâye el-Ahvâlü's-şahsiyye	2. cüz Şirket bölümü Nikâh bölümü.

T. 2. 2: İhtisas II: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	6	72	Nesefi Tefsiri	Okunacak sureler, öğretmen tarafından seçilir.
Hadis Usûlü	2	24	Teysîru mustalahu'l-hadis veya Şehu Manzûmeti'l-Beykûniyye	Kitaptaki konular.
Hadis	3	36	Teysîru'l-allâm, Sübûlü's-selâm vb. kitaplar.	Kitaptaki konular.
İslam Hukukuna Giriş	2	24	El-Medhal (Abdülkerim Zeydan)	Kitaptaki konular.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Muhtâr el-Hidâye el-Ahvâlü's-şahsiyye	3. cüz Vakıf bölümü Mehîr ve Nafaka bölümleri.
Fıkıh Usûlü	3	36	el-Veciz (Abdülkerim Zeydan) veya İlmü Usulî'l-fıkıh (A. Hallâf)	Kitaptaki konular.

T. 2. 3: İhtisas III: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat
(Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	3 3	36 36	Nesefi Tefsiri Kâdî Beydâvî Tefsîri	Nur ve Ahzab sûreleri
Hadis	3 2	36 24	Teysîru'l-allâm, Sübülü's- selâm vb. Buhârî	Kitaptaki ko- nular. Okunacak bölüm öğ- retmen tara- fından seçilir.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Muhtâr el-Hidâye el-Ahvâlü's-şahsiyye	4. cüz Alış veriş bö- lümü Talak
Fıkıh Usûlü	3	36	el-Veciz (Abdülkerim Zey- dan) veya İlmü Usulî'l-fıkh (A. Hallâf)	Kitaptaki ko- nular.
Kavâid-i külliye ve Usûl-i fetva	2	24	Şerhu'l-kavâidi'l-fikhiyye	Mecelle'deki 99 kâide ez- berletilecek.

T. 2. 4: İhtisas IV: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	3 3	36 36	Nesefi Tefsiri Keşşâf Tefsiri	Kehf Sûresi
Hadis	3 2	36 24	Teysîru'l-allâm veya Sübûlü's-selâm vb. Müslim	Kitaptaki konular. Okunacak bölüm öğretmen tarafın- dan seçilir.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Muhtâr el-Hidâye el-Ahvâlü's- şahsiyye	5. cüz Alış veriş bölü- müne devam. Talak
Fıkıh Usûlü	3	36	el-Veciz (Abdülke- rim Zeydan) veya İlmu Usulî'l-fıkıh (A. Hallâf)	Kitaptaki konular.
İslam Hu- kuk Felsefesi	2	24	el-Muvâfakât Makâsîdü's-Şerîa vb. kitaplar	Okunacak bölüm öğretmen tarafın- dan seçilir.

T. 2. 5: İhtisas V: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat)

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	3 3	36 36	Nesefi Tefsiri Kurtubî Tefsiri	Nisa Sûresi
Hadis	3 2	36 24	Teysîru'l-allâm veya Sübûlü's- selâm vb. Sünen-i Ebî Dâvud ve Tirmizi	Kitaptaki konular. Okunacak bölüm öğretmen tarafından seçilir.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Hidaye Mukâranetü'l- mezâhib el-Ahvâlü'ş- şahsiyye	Sarf ve Riba bölümleri İddet, sübûtü'n- neseb
Ferâiz	3	36	es-Sirâciyye vb. kitaplar	Kitaptaki konular.
Güncel Fıkıh Prob- lemleri (el- Kadâyâ Fıkhiyye muâsıra)	1	12	Fetâvâ muâsıra (Karadâvi) Kadâyâ Fıkhiyye Muâsıra (R. Bûtî)	

T. 2. 6: İhtisas VI: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat)

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	3 3	36 36	Nesefi Tefsiri Âlûsî Tefsiri	Lokman Sûresi
Hadis	3 2	36 24	Teyşîru'l-allâm veya Sübûlü's-selâm vb. Sünen-i Ebî Dâvud ve Tirmizi	Kitaptaki konular. Okunacak bölüm öğretmen tarafından seçilir.
Fıkıh	4 2 2	48 24 24	el-Hidaye Mukâranetü'l-mezâhib el-Ahvâlü's-şahsiyye	Sarf ve Riba bölümleri Okunacak bölüm öğretmen tarafından seçilir. Radâ' (süt emme)
Ferâiz	2	24	es-Sirâciyye vb. kitaplar	Kitaptaki konular.
Güncel Fıkıh Problemleri (el-Kadâyâ Fıkhiyye muâsıra)	2	24	Fetâvâ muâsıra (Karrâdâvi) Kadâyâ Fıkhiyye Muâsıra (R. Bûtî)	
İrşat ve tebliğ	1	12		

T. 2. 7: İhtisas VII: 3 Ay / 12 Hafta / 288 Saat (Haftada 24 saat).

DERSLER	DERS SAATİ		TAKİP EDİLECEK KİTAP	KONULAR
	Haftalık	Toplam		
Tefsir	3 3	36 36	Nesefi Tefsiri Tefsîr-i Kebîr (F. Er-Râzî)	Lokman Sûresi
Hadis	3 2	36 24	Teysîru'l-allâm veya Sübûlü's- selâm vb. Dârimî, Muvatta'	
Fıkıh	4 2	48 24	el-Hidaye el-Ahvâlü's- şahsiyye	Haram ve helaller (Hazr ve ibâha) Hacr, mâlî velâyet.
Ferâiz	3 2	36 24	Mukâranetü'l- mezâhib	
İrşat ve tebliğ	1	12		
İdari ders- ler	1	12		

2. 3. 2007'de kabul edilen program Tabloları

T. 2. 3. 1. Arapça Öğretim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu

	ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
1.	DİLBİLGİSİ	Sarf 6x11= 66		
		Nahiv-I 8x11= 88	Nahiv-II 8x11=88	
2.	OKUMA-ANLAMA	Metin Çözümle-mesi-I 6x11=66	Metin Çözümle-mesi-II 6x11=66	Metin Çözümle-mesi-III 6x11=66
			Belagat 2x11= 22	Belagat 6x11= 66
3.	YAZMA	Yazılı Anlatım-I 6x11= 66	Yazılı Anlatım-II 4x11=44	Yazılı Anlatım-III 5x11= 55
4.	DİNLEME-KONUŞMA	Sözlü Anlatım-I 4x11= 44	Sözlü Anlatım-II 4x11=44	Sözlü Anlatım-III 5x11=55
5.	ÇEVİRİ		Arapçadan Türkçe-ye Çeviri 6x11=66	Türkçeden Arapçaya Çeviri-II 8x11= 88
		TOPLAM 30 saat	TOPLAM 30 saat	TOPLAM 30 saat

T. 2. 3. 2. İhtisas Eğitim Programı Alanları, Dersleri ve Dönemleri Tablosu

[illegible]

2. 3. 4. Programı Oluşturan Dersler, Konuların Dönemlere Göre Açılımı ve Esas Alınacak Kaynaklar

2.3.4.1. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
TEFSİR : TARİH VE USUL 12X4=48	KUR'AN MEALİ I 12X2=24	KUR'AN MEALİ II 12X2=24	KUR'AN MEALİ III 12X2=24	KUR'AN MEALİ IV 12X2=24	KUR'AN MEALİ V 12X2=24
GİRİŞ 1. Tefsir ilmi ve Temel kavramları 2. Tefsir ilminin Diğer İslam Bilimleri ile ilişkisi 3. Tefsir'in Kaynakları: 4. Tefsirin Yararlandığı Diğer Bilimler 5. Tefsir'in Usulünün Tanımı ve Kaynakları 6. Tefsir Usulünün Fıkıh Usulü ile ilişkisi TEFSİR TARİHİ 1. Hz. Peygamberin Yaşadığı Dönemde Tefsir 2. Sahabe Dönemi Tefsiri 3. Tabiün Dönemi Tefsiri 4. Tefsirin Tedvini 5. Kaynak ve Yöntem Bakımından Kur'an Tefsirleri 5.1. Rivâyet Tefsiri 5.2. Dirâyet Tefsiri KUR'AN İLİMLERİ 1. Kiraat	KUR'AN MEALİ OKUMA 1. Kur'anın Tercümesi Problemi 2. Meal okuma ilkeleri 3. Mealler ve Özellikleri KUR'AN MEALİ 1.-5. Sureler (Fatîha-Maide) Yaklaşık 126 sayfa	KUR'AN MEALİ 6.-12. Sureler (En'am-Yusuf) yaklaşık 120 sayfa	KUR'AN MEALİ 13.-25. Sureler (Ra'd-Furkan) yaklaşık 117 sayfa	KUR'AN MEALİ 26.-41. Sureler (Şuarâ-Fussilet) yaklaşık 116 sayfa	KUR'AN MEALİ 42.-114. Sureler (Şûrâ-Nas) yaklaşık 116 sayfa

2. Eshabun Nuzul 3. Mekki-Medeni 4. Nesh 5. Mübhe-matül Kur'an 6. Muhkem-Müteşabih 7. Müşkilül Kur'an 8. Vücuha ve Nezair 9. İcazül Kur'an 10. Kur'an'da deyimler TEFSİRDE YENİ YÖNELİMLER 1. Bilimsel Tefsir 2. Felsefi Tefsir 3. Sosyo-Politik Tefsir 4. Konulu-Tematik Tefsir 5. Tarihsel-Tenkidçi Tefsir					
TEFSİR: KLASİK METİN I 12X2=24	TEFSİR: KLASİK METİN II 12X3=36	TEFSİR: KLASİK METİN III 12X3=36	TEFSİR: KLASİK METİN IV 12X3=36	TEFSİR: KLASİK METİN V 12X3=36	TEFSİR: KLASİK METİN VI 12X3=36
<i>Tefsîru Mukâtil</i> Mukâtil b. Sü- leymân (150/767) <i>Câmi'u'l-beyân an</i> <i>te'vili âyi'l-Kur'ân</i> Taberî (310/922) <i>Te'vilâtu ehli's-</i> <i>sunne</i> el-Mâturidi (333/944)	<i>et-Tibyân fî</i> <i>tefsîri'l-Kur'ân</i> Tûsî (460/1068) <i>el-Keşşâf an</i> <i>hakâiki't-tenzîl</i> <i>ve uyûni'l-ekâvil</i> <i>fî vucûhi't-te'vil</i> Zemahşerî (538/1143) <i>Mefâtihu'l-ğayb</i> Fahredden er- Râzî (604/1207)	<i>Envâru't-tenzîl</i> <i>ve esrâru't-</i> <i>te'vil</i> Beydâvî (685/1286) <i>Medâriku't-</i> <i>tenzîl ve</i> <i>hakâiku't-te'vil</i> Nesefî (710/1310) <i>Tefsîru'l-</i> <i>Kur'âni'l-azîm</i> İbn Kesîr (774/1372)	<i>Rûhu'l-</i> <i>me'ânî fî</i> <i>tefsîri'l-</i> <i>Kur'âni'l-</i> <i>azîm</i> <i>ve'sseb'î'l-</i> <i>mesâni</i> Âlûsî (1270/1854) <i>Tefsîru'l-</i> <i>menâr</i> Muhammed Abduh (1323/1905) <i>Fî Zilâli'l-</i> <i>Kur'ân</i> Seyyid Kutub (1386/1966)	Tantavi Kasimî <i>Et-tahrîr</i> <i>ve'Tenvîr</i> Tâhir b. Âşûr (1393/1973)	Mehmet Vehbi <i>Hak Dini</i> <i>Kur'ân Dili</i> Elmalılı Hamdi Ya- zır (1362/1946) Süleyman Ateş

2.3.4.2. HADİS ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
HADİS: TARİH VE USUL I 12X2=24	HADİS: TARİH VE USUL II 12X2=24	HADİS: TAHLİL VE TENKİD I 12X3=36	HADİS: TAHLİL VE TENKİD II 12X3=36	HADİS: ANLAMA VE YORUM I 12X3=36	HADİS: ANLAMA VE YORUM II 12X3=36
GİRİŞ 1. Hadis ilmi, mahiyeti ve amacı 2. Hadis rivâyetinin kaynağı ve oluşumu 3. Hadis ve Sünnet'in İslam kültüründeki yeri USUL Nuhbetu'l-fiker, İbn Hacer el-Askalânî (ö.h.752) HADİS TARİHİ 1. Temel kavramlar 2. Hadislerin tedvinini 3. Hadis öğrenimi için yapılan seyahatler 4. Hadis okulları ve hadisçilerin unvanları 5 Hadislerin öğrenim ve öğretimi HADİS İLİMLERİ 1. Hadis ilimleri: rivâyet ve dirâyet 2. Hadis eserleri ve hadiste kay-	HADİS TERİMLERİ 1. Hadis türleri 2.Sahih hadis ve özellikleri 3.Hasen hadis ve özellikleri 4. Zayıf hadisler 5.Diğer hadis türleri 6. Uydurma hadisler ve hadisin uydurma sebepleri 7. Biçim ve içerik arasında hadis RAVİLERİN TABAKALARI 1. Sahabe 2.Tabiiler 3.Sonrakiler HADİS KAYNAKLARI	İSNAD TENKİDİ 1. İsnad'ın mahiyeti 2. İsnad'ın Önemi 3. İsnad tenkidinin başlangıcı 4. İsnad tenkidine ilişkin kavramlar 5. İsnad tenkidinde görecelik KLASİK METİN TENKİDİ 1. Klasik Metin tenkidinin kapsamı 1. Hadis'in Kur'an'a arzı 2. Hadis'in Sünnet'e arzı 3. Hadis'in Akla arzı 4. Hadis'in Tarih'e arzı 5. Hadis'in	HADİS'TE YENİ ELEŞTİRİ 1. Kaynak eleştirisi 2.Tarihsel eleştiri 3. Dilsel eleştiri 4.Kuramsal eleştiri GÜNCEL HADİS PROBLEMLERİ 1. Gaybi hadisler, 2. Fiten edebiyatı, 3. Mehdi-Deccal rivâyetleri 4.Kadınlarla ilgili hadisler 5. Siyasi içerikli hadisler	HADİS ÇEVİRİSİ 1. Hadis çevirisinde yöntem sorunu 2. Karşılaştırmalı hadis çevirileri 3. Uygulamalı çeviri	KLASİK HADİS YORUMU 1. Hadis Şerhinin Başlangıcı ve Gelişimi 2. Klasik Hadis Şerhi Yöntemleri 2.1.Lügavî şerh 2.2.Fikhî şerh 2.3.Tasavvufî şerh GÜNÜMÜZDE HADİS YORUMU 1. Hadisleri yorumlamada yöntem sorunu 2. Metin inşası 3. Muhteva Tahliili/Hadisleri n dili / Semantik 4. Bağlam tahlili Değer hadis iliş-

nak hiyerarşisi Hadis ravisinin nitelikleri	1. Hadis Metin Ki- tapları 2. Hadis Şerh Ki- tapları 3. Uydur- ma Hadis- leri içeren eserler HADİS ARAŞ- TIRMA TEKNİK- LERİ 1. Hadis tahrirci 2. Hadisle- re ulaş- mada ya- rarlanılan teknikler	bilim ve müsahe- deye arzı			kisi ve Ah- lak hadis- lerinin yo- rumu
HADİS: KLASİK METİN I 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN II 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN III 12X2=24	HADİS: KLASİK METİN IV 12X2=24	HADİS: KLASİK ME- TİN V 12X2=24	HADİS: KLASİK METİN VI 12X2=24
TEMEL METİN <i>el-Muvatta</i> , Malik b. Enes (h.93-179)	TEMEL METİN <i>el- Muvatta</i> , Malik b. Enes (h.93-179)	TEMEL METİN <i>el- Muvatta</i> , Malik b. Enes (h.93-179)	TEMEL METİN <i>el- Muvatta</i> , Malik b. Enes (h.93-179)	SEÇME ME- TİNLER 1. Bhârî, (K. İlm, K. İtisam bi'l- kitab ve's- sünne) 2. Müslim, (K. İman- K. Birr)	SEÇME METİNLER 1. Tirmizî (K. Libas- K. Atime- K. Eşribe) 2. Ebu Davud (K. Sünne- K. Cihad- K. Fiten ve'l- melahim) 3. İbn Hazm, (el- Muhalla) 4. Şia'dan seçme metin

2.3.4.3. FIKİH ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
FIKİH İLMİNE GİRİŞ 12X4=48	FIKİH: USUL I 12X4=48	FIKİH: USUL II 12X2=24	FIKİH: USUL III 12X2=24	FIKİH: MAKÂSİD TEORİSİ 12X2=24	FIKİH : GENEL VE ÖZEL KAİDELER 12X4=48
GİRİŞ I 1. Fıkıh İlmi ve Mahiyeti 2. Fıkıh ilmi- nin doğuşu ve gelişimi 3. Fıkıh Mez- hepleri GİRİŞ II 1. İbadetler 2. Fıkıh Teorileri 2.1. Eşya Hukuku Teorisi 2.2. Akit Teorisi 2.3. Ceza Teorisi	DELİLLER 1. Kitap 2. Sünnet 3. İcma 4. Kıyas 5. Maslahat 6. İstihsan 7. Örf 8. Şer'u men kablena 9. Sahabi Kavli İstishab	HÜKÜM BA- HİSLERİ 1. Hüküm 2. Dini Hü- kümlerin Kısımları 3. Mahkûm Fih 4. Mahkum Aleyh	HÜKÜM ÇIKARMA YOLLARI Lafız –Mana ilişkisi a. Vaz ' b. Açıklık- Kapalılık c. Manaya Delâlet	MAKASİD TEORİSİ 1.Maslahat 2.Zaruriyyât 3.Haciyyât 4.Tahsiniyyât	GENEL VE ÖZEL KAİDELER 1.Kavaid-i Külliye 2.Davâbit 3.Mecelle Mukaddimesi (İlk 100 madde)
FIKİH: KLASİK METİN I 12X5=60	FIKİH: KLASİK METİN II 12X6=72	FIKİH: KLASİK METİN III 12X4=48	FIKİH: KLASİK METİN IV 12X4=48	FIKİH: KLASİK METİN V 12X4=48	FIKİH: KLASİK METİN VI 12X4=48
TEMEL METİN <i>El-Muhtâr</i> , Mevsili	ALİŞ-VERİŞ KONULARI I 1.Bey ' 2.Riba 3.Kefalet 4.Vekalet 5.Havale	ALİŞ-VERİŞ KONULARI II 1.Emanet 2.Hibe 3.Ariyet 4.İcâre	AHVAL-İ ŞAHSİYYE I 1.Evlilik 2.Evlilik Akdi 3.Evlenme Engelleri 4.Evlilikte Kefalet 5.Evlilikte Denklik 6.Mehir 7.Talak	AHVAL-İ ŞAHSİYYE II 1.Velayet 2.Nafaka	GÜNDELİK HA- YATA İLİŞKİN HELAL VE HARAMLAR/ KERAHİYE a. Yiyecek- İçecek b. Giyim Kuşam c. Cinsel Konular

		FIKİH: MUKAYESELİ METİNLER 12X4=48	FIKİH : GÜNCEL PROBLEM- LER I 12X4=48	FIKİH : GÜNCEL PROBLEM- LER II 12X4=48	FIKİH: FETVA USULÜ 12X2=24
		5) Mukayese- li Metinler	BİLİMSEL VE EKO- NOMİK PROBLEM- LER 1.Bilimsel/Tı bbî Prob- lemler 2.Ekonomik Problemler	SOSYAL PROBLEM- LER 1.Sosyal Prob- lemler 2.Kültürel Problemler	1. Fetva Gele- neği 1.1. Fetva Ehli- yeti 1.2. Fetva yöntemi 1.3. Fetva Dili ve Kavramları 1.4. Günümüzde Fetva 2. İlmihal Geleneği 2.1. İlmihallerin Gelişimi 2.2. İlmihallerin İçeriği 2.3. İlmihal Kritiği

2.3.4.4. İSLAM DÜŞÜNCESİ ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM
İSLAM DÜŞÜNCESİ: MANTIK VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME 12X4=48	İSLÂM DÜŞÜN- CESİ: AKAİD-KELAM-I 12X4=48	İSLÂM DÜ- ŞÜNCESİ: AKAİD- KELAM-II 12X4=48	İSLÂM DÜŞÜN- CESİ : KLASİK METİN 12X2=24	İSLAM DÜ- ŞÜNCESİ : AHLÂK VE TASAVVUF 12X2=24
MANTIK/ GİRİŞ 1.Mantığın Konusu 2.Mantığın Ga- yesi 3.Akıl İlkeleri 4.Mantığın Ta- rihçesi 5.Mantığın Diğer İlimlerle İlişkisi MANTIKSAL KAMRAMLAR 1.Doğruluk 2.Anlam 3.Delalet 4.Tasdik ve Ta- savvur (Hüküm ve Kavram) 5.Beş Tümel 6.Kategoriler 7.Tanım ve Tasvir 8.Tutarlılık 9.Bölme ve Sınıflandırma MANTIK VE DİL 1.Önerme ve Cümle 2.Kullanım ve zikretme 3.Önermenin Unsurları 4.Önermenin Anlamı ve Doğ- ruluğu 5.Önerme Çeşit- leri 6.Önermeler	KELÂM İLMİ 1. Kelâm İlminin Tanımı, Önemi, Gayesi 2. İslâmî İlimler İçinde Kelâm İlminin Yeri 3. Kelâm İlminin Tarihî Gelişimi 4. Kelâm Metodu 4.1.Klasik Kelâm Metodunun Olu- şumu ve Gelişim Süreci 4.2.Kelâm Meto- dunda Yeni Ara- yışlar. 5. Kelâm İlminin Ana Konuları: Varlık, Bilgi, Din, İman, İlâhiyât, Nübüvvet ve Ahiret. 6. Kelâm Konula- rında Yeni Açılımlar. DİN 1. Dinin Tanımı ve Gerekliliği 2. Din Tasnifleri 3. Dinî Hükümler 3.1.İtikâdî Hüküm- ler 3.2.Amelî Hüküm- ler 3.3.Ahlâkî Hü- kûmler DİN, AHLÂK, İLİM, SANAT VE TOP-	NÜBÜVVET/ PEYGAMBER- LİK GELENE- Ğİ-I 1.Nübüvvetin Gerekliliği ve Temellendi- rilmesi 2.Tarihî Bir Gerçeklik Alanı Olarak Peygamberlik 3.Nübüvvet Geleneğinin Temel Özellik- leri 3.1. Vehbîlik 3.2. Beşerîlik 3.3. Vahiy 3.4. Mûcize NÜBÜVVET, PEYGAMBER- LİK GELENEĞİ II, AKIL-VAHİY İLİŞKİSİ 1.Akıl-Vahiy İlişkisi 2.Fetret Ehli 1.1.Tanım ve Kapsamı 1.2.Dinî So- rumlulukları NÜBÜV- VET/PEYGAM BERLERİN ÖZELLİKLERİ 1.Peygamberle- rin Özellikleri 2.Peygamber- Gayb ilişkisi	Kindî : Risaleler Farabî:1. Akıl 2. Mutluluğun Kazanılması 3. İlimlerin Sa- yımı İbn Sina : İşaret- ler ve Tenbihler Gazali : el- Munkızu- Mineddalâl İbn Rüşd : Fas- lül'l-Makal Kuşeyrî : Risale Maverdi : Ede- bû'd-Dünya ve'd-Din İbn Miskeveyh : Tehzibü'l-Ahlâk İbn Arabî : Fusu- sü'l-Hikem İbn Haldun : Mukaddime Katip Çelebi : Mizanü'l-Hak Taşköprülüzade – Miftahü's- Saade (Mukad- dime)	AHLAKA İLİŞKİN TEMEL KAVRAM- LAR 1.Olgu, De- ğer, Norm 2.Ahlâkın Kaynağı 3.Ahlâk ve Dil GENEL AH- LAK TEORİ- LERİ 1.Erdem Ahlakı 2.Stoik Ahlâk 3.Ödev Ah- lakı 4.Faydacı Ahlak 5.Çağdaş Ahlak Teori- leri 6.Dinler ve Ahlâk İSLÂM AHLÂKİ 1.İslâm Ahlâkının Kaynağı 2.İslâm Ahlâkının Temel Kav- ramları 3.İslâm Ahlâkının Temel İlkeler AHLÂK-

Arasında Mantıksal İlişkiler 1.1.Eşanlamlılık 1.2.Zıtlık 1.3.Karşıtlık 1.4.İltizam MANTIK VE AKIL YÜRÜTME 1. Tümdengelim 2. Kıyas, Tanımı, Yapısı ve Unsurları 3. Kıyasın Çeşitleri 3.1. Kategorik (Yüklemli) Kıyas 3.2. Şartlı Kıyas 3.3. Zincirleme Kıyas 3.4. Hulfi Kıyas 3.5. Dilemma 3.6. Düzensiz Kıyas 3.7. Kısaltılmış Kıyas 3.8. Delilli Kıyas 4. Tümevarım (İstikra) 5.Analoji (Temsil) KLASİK BEŞ SAN'AT 1.Burhan 2. Cedel 3. Hitabet 4. Şiir 5. Muğâlata MANTIK ELEŞTİRİLERİ (KLASİK DÖNEM) 1. Eleştiri Yönelenler 1.1. Hadisçiler 1.2. Kelamcılar 1.3. Nahivciler 1.4. Fakihler 1.5. Mutasavvıflar 2. Eleştiri Yöneltilen Konular 2.1. Kategoriler 2.2. Tanım ve	LUM İLİŞKİSİ 1. Din-Ahlâk İlişkisi 1.1.Değerler Tartışması 1.2.Ahlâki Rölative 2.Din-İlim İlişkisi 3. Din-Sanat İlişkisi 4.Din-Toplum İlişkisi İMAN-I 1. İmanın Tanımı 2. İmanın Muh-tevasına İlişkin Görüşler 2.1.Bilgi 2.2.Tasdik 2.3.İkrar 2.4.Amel İMAN-II 1. İmanın Oluşumu ve Davranış Etkileme İmkânı 2. İmanın Psiko-lojik Yapısı 3. İman-Amel İlişkisi 4. İman-İslam İlişkisi 5. -İmanda Artma ve Eksilme 6. Tasdik ve İnkâr Bakımından İnsanlar ZARÛRÂT-I DİNİYE 1. Zarûrât-ı Diniye (Usûlüddin) 2. Dinde değişen-değişmeyen hususlar 3. Tekfir 3.1.İman, Küfür ve Nifakın Tanımları 3.2. İman-Küfür, İlişkisi İman-Amel ilişkisi	3.Peygamberi Dindeki Konumu NÜBÜVVET/ SON PEYGAMBER Hz. MUHAMMED 1.Hz. Muhammed'in Son Peygamber Oluşu ve Nübüvvetinin İsbâtı 2.Nübüvvetinin Evrenselliği 3.Nübüvvetinin Önceki İlâhî Kitaplarda Müjdelanmesi Meselesi 4.Müşteşriklerin Hz. Peygamberin Nübüvvetine ve Kur'an'a Karşı İtirazları NÜBÜVVET: DİNLERDE NÜBÜVVET ANLAYIŞI 1.Semavî Dinlerin Nübüvvet Anlayışlarının Mukayesesi 2.Nübüvvete Karşı Olan ve Nübüvvet İnancı Bulunmayan Din ve Anlayışlar 3.Vahiy Aldıklarını İddia Eden Heretik Akımlar AHİRET-I 1.İslâm Düşüncesinde Âhirete İmanın Temellendirilmesi	HUKUK İLİŞKİSİ 1.İslâm Fık-hının Ahlâki Zemini 2.Külli Kaideleri Açısından Hukuk-Ahlâk İlişkisi 3.Hukuk Teorileri ve Ahlâk İSLÂM AHLÂK DÜŞÜNÜRLERİ 1.Farabi 2.İbn Miskeveyh 3.Kınalızade TASAVVUFUN KAYNAĞI 1.Kur'an ve Sünnet 2.Hermetik Gelenek 3.Gnostik Felsefenin Etkisi TASAVVUF DÜŞÜNCE-SİNİN OLUŞUMU VE SİSTEMLEŞMESİ 1.Zühd ve İlk Zahidler 2.Zühdden Tasavvufa Geçiş 3.Tasavvuf düşüncesinin Sistemleşmesi FELSEFİ TASAVVUF 1.Felsefi Tasavvufun
--	--	---	--

Önrmeler 2.3. Kıyas 2.4. Kıyasın Neti- celeri MANTIK ELEŞ- TİRİLERİ ÇAÇ- DAŞ DÖNEM) 1. Doğal Dil (Gramatik Form) ve Sorunlar 1.1. Çok Anlamlı- lık 1.2. Belirsizlik 1.3. Paradokslar 2. Sembolik Dil (Mantıksal Form) ve Çö- zümler 2.1. Özne Yüklem Mantığı 2.2. İlişkiler Man- tığı 2.3. Tasvirler Teorisi 3. Klasik olmayan Yeni Mantik Sistem- leri 3.1. Çok Değerli Mantık 3.2. Saçaklı Man- tık 3.3. Tutarlılık Ötesi Mantık MANTIK YAN- LIŞLARI 1. Biçim Yanlışla- rı 2. İçerik Yanlışla- rı 3. Mana Yanlışla- rı 4. Diğer Yanlış Çeşitleri ARAŞTIRMA VE TARTIŞMA ADA- BI 1. Adâb el-Bahs ve'l-Münâzara: Tanımı, amacı ve	Açısından Büyük Günah İşleyenin Durumu AKİDE: KLASİK METİN İLÂHİ- YAT/ALLAH'IN VARLIĞI I 1. İslâm Düşün- cesinde Allah'ın Varlığının Delille- ri: Fitrat, Hudûs, İmkân, Gaye ve Nizam, Kabûl-i âmme, Kemâl Delilleri 2. Din Felsefe- sinde Tanrı'nın Varlığının Delille- ri: Ontolojik, Kozmolojik, Gaye- lilik, Dinî Tecrübe, Ahlâk Delilleri 3. Kur'an ve Hadislerde Al- lah'ın Varlığının Delilleri İLÂHİ- YAT/ALLAH'IN VARLIĞI II 1. Allah'a İman ve İnsan 2. İnsanın Fıtratı ve İmanın Psiko- lojik Alt Yapısı 3. İnkârcı Akım- lar. İLÂHİ- YAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFAT- LARI I 1. Allah'ın Birli- ği(Tevhid Anlayı- şı) 2. Allah'ın Sıfatla- rı 2.1. Zât-Sıfat ilişkisi 2.2. Vücut Sıfatı, Subûtî, Selbî, Fiilî ve Haberî Sıfatlar	2.Ferdin Dinî Hayatının Bütünlüğü Açısından Ahirete İma- nın Önemi 3.Ölüm Sonra- sı İle İlgili Kavramlar: Kabir Hayatı, Kıyamet, Kı- yamet Ala- metleri, He- sap, Cennet ve Cehennem AHİRET-II 1.Semavî Din- lerde Âhîret İnancı 1.1.Yahudilikte Âhîret İnancı. 1.2.Hıristiyanlık 'ta Âhîret İnancı 2.Mehdilik İnancı 3.Nüzûl-i İsâ 4.Reenkarnasy- on 5.Ruh Çağır- ma YENİ KELÂM MESELELERİ I Felsefî Top- lumsal Konu- lar YENİ KELÂM MESELELERİ – II Bilimsel Tıbbî Meseleler	Mahiyeti 2.Felsefî Tasavvufun temsilcileri 2.1.Hakim-i Tirmizi 2.2.Sührever- di 2.3.İbn Arabi ŞİİRLEŞEN TASAVVUF 1.Tasavvuf ve Şîir 2.Şair Sufiler 2.1.Ahmet Yesevi 2.2.Mevlana 2.3.Yunus Emre TASAVVUF- TA TEMEL KAVRAM- LAR 1.Tasavvuf ve Tarikat 2.Nefis, Ruh, Kalp ve Akıl 3.Sülûk – Adab 4.Tevhid- Marifet 5.Haller 6.Makamlar
--	--	---	--

Tarihçesi 2. Cedel ve Hilaf İlimleriyle İlgisi 3. Soru ve Cevap 4. Tartışma İlkeleri 5. Tartışma Yöntemleri 5.1. Men' 5.2. Munâkaza 5.3. Mu'âraza 6. Tartışma Ahlakı MANTIKTA YENİ YAKLAŞIMLAR VE DELİL ŞEMALARI 1. Retorik Temelli Yaklaşım 2. Diyalog Temelli Yaklaşım 3. Pragma-Diyalektik Yaklaşım 4. Toulmin Şeması 5. Ağaç Şeması 6. Vektörel Şema 6.1. Zincirleme 6.2. Birleşik 6.3. Bağıntılı	İLÂHÎ-YAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFATLARI VE TANRI-ÂLEM İLİŞKİSİ II 1. Hristiyanlığın Teslis ve Uzak Doğu Dinlerinin Dualist ve Politeist Tanrı Anlayışlarının Tahlili 2. Tanrı-Âlem İlişkisi ve Tanrı Tasavvurları. 3. Tanrı-Âlem İlişkisi bağlamında Tevhid İnancıyla Bağdaşmayan Anlayışlar. İLÂHÎYAT/İRÂDE, KADER I 1. Kaza-Kader Kavramları 2. Allah'ın Sıfatları ve Kader 3. İnsanın Fiilleri 4. İrade Hürriyeti 5. İnsan İradesinin Fiildeki Rolü Ve Sorumluluğu 5.1.İstitaat 5.2.Tevekkül 5.3.Hayır-Şer 6. Hidâyet-Dalâlet, Saâdet-Şekâvet			
--	--	--	--	--

2.3.4.5. DİN, EĞİTİM, İLETİŞİM ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
DİNLER VE DİNİ AKIMLAR (12x2=24)	İLETİŞİM VE DİNİ REHBERLİK (12x2=24)	YAYGIN DİN EĞİTİMİ (12x2=24)
DİN OLGUSU 1. Dini Oluşturan Hususlar 2. Dünya Dinlerine Panoramik Bir Bakış YAHUDİLİK 1. Ahit 2. Seçilmişlik 3. Tevrat 4. Mabet 5. Arz-ı Mev'ud 6. Mesihçilik 7. Günümüzde Yahudilik HİRİSTİYANLIK 1. Teslis 2. İsa-Mesih 3. Kilise 4. Misyon 5. Mesihçilik 6. Ahit 7. Günümüzde Hristiyanlık HİNDÜİZM 1. Maya/Avidya İnancı 2. Samsara ve Karma İnancı 3. Mokşa veya Nirvana İnancı 4. Diğer Ortak İnançlar 4.1. Evrenle İlgili İnançlar 4.2. Kast Sistemi 4.3. Aşrama-Dharma 5. Günümüzde Hinduizm BUDİZM 1. Pratityasamutpada (Bağımlı Varoluş Yasası) 2. Dört Temel Hakikat 3. Sekiz Dilimli Yol 4. Karma 5. Nirvana İSLÂM DÜNYASINDA HERETİK DİNİ AKIMLAR 1. Bâbilik ve Bahâilik 2. Kadiyanilik 3. İsmaililik HİRİSTİYANLIK KAYNAKLI DİNİ AKIMLAR	İLETİŞİM KAVRAMI, UNSURLARI VE ÇEŞİTLERİ 1. İletişim Kavramı ve Unsurları 2. İletişim Yolları 3. İletişim Çeşitleri 3.1. Sözlü İletişim 3.2. Sözsüz İletişim (Beden Dili) İLETİŞİMDE KONUŞMA VE DİNLEME 1. İletişimde Dil ve Kavramlar 2. Konuşmaya Hazırlık 2.1. DDinleyiciyi Tanıma 2.2. KKonuşma Ortamını Tanıma 2.3. KKürsüde Duruş 3. Konuşmada Akıcılık (Söze başlama, Plan sunma, canlı örnekler verme vb.) 4. Dinleme Yeteneği 5. Anlama ve Yardımcı Olma İçin Dinleme 6. Yargılama ve Tuzak Kurma İçin Dinleme 7. Yüzeysel Dinleme İLETİŞİM ENGELLERİ 1. Aşırı Genelleme 2. Kutuplaştırma(Falancalar-filancalar) 3. Mutlakçılık 4. Keşkecilik 5. Toptancılık 6. Ön Yargılar DİNİ DANIŞMA VE REHBERLİĞİN ANLAMI 1. Dini Danışma ve Rehberlik Kavramları 2. Dini Danışma ve Rehberliğin İrşad ve Tebliğden Farkı 3. Rehberlik ve Danışmadaki Yanlış Anlayışlar 4. Rehberlikte Temel İlkeler DİNİ DANIŞMA VE REHBERLİĞİ ZORUNLU KILAN NEDENLER 1. Psikolojik Nedenler (Kalıtım Özellikleri, Farklı yetenekler, Kişilik Yapısı vb.) 2. Sosyolojik Nedenler (Karmaşık Toplum yapısı, Aile Yapı-	YAYGIN DİN EĞİTİMİ -GİRİŞ 1. Tanımı, Amacı ve Önemi 2. Tarihsel Gelişim 3. Hedef Kitleleri 4. Alanları ve Vasıtaları 5. Problemleri YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE YÖNTEMLER 1. Yetişkinlerde Öğrenme İlkeleri 2. Yetişkinlerde Öğrenme Engelleri 3. Yaygın Din Eğitiminde Kullanılan Yöntemler 4. Yöntem Seçiminde İlkeler 5. Yeni Yaklaşımlar YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE HİTABET VE TÜRRLERİ 1. Konusuna Göre Hitabet Türleri 2. Şekline Göre Hitabet Türleri 3. Dinî Hitabet ve Türleri 4. Kur'an ve Sünnette Hitabet İlkeleri 5. Dinî Hitabetin Malzemesi ve Bunlara Ulaşma Yolları YAYGIN DİN EĞİTİMİNİN VASITASI OLARAK VAAZ 1. Tarihsel gelişim ve Meşhur Hatipler, 2. Vaaz Duaları 3. Vaazın Hazırlanışı 4. Sunumu ve Değerlendirilmesi YAYGIN DİN EĞİTİMİNİN VASITASI OLARAK HUTBE 1. Tarihsel gelişim 2. Günümüz Hutbelerinde Görülen Eksiklikler 3. Hutbe Duaları 4. Hutbenin Hazırlanışı 5. Sunumu ve Değerlendirilmesi

1. Yehova Şahitleri 2. Mormonlar 3. Moonculuk 4. Sayentoloji Kilisesi 5. Satanizm 6. New Age HİNT ve UZAK DOĞU KAYNAKLI DİNİ AKIMLAR 1. Hare Krishna (ISKCON) 2. Sai Baba 3. Transandantal Meditasyon 4. Bhagwan/Osho Hareketi MİSYONERLİK 1. Misyonerliğin Tarihi Gelişimi 2. Günümüz Misyonerlik Faaliyet Alanları ve Yöntemler DİYALOG 1. Misyon ve Diyalog İlişkisi 2. Dini Çevrelerinin Diyalog Perspektifleri 3. Dinlerin Öteki Algısı ve Diyalog	sında Değişme, Din Alanındaki Yeni Problemler) 3. Ekonomik Nedenler (Şehirleşme, İş Hayatındaki Değişmeler) 4. Felsefi Nedenler (Bireyci Dünya Görüşü, Toplumcu Dünya Görüşü) DİNİ DANIŞMADA TEMEL NİTELİKLER 1. Dostluk (Rapport) Kurma 2. Baskısız Dini Danışma Atmosferi Oluşturma 3. Olduğu Gibi Kabul Etme 4. Duyarak Anlama (Empati) 5. Tabii ve Tutarlı Olma 6. İletişime Dikkat Etme DİNİ DANIŞMADA DIŞ ŞARTLAR 1. Danışma Mekânı 2. Oturma Düzeni 3. Danışmanın Mahremliği 4. Danışma Süresi ve Sıklığı DİNİ DANIŞMADA KABUL VE ANLAYIŞ BİLDİREN TEKNİKLER 1. Susma (Aktif Dinleme) 2. Basit Kabul 3. Tekrarlama 4. Aydınlatma 5. Özetleme DİNİ DANIŞMADA DESTEK VE TEŞVİK BİLDİREN TEKNİKLER 1. Tasvip 2. Teşvik 3. Cesaretlendirme 4. Güvence Verme DİNİ DANIŞMADA TEŞHİS VE ANLAMAYA YÖNELİK TEKNİKLER 1. Soru Sorma / Deştirme 2. Yansıtma 3. Tahlil 4. Deştirme 5. Yorum DİNİ DANIŞMADA TELKİN VE ÖĞRETMEME YÖNELİK TEKNİKLER 1. Bilgi Verme 2. Tavsiye 3. Telkin 4. Nasihat	rilmesi MEDYA'DA DİNİ HİTABET 1. Medyanın Dini Hitabetteki Yeri 2. Medyadaki Dini Hitabetin Özellikleri 3. Problemler ve Çözüm Önerileri ÇEŞİTLİ TÖRENLERDE DİNİ HİTABET VE DUA 1. Törenlerdeki dini hitabet ve duanın özelliği 2. Hatim ve Mevlit Duaları 3. Mübarek Gün ve Gece-lerde Hitabet ve Dua 4. Cami Dışında Dini Hitabet ve Dua
---	--	--

İHTİSASA HAZIRLIK PROGRAMI ALANLARI VE KREDİLERİ (2017)

T. 2. 4. 1: Hazırlık Programı

	ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4.DÖNEM	TOP- LAM
1.	DİLBİLGİSİ	Sarf-I 6x11=66	Sarf-II 4x11=44	Sarf-III 2x11= 22	--	132
		Nahiv-I 8x11= 88	Nahiv-II 6x11= 66	Nahiv-III 4x11= 44	Nahiv-IV 4x11= 44	242
2.	OKUMA-ANLAMA	Metin Çözüm- leme-I 6x11= 66	Metin Çözüm- leme-II 6x11= 66	Metin Çözüm- lemesi-III6x11= 66	Metin Çözüm- lemesi-IV 6x11= 66	264
		--	Belağat-I 4x11= 44	Belağat-II 6x11= 66	Belağat-III 2x11= 22	132
		Kur’ân Meâli-I 2x11= 22	Kur’ân Meâli-II 4x11= 44	Kur’ân Meâli-III 2x11= 22	Kur’ân Meâli- IV 8x11= 88	176
3	YAZILI- SÖZLÜ ANLATIM	Sözlü Anlatım-I 6x11= 66	Sözlü Anlatım-II 4x11= 44	Sözlü Anlatım-III 6x11=66	Sözlü Anla- tım-IV 6x11=66	242
		Yazılı Anlatım-I 2x11= 22	Yazılı Anlatım-II 2x11= 22	Yazılı Anlatım-III 2x11= 22	Yazılı Anlatım- IV 2x11= 22	88
4	ÇEVİRİ	---	---	Çeviri-I 2x11= 22	Çeviri-II 2x11= 22	44
	UYGULAMA	Ders Uygula- maları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x11=44	Ders Uygulama- ları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x11=44	Ders Uygulama- ları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x11=44	Ders Uygula- maları (Dil Bilgisi) (Okuma- Anlama) (Sözlü-Yazılı Anla- tım/Çeviri) 4x11=44	264
5			Rehberlik Faaliyetleri 2x11= 22	Rehberlik Faali- yetleri 2x11= 22	Rehberlik Faali- yetleri 2x11= 22	Rehberlik Faaliyetleri 2x11= 22
HAFTALIK KREDİ		38	38	38	38	1584

İHTİSASA HAZIRLIK PROGRAMI ALANLARI VE KREDİLERİ (2018)

T.2.4.2: İhtisas Programı

	ALAN- LAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4.DÖNEM	TOP- LAM
1.	DİL BİLGİSİ	Sarf-I 6x10=60	Sarf-II 2x10=20	Sarf-III 2x11= 20	--	100
		Nahiv-I 8x10= 80	Nahiv-II 6x10= 60	Nahiv-III 4x10= 40	Nahiv-IV 4x10= 40	220
2.	OKUMA-ANLAMA	Arapça Metin Okumaları-I 6x10= 60	Arapça Metin Okumaları-II 6x10= 60	Arapça Metin Okumaları-III 6x10= 60	Metin Çözümlemesi-IV 6x10= 60	240
		--	Belağat-I 4x10= 40	Belağat-II 4x10= 40	Belağat-III 2x10= 20	100
		Kur’ân Meâli-I 2x10= 20	Kur’ân Meâli-II 4x10= 40	Kur’ân Meâli-III 4x10= 20	Kur’ân Meâli-IV 8x10= 80	180
3	YAZILI- SÖZLÜ ANLATIM	Sözlü Anlatım-I 6x10= 60	Sözlü Anlatım-II 6x10= 60	Sözlü Anlatım-III 6x10=60	Sözlü Anlatım-IV 4x10=60	240
		Yazılı Anlatım-I 2x10= 20	Yazılı Anlatım-II 2x10= 20	Yazılı Anlatım-III 2x10= 20	Yazılı Anlatım-IV 4x10= 40	80
4	ÇEVİRİ	---	---	Çeviri-I 2x10= 20	Çeviri-II 2x01= 20	40
5	UYGULAMA	Ders Uygulamaları (Dil Bilgisi) (Okuma-Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygulamaları (Dil Bilgisi) (Okuma-Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygulamaları (Dil Bilgisi) (Okuma-Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	Ders Uygulamaları (Dil Bilgisi) (Okuma-Anlama) (Sözlü-Yazılı Anlatım/Çeviri) 4x10=40	240
		Rehberlik Faaliyetleri 2x10= 20	Rehberlik Faaliyetleri 2x10= 20	Rehberlik Faaliyetleri 2x10= 20	Rehberlik Faaliyetleri 2x10= 20	
HAFTALIK KREDİ		36	36	36	36	1440

2017 İhtisas Programı Alanları ve Kredileri

ALAN	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM	7. DÖNEM
KUR'AN-I KERİM	Kur'an-ı Kerim-I 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-II 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-III 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-IV 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-V 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-VI 11x2=22	Kur'an-ı Kerim-VII 11x2=22
TEFSİR	Tefsir Tarihi ve Usûlü 11x6=66	---	---	---	---	---	Güncel Tefsir Problemleri 11x2=22
	Tefsir Klasik Metin-I 11x6=66	Tefsir Klasik Metin-II 11x10=110	Tefsir Klasik Metin-III 11x10=110	Tefsir Klasik Metin-IV 11x10=110	Tefsir Klasik Metin-V 11x10=110	Tefsir Klasik Metin-VI 11x10=110	Tefsir Klasik Metin-VII 11x8=88
HADİS	Hadis Tarihi ve Usûlü 11x6=66	Hadis Tahlil ve Tenkit 11x4=44	---	---	---	---	Güncel Hadis Problemleri 11x2=22
	---	Hadis Anlam ve Yorum 11x2=22	Hadis Klasik Metin-I 11x6=66	Hadis Klasik Metin-II 11x6=66	Hadis Klasik Metin-III 11x6=66	Hadis Klasik Metin-IV 11x6=66	Hadis Klasik Metin-V 11x6=66
FIKİH	Fıkıh Usûlü-I 11x4=44	Fıkıh Usûlü-II 11x4=44	Fıkıh Usûlü-III 11x4=44	Mukayeseli Metinler-I 11x4=44	Mukayeseli Metinler-II 11x2=22	Feraiz 11x4=44	Fetva Usûlü 11x2=22
	Fıkıh Klasik Metin-I 11x4=44	Fıkıh Klasik Metin-II 11x6=66	Fıkıh Klasik Metin-III 11x6=66	Ahval-I-Şahsiyye-I 11x6=66	Ahval-I-Şahsiyye-II 11x6=66	Fıkıh Klasik Metin-IV 11x6=66	Fıkıh Klasik Metin-V 11x6=66
	Fıkıh İlmine Giriş 11x4=44	---	---	---	Fıkıh Külli Kaideler 11x4=44	Güncel Fıkıh Meseleleri-I 11x2=22	Güncel Fıkıh Meseleleri-II 11x4=44
İSLAM DÜŞÜNCE-Sİ	---	Eleştirel Düşünce ve Mantık 11x4=44	Akaid-Kelam-I 11x4=44	Akaid-Kelam-II 11x4=44	Tasavvuf-I 11x2=22 Yaşayan Dünya Dinle-ri 11x2=22	Tasavvuf-II 11x2=22 İslam Mezhepleri Tarihi 11x2=22	İslam Düşünce Tarihi 11x4=44
UYGULAMA	Ders Uygulamaları 11x2=22 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 11x2=22 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 11x2=22 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Din Hizmetleri-I 11x2=22	Din Hizmetleri-II 11x2=22	Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuatı 11x2=22	---
	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 11x2=22	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 11x2=22	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 11x2=22	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 11x2=22			

2018 İhtisas Programı Alanları ve Kredileri

ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM	7. DÖNEM
KUR'AN-I KERİM	Kur'an-ı Kerim-I 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-II 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-III 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-IV 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-V 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-VI 10x2=20	Kur'an-ı Kerim-VII 10x2=20
	Tefsir Tarihi ve Usûlü 10x4= 40	---	---	---	---	---	Güncel Tefsir Problemleri 10x2=20
TEFSİR	Klasik Metin-I 10x6=60	Klasik Metin-II 10x10=100	Klasik Metin-III 10x10=100	Klasik Metin-IV 10x10=100	Klasik Metin-V 10x10=100	Klasik Metin-VI 10x10=100	Klasik Metin-VII 10x8=80
HADİS	Hadis Tarihi ve Usûlû 10x6=60	Hadis Tahllil ve Tenkit 10x4=40	Hadis Anlam ve Yorum 10x2=20	---	---	---	Güncel Hadis Problemleri 10x2=20
	Hadis Klasik Metin-I 10x2=20	Hadis Klasik Metin-II 10x2=20	Hadis Klasik Metin-III 10x4=40	Hadis Klasik Metin-IV 10x6=60	Hadis Klasik Metin-V 10x6=60	Hadis Klasik Metin-VI 10x6=60	Hadis Klasik Metin-VII 10x4=40
FİKİH	Fıkıh Usûlû – I 10x4=40	Fıkıh Usûlû– II 10x4=40	Fıkıh Usûlû –III 10x4=40	Fıkıh Muka-yeseli Metinler-I 10x4=40	Fıkıh Muka-yeseli Metinler-II 10x2=20	Feraiz 10x4=40	Fetva Usûlû 10x2=20
	Fıkıh Klasik Metin– I 10x4=40	Fıkıh Klasik Metin–II 10x6=60	Fıkıh Klasik Metin–III 10x6=60	Ahval-ı Şahsiyye–I 10x4=40	Ahval-ı Şahsiyye–II 10x4=40	Fıkıh Klasik Metin–IV 10x6=60	Fıkıh Klasik Metin–V 10x4=40
	Fıkıh İlmine Giriş 10x4=40	---	---	---	Fıkıh Külli Kaideler 10x4=40	Güncel Fıkıh Meseleleri-I 10x2=20	Güncel Fıkıh Meseleleri-II 10x4=40
İSLAM DÜŞÜNCESİ	---	Eleştirel Düşünce ve Mantık 10x4=40	Akaid-Kelam-I 10x4=40	Akaid-Kelam-II 10x4=40	Tasavvuf 10x2=20	İslam Mezhepleri Tarihi 10x2=20	İslam Düşün-ce Tarihi 10x2=20
	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20 (Tefsir-Hadis-Fıkıh)	Ders Uygulamaları 10x2=20	Yaşayan Dünya Dinleri 10x2=20	---	Din Hizmetleri Yönetim ve Mevzuatı 10x2=20
UYGULAMA	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşı-mı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşı-mı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşı-mı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20	Bilgi Tecrübe Paylaşımı ve Sosyal Etkinlik 10x2=20

KRAAT BÖLÜMÜ DERS ALANLARI VE KREDİLERİ

DERSLER	KREDİ	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM
1. Kur'an ve Kırâat Tarihi	48	Kur'an ve Kırâat Tarihi (4x12=48)	---	---	---
2. Aşere Usûlü	48	Aşere Usûlü (4x12=48)	---	---	---
3. Kırâat Metinleri	96	---	Kırâat Metinleri (2x12=24)	Kırâat Metinleri (4x12=48)	Kırâat Metinleri (2x12=24)
4. Arapça	192	Arapça (4x12=48)	Arapça (4x12=48)	Arapça (4x12=48)	Arapça (4x12=48)
5. Kırâat Çözümleri	96	Kırâat Çözümleri (2x12=24)	Kırâat Çözümleri (2x12=24)	Kırâat Çözümleri (2x12=24)	Kırâat Çözümleri (2x12=24)
6. Aşere Uygulamaları	648	Aşere Uygulamaları (12x12=144)	Aşere Uygulamaları (16x12=192)	Aşere Uygulamaları (12x12=144)	Aşere Uygulamaları (14x12=168)
7. Tecvid (Mukaddime)	36	---	Tecvid (1x12=12)	Tecvid (1x12=12)	Tecvid (1x12=12)
8. Kırâat-Anlam İlişkisi	96	Kırâat-Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat-Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat-Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat-Anlam İlişkisi (2x12=24)
9. Kur'an İmlâsı	36	---	Kur'an İmlâsı (1x12=12)	Kur'an İmlâsı (1x12=12)	Kur'an İmlâsı (1x12=12)
10. Kur'an Meâli	96	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)
11. Dini Müsiki	48	---	---	Dini Müsiki (2x12=24)	Dini Müsiki (2x12=24)
TOPLAM	1440	360 Saat	360 Saat	360 Saat	360 Saat

3.2. DERSLER, KREDİLERİ VE DÖNEMLER TABLOSU

	DERSLER	KRE- Dİ	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
1.	Takrîb Usûlü	24	Takrîb Usûlü (2x12=24)	---	---	---	---	---
2.	Arapça	48	Arapça (2x12=24)	Arapça (2x12=24)	---	---	---	---
3.	Tayyibe	144	Tayyibe (2x12=24)	Tayyibe (2x12=24)	Tayyibe (2x12=24)	Tayyibe (2x12=24)	Tayyibe (2x12=24)	Tayyibe (2x12=24)
4.	Tevcihu'l- Kırâat	72	---	Tevcihu'l- Kırâat (2x12=24)	Tevcihu'l- Kırâat (2x12=24)	Tevcihu'l- Kırâat (2x12=24)	---	---
5.	Kur'anda Vakıf- İbtidâ	24	---	---	Kur'anda Vakıf- İbtidâ (2x12=24)	---	---	---
6.	Takrîb Uygulama- ları	1440	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)	Takrîb Uygulama- ları (20x12=240)
7.	Kırâat- Anlam İlişkisi	144	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)	Kırâat- Anlam İlişkisi (2x12=24)
8.	Kur'an Meâli	144	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)	Kur'an Meâli (2x12=24)
9.	Dînî Mûsikî	96	---	---	---	Dînî Mûsikî (2x12=24)	Dînî Mûsikî (4x12=48)	Dînî Mûsikî (2x12=24)
10.	Kırâat Öğre- tim Metot- ları	24	---	---	---	---	---	Kırâat Öğre- tim Metotları (2x12=24)
	TOPLAM	2160	360	360	360	360	360	360

EK 3: HASEKİ ÜZERİNE YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi tarihi boyunca, bu kurumda verilen eğitim ve bu eğitimin muhtevası üzerine birtakım ilmi/akademik çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazılarının künyesi, kronolojik sıraya göre aşağıdaki gibidir.

1. Mustafa Asım Coşkun; *Gelenksellik ve Modernlik Ekseninde Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi İhtisas Eğitim Kursları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul, 2010.
2. Vehbi Akşit; *İstanbul Haseki ve Konya Selçuk Eğitim Merkezlerindeki Derslerin Program Yönünden Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1997.
3. Şerafettin Poyraz; *Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim İhtisas Kursları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2002.

4. Mustafa Kara; *Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Eğitim İhtisas Kurslarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlk Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2006.
5. Hayrullah Köken; *İhtisas Eğitim Programlarının Özel Alan Uzman Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.
6. Mehmet Kurt; *Avrupa Birliği ve Din: Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Merkezleri'nde Öğrenim Gören Kursiyerlerin Avrupa Birliği'ne Yaklaşımları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008.
7. Şahin Güven; "Diyanet İşleri Başkanlığı İhtisas Eğitim Merkezlerinde Okutulan Tefsir Alan Dersleri Üzerine", *Marife Dergisi*, Kış, 2011 s. 107-126.
8. Şahin Güven; "Şark Medreseleri ve Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinde Okutulan Tefsir Derslerinin Mukayesesi", *Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler Sempozyumu*, 05-07 Ekim 2012, Muş Alparslan Üniversitesi, c. 2, s. 281-291. (Yayın Tarihi: 2013).
9. Mehmet Dinçoğlu; "Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yüksek İhtisas Kurslarında Verilen Hadis Derslerine Dair Bazı Mülahazalar", *Marife Dergisi*, Bahar 2013, s. 149-166.
10. Ali Erbaş; "Geçmişten Günümüze Diyanet İhtisas Eğitim Merkezi", *Diyanet Aylık Dergi*, Eylül 2014, Sayı: 285, s. 52-55.
11. Ahmet Vefa Temel; "Haseki Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi ile Medreselerin Modern ve Klasik Arapça Öğre-

tim Müfredatı Açısından Değerlendirilmesi”, *derglabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, Bahar 2014, Cilt: 2, Yıl: 2, Sayı: 3, s. 71-88.

12. Mehmet Sain; *Diyanet İhtisas Kursiyerlerinin Felsefe ve Din Bilimleri Derslerine Yönelik Tutumları ile Dini Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2014.
13. Durak Pasmaz; “Hizmet İçi Eğitim Merkezleri İçerisinde Haseki Eğitim Merkezinin Yeri”, *Diyanet Aylık Dergi*, Mayıs 1994, Sayı: 41, s. 33-35.
14. Adil Bor, Haseki Dini Yüksek ihtisas Merkezlerinde Üretilen Bilgi ve Toplumsal Karşılığı, Eğitim Merkezleri Semineri, Antalya, 2014.

EK 4b: Arapça yazı

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله
(دعوت)

فقد أكرمنا الله تعالى بزيارة أئمة فاضلي «الاسلامية» فزيت على ما أشرع
له صدور، واجتمع له قرون، والخاصة به قلبه. ورأيت من مدبرها وإمامها
وطلابه على السعة في علوم الإسلامية، والاستفادة منها، ما يشتر بمقتضى طلب
الدراسات الإسلامية في هذا البلد العربي الذي جعل لواء القيادة الإسلامية
ركنها مع هجرة الإسلام، فزونا به الزمان.

ولقد سعدت بحضور محاضرة كبرى في السعة وتفسير الكتابات، فوجدت
بجانبه نفاً، به من قبله من هذا ما يسر المؤمنين.

وإنه قد سكر لإدارة الكلية وعلى رأسه الأستاذ الفاضل الأستاذ
محمود حفظه الله، أنه أتاح لي هذه الفرصة القيمة.

كما أنه استلم هذه الأمانة القيمة من أمانة الدعوة إلى الإسلام
الطبيب في هذه الديار، وأنه ينفذ ما يجره جليل، ويجعل من الأشياء

الصادقة، والعمل الصالح، المباح فيه في عباده.

وأخيراً - الحمد لله رب العالمين

الفقيه الزاهد

استاذ بكلية
٩٠/٨/١٩٨٠

محمد طه السريّة بجامعة قطر

EK-4: Yusuf el-Karadâvi'nin Haseki Eğitim Merkezi Hakkındaki Yazısı

EK-4a: Yusuf el-Karadâvi'nin Haseki Eğitim Merkezi Hakkındaki Yazısının Tercümesi

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Öncelikle Allah'a hamd, Resûlullah'a, âline, ashabına ve ona tâbi olanlara salât ve selam olsun. Allah bana İslâmî ilimlerin okutulduğu Haseki İhtisas Merkezini ziyaret etmeyi lütfetti. Ben orada gönlümü ferahlatan, yüzümü güldüren ve kalbime huzur veren şeyler gördüm. Müdürünün, hocalarının ve talebelerinin asırlarca İslâm varlığını savunan ve İslâm komuta sancağını taşıyan bu köklü memlekette İslâmî ilimler alanında derinleşme arzusunda olduklarını, İslâmî tedrisat için güzel bir gelecek müjdesi olmak üzere bilgilerini artırmak istediklerini ve bu işe azimle sarıldıklarını gördüm.

Orada fıkıh, tefsir ve kırâat derslerinin bir bölümüne katılmaktan dolayı çok mutlu oldum. Allah Taâlâ'ya hamd olsun ki onların bütün inananları sevindirecek tarzda büyük bir özenle bu işe yönelmiş olduklarını gördüm.

Başında değerli kardeşim Mahmut Hoca'nın (Allah onu korusun) bulunduğu Haseki İhtisas Merkezi idaresine, bana bu güzel fırsatı verdikleri için teşekkür ediyorum.

Bu İhtisas Merkezinin, bu memlekette büyük İslâm davasının yüksek bir kalesi olacağını, Allah'ın buradan mezun olanları nice güzelliklerden faydalandıracağını, onlardan dürüst İslâm davetçileri ve Allah yolunda üstün gayret sarf ederek öğrendiklerini uygulayan ilim adamları çıkaracağını ümit ediyorum.

Dualarımızın sonu: Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!

İstanbul, 9 Şevval 1400 h. / 20.08.1980 m.

Yüce Allah'ın yardımına muhtaç:

Yusuf el-Karadâvi

Katar Üniversitesi Şeriat Fakültesi Dekanı

EK-5b: Arapça Yazı

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله .
 وبعد . فقد دررني الحديث القدسي عـ رب العزة علي هذا :
 [أنا عند ظمـه عبدي بي]
 وظني بالله عز وجل أنه سيبيد أجمـاد بـيـدوم إلى هذه البـلدة العتيقة
 العتيقة ، ويجعل من هذا الجبل هذا النـصرة دينه وإمامة حـطة
 البـيـدوم إلى البصـارة والبدانة عالميا .
 وما هذه المدينة المباركة مثقلة في أمانتي وطلابها ، إلا
 بعـل برافة استمرار هذه النـزعة المباركة .
 لقد آتيت في هذه المدينة ، كيف كانت لفظة القراءة لتحيي
 ما به النـباتة والطلاب ، ولقد آتيت بعلوم الشريعة الإسلامية
 كيف كانت تأجـل متزين ، العتول والدفـة .
 ما أعظم شـكره بـيـدوم علي هذا ، وما أكرمـه التي طومـه
 بها أفتاقنا ، نال الله تعالى أن يتعمـلنا جميعا لحقة دينه ،
 وإقامته شـركته . والحمد لله العالم

أنا الصديق
 محمد بن عبد الله
 [Signature]

١٢٩٨
 [Signature]

EK-5: Ramazan el-Bûtî'nin Haseki Eğitim Merkezi Hakkındaki Yazısı

EK-5a: Ramazan el-Bûtî'nin Haseki Eğitim Merkezi Hakkındaki Yazısının Tercümesi

Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla!

Kutsi bir hadiste izzet sahibi Yüce Allah'ın şöyle buyurduğu nakledilmektedir: "Ben, kulumun bana dair olan düşüncesinin yanındayım."

Aziz ve Celil olan Allah hakkındaki düşüncem; İslam'ın şeref ve onurunu, köklü bir maziye sahip olan bu saygın ülkeye tekrar iade edeceği, bu nesilden dinine destek çıkacak bir ordu çıkaracağı, İslam meşalesine tekrar ışık ve aydınlık vereceği yönündedir. Bu hayırlı eğitim yuvası, eğitimcileri ve öğrencileriyle muhakkak ki söz konusu bereketli uyanışın parlak bir başlangıcını temsil etmektedir.

Bu eğitim merkezinde, eğitimcileri ve öğrencileri arasında, Kur'an'ın dilinin hayata nasıl tekrar döndüğünü görüyor; İslami ilimlerin, akıl ve fikirleri süsleyen bir taca nasıl tekrar dönüştüğüne tanık oluyorum.

Bu durum karşısında Yüce Yaratıcı'ya olan şükranlarım ne kadar da büyük!

Allah'ın sırtımıza yüklediği bu nimeti ne kadar da muazzam!

Allah Teâlâ'dan, hepimize kendi dinine hizmet etmeyi; şeriatını ayağa kaldırma yolunda bizlere çalışmayı nasip etmesini niyaz ediyorum.

Hamd ancak âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur.

Allah'ın her türlü lütuf ve inayetine muhtaç;

Muhammed Said Ramazan el-Bûtî

29 Cemâziyelâhir 1397 h. / 16 Haziran 1977 Perşembe

EK 6b: Arapça Yazı

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده
 وعلى آله وصحبه وحبه
 أ- جو أن أعبر عنه بأعجائي وتقدير لي للمستوى الرفيع الذي
 ملته في هذا المعهد الكريم ورأيت فيه غبطة الطهارة والقائمة
 من حفظ كتاب الله والحرس على تعلقه وتعلقه وتدريب الطلاب
 الأمانة رغم توالي الفتنه وأسباب الهدم
 إن الروح الأكاديمية الكريمة التي يحدها هذا المعهد الكريم
 تكون بأذن الله نوراً تحت في العالم الأكاديمي للتأثير في
 وإعادة بناء الأكاديمي الشافعي والله المستعان هو حسناً ونعم
 الوكيل
 دكتور إبراهيم عبد الكريم
 الجامعة الأردنية - كلية التربية
 الأردن / عمان

١٩ من ذوالقعدة / ١٤٠٤ هـ
 ١٩٨٤ / ٨ / ١ م

**EK-6: İbrahim el-Geylanî'nin Haseki Eğitim Merkezi
Hakkındaki Yazısı****EK-6a: İbrahim el-Geylanî'nin Haseki Eğitim Merkezi
Hakkındaki Yazısının Tercümesi**

Hamd tek olan Allah'a mahsustur. Kendisinden sonra başka bir peygamber bulunmayan Hz. Muhammed'e (sav), onun ehline, ashabına ve ona tâbi olanlara salât ve selam olsun. Bu değerli eğitim merkezinde fark ettiğim yüksek ilmi seviye için beğeni ve takdirlerimi ifade etmek isterim. Art arda gerçekleşen fitne ve yıkım unsurlarına rağmen İslami ilimlerin tedrisine, Allah'ın Kitabı'nın hıfzına ve onun eğitim ve öğretimine gösterilen iştihak konusunda Kur'an mucizesinin büyüklüğünü burada bir daha gördüm.

Bu çok kıymetli eğitim merkezinin şahsiyet kazandırdığı yüce İslam ruhu, Allah'ın izniyle hayırda yardımlaşmak ve mükemmel İslam binasını yeniden inşa etmek suretiyle İslam âlemine ulaşacak bir nur olacaktır.

Kendinden yardım istenilecek olan yalnız Allah'tır. O bize yeter, O ne güzel vekildir.

Amman, 19 Zilkade, 1404 h. /16.8.1984 m.

Dr. İbrahim Zeyd el-Geylanî

Ürdün Üniversitesi Şeriat Fakültesi

1975-2002 tarihleri arasında Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Binası

2002'den itibaren Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezi Binası